INTRODUCERE

Comentariul Sf. Vasile cel Mare la cartea profetului Isaia s-a confruntat în trecut cu probleme legate de autenticitate. După ce Erasmus din Rotterdam a ridicat unele obiecţii plecând de la stilul neîngrijit, editorul din 1721, Julien Garnier, a impus opinia menţinută vreme de două veacuri conform căreia opera nu ar fi autentică basiliană. Ediţia lui J.P. Migne reproduce prefaţa lui Garnier[1], trecând opera printre cele nesigure (*dubia*)[2].

Deşi opinia majoritară a continuat-o pe cea a lui J. Garnier[3], în secolul trecut au început să apară şi susţinători ai autenticităţii: J. Wittig[4], A. Jülicher, P. Humbertclaude, R. Loonbeek[5], iar mai nou R. Gryson / D. Szmatula[6] şi N. Lipatov[7]. Mai ales acesta din urmă a dovedit prin compararea ideilor şi termenilor cu cei folosiţi în operele sigure ale Sf. Vasile cel Mare că părintele capadocian este autorul comentariului, idee care a început să fie acceptată în mediul patrologilor[8].

---

[1] *PG* 29a CCXVI-CCXXX.

[2] *PG* 30 117-668.

[3] Johannes Quasten, *Patrology*, Christian Classics, Allen, Texas, vol. III, pp. 218-219. Berthold Altaner / Alfred Stuiber, *Patrologie. Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter*, Herder, Freiburg etc., 1978, p. 293.

[4] J. Wittig, *Des hl. Basilius d.G. geistliche Übungen auf der Bischofskonferenz von dazimon im Anschluß an Isaias 1-16*, Breslauer Studien zur historischen Theologie 1, Breslau, 1922.

[5] R. Loonbeek, *Étude sur le commentaire d'Isaïe attribué à s. Basile*, Louvain, 1955 (facsimil).

[6] Roger Gryson / Dominique Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe d'Origène à Jérôme", în: *Revue des Etudes Augustiniennes*, 36 (1990), p. 3-41.

[7] N.A. Lipatov, „The Problem of the Authorship of the Commentary on the Prophet Isaiah Attributed to St. Basil the Great", în: Elizabeth A. Livinstone (ed.), *Studia Patristica*, vol. XXVII, Peeters Press, Leuven, 1993, pp. 42-48.

[8] John McGuckin, „Patterns of Biblical Exegesis in the Cappadocian Fathers: Basil the Great, Gregory the Theologian, and Gregory of Nyssa", în: S.T. Kimbrough (ed.),

Dintre comentatorii antici ai cărţii profetului Isaia[9], primul despre care s-au păstrat menţiuni este Origen. Acesta a scris un comentariu în 30 de cărţi, până la pericopa cu viziunea fiarelor (*Is*. XXX, 5), în care s-a ţinut cont de cele patru traduceri greceşti din *Hexapla* (Aquila, Symmachus, Septuaginta şi Theodotion). Cele 30 de cărţi ale comentariului sunt menţionate de Eusebiu şi Fer. Ieronim, acesta din urmă adăugând că mai sunt păstrate şi alte două cărţi, care continuă *Is*. XXX, dar care sunt considerate apocrife. După R. Gryson şi D. Szmatula este foarte posibil însă ca Origen să fi scris până la cap. XXXV sau XXXIX, capitole care corespund unor unităţi logice[10]. Acest comentariu din păcate nu s-a păstrat. Origen a mai scris 25 omilii (sau 32, după altă variantă), dintre care s-au păstrat doar 9 în traducere latină (după mărturia lui Rufin, ar fi fost traduse de Fer. Ieronim) şi scolii (păstrate doar în două mici fragmente).

Alte comentarii au scris Eusebiu de Cezareea[11], în 10 sau 15 cărţi, după mărturia Fer. Ieronim (păstrat abreviat în *PG* şi în forma cea mai completă în *GCS*[12]); Didim cel Orb, care a comentat *Is*. XL-LXVI în 18 cărţi, din care nu s-au păstrat decât trei mici fragmente la Sf. Ioan Damaschinul, *Sacra parallela*[13]; Apolinarie, din al cărui comentariu s-au mai păstrat doar 27 de fragmente; Teodor de Heracleea, de la care s-au păstrat 254 de fragmente, unele reproduse în *PG*[14].

Sf. Ioan Gură de Aur a lăsat un comentariu neterminat, în care se opreşte brusc la *Is*. VIII, 10[15]. Restul, până la *Is*. LIV a fost păstrat într-o traducere armeană. În plus s-au păstrat şase omilii la *Is*. VI,

---

Orthodox and Wesleyan Scriptural Understanding and Practice, St. Vladimir's Seminary Press, New York, 2005, p. 44.

9 Roger Gryson / Dominique Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe d'Origène à Jérôme", în: *Revue des Etudes Augustiniennes*, 36 (1990), pp. 3-41.

10 R. Gryson / D. Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe", p. 15.

11 Michael J. Hollerich, *Eusebius of Caesarea's Commentary on Isaiah. Christian Exegesis in the Age of Constantine*, Clarendon Press, Oxford, 1999.

12 J. Ziegler (ed.), *Eusebius Werke*, vol. IX: *Der Jesajakommentar*, Berlin, 1975 (*GCS* 57)

13 *PG* 95 1093B; 1169BC; 96 525A.

14 *PG* 18 1307-1378.

15 J. Dumortier (trad.), *Jean Chrysostome. Commentaire sur Isaïe*, Paris, 1983 (*SC* 304).

dintre care omiliile II, III, V și VI au fost scrise între 386-387, iar I după 395[16].

Un comentariu complet are Sf. Chiril al Alexandriei, scris între 412-429, în cinci cărţi (I: cap. I-X; II: cap. X-XXIV; III: cap. XXV-XLII; IV: cap. XLII-LI; V: LII-LXVI)[17], după ce au fost scrise lucrările *Închinarea și slujirea în Duh și în adevăr* și *Glafire*. Comentariul este scris în aceeași manieră, insistând pe interpretarea alegorică[18].

În apus au scris comentarii la Isaia episcopul Victorin de Petau, Sf. Ambrozie de Milan (pierdută, păstrată doar în câteva fragmente din scrierile antipelagiene ale Sf. Augustin). De la Fer. Ieronim s-au păstrat un scurt comentariu la serafimi (*Is*. VI, 1-9), scris în 380, păstrat în ciclul *Epistolelor* (nr. 18B) și un important comentariu în 18 cărţi, scris în 407. Un alt comentariu la *Is*. I, 1-6 este cu siguranţă apocrif.

O sinopsă a comentariilor patristice la Isaia în traducere engleză este oferită de volumele X și XI din seria de comentarii *ACCS*[19].

Quasten consideră că opera împrumută masiv din comentariile lui Eusebiu la *Isaia*[20]. De altfel, Sf. Vasile îi menționează colectiv și pe alți comentatori pe care i-a cunoscut (paragrafele 134, 140). După M. Simonetti, apropieri cu comentariul Fer. Ieronim s-ar explica prin faptul că amândoi au utilizat comentariul lui Origen[21].

Sf. Vasile cel Mare îmbină tradiţiile celor două școli de interpretare, cea alexandrină și cea antiohiană, fără să abuzeze de alegorie ca Origen. Urmărește sistematic fiecare vers în parte, apoi expli-

---

[16] J. Dumortier (trad.), *Jean Chrysostome. Homélies sur Ozias*, introduction, texte critique, traduction et notes, Paris, 1981 (*SC* 277).

[17] *PG* 70 9-1450.

[18] J. Quasten, *Patrology*, vol. III, pp. 121-122.

[19] Steven A. McKinion (ed.), *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament*, vol. 10: *Isaiah 1-39*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 2004. Mark W. Elliott (ed.), *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament*, vol. 11: *Isaiah 40-66*, InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 2007.

[20] J. Quasten, *Patrology*, vol. III, p. 218.

[21] M. Simonetti, „Sulle fonti del Commento a Isaia di Girolamo”, în: *Augustinianum*, 24 (1984), pp. 451-469. R. Gryson / D. Szmatula, „Les commentaires patristique sur Isaïe...”, p. 8.

că înţelesul său imediat (λέξις) exprimat istoric (καθ' ἱστορίαν), literal, din cele spuse (κατὰ τὸ ῥηθόν), trupeşte (σωματικῶς, πρὸς τὸ σωματικόν) sau sensibil (πρὸς τὸ αἰσθητόν), după care se îndreaptă către taina învăluită acolo (αἴνιγμα, ἐπίκρυψις, ὑπόνοια, ἀναγωγή, τροπολογία) exprimată tainic (μυστικῶς) prin alegorie (τροπικῶς, τροπολεγούμενος). În paragraful 187 pune alături cele două tipuri de interpretări numindu-le „cea după sensul gramatical" (πρὸς τὸ ῥηθόν) şi „cea după sensul adevărat" (πρὸς τὴν ἀλήθειαν).

Interpretarea (ἐκδοχή) poate fi însă multiplă, în măsura în care sensul alegoric se dezvoltă sub diverse aspecte. În paragraful 176 Sf. Vasile anunţă o a treia interpretare, iar în alte locuri oferă mai multe variante de înţelegere care însă nu se exclud reciproc, ci îmbogăţesc sensul alegoric.

Alegoria însă nu funcţionează abuziv, prin desfiinţarea literei, ci prin transcenderea acesteia. Sensul istoric nu este exclus, ci este studiat la o primă înţelegere, ca apoi să fie depăşit prin contemplare. „Tipurile" istoriei trebuie înţelese în adevărul lor, accesibil doar celor care îşi pun credinţa în Scripturi. În paragraful 197 spune: „Trebuie într-adevăr să avem credinţă în Scripturi, ca unele care conţin sensul dumnezeiesc şi astfel să pornim la înţelegerea celor scrise în ele. Căci trebuie să depăşim tipurile şi astfel să înţelegem adevărul celor arătate nouă".

Este interesant că Sf. Vasile nu are pretenţia că oferă singura interpretare valabilă. Ocurenţa frecventă a termenilor τάχα şi μήποτε „poate" arată că Sfântul Părinte formulează variante de tâlcuire, decelează aspecte ale textului biblic, care de altfel rămâne un tezaur de taine şi interpretări. Aceeaşi manieră discretă de sugerare a multiplelor interpretări se va regăsi şi la Sf. Maxim Mărturisitorul.

Un principiu folosit în exegeza textului biblic ar putea fi numit hristocentric. Multe versete, aparent neutre în expresie, sunt raportate direct la activitatea, învăţătura şi Persoana Fiului lui Dumnezeu în istoria mântuirii. Realmente, Sf. Vasile citeşte Vechiul Testament prin Noul Testament. Cuvinte obscure ale profetului Isaia devin vestiri ale evenimentelor sau situaţiilor din Biserică.

Se observă apoi şi o interpretare focalizată pe instituţii. Sf. Vasile raportează de multe ori textul Vechiului Testament la proble-

mele duhovnicești ale creștinului, dar de cele mai multe ori la instituții din Biserică. De exemplu, se raportează la cinul preoțesc, la cei aleși din Biserică, la conducători. Vorbește de cei care administrează Tainele (paragraful 178), de Botez, de Euharistie, de Spovedanie (taina deja se săvârșea exclusiv în ascuns, doar între penitent și preot). Vorbește de participarea la slujbă, presupunând chiar regularitatea, ca în exemplul cu tânărul căzut în desfrânare, care se simte rușinat să iasă din Biserică înainte de comuniune și trebuie să dea explicații, scuzându-se.

Pentru textul discutat Sf. Vasile nu folosește exclusiv Septuaginta, ci și alte traduceri în limba greacă (îi menționează nominal pe Aquila, Theodotion și pe Symmachus), pe care le numește „ediții” (ἐκδόσεις). Aceasta înseamnă că Septuaginta nu constituie singura normă de interpretare, ci doar una dintre tradiții, chiar dacă cea mai importantă, fiind de altfel numită „ediția comună” (κοινὴ ἔκδοσις). Este însă prețuit și textul ebraic, la care Sf. Vasile nu are acces direct, ci probabil prin comentariul lui Origen. Astfel, sunt amintite etimologii, pe care doar un cunoscător de ebraică le-ar putea formula. De pildă, explică Basan (în ebraică *Bașan*) prin verbul *baș* „s-a rușinat”. Sau Damascul este tâlcuit ca cel care se pocăiește pentru sânge (în ebraică *dam* înseamnă „sânge”, iar *saq* „acoperământul de pocăință”, „sac”). La fel, când discută despre identitatea lui Amos, tatăl lui Isaia, știe că în original numele tatălui lui Isaia se scrie altfel decât numele profetului Amos, deși în Septuaginta ele apar identic; amintește aici de literele care arată aspirații diferite (*ʿayin* versus *ʾalef*). În alt caz, constatând diferența față de Septuaginta a textului citat de Sf. Apostol Pavel, care consună însă cu variantele celorlalți traducători, arată că Sf. Pavel fiind evreu are acces la textul ebraic. Prin aceasta Sf. Vasile sugerează un avantaj al Sf. Pavel, explicând că „noi (el inclusiv) avem nevoie de diverse traduceri”. Probabil a folosit o ediție (prescurtată?) a *Hexaplei*, pentru că face referire și la semnele critice, de exemplu, la faptul că un cuvânt era notat cu *obelus*, desemnând o traducere fără sens.

De asemenea, folosește în interpretare etimologia populară, adică jocul de cuvinte făcut în limba ebraică. Rolul unei asemenea

metode interpretative este unul teologic. Numele personajelor sau ale localităţilor devin simboluri ale realităţii teologice (de exemplu tâlcuieşte numele regilor Pecah şi Reţin sau ale cetăţilor Sodoma şi Gomora în contextul tratării despre provocările luptei duhovniceşti).

Sf. Vasile foloseşte şi elemente din filosofia greacă. De exemplu, vorbeşte de împărţirea sufletului în cele trei elemente de bază, ca la Platon. Tinde să privească platonic sufletul ca fiind sediul sinelui, iar trupul să-l vadă ca pe un veşmânt al sufletului. De asemenea, trupul este asemănat cu o corabie, motiv prezent la Aristotel, dar devenit comun în filozofia greacă. Pe de altă parte, Sf. Vasile se ridică vehement împotriva practicilor păgâne ale elenilor, acuzându-i pe vrăjitorii celebri (Pythia de exemplu) de şarlatanie.

Mai degrabă Sf. Vasile este interesat de ştiinţa vremii. Foloseşte abundent explicaţii la nivelul cunoştinţelor de atunci din domeniul ştiinţelor naturale, precum fizica, biologia şi astronomia. De exemplu, aminteşte de teoria elementelor din natură, aşa cum se găseşte la Platon în *Timaios*. Arată prin aceasta aceleaşi preocupări ca şi în *Hexaemeron* sau *Cuvântări*.

Sf. Vasile manifestă şi interes pentru gramatică şi definiţii. Deseori începe o tâlcuire, arătând ce se înţelege prin termenul folosit. Apreciază dacă un cuvânt este sau nu uzual în limba greacă obişnuită. De asemenea este preocupat de stabilirea sensului gramatical al textului biblic (de exemplu problema dacă o propoziţie este sau nu interogativă).

Există referiri la eretici, dar nu se foloseşte o polemică virulentă, ci sunt amintiţi în trecere. Sunt menţionaţi nominal anomeii (a căror erezie a apărut „acum") şi pnevmatomahii, ceea ce confirmă autenticitatea lucrării. Dacă ar fi fost compusă ulterior, amintirea acestora ar fi fost inutilă.

Comentariul Sf. Vasile cel Mare pare scris disproporţionat. Unele capitole, mai ales cele de început, sunt tratate pe larg, cu lungi digresiuni. De pildă, comentariul primelor două capitole din *Isaia* ocupă aproximativ o treime din întreaga lucrare. Sf. Vasile nu îşi finalizează comentariu ca Eusebiu sau Sf. Chiril al Alexandriei, ci

se oprește la capitolul XVI inclusiv. Pe de altă parte, ceea ce deja a scris lasă impresia unei tratări neterminate: capitolului V îi lipsește finalul (v. 27-30), capitolele XI și XIV tratează doar unele versete (lipsesc XI, 1-9 și XIV, 3-18). De asemenea, în capitolul VI comentariul se repetă (v. 5-10 sunt reluate). Acest aspect ar dovedi faptul că prezenta operă a rămas la stadiul de proiect. Avem de a face cu notițe ample exegetice, pe care însă Sf. Vasile nu a apucat să le editeze. Nu sunt omilii ținute public, ca în cazul tratării Hexaemeronului (cele șase zile ale creației). Este o operă de birou, la care a lucrat consultând diverse ediții ale Scripturii sau a folosit comentarii care le indicau. Pe unele texte biblice le citează din memorie, dovedind o excelentă cunoaștere a Scripturii, făcând paralele între versete care au termeni comuni sau asemănători. Contextualizarea aceasta a termenilor o folosește adesea pentru a cerceta mai aprofundat conotația, sensul sau sfera de utilizare. În două cazuri atribuie un citat biblic greșit unei alte cărți; totuși, trebuie să ținem cont de faptul că întreaga lucrare are peste 1500 de citate și aluzii biblice. Citează cu aceeași ușurință din Vechiul și din Noul Testament și nu face nicio deosebire între acestea în ceea ce privește autoritatea dumnezeiască. Scriptura (γραφή sau λόγος) este autoritatea supremă, cuvântul lui Dumnezeu fixat în scris de aghiografi. Citează câteodată și din cărțile anaghinoscomena (bune de citit), cele considerate în Biserica Ortodoxă necanonice, mai ales din *Înțelepciunea lui Solomon* și *Înțelepciunea lui Iisus Sirah*. Totuși, nu face vreo diferență între autoritatea acestora și Scriptura canonică. Citează într-un singur caz un text apocrif (*Apocriful lui Iezechiel*). Explicația ar fi aceea că în sec. IV Biserica încă se discuta canonul Vechiului Testament. De altfel, este posibil ca Sf. Vasile să fi cunoscut acel citat apocrif prin intermediul unui alt comentator, de la care să-l fi preluat sau ca apocriful respectiv să fi circulat în note marginale făcute cărții canonice. De remarcat că Sf. Vasile cel Mare acordă o importanță mare și Tradiției, amintirea nescrisă a Bisericii (κατὰ τὴν ἄγραφον μνήμην) (paragraful 141). Sfânta Scriptură nu este transformată într-o autoritate izolată, ci, dimpotrivă, aceasta prinde viață prin asumarea și tâlcuirea ei în sânul comunității poporului lui Dumnezeu.

Stilul este familiar, de obicei i se adresează cititorului la persoana II singular sau chiar plural, iar autorul vorbeşte la persoana I singular sau plural (asemănător stilului epistolar). Tonul este afectiv, didactic. Uneori repetă cuvinte sau lasă construcţii neterminate (anacolutul), ceea ce ar întări supoziţia că textul nu a fost corectat sau editat.

Faptul că Sfântul Părinte nu şi-a încheiat comentariul şi nu l-a editat ar explica şi circulaţia redusă a acestuia. Totuşi, întâlnirea unui pasaj similar în *Lexiconul* lui Hesychius din Alexandria (sec. V-VI dHr.) în legătură cu constelaţia Orion ar putea însemna citarea de către lexicon a comentariului. Am dispune astfel de o atestare externă la un secol distanţă a răspândirii pe care totuşi opera a cunoscut-o.

Datarea comentariului este dificil de precizat, dar există câteva repere. Pentru că în paragraful 121 vorbeşte de „noi, prezbiterii şi conducătorii poporului (οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ)" ar rezulta de aici că Sf. Vasile era cel puţin preot (a fost hirotonit în 363) sau chiar episcop (din 370). Aş înclina spre a doua variantă, pentru că în paragraful 52 spune: „noi, conducătorii (ἡμεῖς οἱ ἄρχοντες)". Ar rămâne deci perioada probabilă de scriere dintre anii 370-379, când era arhiepiscop al Neocezareei Capadociei.

*

Comentariul la cartea profetului Isaia al Sf. Vasile cel Mare s-a păstrat în aproximativ 70 de manuscrise din sec. IX-XVII dHr.

Pentru text am folosit ediţia lui P. Trevistan[22], pe care am urmat-o şi în împărţirea pe paragrafe, pentru că Migne nu oferă o asemenea dispunere. Trimiterile la textul biblic le-am luat din ediţia Migne, *Patrologia graeca*, vol. XXX, efectuând tacit corecturi acolo unde a fost cazul. Pentru că sunt diferenţe de împărţire pe capitole/versete între textul masoretic, Septuaginta şi traducerea românească a Bibliei sinodale, am urmat de fiecare dată Bibliei sinodale,

[22] P. Trevistan (ed.), *San Basilio. Commento al profeta Isaia*, 2 vol., Turin, 1939, integrat în *Tesaurus Linguae Graecae*.

punând în paranteze trimiterea la Septuaginta, acolo unde diferă. În unele cazuri, textul oferit de Sf. Vasile este foarte diferit de Biblia sinodală, de aceea în acele situații indicația biblică este doar orientativă.

Ca ediții de control am folosit prima (și singura până acum) traducere în limba engleză a lui Nikolai Lipatov din 2001[23], dar și traducerea latină din Migne. Meritul lui Nikolai Lipatov constă și în îmbogățirea notelor cu trimiteri biblice, pe care însă nu le-am preluat.

Pentru textul biblic am folosit *Biblia sinodală* din 2008 datorită limbajului mai nou, dar, având în vedere că aceasta este o ediție mixtă și nu reflectă doar Septuaginta, ci și textul masoretic, am folosit în foarte multe cazuri, acolo unde aceasta se îndepărta de textul grecesc, *Septuaginta* tradusă sub coordonarea lui Cristian Bădiliță / Francisca Băltăceanu / Monica Broșteanu (2001-2009)[24] sau Biblia regelui Carol I din 1914, pe care însă uneori le-am adaptat. Din păcate, în cazul textului din cartea profetului Isaia nu am putut utiliza traducerea domnului Ion Pătrulescu, volumul 6/I care conține cartea Isaia fiind singurul încă publicat.

Pentru versiunile celorlalți traducători antici în limba greacă ai Vechiului Testament (Aquila, Symmachus și Theodotion) am folosit ediția lui F. Field a fragmentelor păstrate din *Hexapla*[25]. Pentru verificarea sensului Septuagintei, am folosit vechea traducere a lui

[23] St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, translated into English by Nikolai A. Lipatov, Edition Cicero, Mandelbachtal-Cambridge, 2001 (Texts and Studies in the History of Theology, 7).

[24] Cristian Bădiliță (coord) et al., *Septuaginta*, Ed. Polirom, Iași, vol. 1, 2, 3, 4/I, 4/II, 5, 6/II, 2001-.

[25] Friedericus Field, *Origenis Hexaplorum quae supersint sive veterum interpretum graecorum in totum Vetus Testamentum fragmenta*, Georg Olms/ Kraus Reprint, Hildesheim / Vaduz, 1964, vol. I și II.

Brenton[26] în engleză, dar și excelenta NETS din 2007[27]. În fine, pentru etimologiile ebraice, m-am ghidat după HALOT[28].

Nădăjduiesc ca lectura unui comentariu patristic la o carte biblică să ne aducă prospețimea și vigoarea exegetică pe care Sfinții Părinți o aveau, abordând textul dumnezeiesc ca pe ceva viu și mereu încărcat de sensuri noi.

Alexandru Mihăilă

[26] Sir Lancelor C.L. Brenton, *The English Translation of The Septuagint Version of the Old Testament*, Samuel Bagster and Sons, London, 1844.
[27] Albert Pietersma / Benjamin G. Wright, *A New English Translation of the Septuagint*, OUP, Oxford, 2007.
[28] Ludwig Koehler / Walter Baumgartner, *The Hebrew Aramaic Lexicon of the Old Testament*, trad. M.E.J. Richardson, Brill, Leiden, 1994-2000.

PROLOG

1. «*Rugați-vă ca fuga voastră să nu fie iarna sau de sabat*»[29].

Trebuie observat că Dumnezeu nu a făcut nici iarna nici sabatul blamabile, căci este scris: «*vara și primăvara, Tu le-ai plăsmuit*»[30]. Suntem pe timp de iarnă, când patimile trupului devin puternice înlăuntrul nostru. De aceea cuvântul evanghelic trebuie înțeles astfel: fuga noastră să nu fie când cele rele stăpânesc înlăuntrul nostru sau când ne petrecem viața în lenevie. Căci sugerează că aceasta se înțelege prin „sabat", ca să dobândim acea binecuvântare: «*Fericit este acel slujitor, pe care Domnul când vine îl va găsi priveghind*»[31].

«*Fiți înțelepți ca șerpii*»[32]. Poate că [șarpele] în chip înțelept și înțelegător se dezbracă[33] de bătrânețe. Căci de câte ori trebuie să lepede pielea năpârlită, [el] se lasă într-un loc îngust, care îi strâmtează bine trupul, și trecând astfel se dezbracă de bătrânețe. Poate că de aceea Scriptura dorește ca noi trecând prin calea îngustă și strâmtorată să ne dezbrăcăm de omul cel vechi, ca să ne îmbrăcăm cu cel nou, înnoindu-ne tinerețea ca a vulturului.

Cea mai mare și cea dintâi harismă, care are trebuință de un suflet curățit, este primirea inspirației dumnezeiești pentru a le profeți pe cele ale lui Dumnezeu. Iar a doua după ea, dar care are nevoie de o purtare de grijă care să nu fie nici mică, nici întâmplătoare, este de a asculta sensul celor spuse de către Duhul și de a nu le ignora pe cele spuse, ci a fi călăuzit direct la aceasta de către Duhul Care rânduiește ca profeția să fie scrisă și Care călăuzește mintea celor care primesc harisma cunoașterii. De aceea și Domnul adăuga,

---

[29] *Mt.* XXIV, 20.
[30] *Ps.* LXXIII, 17.
[31] *Mt.* XXIV, 46.
[32] *Mt.* X, 16.
[33] Verbul ἀποξύω trimite la imaginea năpârlirii de piele a șarpelui.

spunând: «*Cine are urechi de auzit, să audă*»[34]. Iar profetul Ioil: «*Cine e înțelept să înțeleagă aceasta și înțelegător să priceapă aceasta?*»[35]. Și Apostolul, în locul despre harisme, spune că profeţia este o harismă, iar deosebirea duhurilor alta[36]. Căci cine se prezintă pe sine instrument vrednic de lucrarea Duhului este profet; iar cel care primeşte cu înţelegere puterea celor vestite, acela are harisma deosebirii duhurilor. De aceea și corintenilor le rânduiește: «*Profeții*, spune, *să vorbească doi sau trei, iar ceilalți să discearnă*»[37].

2. Și sunt [harisme] atât de mari, încât există amenințarea că Domnul va îndepărta din Iudeea profetul, tâlcuitorul, sfetnicul minunat și ascultătorul priceput[38]. Iar noi trebuie să ne rugăm să primim harisma înțelepciunii, a cunoştinţei și a învățăturii, ca toate adunându-se laolaltă să întipărească în partea conducătoare a noastră (minte) forma întregului adevăr profeţit. Este nevoie de cuvântul cunoştinţei pentru contemplarea celor tainice ale Duhului, de cuvântul înțelepciunii pentru a pregăti și a împlini cele predate pe scurt în puţine vorbe. Căci îi este obișnuit înțelepciunii să-și împrăștie cuvintele. «*Căci mi-am răspândit*, zice, *cuvintele, dar n-ați ascultat*»[39].

Prin urmare, harisma învățăturii este spre zidirea celor care ascultă. De aceea, pentru sufletul celui care se pregătește să proorocească este nevoie de o capacitate care să fi existat dinainte în mișcarea cea dinlăuntrul nostru, încât Cuvântul cel din toate, Care alege sufletele mai armonioase, în care după măsura armoniei dinăuntru nu este disonantă cu cuvântul nicio mișcare cât de mică a [părții] pătimitoare a sufletului, să stârnească lucrarea de la dumnezeiescul Duh. Dar nu numai potolirea patimilor este necesară pentru pregătirea primirii Duhului, ci și măsura rânduielii celor referitoare la credință și folosul atât al celui care primește harul, cât și al celor

[34] *Mt*. XI, 15.
[35] *Os*. XIV, 10. Versetul este atribuit din greșeală profetului Ioil, dar aparține în realitate profetului Osea.
[36] *I Cor*. XII, 10.
[37] *I Cor*. XIV, 29.
[38] *Is*. III, 2.
[39] *Pr*. I, 24.

care ascultă la timp și al celor care iau apoi parte la folosul de la profeţi. Căci, spune, «*este dată fiecăruia arătarea Duhului spre folos*»[40] și iarăși «*după măsura credinței*»[41]. Desigur, este imposibil pentru firea omenească să ofere raţiunea lucrării felurite făcute în cei vrednici de dumnezeiescul Duh, prin Care unul este încredinţat cu profeţia, și aceasta într-o așa de mare măsură, altul primește darurile vindecărilor, și pe acestea atât de mari, iar altul lucrarea minunilor, a celor mari sau a celor mici. Căci pe acestea singur le ştie Cel care scrutează vrednicia fiecărui suflet și Care împarte fiecăruia cu măsurile nevăzute ale dreptății cele după vrednicie.

3. Cum profeţeau sufletele curate și luminoase? Făcându-se ca niște oglinzi ale lucrării[42] dumnezeiești, arătau reflecţia clară și de neconfundat și deloc murdărită de patimile trupului. Căci Duhul Sfânt le stă alături tuturor, celor curățiți de patimi le imprimă puterea Sa proprie, dar celor care au mintea amestecată de petele păcatului, deloc. Este nevoie ca, pe lângă curăție, să fie arătată și o ordine statornică și bine întocmită. Căci nu cel instabil în cumpătate este curat, ci cel care își supune Duhului dorința trupului. După cum reflexiile feţelor nu se fac în toate materialele, ci în cele care prezintă netezime și transparenţă, tot așa lucrarea Duhului nu este în toate sufletele, ci în cele care nu au nimic strâmb, nici sucit. Zăpada este strălucitoare, dar chipurile celor care privesc în ea nu se văd, pentru că este aspră, fiind compusă din spumă întărită. Laptele este alb, dar nu primeşte chipurile, pentru că are și câteva bule mici. În apă, însă, și în cerneală forma se reflectă datorită netezimii.

De aceea dezordinea vieţii este nepotrivită pentru dobândirea lucrării dumnezeiești[43]. De câte ori sufletul dedat la întreaga practică a virtuţii păstrează necontenit pomenirea lui Dumnezeu întipărită în el prin dorul puternic de Acesta și pregătește în acest fel ca Dumnezeu să fie în el ca și cum ar locui, devenind teofor prin contemplarea neclintită a lui Dumnezeu și prin dorul nespus, [atunci] se face vrednic de harisma profeţiei, Dumnezeu conferindu-i pute-

[40] *I Cor*. XII, 7.
[41] *Rom*. XII, 6.
[42] ἐνέργεια.
[43] θέια ἐνέργεια.

rea dumnezeiască și deschizându-i ochii sufletului pentru vederea arătărilor pe care El le dorește. De aceea profeții erau numiți odinioară „văzători”, pentru vederea de mai înainte a celor ce urmează să se întâmple ca și cum ar fi prezente.

Vom fi nevoiți să vedem mai degrabă mișcarea profetică [plecând] de la arătările din vis. Căci după cum, când partea conducătoare a sufletului nostru (mintea) este întipărită cu vedenii în vis, ne facem spectatorii unor orașe sau locuri felurite în măreție și frumusețe sau unor [lucruri] mai presus de fire, sau reținem adeseori amintirea unor cuvinte întipărite în auz, iar când sunt asemenea vedenii, ciudățenii și glasuri din jurul nostru, în realitate nici nu am văzut ceva cu simțirea trupească, nici nu am auzit, tot așa și mintea bărbaților dumnezeiești și fericiți, uneori întipărită în vedenie, alteori în vis, se umple de cuvinte și vedenii dumnezeiești, fără să-și întipărească prin ochi imaginile celor văzute, nici să primească prin urechi lovirea aerului care iese din organele vocale. Căci tronul înalt și măreț nu era ceva din afară, nici Cel care stătea pe el, pe Care L-a văzut Isaia[44], nici [nu era] asemănător omului Cel care la Iezechiel era de la coapse în sus de chihlimbar[45], însă de la coapse în jos de foc[46]. Dar mintea lor, printr-o putere mai mare, s-a aflat în contemplarea acestora, Duhul arătând firea dumnezeiască prin taine.

4. Profeții le-au văzut nu numai pe cele viitoare, ci și pe cele ascunse ale celor prezenți, după cum spune Pavel: «*Dacă ați prooroci și ar veni vreun necredincios sau vreun neștiutor, cele ascunse ale inimii lui ar fi arătate*»[47]. Sau ca Elisei: «*Oare inima mea nu a mers alături de tine, când s-a întors omul [acela] cu carul lui, în întâmpinarea ta?*»[48].

Este profeție și cunoașterea dinainte prin vise, precum se arăta lui Iosif în Egipt și lui Daniel în Babilonia. Dar oare cum [a fost posibilă] și faraonului sau lui Nabucodonosor? [Aceasta s-a întâmplat] pentru că trebuia ca cei puternici să vadă dinainte cele despre rân-

---

[44] *Is*. VI, 1.
[45] Sau electrum, aur amestecat cu argint.
[46] *Iez*. VIII, 2.
[47] *I Cor*. XIV, 24-25.
[48] *IV Reg*. V, 26.

duielile lumii, astfel încât [profeţia] să fie crezută. Aşadar cum au profeţit Valaam şi Caiafa? Pentru că şi aceia aveau [oameni] în ascultare, unul ca arhiereu, celălalt ca vrăjitor. Nu [rezultă] de aici curăţia sufletului, nici strălucirea minţii care Îl contemplă pe Dumnezeu şi care dobândeşte de aici puterea, ci cuvântul a fost în ei după iconomie, nu după vrednicie, ci pentru vremea potrivită. Dar întrebi dacă cele de la Isaia şi Iezechiel erau vedenii, văzute prin arătări atât de măreţe, sau erau învăţături dumnezeieşti[49], care ne vestesc nouă însuşirile dumnezeirii prin tainele Duhului.

5. Unii spun că au profeţit fiind în extaz, mintea omenească fiindu-le acoperită de Duhul. Este însă împotriva făgăduinţei prezenţei dumnezeieşti ca cel inspirat să fie făcut nesimţitor, şi, când a ajuns plin de învăţăturile dumnezeieşti, atunci el să-şi fi ieşit din propria minte, iar alţii să aibă folos de la el, dar el însuşi să fie lipsit de folosul din propriile cuvinte. Pe scurt, ce sens potrivit ar avea ca prin Duhul înţelepciunii să devină asemănător unui nebun şi prin Duhul cunoaşterii să-şi arunce însoţitorul (conştiinţa[50])? Nici lumina nu produce orbire, ci trezeşte puterea văzătoare care subzistă în fire, nici Duhul nu produce sufletelor întunecare, ci ridică mintea curăţită de petele păcatului către contemplarea celor raţionale.

De aceea, nu este de necrezut că există o putere răutăcioasă care încurcă gândirea şi [care] unelteşte împotriva firii omeneşti; dar nu este cuvios să se spună că prezenţa Duhului dumnezeiesc lucrează aceasta la fel. Cum bunăoară, dacă sfinţii sunt înţelepţi, să nu fi urmărit cele profeţite? Se spune: «*Înţeleptul va înţelege cele din propria gură şi aduce pe buze înţelegere*»[51]. Dacă Isaac s-a tulburat la intrarea fiului său[52], iar David a grăit în tulburarea sa[53], iar pentru aceasta [ei] îi acuză în mod mincinos pe sfinţi de nebunie, să ştie că se spune „tulburare"[54] şi pentru uimire, ca în [textul]: «*Cerul s-a în-*

---

[49] θεολογία ca învăţătura divină.

[50] cf. St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, trad. N.A. Lipatov, p. 5, n. 8.

[51] *Pr*. XVI, 23.

[52] *Fac*. XXVII, 33.

[53] *Ps*. CXV, 2.

[54] Este vorba de ἔκστασις „extaz", lit. „ieşire în afară", tulburare cauzată de emoţie.

spăimântat și pământul s-a cutremurat»[55]. Trebuie ca, plecând de la concepţiile obişnuite, să recunoaştem că atât timp cât sunt la nivelul expresiei, contradicţiile referitoare la Dumnezeu nu au sens; la fel trebuie să recunoaştem, după concepţiile obişnuite, că firea divină este bună, nemânioasă și dreaptă.

6. Dacă Scriptura spune că [Dumnezeu este] mâniat sau întristat sau că Îi pare rău sau că nu a răsplătit cuiva după cuviinţă, se cuvine să cercetăm înţelesul expresiei și să ne îngrijim în ce mod am putea să-l reconstituim, iar nu să răsturnăm concepţiile potrivite despre Dumnezeu. Astfel să ne întâlnim fără poticneală cu Scripturile, slujindu-ne de cele uşor de înţeles, dar nefiind vătămaţi de cele mai neclare.

Dacă ar acuza cineva Sfânta Scriptura că n-ar fi pentru învăţătură, nici n-ar aduce lucruri folositoare, să cerceteze acela toată rânduiala celor omeneşti, nu doar în cele duhovniceşti, ci şi în cele inferioare și în faptele obișnuite ale vieţii. Căci [Dumnezeu] a dat necuvântătoarelor mijloace uşoare pentru trai; Puterea care le rânduieşte pe toate le-a dat hrană care creşte de la sine, sălaş natural, îmbrăcăminte din păr și pene; pe om însă l-a adus gol, dându-i în schimbul tuturor cuvântul (raţiunea), prin care au fost alcătuite meşteşugurile care le produc pe acestea: arhitectura, ţesutul, agricultura, olăritul, sufletul suplinind astfel lipsurile pentru trup prin prezenţa cuvântului (raţiunii).

După cum, în această privinţă, Creatorul nostru nu a permis ca toate să ne apară deodată ca la cele necuvântătoare, nu fiindcă ne invidia pentru mijloacele de trai, ci fiindcă a plănuit lipsa celor necesare drept o şcoală[56] pentru noi a raţiunii, la fel a plănuit umbrirea[57] în Scripturi spre folosul minţii, determinând lucrarea acesteia.

[55] *Ier*. II, 12.
[56] γυμνάσιον, şcoala unde tinerii făceau exerciţii fizice dezbrăcaţi (γυμνός). Termenul este ales pentru a justifica de ce omul este gol, spre diferenţă de animale, care se nasc deja în condiţii propice.
[57] Profeţiile nu sunt clare, ci învăluite, ascunse, umbrite. Cf. Sf. Ioan Gură de Aur, „Dovedire că este de folos să fie învăluite profeţiile despre Hristos, despre neamuri și despre căderea iudeilor" și „Despre învăluirea profeţiilor. Încă despre umbrirea Vechiului Testament; despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu; și despre a nu ne vorbi de rău

Mai întâi, pentru ca ocupată cu acestea, [mintea] să fie retrasă de la cele inferioare; apoi, pentru că cele dobândite cu osteneală sunt iubite mai mult, iar cele adăugate în timp îndelungat rămân mai durabil. Nu este râvnită desfătarea de cele a căror dobândire este ușoară, căci este lesne de disprețuit prezența celor la îndemână și considerată nevrednică de păstrare pentru cei care le posedă.

Deci firea viselor este neclară și piezișă, având nevoie nu de puțină dibăcie a minții; și o strânsă apropiere de tainele din vise o au cele exprimate cu învăluire în Scripturi. De aceea, Iosif și Daniel au recunoscut visele prin harisma profetică, cele din cugetări nefiindu-le suficiente pentru urmărirea adevărului. Pentru aceasta este într-adevăr nevoie de curăția vieții, încât ceea ce este acoperit în Scriptură să fie recunoscut pentru practicarea virtuții morale. Este nevoie pe lângă curăția vieții și de cercetarea în Scriptură, pentru ca ceea ce este cuviincios și tainic să fie imprimat în suflet prin studiul asiduu.

Că studiul cuvintelor dumnezeiești necesită întreaga viață o confirmă viața lui Moise, care în primii patruzeci de ani a fost crescut în [învățăturile] Egiptenilor, iar în a doua perioadă de patruzeci de ani, retrăgându-se în pustie sub pretextul păstoritului, s-a instruit în contemplarea celor ce sunt. Și astfel, după aceasta, făcut vrednic de descoperirea lui Dumnezeu, după cea de-a doua perioadă de patruzeci de ani, împotriva voinței sale, dar prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, s-a întors pentru conducerea oamenilor. Și nici atunci nu rămânea permanent în viața practică, ci adesea se retrăgea pentru cele tainice. Întreaga mulțime [a israeliților] a căzut în nebunia idolească egipteană, când sfântul bărbat era cu Dumnezeu în munte. Asemenea era și Ilie, care fugea de gloata oamenilor și petrecea cu plăcere în pustie[58].

7. Dacă deci căutarea adevărului este trudită de către sfinți cu toată fermitatea părții conducătoare (minții), cum să nu fie un lucru nesăbuit să căutăm roadele a nenumărate eforturi fără nicio cerce-

unii pe alții", în: Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Ana. Omilii la David și Saul. Omilii la Serafimi*, trad. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 2007, pp. 238-285.

[58] N. Lipatov urmează lui Migne prin faptul că pune această frază în paragraful 7. Am lăsat însă fraza la finalul paragrafului 6, după P. Trevisan.

tare amănunţită? Observă-l şi pe Ilie, după câte retrageri (pustnicii) şi liniştiri (isihii) şi trude s-a învrednicit a-L vedea pe Dumnezeu!

Subiectul cărţii este evident şi se poate înţelege de la sine. Pentru că profetul trăia în vremuri în care răul se înmulţise peste măsură, le-a descris mulţimea relelor pregătite pentru ei şi a arătat cauza mâniei lui Dumnezeu, pentru a-i aduce la pocăinţă. Mai întâi, începe cu cuvântările împotriva Iudeei. Căci, după Petru, «*vremea este să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu*»[59], căci este firesc să fim mult mai supăraţi pe cei apropiaţi nouă, când aceştia greşesc împotriva noastră. Şi în [cartea lui] *Iezechiel* spune Domnul, arătând că cei păcătoşi vor fi pedepsiţi: «*Să începeţi cu cei sfinţi ai Mei*»[60].

De aceea începe cu ţara aleasă a lui Dumnezeu şi cu cetatea în care se află sanctuarul, vestind cele ce urmează să vină, iar în al doilea rând cu Babilonul, apoi cu Moabul, Damascul, în al cincilea rând Egiptul, apoi pustia, Idumeea, valea Sionului, apoi Tirul, apoi animalele[61]. După acestea sunt cele petrecute în anul al paisprezecelea al domniei lui Iezechia, după care sunt profeţii fără vreun titlu, care vestesc suferinţele Ierusalimului şi ale Iudeei; şi cele despre cei din diasporă şi despre întoarcerea acestora, după ce a fost ispăşită pedeapsa; şi cele despre Hristos răspândite în întreaga profeţie, fiecare din cele relatate după istorie fiind împletit cu [sensul] tainic[62].

---

[59] *I Pt*. IV, 17.

[60] *Iez*. IX, 6.

[61] Referire la *Is*. XXX, 6 „proorocie despre fiarele de la miazăzi". Până aici ţinea comentariul lui Origen, aşa cum îl cunoaşte Fer. Ieronim.

[62] Ca principiu hermeneutic, Sf. Vasile fixează sensul dublu al Scripturilor: pe de o parte sensul literal (καθ' ἱστορίαν λεγόμενον), iar pe de altă parte sensul duhovnicesc (μυστικόν).

ÎNCEPUTUL CUVÂNTULUI

8. «*Vedenia lui Isaia, fiul lui Amos, pe care a văzut-o împotriva lui Iuda și a Ierusalimului, în zilele lui Ozia, Ioatam, Ahaz și Iezechia, regii lui Iuda*»[63].

Cel mai eficient dintre simţurile noastre, care are percepţia celor sensibile, este vederea. Căci nici cele înfricoșătoare nu pot fi percepute din auz ca din vedere, nici vreo altă putere [a sufletului] nu reţine cele plăcute precum vederea. Din această cauză contemplarea celor adevărate, fiind clară și neechivocă, este numită vedere. De aceea profetului i se spune și „văzător" și „înainte-văzător". În [cartea lui] *Amos* am învăţat că Amasia a spus: «*Văzătorule, pleacă și du-te în pământul lui Iuda și acolo profețește*»[64]. Samuel este numit „înainte-văzător" în *Regi*, căci spune: «*Proorocul se numea înainte-văzător*[65]»[66]. Căci după aceasta cei care vedeau cele viitoare erau numiţi „înainte-văzători", iar cei care contemplau voinţa divină erau chemaţi „văzători".

9. Lucrarea noastră constă în a se dobândi atenţia faţă de minte, pentru ca aceasta să devină limpede, desăvârșită prin exerciţiile potrivite, iar darul lui Dumnezeu este ca Duhul să ne lumineze pentru contemplarea tainelor Lui. Punând mai întâi „viziunea", [Isaia] a adăugat apoi relatarea cuvintelor, pentru a arăta că nu a primit-o prin auz, ci că mărturisește înţelesul cuvântului întipărit în mintea sa. Noi avem nevoie de voce pentru a ne arăta gândurile, pe când Dumnezeu, punând stăpânire pe partea conducătoare [a sufletului]

[63] *Is*. I, 1.
[64] *Am*. VII, 12.
[65] În Septuaginta se poate înţelege că „înainte-văzător" era o altă denumire a proorocului. În textul ebraic, însă, proorocul era numit „mai înainte" (adică înainte de redactarea relatării respective) „văzător".
[66] *I Reg*. IX, 9.

(mintea) celor vrednici, le întipăreşte acestora cunoaşterea propriei Sale voinţe.

Pentru ce este adăugarea [menţionării] tatălui? Ca să arate că harisma profeţiei îi era moştenire de la tată. «... *pe care a văzut-o împotriva Iudeei*». Ce înseamnă repetiţia[67]? Pentru că prin prima [se arată] faptul obişnuit al vederii, pe când prin a doua se arată de data aceasta particularul: care, ce fel de şi pentru cine a fost transmisă viziunea. Cuvintele sunt văzute, adică cele pe care le-a văzut profetul sunt contemplate cu mintea, după cum s-a spus în *Ieşire*, că «*Întreg poporul a văzut glasul*»[68]. Şi alţi profeţi au o introducere asemănătoare. «*Vedenia lui Avdie; aşa zice Domnul Dumnezeu Idumeii. Auzit-am o veste de la Domnul şi o solie*[69] *a fost trimis către popoare*»[70]. Iar la Naum: «*Proorocie (încredinţare)*[71] *despre Ninive. Cartea vedeniei lui Naum, al lui Elcheseu*»[72]. Iar la Avacum «*Proorocie (încredinţare), pe care a văzut-o proorocul Avacum*»[73]. Iar Maleahi spune „proorocie (încredinţare)” fără „vedenie”, zicând astfel: «*Proorocia (încredinţarea) cuvântului Domnului despre Israel, prin mâna Îngerului Său*»[74]. Ei par să arate prin „proorocie (încredinţare)” că nu au de la ei înşişi puterea profeţiei, ci au primit-o[75], încât „proorocia” poate fi aceeaşi cu darul de la Dumnezeu.

Aşadar, aceştia spun că sunt cărţi ale vedeniei, dar ceilalţi profeţi spun că au auzit cuvintele de la Dumnezeu. Căci spune: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Osea, [fiul] lui Beeri, în zilele lui*

---

[67] Substantivul „vedenie” şi verbul „a văzut”.

[68] *Ieş*. XX, 18.

[69] Deşi NETS traduce prin „enclosing”, l-am urmat pe Brenton prin „message”. Termenul περιοχή înseamnă într-adevăr „fortăreaţă”, „întăritură”, „îngrăditură”, dar în Noul Testament „pericopă” scripturistică (cf. *Fap*. VIII, 32). În ebraică צִיר *ţir* înseamnă „mesager” (cf. HALOT).

[70] *Avd*. 1.

[71] NETS „issue”, Brenton „burden”. Termenul λῆμμα înseamnă „ceva primit”, dar în special cu sensul de „câştig”, „profit”. Aici Septuaginta calchiază din ebraică termenul מַשָּׂא *massa* ʾ „sarcină” (ceva ridicat), dar care semnifică şi „cuvânt profetic”.

[72] *Naum* I, 1.

[73] *Avac*. I, 1.

[74] *Mal*. I, 1.

[75] λῆμμα „proorocie” şi λαβόντες „care primesc” vin de la acelaşi verb, λαμβάνω „a primi”.

Ozia și Ioatam și Ahaz și Iezechia, regii Iudei și în zilele lui Ieroboam, fiul lui Ioaș, regele Israelului. Începutul cuvântului Domnului către Osea»[76]. În [cartea lui] *Amos*: «*Cuvintele lui Amos, care au fost în Akkarim*[77] *din Tekoa, pe care le-a văzut despre Ierusalim în zilele lui Ozia, regele Iudei, și în zilele lui Ieroboam, regele Israelului, cu doi ani înainte de cutremur*»[78]. Ordinea a fost aici schimbată, ca la Isaia; acolo vedenia este așezată înainte și au fost adăugate cuvintele: «*Ascultă, cerule*»[79]; aici, însă, cuvintele fiind puse înainte, urmează vedenia: «*Cuvintele lui Amos*», nu „vedenia lui Amos”; nu „pe care le-a auzit”, ci «*pe care le-a văzut*». În [cartea lui] *Miheia*: «*Și a fost cuvântul Domnului către Miheia Moraștitul în zilele lui Ioatam și Ahaz și Iezechia, regii Iudei, referitor la cele văzute despre Samaria și Ierusalim*»[80], și «*Cuvântul Domnului, care a fost la Ioil, [fiul] lui Batuel*»[81]. Și: «*A fost cuvântul Domnului către Iona*»[82]. Și: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Sofonia, fiul lui Husi, [fiul] lui Godolia, [fiul] lui Amoria, [fiul] lui Iezechia, în zilele lui Iosia, fiul lui Amon, regii Iudei*»[83].

În același fel sunt relatate arătarea timpului și primirea cuvântului de către Agheu, căci spune: «*În al doilea an pe vremea regelui Darius, în luna a șasea, în prima zi a lunii, a fost cuvântul Domnului în mâna lui Agheu profetul*»[84]. Mi se pare că ceea ce a fost spus acolo «*în mâna*» înseamnă aceleași lucru cu ceea ce a fost intitulat de alții «*proorocie (încredințare)*». Iar la Zaharia: «*În luna a opta a celui de-*

---

[76] *Os*. I, 1.

[77] Cuvântul νακκαριμ din Septuaginta este scris greșit, lipsind prima literă, iar finalul fiind pus în diftong (Ακκαρειμ). De fapt textul ebraic are נֹקְדִים *noqedim* „păstori” (Septuaginta a citit greșit litera ר *reș* în loc de ד *dalet*, confuzie destul de frecventă din cauza asemănării ca formă). Ca și în alte cazuri când termenii nu sunt familiari traducătorilor Septuagintei, ei apar transliterați, fiind ulterior înțeles ca toponim. De altfel *noqed* mai apare doar o singură dată în Biblia ebraică, în *IV Reg*. III, 4, sensul lui fiind dedus din literatura ugaritică („inspector al păstorilor”).

[78] *Am*. I, 1.

[79] *Is*. I, 2.

[80] *Mih*. I, 1.

[81] *Ioil* I, 1.

[82] *Iona* I, 1.

[83] *Sof*. I, 1.

[84] *Ag*. I, 1.

al doilea an, pe vremea lui Darius, a fost cuvântul Domnului către Zaharia, [fiul] lui Barachia, fiul lui Addo, profetul»[85].

10. «*În zilele lui Ozia și Ioatam și Ahaz și Iezechia*»[86].

Observarea timpurilor este necesară ca să arate cu cât timp înainte au fost rostite, după cât timp s-au întâmplat, și că, atunci când slăbiciunea s-a înmulțit peste măsură, a prisosit grija din partea lui Dumnezeu. Căci cei mai mulţi [profeţi] se înșiruie aproape unul după celălalt de-a lungul timpului: Osea, în zilele lui Ozia și în zilele lui Ieroboam, Miheia în zilele lui Ioatam și Ahaz, Sofonia în zilele lui Iosia fiul lui Amon. Dintre ceilalţi, unii și-au scris profeţiile fără arătarea timpului, alţii au notat împărăţiile barbarilor, ca fiind mai cunoscute pe atunci. Agheu și Zaharia, Avdie, Naum și Avacum, Iona şi Maleahi nu pomenesc timpurile, dar nu toţi [omit] şi părinţii. Probabil cei care [proveneau] din părinţi renumiţi puteau fi ușor primiţi, căci cei mai cunoscuţi erau şi mai credibili, pe când cei din neamuri neînsemnate erau trecuţi sub tăcere.

Cu siguranţă acest Amos, pe care îl avem trecut în rând cu cei doisprezece [profeţi], nu este tatăl lui Isaia, căci nici pronunţia nu este aceeași, nici înţelesul termenului. Unul se citește cu un sunet (spirit) mai aspru, celălalt cu unul mai lin[87]. Și cele arătate sunt diferite: căci numele tatălui lui Isaia și termenul specific înseamnă „trăinicie", „putere" și „forţă"[88], pe când al profetului desemnează „un cuvânt greu"[89]. Se pare că profeţia lui Osea a fost înainte de cea a lui Isaia, pentru că s-a spus: «*Începutul cuvântului Domnului către Osea*»[90]. Este știut sigur că același Ozia este numit și Azaria, căci în *prima [carte] a Paralipomenelor* este numit Ozia, dar în *a doua a Re-*

[85] *Zah*. I, 1.
[86] *Is*. I, 1.
[87] Septuaginta redă în aceeași grafie (Αμως), totuși, grafia ebraică a numelor este total diferită: profetul Amos este עָמוֹס ʿ*amos*, pe când tatăl lui Isaia este אָמוֹץ ʾ*amoț*. Sf. Vasile se referă prin comparaţia cu lb. greacă la faptul că în ebraică profetul Amos se scrie cu litera ע ʿ*ain*, guturala aspră, pe când numele tatălui lui Isaia cu litera א ʾ*alef*, guturala lină.
[88] Verbul אָמֵץ ʾ*ameț* înseamnă „a fi puternic".
[89] Verbul עָמַס ʿ*amas* înseamnă „a încărca (cu sarcini)" (de ex. animalele), „a căra greutăţi".
[90] *Os*. I, 1.

gilor[91] este numit Azaria, doar că tatăl lui și mama [sunt aceiași]; căci mama este Chalia[92], iar tatăl Amasia[93], și timpul domniei același: cincizeci și doi de ani. În vremea lui Ozia au proorocit Isaia, Osea și Amos. Dar pentru că [s-a spus] «*începutul cuvântului către Osea*», oare nu a început el primul să proorocească? Și pentru că Amos [a scris] cu doi ani înainte de cutremur, oare nu [era acesta] înainte de viziunea lui Isaia, în care spune: «*Și s-a ridicat pragul cel de sus al ușii*»[94].

11. «*Auzi, cerule, și ascultă, pământule, că Domnul a grăit*»[95].

Pentru că profeția a fost împotriva neamului celui rău, neavând ascultători între oameni, s-a adresat cerului și pământului, căci cu acești martori a fost dată Legea, când Moise a zis: «*Vă mărturisesc vouă astăzi pe cer și pe pământ*»[96] și iarăși «*Ia aminte, cerule, și voi grăi, și auzi, pământule graiuri din gura mea*»[97]. Se cuvenea așadar ca cei instituiți martori când Legea a fost dată să fie chemați la acuzarea de călcare a Legii. Căci spune: «*Adunați la mine pe maimarii semințiilor voastre și pe bătrânii voștri și pe judecătorii voștri, ca să grăiesc în auzul lor toate cuvintele acestea și să pun asupra lor mărturie cerul și pământul*»[98]. Se observă că, din contră, aici cuvântul este altfel decât în cântare. Căci acolo [zice]: «*Ia aminte, cerule*», sau după alte versiuni: «*Ascultă, cerule și să asculte pământul*»[99], în-

---

[91] Interesant că Sfântul Vasile numește cartea a II-a a Regilor, după uzanța ebraică, și nu a IV-a a Regilor, după *Septuaginta*.

[92] Iecholia în textul ebraic – cf. *IV Reg*. XV, 2; *II Par*. XXVI, 3.

[93] În ebraică Amația.

[94] *Is*. VI, 4. Sfântul Vasile identifică aici descrierea teofaniei din templul din Ierusalim, în care apare cutremurarea porților templului, cu cutremurul descris în Amos (*Am*. I, 1). Deși cutremurele sunt frecvente în Palestina, totuși acel cutremur este menționat și după 200 de ani de Zaharia (cf. *Zah*. XIV, 5). Oricum, datarea lui Osea și Amos înainte de Isaia este sigură și pentru că Isaia a avut viziunea chemării profetice în anul morții regelui Ozia (cf. *Is*. VI, 1), adică în 740, pe când Osea și Amos au profețit în vremea lui Ozia.

[95] *Is*. I, 2.

[96] *Deut*. IV, 26.

[97] *Deut*. XXXII, 1.

[98] *Deut*. XXXI, 28.

[99] Nu s-a păstrat în acest verset nicio informație. Versiunile invocate sunt desigur Aquila, Symmachus și Theodotion. Sf. Vasile păstrează astfel informații foarte prețioase pentru critica textuală.

să aici: «*Auzi, cerule și ascultă, pământule*». Căci de câte ori poporul cugetă la cele înalte și nu se îndepărtează de Dumnezeu, cheamă cerul ca și cum acesta ar fi aproape și îl îndeamnă să asculte[100] cuvintele; aceasta înseamnă: «*ascultă*». Iar de câte ori se îndepărtează de cele cerești, vorbește cu acesta ca și cum ar fi departe: «*Auzi, cerule*».

12. La fel și pentru pământ. De aceea Moise are cerul ca ceva aproape, datorită urcușului [duhovnicesc al] poporului. «*Auzi, cerule*» sau «*ascultă*», ca ceilalți. Isaia însă, pentru că poporul se găsea în păcate și cugeta cele pământești, poruncește ca pământul să asculte[101] cuvintele ca și cum ar fi aproape. Căci aceasta înseamnă „a asculta”. Sau prin metonimie [numește] cer pe locuitorii din cer, după cum noi numim „cetate” pe cei care sunt în cetate și „pământ” pe toți din el, dar să nu fim rătăciți să credem de aici că pământul și cerul ar fi [cumva] vii. Astfel, cerul este numit și tron al lui Dumnezeu, pentru faptul că puterile cerești au statornicită în ele însele în mod trainic cunoașterea lui Dumnezeu. Iar pământul „așternut al picioarelor”, pentru că oamenii de pe el cu greu pot să cuprindă [adevărurile] ultime despre Dumnezeu. De aceea se spune: «*Un om destoinic*[102] *este tron al înțelegerii*»[103], dar tron al necinstei este femeia care le urăște pe cele drepte. Precum tronul înțelegerii [este] cel atent și chibzuit, astfel tronul lui Dumnezeu este cel care cuprinde cele mai înalte dintre predaniile despre Dumnezeu.

«*Că Domnul a grăit*». Este cumplit să nu asculți de cuvintele lui Dumnezeu.

13. «*Fii am născut și i-am crescut, dar ei M-au îndepărtat*»[104].

---

[100] lit. „să-și pună în urechi”. Expresia sugerează o apropiere de ascultător a celui care vorbește.

[101] lit. „să primească în urechi”.

[102] Aici Sf. Vasile nu citează din Septuaginta, care are συνετός „înțelept”, ci din altă versiune, care avea πανοῦργος „destoinic”. F. Field menționează cu această citire Siro-Hexapla, dar nu atribuie versiunea niciunei traduceri anume, deși o cunoaște – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. I, p. 15. În nota de la subsol, Migne arată că Montfaucon considera că πανοῦργος ar fi fost citirea din Aquila și Theodotion, pentru că aceștia o au și în *Fac*. III, 1.

[103] *Pr*. XII, 23.

[104] *Is*. I, 2.

O, iubire de oameni! Stăpânul Se justifică pentru ca să le aducă pe cele meritate cu argumente. «*Fii am născut și i-am crescut*». Omul este compus din suflet și trup; carnea din pământ, iar sufletul este ceresc. Fiindcă el are înrudire cu ambele, [Dumnezeu] îl acuză de păcat în prezența celor care îi sunt lui cei mai apropiați. «*Fii am născut și i-am crescut*». Sunt două feluri de creații. Una, formarea după [chipul] lui Dumnezeu este împlinită prin fapte și primirea învățăturilor, după cum Pavel naște prin Evanghelie, este în durerile nașterii cu cei căzuți[105] și plăsmuindu-i îi formează în întregime pentru dreapta credință. Dar ce este cealaltă? [Este] intrarea în viață, după [cum se spune]: «*Aceasta este cartea obârșiei cerului și pământului*»[106]. De aceea le arată pe amândouă și îi acuză, pentru că fiind aduși la existență din ceea ce nu este și fiind făcuți după chipul lui Dumnezeu – căci aceasta este a fi născut și a fi crescut – , „nu ați mulțumit ca unui Creator, și nici nu v-ați asemănat ca unui Părinte", ci prin aplecarea spre cele mai rele L-au respins pe Dumnezeu și l-au făcut tată pe diavolul. Căci «*tot cel face păcatul este născut din diavolul*»[107]. Și Domnul le spune celor înrăiți: «*Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul*»[108]. Mare este acuza că cel care e fiu și a dobândit nașterea trupească se poartă arogant față de cel ce l-a născut. Dar este vrednic de un dispreț covârșitor și cel înălțat la a fi părtaș de cele cerești, dar care nu se mai supune iubirii față de Binefăcător.

14. «*Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște și poporul Meu nu Mă pricepe*»[109].

Cel care Îl respinge pe Dumnezeu seamănă cu boul și asinul. Căci «*în cinste fiind, nu a priceput, s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor*»[110]. Asemenea sunt cei care nu trăiesc după cuvânt, ci după patimă, care decad din cauza iraționalității în existența animalică. Le-a luat ca exemplu pe cele care trăiesc împreună cu noi și sunt bine cunoscute, ca să fim rușinați și [pentru

[105] *Gal.* IV, 19.
[106] *Fac.* V, 1; *Fac.* II, 4.
[107] *I In.* III, 8.
[108] *In.* VIII, 44.
[109] *Is.* I, 3.
[110] *Ps.* XLVIII, 12 (Septuaginta v. 13).

că] fiind mai iraţionali decât acestea, nu dobândim bunăvoirea de la cele necuvântătoare, cea pe care înşine o împărtăşim de la creatorul nostru. Căci boul, care ne-a fost lăsat împreună-lucrător în agricultură, ascultă de glasul celui care îl hrăneşte şi îl recunoaşte pe cel care îi aduce în mod obișnuit hrana, iar asinul se grăbește de bună voie către locurile obișnuite de odihnă. Dacă cele necuvântătoare au o asemenea obișnuință cu îngrijitorul [lor], cu atât mai mult firii raţionale îi este cerută dragostea faţă de Dumnezeu?

Observă că se afirmă că boul are o cunoaștere mai cuprinzătoare decât asinul. Căci primul își cunoaște stăpânul, pe când al doilea doar ieslea, cuvântul arătând [astfel] că animalul lacom este familiar doar cu locul de plăcere, pe când primul are o cunoaștere și a celui care este bun și folositor [faţă de el]. De aceea, pentru că [aceste] animale sunt nepotrivite unul cu celălalt, în *Deuteronom* este interzis să se are «*cu taurul și asinul împreună*»[111], adică se fie înjugată [partea] puternică și silitoare a sufletului împreună cu cea iubitoare de plăcere și pătimitoare. Dar nu de boi se îngrijește Dumnezeu[112], ci s-a scris cu totul pentru noi. Însă iarăși sunt puse alături în alt loc: «*Fericit este cel ce seamănă tot pe lângă apă, unde boul și asinul calcă*»[113], adică acela care prin cuvântul de învăţătură își crește [partea] silitoare a sufletului și-și slujește [partea] iubitoare de plăcere a acestuia. Ca un animal de povară, la fel și [partea] afectivă a sufletului este greu încărcată de povara păcatului.

15. «*Boul își cunoaște stăpânul, dar Israel nu Mă cunoaște, pe Mine, Creatorul, și asinul ieslea domnului său, și poporul Meu nu Mă pricepe*»[114]. Sunt multe iesle, și totuși asinul nu se rătăcește de la ieslea stăpânului său. Dumnezeu este unul, dar poporul lipsit de judecată a rătăcit către cei care nu sunt dumnezei. Pe Mine nu m-au priceput, Cel ce sunt făcut cunoscut de cer, arătat de pământ și mare, revelat de soare, lună, de stele și de toată creația. În mod potrivit Israel a fost redat după chipul unui bou, iar poporul în general după cel al unui asin. Căci pe cât de mare este diferența între bou și asin,

[111] *Deut*. XXII, 10.
[112] *I Cor*. IX, 9.
[113] *Is*. XXXII, 20.
[114] *Is*. I, 3.

pe atât de diferit este numit Israelul, care se tâlcuiește „Cel care Îl vede pe Dumnezeu”[115] de poporul în general.

16. «*Vai ție, neam păcătos, popor plin de păcate, sământă rea, fii nelegiuiți*»[116].

În multe locuri neamul și poporul sunt numite împreună, precum: «*În popor mult [stă] slava unui rege, dar în lipsa poporului [stă] distrugerea stăpânului*»[117]. Și: «*Pentru ce s-au întărâtat neamurile și popoarele au cugetat lucruri deșarte?*»[118]. La început au fost un neam păcătos și au devenit prin creșterea în răutate un popor plin de nelegiuiri, [au început] fiind o sământă rea și au ajuns fii nelegiuiți. După cum urcușul în virtute își are creșterea de la cele mai mici la cele mai mari, tot așa și șuvoiul răutății este purtat de la cele mărunte de la început până la cele de nevindecat. Sământa are multe în comun cu fiii și prin natura ei, căci se avansează de la sământă până la a deveni fii, nu numai prin nașterea trupească, ci și după urcușul din suflet, fiindcă cei care primesc învățăturile avansează de la semințele învățăturii la asemănarea cu învățătorii, de aceea numindu-se „fii” sau de fapt „fii ai împărăției”, când, după ce primesc semințele mântuirii se desăvârșesc potrivit acestora, sau [dimpotrivă] „fii ai gheenei”, dacă se întovărășesc cu pierzarea din cauza învățăturilor rele. Este o mare acuzație [aceea] să numească un întreg neam păcătos, ca și cum nimeni din el nu ar merge drept, și popor plin de păcate, ca și cum la ei s-ar practica orice fel de nelegiuire, dar și că s-ar găsi contradicții ale răutății cu ea însăși, după cum spune: «*plini de toată nedreptatea*»[119] și: «*Căci încă nu se um-*

---

[115] O interpretare de origine iudaică a numelui Israel, care inițial însemna „El va lupta [pentru noi]”, de la rădăcina שָׂרָה însoțit de numele divin אֵל „Dumnezeu”. Filon din Alexandria interpretează însă numele împărțindu-l în אִשׁ רָאָה אֵל *’iș [așer] ra’a ’el* „bărbatul care l-a văzut pe Dumnezeu”. Interpretarea lui Filon este reținută și de părinți: Clement Alexandrinul, Origen, Sf. Chiril al Ierusalimului etc.

[116] *Is*. I, 4.

[117] *Pr*. XIV, 28.

[118] *Ps*. II, 1.

[119] *Rom*. I, 25.

pluseră păcatele amoreilor»[120], iar de către Mântuitorul: «*Şi voi aţi împlinit măsura părinţilor voştri*»[121].

17. «*Sământă rea*». Este neghina semănată de vrăjmaş peste grâul curat, care ajungând la maturitate, s-a făcut fiu nelegiuit, fiu al pierzării și fiu al gheenei. De aceea sunt vrednici de plâns cei care, în loc să fie fii ai Celui Preaînalt, au ajuns fii nelegiuiţi, şi în loc să rămână cu naşterea dumnezeiască, au ajuns sământă rea. Atât că răutatea din comportare îi distruge în primul rând pe cei care o posedă, căci răutatea ultimă este dezbinată împotriva ei înseși.

«*L-aţi părăsit pe Domnul şi L-aţi mâniat pe Sfântul lui Israel*»[122]. Ce poate fi o mai mare dovedire a răului decât părăsirea Celui bun şi un exces de răutate [mai mare] decât mânierea Celui bun şi blând? Sunt acuzaţi de acelaşi lucru şi de către Ieremia: «*Pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit*»[123]. După cât de mare este părăsirea, îşi agoniseşte fiecare ca răsplată măsura mâniei.

«*V-aţi înstrăinat înapoi*»[124]. Aceasta a fost adăugat de la Theodotion, ca o explicaţie la părăsire, adică înstrăinarea de Dumnezeu prin căderea spre mai rău. Căci după cum cel desăvârșit năzuieşte spre cele din faţa sa, la fel şi păcătosul face un pas înapoi, îndepărtându-se de Domnul, fiind prin aceasta pierdut. Căci spune: «*Iată, cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri*»[125]. Aşa să trăim, ca niciodată cele trecute să nu fie mai bune decât cele viitoare sau prezente. Şi *Ecclesiastul* interzice aceasta: «*Nu spune că zilele dintâi erau mai bune decât acestea, pentru că nu cu înţelepciune ai întrebat de aceasta*»[126]. Dacă zilele de dinainte sunt mai bune decât cele de după, vi se va zice: „Aţi pătimit atâtea degeaba, fiindcă cele bune au fost întunecate de nepurtarea de grijă din [zilele] din urmă”. Căci

[120] *Fac*. XV, 16.
[121] *Mt*. XXIII, 32.
[122] *Is*. I, 4.
[123] *Ier*. II, 13.
[124] *Is*. I, 4. Aceste cuvinte lipsesc în Septuaginta. Sf. Vasile şi Teodoret de Cir le atribuie lui Theodotion, dar Field le atribuie pe baza Syro-hexaplarei şi celorlalţi doi (Aquila şi Symmachus) – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 432. Interesant că Biblia de la 1914 le păstrează.
[125] *Ps*. LXXII, 26 (Septuaginta v. 27).
[126] *Eccl*. VII, 11.

Iezechiel spune: «*Iar când cel drept se întoarce de la dreptatea lui și făptuiește nedreptatea, după toate nelegiuirile pe care le-a făptuit nelegiuitul, toate faptele lui de dreptate pe care le-a făptuit nu vor [mai] fi pomenite. În greșeala lui pe care a săvârșit-o și în păcatele lui în care a păcătuit, în acelea va muri*»[127].

18. «*De ce vă loviți încă, adăugând fărădelege*»[128]? Ceea ce se spune este aceasta: „Pentru păcatele voastre v-am biciuit îndreptându-vă. Nu v-ați pocăit, ci iarăși ați păcătuit, [iar Eu] am continuat mereu și am adăugat lovituri, încât orice parte din corp a fost copleșită de lovituri ca avertisment". Scriptura îi amenință pe cei care păcătuiesc, [dar pot fi] vindecați, că «*sunt cercetate cu varga fărădelegile lor și cu biciul nedreptățile lor*»[129]. Dar celor incurabili le spune: «*De ce vă loviți încă*». „Deși ați trecut prin toate lovirile, ați nesocotit toate biciuirile de pedepsire. Nimicirea vă paște". Glasul [este] al celui strâmtorat, care renunță deznădăjduit la îndreptare, după cum este la Iezechiel: «*Gelozia Mi se va îndepărta de la tine și nu Mă voi mânia pe tine*»[130].

Dintre cele petrecute, unele sunt din cauza păcatelor, altele pentru îndreptarea obiceiurilor celor încercați, iar altele pentru a-i distruge pe cei lepădați fără speranță, ca în cazul faraonului. Pe aceștia, lepădați fără speranță, nu îi mai amenință loviturile, nici biciuirile, ci pierzania.

«*Tot capul spre durere și toată inima spre întristare*»[131]. „De ce să fiți loviți încă, voi cărora trupurile și sufletele v-au fost biciuite și unde nu este îndreptare, pentru că tot capul este în suferință și toată inima este în mâhnire"? Nu denumește nicidecum cap partea trupului, ca și cum durerea ar fi stabilită doar la aceasta, ci prin «*tot capul*» [se înțelege] omul în întregime, după obiceiul Scripturii: «*Luați prinoasele întregii adunări a lui Israel după neamul lor, după semințiile lor, după casele rudeniilor lor, după numărul numelor lor,*

[127] *Iez*. XVIII, 24.
[128] *Is*. I, 5.
[129] *Ps*. LXXXVIII, 32 (Septuaginta v. 33).
[130] *Iez*. XVI, 42. Textul nu coincide cu Septuaginta. Să fie un citat din memorie?
[131] *Is*. I, 5.

după capul lor»[132]. Pentru că tot neamul era păcătos și întregul popor era plin de nelegiuiri, de aceea și pedeapsa i-a covârşit pe toţi şi inima era mâhnită, poporul fiind dus în exil din cauza păcatelor.

«*De la picioare până la cap nu este în el nimic întreg; nu [ca] rana, nici [ca] vânătaia, nici [ca] plaga inflamată*»[133]. A luat „capul" pentru omul întreg. «*De la picioare până la cap nu este în el nimic întreg; nu [ca] rana, nici [ca] vânătaia, nici [ca] plaga inflamată*», din cauza biciuirilor aplicate pentru fiecare păcat de Cel ce Se îngrijeşte de ei. De aceea, fiindcă rana este desfacerea continuităţii trupului, când legătura este ruptă într-o mică parte, iar vânătaia este urma sângeroasă a unei lovituri, când trupul este zdrobit de rezistenţa celui care loveşte și [lovitura] este aplicată pe o parte, iar iritaţia este o umflătură inflamată, când lichidele se adună în partea bolnavă şi aprind [zona] care suferă cu o căldură peste fire, ce spune Scriptura despre toţi care sunt cuprinși de boală în întregime? Spune că boala vă cuprinde nu ca rană, nici ca vânătaie, nici ca plagă inflamată, ci răul este pus deplin în voi, ca și cum sunt toate combinate: şi rana, și vânătaia și plaga.

«*Nu se poate pune leac, nici untdelemn, nici legături*»[134]. Fiindcă boala este mai mult decât rana, vânătaia și plaga inflamată, nu se poate pune leac, ca pentru lovitură, nici untdelemn, ca pentru răni. Spune că nu este nevoie de ajutorul lor; căci semnele bolii sunt prea mari să cedeze la acestea. Rănile sunt dezbinările din Biserică, vânătăile sunt inimile făţarnice, iar inflamaţia este îngâmfarea sufletului, iscată de părerea iraţională și de aceea ridicată împotriva cunoașterii lui Hristos. De aceea leacul este cuvântul care le smereşte pe cele deșarte cu blândețe și bunătate, untdelemnul este cel care netezeşte cu milă și compasiune ceea ce este viclean, ipocrit și aspru la cei care mint cu făţărnicie. Iar legătura este cuvântul care le ţine laolaltă pe cele care sunt duse spre dezbinare.

---

[132] *Num*. I, 2.
[133] *Is*. I, 6.
[134] *Is*. I, 6.

19. «*Pământul vostru este pustiu, orașele voastre sunt arse, țara voastră străinii o mănâncă în fața voastră și este pustiită, supusă de către popoare străine*»[135].

Fiindcă a părăsit ca fără speranţă îndreptarea, [Dumnezeu] ameninţă cu distrugerea. Acesta însă nu s-au întâmplat în timpul lui Isaia, ci este obişnuit profeţiei să vorbească de cele care urmează să se întâmple ca deja întâmplate, precum: «*Mi-au dat spre mâncare fiere și pentru setea mea m-au adăpat cu oțet*»[136]. Căci pentru încrederea în împlinirea celor vestite mai dinainte, ca împlinite negreșit, viitorul este legat de trecut. Acestea s-au petrecut la exilul în Babilon, când ţara a fost golită de locuitori, cetăţile au fost incendiate şi ţara a fost mâncată de coloniştii trimişi din Media, în vreme ce [oamenii] rămaşi se uitau; când întreaga ţară a fost supusă de popoare străine.

Dar după sensuri mai înalte, dacă ne atribuim nouă cele din vechime, când ne îndepărtăm de Dumnezeul nostru și ne întindem mâinile spre un dumnezeu străin, ne predăm străinilor care ne pustiesc şi ne supun. Căci se pot vedea toate ameninţările întâmplându-se celor păcătoși.

«*Țara voastră este pustie*». Scriptura numește „ţară" deseori sufletul care primește semințele cuvântului, precum suntem învăţaţi în *Evanghelie* prin pilda Domnului[137] că unele au căzut în pământ bun, capabil să primească dumnezeieștile învăţături şi deschis pentru rodire. Însă este pustiu cel care nu are înţelepciunea, nici cuvântul, nici nu trăiește după dreptate, nici nu vieţuieşte în adevăr.

«*Cetățile voastre sunt arse*». Cetatea este un sistem al oamenilor, organizat din diverse îndeletniciri pentru o viaţă comună, care pentru că are în lucrări multă zădărnicie, lemne, iarbă şi paie, în ziua judecății este ars complet, iar tovărășiile celor necredincioși sunt arse cu foc.

«*Țara voastră străinii o mănâncă în fața voastră*», de câte ori îndată ce sufletul s-a umplut din viaţa de dinainte şi din traiul cel

[135] *Is*. I, 7.
[136] *Ps*. LXVIII, 25 (Septuaginta v. 22).
[137] *Mt*. XIII, 3 ş.u.

bun de roadele Duhului, de iubire, bucurie, pace, răbdare, bunătate[138], gândurile străine năvălesc și consumă cele dobândite mai înainte cu trudă. Dar și dacă în practica celor obișnuite vieții predăm demonilor necurați partea lucrătoare a sufletului, țara noastră este supusă de către străini. Căci «*suntem ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu*»[139]. Cât timp suntem ramuri, rămânând în viță, aducându-I lui Hristos roadele care ne revin, suntem ogorul lui Dumnezeu. Iar dacă ne separăm de rădăcina de viață făcătoare, de credința în Hristos, suntem aruncați afară uscați și suntem arși. Zidirea noastră din învățătură, pentru că trăim în afara rânduielii, este distrusă. Căci dacă nu rămânem pe temelia Apostolilor și nu zidim pe ea cele vrednice, ne rupem ca și cum nu am avea temelie, iar căderea noastră este mare, căci, ca să zicem așa, obrăznicia devorează cumpătarea, iubirea de argint ușurința de a împărți milostenie și artagul partea iubitoare. Este jalnic ca sufletul care prosperă în rodirea celor bune să ajungă prada vrăjmașilor, cărora nu le este suficientă pustiirea noastră, ci ne aduc [în plus] și distrugerea. Căci distrugerea este din învățăturile rele, sufletul celor rătăciți fiind făcut, ca să zicem așa, una cu pământul, iar pustiirea este deposedarea de cele administrate[140] înainte.

Aceasta se întâmplă ușor cu sufletul omenesc. Căci uite-mi un tânăr crescut din pruncie într-o viață evlavioasă, care merge sârguitor în casele de rugăciune, care nu este nepăsător față de binefacere după puterea [lui], care își aduce aminte de judecata veșnică și care se ține strâns de cuvântul de învățătură, dar care apoi a alunecat în desfrânare, cum după distrugerea cumpătării și pustiirea roadelor, i-a urmat apoi și distrugerea completă. Conștiința rea nu îl duce în locașul de rugăciune, pentru că nu a stat în rândul celor credincioși, ci a căzut. În locul penitenților[141] nu stă, căci îi este rușine. De aici ezitarea pentru rugăciune, care scornește scuze inventate pentru cei

[138] *Gal.* V, 22.
[139] *I Cor.* III, 9.
[140] Păstrând exemplul cetății, verbul πολιτεύω presupune organizarea în cadrul politic.
[141] Cei păcătoși, care erau sub epitimii, stăteau la intrarea în Biserică. Și astăzi pridvorul Bisericii este văzut ca un loc de penitență. Aici de exemplu se fac exorcismele în cadrul slujbei Sfântului Botez.

care îl întreabă. Spune: „Cutare m-a grăbit și nu [mai pot să] aștept Comuniunea[142]». Şi de aceea, iarăşi se retrage înainte de rugăciunea celor credincioşi, scornind vreo [scuză]. Apoi din obișnuința la un nivel mic i se naşte practica ce duce la apostazie și este dus la pierzanie totală.

În general însă, este specific puterilor rele ca, după ce i-a arătat pustiiți de roadele dreptății, să nu se îndepărteze până nu îi cuprind [pe aceştia şi] în rătăciri de cunoştinţă (învăţătură).

20. «*Părăsită va fi fiica Sionul ca un cort în vie și ca o colibă în grădina de castraveţi*»[143]. Răsplata celor cuvenite aduce dovada dreptei judecăți a lui Dumnezeu. L-a părăsit pe Domnul, de aceea fiica Sionului va fi părăsită. Dar [Dumnezeu] Își revendică încă iubirea de oameni, o numeşte fiică, strigând-o cu numele de dinainte pe care-l avea până să se înstrăineze.

«*Părăsită va fi ca un cort în vie*». Corturile sunt înfipte pentru păzirea roadelor din vii. De aceea, de câte ori via abundă în roade potrivite, cortul este ridicat degrabă şi considerat vrednic de toată grija, ca din el paznicul să supravegheze ca nu cumva cei care trec pe drum să o culeagă. Dar când este fără roade, colibele viei sunt de bună seamă neîngrijite. De aceea, ameninţă cu părăsirea poporul israelit, fiindcă nu a rodit cele cuvenite. Să ne temem, deci, nu cumva să fim fără roade, încât pronia lui Dumnezeu să ne părăsească. Cel care ne păzește pe noi este Duhul Sfânt. Când sufletul aduce roade vrednice de hambarele veşnice, El stă lângă [acesta], [îl] păzeşte şi împiedică urzelile mistreţului singuratic[144]. Dar de câte ori [omul] cultivă strugurele de fiere și produce ciorchinele de amăreală[145], [Duhul] părăsește sufletul fără roade și atunci [acesta] este călcat în picioare de orice gând animalic şi de orice poftă iraţională.

Deseori Scriptura îl numeşte pe Israel în chip figurat „vie", precum: «*Ai mutat via din Egipt*»[146] și: «*vie s-a făcut iubitului*»[147] și:

[142] Sf. Euharistie.
[143] *Is*. I, 8.
[144] *Ps*. LXXIX, 14.
[145] *Deut*. XXXII, 32.
[146] *Ps*. LXXIX, 9.
[147] *Is*. V, 1.

«*Eu te-am sădit viță roditoare toată adevărată*»[148]. Dar dacă Israel este o vie, cortul acestei vii este o construcţie, poate cea a Templului, căci este numit locaș al slavei și «*locaș în care [Dumnezeu] a locuit între oameni*»[149]. De aceea câtă vreme făcea rod mult, și Cortul a stat pentru păzirea roadelor. Însă fiindcă Cel care a sădit-o a așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spinii[150] cu care Domnul a fost încoronat, și s-a schimbat toată în amăreală, căci a făcut strugure de fiere și ciorchine de amăreală, pentru care și Domnului i-au dat de mâncare fiere[151], de aceea a fost părăsit cortul viei. Căci spune: «*Iată casa voastră vi se lasă pustie*»[152]. Atunci s-a împlinit amenințarea aceasta, căci «*a fost părăsită ca un cort în vie*» și de atunci în plus «*a poruncit norilor să nu plouă peste vie*»[153]. Din această cauză nu au mai fost profeți la ei, nici har ceresc, ci s-au făcut uscat și loc de călcat în picioare. Fiindcă și gardurile acelui popor au fost doborâte – păzirea de către puterile sfinte –, și chiar dacă ar lucra ceva după Lege, [aceea] îi este spre pierzanie.

21. De aceea, acum o culeg cei care trec pe drum și o strică vierul din pădure și o paște mistrețul singuratic[154], acum puterile nevăzute[155] îi calcă în picioare.

«*Și ca o colibă în grădina de castraveți*»[156]. Colibele de toamnă sunt pregătite pentru păzirea castraveților. Grădina de castraveți este locul care produce roade sezoniere și de scurtă durată, care produc mai degrabă plăcere, decât folos. Tot astfel este și Legea, având folos de scurtă durată. Căci cultul [iudaic] era temporar și a înflorit pentru puțin timp, apoi a transmis autoritatea hranei celei adevărate și mai tari, învățătura cea după Evanghelie. Sionul «*a rămas părăsit și ca o colibă care păzește recolta*». Recolta nu este hrană tare și consistentă, ci firavă și temporară. Tot așa este și Legea, având chi-

[148] *Ier*. II, 21.
[149] *Ps*. LXXVII, 66 (Septuaginta v. 60).
[150] *Is*. V, 4.
[151] *Mt*. XXVII, 54; *Ps*. LXVIII, 25 (Septuaginta v. 22).
[152] *Mt*. XXIII, 38.
[153] *Is*. V, 6.
[154] *Ps*. LXXVII, 13-14.
[155] Puterile demonice.
[156] *Is*. I, 8.

pul cultului, iar nu adevărul însuși; de aceea este model și umbră al celor mai presus de ceruri.

Pentru că și sufletul în sine este comparat cu o vie, ca în *Psalm*: «*Femeia ta este roditoare ca o vie*»[157] și Domnul spune: «*Eu sunt vița, voi mlădițele*»[158], pentru ca amenințările să nu vină asupra noastră, când nu dăm roadele cuvenite nouă.

Cortul este, probabil, trupul, în care locuiește Duhul sfânt. Căci «*nu știți că trupurile voastre sunt templul Duhului Sfânt Care este în voi*»[159]? Vița este sufletul[160], de la care se cere rodirea vrednică de sădirea de la început și de cultivarea de către Dumnezeu. Căci a fost sădită adevărată, făcută după chipul adevăratului Dumnezeu, a fost cultivată puțin câte puțin prin îngrijirile Ziditorului, Care curăță ceea ce aduce rod ca să aducă și mai mult[161]. Căci dacă ne dedicăm curăției vieții, Dumnezeu ne ajută pentru curățirea de patimi, desăvârșindu-ne efortul și zelul pentru ceea ce este bun. După cum via împiedicată de la rodire de [ramurile] crescute în plus este tăiată, așa și noi tăiem zelul sufletului pentru cele deșarte, adunând toată puterea lui pentru rodirea faptelor bune, ca nu cumva rătăcind în lumea fățarnică să se golească pentru favoarea de la oameni de toată puterea lui, ocupându-se de aparența lumii ca de niște frunze și cârcei.

De asemenea, sufletul este săpat, asimilând toate cele din jur pentru hrana sa, pregătindu-se astfel pentru primirea învățăturilor Duhului. Căci după cum via nesăpată nu este aerisită și nu primește folosul apei din cauza durității pământului din jur, tot așa sufletul care nu se eliberează de cele trupești și nu respiră ușurat de povara lor, rămâne pustiu, strivit de povara celor materiale și, de aceea, neprimind ajutorul de sus, rămâne fără rod. Iar Duhul Sfânt Se ține departe de sufletul neroditor. Au căzut gardurile, ajutorul îngerilor. Au năvălit străinii care treceau asupra noastră, puterile care lucrează păcatele împotriva învățăturii. Și patimile care năvălesc îl oprimă,

[157] *Ps*. CXXVII, 3.
[158] *In*. XV, 5.
[159] *I Cor*. VI, 19.
[160] *Ier*. II, 21.
[161] *In*. XV, 2.

ca un vier care țâșnește fără minte și se rostogolește în murdării. Și atunci i se împlinește unui suflet ca acesta [ceea ce s-a spus]: «*Părăsită va fi fiica Sionul ca un cort în vie*».

Dar și «*ca o colibă în grădina de castraveți*». Cei care nu rodesc cele vrednice de jitnița dumnezeiască, ci se bucură de fructele efemere ale acestei lumi, cei care se încred în bogăție, cei ridicați în slavă, cei care se laudă cu neamul ales al strămoșilor sau cu vigoarea trupească, se aseamănă cu grădina de castraveți, cultivând roade care nu sunt hrănitoare, umplându-se cu înflorituri lăudăroase, gătindu-și sufletul ca să se umfle și să se îngâmfe cu slavă deșartă. Poporul pătimaș care tânjea după ele a fost îngropat în pustie. Căci au plâns, spune [Scriptura][162], amintindu-și de castraveți și de pepeni, de mâncărurile egiptene, pe care israelitul nu le-ar mânca, hrănit fiind cu pâinea cerească, mana; pe aceasta, însă, cei de atunci o disprețuiau și își doreau ceapă. Să nu pătimim și noi după acestea, cinstind viața de plăcere înaintea celei raționale! Căci plăcerile din trup se aseamănă de fapt cu ceapa și usturoiul, dând mult [gust] acru și înțepător, dar aruncând în adânc o duhoare grea și persistentă, dând o mulțime de lacrimi celor care le primesc.

Printre amenințări este și aceea: «*rămasă ca o cetate asediată*»[163]. Dușmanii ne-au înconjurat, așteptând destinderea noastră ca să ne atace prin surprindere. După cum o cetate forțată să se predea, când bogăția adunată în ea a fost jefuită, nu mai are porțile încuiate, nici paznici de veghe pe ziduri, tot așa sufletul golit de comorile care se aflau în el prin darul dumnezeiesc este disprețuit ca fiind nevrednic de grija dumnezeiască. De aceea se spune: «*Cu toată paza veghează-ți inima*»[164]. Pentru că astfel priveghind și fiind treji, să ne rugăm ca și prin veghere cu pază asupra noastră înșine să căutăm, ca «*să nu dormiteze, nici să adoarmă Cel care îl păzește pe Israel*»[165]. Căci «*de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește*»[166]. De câte ori din cauza lipsei faptelor bune [El] ne re-

---

[162] *Num*. XI, 5.
[163] *Is*. I, 8.
[164] *Pr*. IV, 23.
[165] *Ps*. CXX, 4.
[166] *Ps*. CXXVI, 1.

trage păzirea, suntem lăsaţi liberi spre prada, înrobirea şi răpirea de către vrăjmaşi.

23. «*Şi de nu ne-ar fi lăsat nouă Domnul Savaot sământă, am fi fost ca Sodoma şi ne-am fi asemănat Gomorei*»[167].

Dacă întreg neamul este păcătos şi întreg poporul este plin de păcate şi toţi sunt fiii fărădelegii, ce fel de sământă i-a rămas lui Israel, care să împiedice să-l supună patimilor Sodomei şi Gomorei? Căci sămânţa care este în Israel este o sământă rea, care nu aduce mântuire, ci e vrednică de pierzare. Aşadar ce fel de sământă este acesta? Oare nu despre ea se spune în făgăduinţa către Avraam: «*Ţie îl voi da şi seminţei tale*»[168]. Căci spune: «*nu a zis şi seminţelor, ca de mai mulţi, ci ca de unul singur: şi seminţei tale, Care este Hristos*»[169]. Căci această Sământă i-a scăpat prin venirea Ei pe cei care meritau după vrednicia celor trăite să sufere [pedepsele] Sodomei şi să fie nimiciţi prin foc şi pucioasă din cauza răutăţii care a întrecut măsura Sodomei.

Şi totuşi, chiar şi după păcatul împotriva lui Hristos, «*o rămăşiţă aleasă prin har*»[170] a fost mântuită; dar ceilalţi s-au împietrit şi au fost daţi pierzării, după cum spune Amos: «*Căci v-am prăpădit pe voi cum a prăpădit Domnul Sodoma şi Gomora; şi nici aşa nu v-aţi întors la Mine, zice Domnul*»[171]. Cu toate acestea, deşi a ameninţat adeseori, adeseori a şi renunţat, dar în cele din urmă a adus asupra inimii nepocăite suferinţele meritate de fapte. Căci la un profet, [El] Se porneşte pentru răzbunarea din cauza nedreptăţii poporului, dar Se opreşte datorită iubirii Sale de oameni: «*Cum mă voi purta cu tine, Efraim? Ce îţi voi face, Iuda? Ca pe Adama te voi pune şi ca pe Seboim*»[172]. Acestea aparţin pentapolei Sodomei. Apoi cu preaplinul iubirii de oameni adaugă imediat: «*Inima s-a zvârcolit în Mine, s-a*

[167] *Is*. I, 9.
[168] *Fac*. XV, 18.
[169] *Gal*. III, 16.
[170] *Rom*. XI, 5.
[171] *Am*. IV, 11.
[172] *Os*. XI, 8.

tulburat părerea Mea de rău. Nu îți voi face după iuțimea mâniei Mele»[173].

Cu toate acestea, când au căzut în fărădelegea cea din urmă, Templul a fost ars, întreaga cetate a fost incendiată și au fost uciși prin foamete și boală, revoltă și uneltirile [făcute de] unii împotriva altora. Totuși, partea celor care au crezut în Hristos a fost păstrată, din întreg Israelul alegerea găsindu-se la puțini. Făcându-se ca un aluat pentru neamuri, pe toți i-a tras către asemănarea proprie, ca și de atunci cel care crede dintre neamuri să fie socotit Israel și popor al Domnului și să fie iudeu într-ascuns și moștenitor al făgăduințelor duhovnicești.

Dacă Sodoma se tâlcuiește „înclinare”[174], iar Gomora „răzvrătire”[175], tâlcuirea numelor ne sugerează următorul sens: Dacă Sămânța care a fost făgăduită nu ar fi venit, nimic nu ne-ar fi oprit să cădem în pieire totală, îndepărtându-ne de la Dumnezeu. Și dacă nu ni s-ar fi arătat pacea, care covârșește toată mintea[176], fiecare am fi fost distruși de propria răzvrătire și de războiul dinlăuntrul lui. Căci patimile păcatului și toate impulsurile fără rațiune produc sufletelor, prin natura lor, tulburări neîncetate și o răzvrătire neîmpăcată.

23. Înțelegând folosul prezenței Mântuitorului, Care a intrat ca Sămânță mică în viața noastră prin trup omenesc, Biserica spune acestea sub forma mulțumirii: «*Ascultați cuvântul Domnului, conducători ai Sodomei, luați aminte la legea lui Dumnezeu, popor al Gomorei*»[177], pentru a arăta că prezența seminței lăsate ei de către Domnul Savaot li s-a făcut lor pricină de mântuire. Fiindcă erau după ei înșiși vinovați de patimile Sodomei, [Scriptura] îi numește conducători ai Sodomei și popor al Gomorei care depășește răutatea conducătorilor, căci Sodoma era, ca să zicem așa, o metropolă a răutății, dar conducătorii o depășeau pe aceasta în excesul de răutate.

---

[173] *Os*. XI,8-9.

[174] Probabil se face un joc de cuvinte între toponimul סְדֹם *Sedom* Sodoma și substantivul שְׁדֵמָה *ședema* „terasă”, „pantă”, „teritoriu”.

[175] Este realizată o etimologie populară pentru עֲמֹרָה *‘amora* Gomora, fiind apropiată de rădăcina עמר „a aduna în stive”, de unde עֹמֶר *‘omer* „snop de grâu”.

[176] *Filip*. IV, 7.

[177] *Is*. I, 10.

De ce «*conducători ai Sodomei*»? Pentru că după cum aceia l-au respins pe Lot, cel care judeca cele drepte, când s-a grăbit să-i salveze pe cei găzduiţi la el, spunându-i: «*Ai venit să locuieşti, nu să judeci*»[178], tot astfel aceştia L-au respins pe Judecătorul cel drept, strigând: «*Răstigneşte-L, răstigneşte-L*»[179], „Ia de pe pământ pe Unul ca Acesta". Josnicia era cu mult mai mare aici, căci aceia se comportau indecent faţă de străini, care nu erau vinovaţi cu nimic, dar aceştia faţă de Cel care le arăta din preaplin mari binefaceri; aceia faţă de străini, dar aceştia faţă de Cel ce a venit la ale Sale; aceia faţă de îngeri, dar aceştia faţă de Dumnezeu. De aceea, au meritat pe drept denumirea de «*conducători ai Sodomei*».

Cu toate acestea, Dumnezeu, Care le face acestora bine, îi cheamă la ascultarea cuvintelor Sale folositoare şi îl întoarce pe poporul condus de aceştia, numit şi «*poporul Gomorei*» din cauza învăţăturilor rele, la respectarea Legii, celor pricepuţi poruncindu-le „să asculte", iar celor nepricepuţi „să ia aminte" sau „să audă", după cum redau ceilalţi[180]. Căci pe cât de mare este diferenţa dintre cuvânt şi Lege pe atât este cea dintre „a asculta" şi „a auzi". Căci Legea este regula celor drepte şi a celor nedrepte, poruncind ceea ce trebuie făcut şi oprind ceea ce nu trebuie făcut; mulţi păzesc aceasta, deşi nu înţeleg folosul din ea. Dar Scriptura oferă şi motivul pentru care acestea sunt poruncite. Şi, mai mult, cuvântul pentru noi, care explică Legea în mod minunat şi duhovniceşte, este mai preţios decât observarea simplă, după literă.

Dar prin ce se deosebeşte „a asculta" de a „auzi"? „A asculta" ţine de gândire, după cum arată Domnul, ducând la supunerea cu pricepere faţă de sensul celor spuse: «*Cine are urechi de ascultat, să asculte*»[181]. Pe când „a auzi" este a primi în urechi un simplu sunet. De aceea poporul spune în *Ieşire*: «*Toate câte le grăieşte Dumnezeu le vom face şi le vom asculta*»[182]. Totuşi, ar fi trebuit să urmeze să spună: „vom asculta şi vom face". Dar „a face" înseamnă o înţelegere

---

178 *Fac*. XIX, 9.
179 *Lc*. XXIII, 21.
180 Se referă la ceilalţi traducători antici în greacă.
181 *Mt*. XI, 15.
182 *Ieş*. XXIV, 3.

cu totul grosieră, precum a păzi trupeşte sabatul, a se abţine de la mâncăruri, a se circumcide în a opta zi şi a se înfăţişa de trei ori pe an în Templu. A înțelege rațiunile (cuvintele)[183] acestora aparţine celui deja desăvârşit şi avansat cu mult în cunoaştere. Ei au spus că acesta era singurul motiv care i-a dus atunci la uneltirea împotriva profetului.

Oare conducătorii Sodomei au fost numiţi pentru că ei conduceau nişte ticăloşi sau din cauză că erau [ei înșiși] ticăloşi? Căci cineva care conduce oameni răi poate [totuși] să se îndepărteze el însuși de răutatea celor conduși. Dacă s-ar fi păstrat tăcerea despre popor, probabil că ar fi loc de oarecare ambiguitate. Dar pentru că poporul este numit «*poporul Gomorei*», Scriptura arată că poporul este mai puţin vinovat decât conducătorii lui, pentru că Sodoma stă în fruntea pentapolei, ca şi când ar avea conducerea răutăţii şi ar merita întâietatea în orice rele. Relatarea nu-i menţionează pe conducătorii Sodomei, în afară de regii învinși. Totuși, din cauza mustrării pe faţă a acestor [oameni] nedrepţi, Apostolul spune despre Isaia: «*Îndrăznește și spune*»[184]. Cel care petrece în învățăturile sănătoase şi în viaţa nevinovată se va folosi câteodată de acestea faţă de conducătorii Bisericilor care trăiesc nelegiuit și faţă de poporul care a decăzut şi este condus fără folos.

24. «*La ce Îmi folosește mulțimea jertfelor voastre?, spune Domnul*»[185].

Una dintre cele care trebuie să fie ascultate de către conducători și păzite de popor este [problema]: «*La ce Îmi folosește mulțimea jertfelor voastre?*». «*Jertfele celor fărădelege sunt urâciune înaintea Domnului*»[186]. Cum nădăjduiţi ca prin mulţimea jertfelor aduse fără o pocăinţă vrednică de pomenire să găsiţi cumva răscumpărare pentru sufletele voastre? Căci Dumnezeu este împăcat nu prin sângele animalelor, nici prin sacrificiile de pe jertfelnic, ci prin inima smerită. Căci «*jertfa lui Dumnezeu duhul umilit*»[187]. Este potrivit să

---

[183] λόγος înseamnă „cuvânt”, dar şi „rațiune”, „sens”.
[184] *Rom*. X, 20.
[185] *Is*. I, 11.
[186] *Pr*. XV, 8.
[187] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).

se spună același lucru și pentru cei care risipesc sume de bani [pentru jertfe], fără să se pocăiască prin fapte. De aceea Scriptura nu refuză cu totul jertfele, ci [doar] pe cele iudaice. «*La ce Îmi folosește*, zice, *mulțimea jertfelor voastre*»? Respinge mulțimea, dar așteaptă Jertfa cea una. Să se aducă fiecare pe sine lui Dumnezeu, înfățișându-se jertfă vie, bine plăcută lui Dumnezeu, jertfind lui Dumnezeu, prin închinare duhovnicească[188], jertfă de laudă. De vreme ce mulțimea jertfelor celor după Lege a fost respinsă ca nefolositoare, o singură Jertfă a fost acceptată, înălțată la sfârșitul veacurilor pentru iertarea păcatului. Căci Mielul lui Dumnezeu a ridicat păcatul lumii[189], aducându-Se pe Sine prinos și jertfă întru miros de bună mireasmă[190].

25. «*Sunt sătul (plin)*»[191].

Este bine ca aici textul să fie delimitat și să înceapă în continuare un alt pasaj. Căci este potrivit lui Dumnezeu să fie plin de propria fericire și să nu aibă nevoie de nimic, dar nu este potrivit lui Dumnezeu să se spună că este plin cu mirosul arderilor de tot sau cu sângele celor jertfite. Deci este plin, «*din a Cărui plinătate noi toți am luat*»[192] și «*întru El locuiește trupește plinătatea dumnezeirii*»[193].

Căci jertfele arse aduc ceva plăcere și folos demonilor din cauza iubirii de plăcere și pasiunii prin sângele fumegat prin ardere, care astfel este asimilat în alcătuirea lor printr-o asemenea sublimare. Căci toți se hrănesc în întregime cu abur, nu prin mestecare și stomac, ci prin întreaga lor ființă precum părul animalelor, unghiile și cele asemenea care primesc hrana. De aceea se agită cu lăcomie în jurul miresmelor și se desfată de fumul de la tămâie ca fiind potrivit spre hrana lor.[194] Și poate că există și o oarecare însușire în animale [apropiată] de proprietățile trupurilor demonice. Iar cei care pricep

[188] *Rom*. XII, 1.
[189] *In*. I, 29.
[190] *Ef*. V, 2.
[191] *Is*. I, 11.
[192] *In*. I, 16.
[193] *Col*. II, 9.
[194] Întâlnim aici vechea idee că demonii se hrănesc din sângele jertfelor idolatre.

voințele lor furnizează drept hrană ceva anume fiecăruia ca fiind mai potrivit.

Dar lui Dumnezeu Îi este proprie spusa: «*Sunt plin*». Căci nu tânjesc nimic, dar toate [tânjesc] după Mine. Binele este cel după care tânjesc toate. Sunt izvorul plinătății. «*Oare nu umplu Eu cerul și pământul?, spune Domnul*»[195] și: «*Al Domnului este cerul și plinirea lui*»[196]. De aceea Eu nu am nevoie de nimic și le dau plinătate celor la care vin. De Mine sunt plini sfinții. «*Ștefan, plin de har și de putere, făcea minuni și semne mari în popor*»[197]. Și Pavel, după cunoașterea [lui Hristos], s-a întors în Ierusalim plin de Duhul Sfânt. Datorită acestei plinătăți și Avraam era mai bătrân și plin de zile[198]. «*Când poporul se va întoarce, va găsi zile pline*»[199].

26. «*Arderile de tot ale berbecilor, seul mieilor și sângele taurilor și țapilor nu le voiesc*»[200].

Iar acestea țin de cuvântul ascultat și de Legea care trebuie să fie primită în urechi. Vezi dacă nu le legiferează și le poruncește pe acestea împotriva celor [date] prin Moise: dacă acolo le dorește, aici le respinge. Dar cum [atunci] nu va trece nicio iotă și nicio cirtă din Lege[201], până ce se vor face toate[202]? Sau poate nu arată Scriptura că include [partea] trupească a Legii, dar permite să fie interpretată cu ridicarea minții duhovnicește și înalt?

Căci, spune, nu am dorit deloc berbecul, un animal, ci doresc să-Mi fie înălțată mintea, partea conducătoare a sufletului, nefărâmițată de grijile pământești, întreagă curățită ca prin foc și arătată [ca fiind] încercată. Nu seul mieilor să fie fumegat prin foc în ceva mai subțire, ci simplitatea purtărilor dintr-un suflet fără răutate să-

---

[195] *Ier*. XXIII, 24.
[196] *Ps*. XXIII, 1.
[197] *Fap*. VI, 8.
[198] *Fac*. XXV, 8.
[199] *Ps*. LXXII, 10.
[200] *Is*. I, 11.
[201] Iota (*yod*) era cea mai mică literă a alfabetului pătrat ebraic (י). Ceea ce în română este tradus prin „cirtă” în limba greacă este redat prin κεραία „corn”. Este vorba de ornamente, sub forma unor mănunchiuri de „coarne” dispuse deasupra literelor ebraice (în ebraică sunt numite „coroane”).
[202] *Mt*. V, 18.

Mi fie jertfită. Și nu sângele taurilor și țapilor să fie turnat la piciorul jertfelnicului, ci partea afectivă și cea pasională ale sufletului să fie nimicite prin rugăciunea stăruitoare și prin strădania către cele sfinte.

Fii atent că [Dumnezeu] nu spune că nu vrea niciun fel de sânge, ci un anume sânge, din anume animale. Căci nu spune că nu vrea sângele curs la sfârșitul veacurilor pentru ștergerea păcatelor, care «*grăiește mai bine decât al lui Abel*»[203], ci schimbă jertfele în ceva duhovnicesc, căci urmează să fie și schimbarea preoției[204]. Dacă respinge jertfele trupești, îl respinge în chip vădit și pe arhiereul cel după Lege. Căci cum își vor face arhierii cei după Lege mâinile desăvârșite, dacă mielul arderii de tot, pe care își puneau mâinile, nu mai este adus jertfă? Cum se vor curăţi cei care nu mai sunt curăţiţi prin sânge? Astfel, amândouă stau împreună: și Legea după Moise și aducerea a ceva mai bun.

Prin urmare, cei din sămânța lui Aaron sunt îndepărtaţi, ca să vină în locul lor Cel după rânduiala lui Melchisedec[205]. Nu mai sunt jertfele necontenite[206], nu mai sunt cele pentru Ziua Ispășirii, nici cenușa junincii care îi curăţește pe cei care participă[207]. Căci este o singură Jertfă, Hristos, și moartea după [măsura] Lui a celor sfinţi; o singură stropire, Baia naşterii din nou[208]; o singură izbăvire de păcat, sângele vărsat pentru mântuirea lumii. De aceea le pune pe primele la o parte, pentru a le așeza pe celelalte.

«*Nici să veniţi să vă arătaţi Mie*»[209], după obișnuitul „nu voiesc”. Nu respinge doar legea despre jertfe, ci și pe cea după care trebuie ca orice bărbat să se arate de trei ori pe an înaintea Domnului. Dacă nu se schimbă din a fi ticăloși și a avea gândurile nedrepte, îi leapădă de la ochii Lui. Căci «*ochii Domnului asupra celor*

[203] *Evr*. XII, 24.
[204] *Evr*. VII, 12.
[205] *Evr*. V, 10.
[206] *Dan*. XI, 31.
[207] *Evr*. IX, 13.
[208] Sf. Botez.
[209] *Is*. I, 12.

drepți»[210] și «*dreptate privește fața Lui*»[211]. A opri îndrăzneala mijlocirii lor indică mânia stăpânului către slujitori. Iar a extinde contemplarea lui Dumnezeu la Trei revelează cunoașterea teologiei despre [Sfânta] Treime. De aceea i-a preferat pe bărbați ca fiind vrednici de ochii dumnezeiești, arătând că Scriptura dorește suflete viguroase, care să împlinească învățăturile în mod ferm și solid, și nu moi, pasive și efeminate. De aceea spune: «*de trei ori pe an să se arate fiecare bărbat înaintea Mea*»[212]. [Dumnezeu] respinge chiar acest lucru săvârșit trupește de Israelul trupesc.

27. «*Căci cine a cerut acestea din mâinile voastre?*»[213].

A arătat ce fel sunt acestea, cele trupești ale Legii, berbecul ars de tot și seul mieilor și sângele taurilor și al țapilor și prezentarea în trup la Templu, ca și când ochii dumnezeiești ar avea nevoie de apropiere pentru a vedea, și nu i-ar ajunge mai degrabă de departe. „Cine le-a cerut, spune, din mâinile voastre pe acestea atât de umile și pământești"? Vezi câtă putere și constrângere adaugă pentru ca să înțelegem sensul Legii într-un fel duhovnicesc? Căci dacă mărturisești că spusele Legii au fost date de Dumnezeu, dar, acum când acestea sunt făcute, Dumnezeu spune că nu le cere, [El] constrânge în chip vădit și de netăgăduit să ne înălțăm mintea la contemplarea duhovnicească a Legii, strigând aproape și declarând solemn: «*Milă voiesc, iar nu jertfă; și cunoaștere de Dumnezeu, mai mult decât arderi de tot*»[214]. Și: «*Ți s-a arătat, omule, ceea ce este bun și ceea ce Domnul cere de la tine: doar să faci judecată și să iubești mila și să fii gata să mergi cu Domnul Dumnezeul tău*»[215]. Și: «*Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă*»[216]. Se pare că întreaga Scriptură despre jertfe este cuprinsă în cuvântul despre milă și iubire, de vreme ce întreaga Lege se recapitulează în: «*Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți*»[217].

---

[210] *Ps*. XXXIII, 14 (Septuaginta v. 16).
[211] *Ps*. X, 7 (Septuaginta v. 8).
[212] *Ieș*. XXIII, 17.
[213] *Is*. I, 12.
[214] *Os*. VI, 6.
[215] *Mih*. VI, 8.
[216] *Ps*. XLIX, 15 (Septuaginta v. 14).
[217] *Mt*. XIX, 19.

Iar locul despre sărbători va fi supus aceluiaşi mod de exegeză, ca «*să nu prăznuim Paştile cu aluatul răutăţii şi al vicleşugului, ci cu azimile neamestecării şi ale adevărului*»[218]. Fiind jertfit către seară, adică la sfârşitul veacului, Mielul cel adevărat, Hristos, al Cărui Trup este cu adevărat mâncare[219], ca să locuim în corturi nu un număr poruncit de zile, ci în tot timpul locuirii noastre vremelnice, aşteptând adevărata patrie, al cărei meşter şi lucrător este Dumnezeu[220], ca să prăznuim Cincizecimea, când s-au încheiat şapte săptămâni, adică renunţând la viaţă ca şi cum am trăi în ultima zi.

28. «*Nu veţi mai continua să-Mi călcaţi curtea Mea*»[221]. O ameninţare înfricoşătoare pentru cei care o pricep. Unii din Biserică nu înţeleg această pedeapsă, unii care pot să o întâlnească o iau cu uşurătate, iar alţii condamnaţi din cauza păcatelor sunt indiferenţi. Dar cuvântul arată intrarea trufaşă a celor acuzaţi ca şi când ar călca în picioare cele sfinte. De aceea cel desăvârşit ajunge în Sfânta Sfintelor din interiorul perdelei (catapetesmei), adică după ce trece dincolo de cele trupeşti, se va ocupa cu contemplare simplă a raţiunilor dumnezeieşti. Dar cel inferior, [aflându-se] în casa lui Dumnezeu, dobândeşte slujirea cea după închinarea trupească. Cel care tocmai este iniţiat în dreapta credinţă poate să calce doar în curte. Dar cel care a fost îndepărtat din aceasta este în afara locurilor dreptei credinţe.

De aceea, cât de mare este pericolul ca ceea ce i se pare cuiva că are, şi acesta să-i fie luat. Totuşi, sfântul care Îl iubeşte peste măsură pe Dumnezeu urmează peste măsură tuturor simbolurilor lui Dumnezeu, spunând: «*Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile Domnului*»[222]. Căci ştie că altfel este imposibil să înflorească şi să aibă început de rodire, dacă nu se află în curţile Domnului. Dumnezeu îi scoate afară din curtea iudaică, făcându-le bine, ca să fugă în curtea oilor lui Hristos şi să fie o turmă şi un Păstor[223].

[218] *I Cor*. V, 8.
[219] *In*. VI, 56.
[220] *Evr*. XI, 10.
[221] *Is*. I, 12.
[222] *Ps*. LXXXIII, 2 (Septuaginta v. 3).
[223] *In*. X, 16.

29. «*Dacă Îmi aduceți făină bună de grâu, este în zadar. Tămâia Îmi este urâciune. Nu sufăr lunile voastre noi și sabatele voastre și ziua voastră cea mare. Sufletul Meu urăște postul, odihna și sărbătorile voastre*»[224].

În chip vădit respinge interpretarea trupească, proclamând Legea lui Dumnezeu și îndemnându-i cu mustrări mari pe conducători și pe popor la luare aminte. Căci nu anunță nimic despre Sine, ci le șterge pe cele vechi, spunând că aceasta este legea lui Dumnezeu și porunca lui Dumnezeu, ca nimic din cele săvârșite acum să nu mai fie.

«*Dacă Îmi aduceți făină bună de grâu, este în zadar*». Adesea se folosește la jertfe făina bună de grâu: uneori turnându-se doar ulei fără pregătire, iar alteori fără ulei, ca în cazul [jertfei de] gelozie[225], uneori turte, alteori azime, alteori doar aluat, făina fiind pregătită cu ulei. Acum făcând zadarnică întrebuințarea acesteia, a îndepărtat cea mai mare parte din jertfe. Deci, ce este ceea ce spune? Că atunci când Scriptura vorbește prin enigme despre alte lucruri, voi, lăsând de o parte voia Legiuitorului, arătați întreaga preocupare pentru zădărnicia celor trupești. Căci trebuie să luați grâul drept cuvânt, sădit în sufletele voastre ca o sămânță și, dezbrăcându-l de orice gând lumesc, să îl folosiți potrivit lui însuși la slujirea nematerială și curată a lui Dumnezeu. Și aceasta este făina bună duhovnicească – cuvântul despre Dumnezeu separat de gândul trupesc. De aceea făina înțeleasă trupește și oferită după ritualul iudaic este în zadar, iar acum tămâia este de asemenea urâciune pentru Domnul. Căci este urâcios, de fapt, să se creadă că Dumnezeu căutând plăceri prin miros a poruncit amestecul de tămâie, dar să nu se înțeleagă că tămâia pentru Domnul este [de fapt] sfințirea din trup, săvârșită prin cumpătarea din suflet, când părțile sufletului sunt în echilibru și netulburate de răzvrătire una împotriva celeilalte. Căci spune: «*Ia-ți mirodenii: stacte*[226]*, oniha*[227]*, halvan mirositor*[228] *și tămâie curată*»[229].

---

[224] *Is*. I, 13-14.
[225] *Num*. V, 15.
[226] În ebraică *nataf*, rășină parfumată din arborele *Pistacia Lentiscus*.

Acestea patru sunt asemănătoare cu cele patru elemente din care sunt alcătuite trupurile: stacte cu apa, oniha din cauză că este uscată cu pământul, halvanul din cauza căldurii cu focul, iar tămâia din cauza curăției cu aerul. «*Din toate aceeași măsură*»[230], adică ținând în limitele [potrivite] vei echilibra impulsurile iscate din cauza neînfrânării spre poftele nebunești. «*Și pisează-o mărunt*»[231], adică te vei munci să o faci duhovnicească, îndepărtând din suflet ceea ce este gros și material. «*Și astfel o vei pune în fața mărturiei din cort, de unde Mă voi face cunoscut ție*»[232]. Căci când [cineva] ajunge la o combinație fixă și se curățește, atunci este vrednic să fie introdus la cele sfinte și să se apropie de cunoașterea cea despre Dumnezeu. Căci spune: «*O vei pune în fața mărturiei din cort, de unde Mă voi face cunoscut ție*». Dar este interzis să-și facă cineva ceva asemănător pentru desfătare, adică să-și asume realizările, ci [trebuie] să atribuie cauza celor bune lui Dumnezeu. O asemenea tămâie era Pavel, care spune: «*suntem bună mireasmă a lui Hristos*»[233] și iarăși: «*Mulțumire [fie adusă] lui Dumnezeu, Celui ce ne face pururea biruitori și descoperă în noi mireasma cunoștinței Sale*»[234].

30. Tămâia trupească, ce intră în porii din nări și iscă senzația, este socotită, pe cât se pare, o urâciune pentru cel netrupesc. Scriptura vrea ca lunile noi să fie socotite ca fiind asemenea cu anii veșnici de către cei pricepuți, nu ca revoluția Lunii în decursul celor treizeci de zile, când aceasta depășește Soarele și iarăși se desprinde. Dar pentru că «*cel nesăbuit se schimbă ca luna*»[235], Scriptura vrea ca cel cu iubire de frate și compasiune să considere ridicarea către lu-

---

[227] În ebraică *șehelet* este *hapax legomenon* (*Ieș*. XXX, 34), identificat cu oniha, numită în greacă *onyx*, iar în latină *unguis odoratus*, fiind vârful unei cochilii spiralate, care prin ardere degajă un miros puternic.

[228] În ebraică *helbena*, numită în latină *galbanum*, rășină parfumată obținută din patru specii de arbuști din familia *Ferula*.

[229] *Ieș*. XXX, 34.

[230] *Ieș*. XXX, 34.

[231] *Ieș*. XXX, 36.

[232] *Ieș*. XXX, 36.

[233] *II Cor*. II, 15.

[234] *II Cor*. II, 14.

[235] *Înț. Sir*. XXVII, 12.

mina pe care nesăbuitul a părăsit-o și revenirea prin pocăință la cele dintru început ca pe o sărbătoare, prăznuind ca o lună nouă începutul vieții în lumină, pentru că [acela] a părăsit lumina prin înclinarea spre mai rău, dar a revenit iarăși la ea prin întoarcere.

Apoi ar fi de spus și despre sabatele detestate: [Dumnezeu a poruncit omului] să nu ridice povară și să nu iasă din locul lui[236] și să nu aprindă focul în nicio așezare a lor[237]. Acestea care se arată de la sine cu neputință de respectat și păzit cu străşnicie îl fac pe cel care le ascultă trupește pasibil de blestem. Căci este imposibil să nu te miști dintr-un loc. Și orice este purtat, oricât de ușor ar fi, se socotește povară, fie haină, fie pâine, fie ceva dintre cele necesare. Dar [de fapt Dumnezeu] poruncește să nu fie aprins nici măcar focul, adică să nu fie aprins de patimile cărnii; iar să nu ridice povară [înseamnă] adică să nu se încarce cu greutatea păcatului și să nu se mute de la șederea în Dumnezeu, rămânând stabil și neschimbat în credință. Dar de la cei care prăznuiesc astfel sabatele, nu în odihnă de la cele rele, ci în reținere de la cele potrivite, după cât se pare [El] Își întoarce spatele și nu le suferă, ca fiind mincinoase. Căci așa sunt sabatele blamate de profet: «*Vai de cei care se apropie și se ating de sabatele cele mincinoase*»[238]. Dar sabatele adevărate sunt odihna pusă deoparte poporului lui Dumnezeu, pe care, fiind adevărată, Dumnezeu o primește. Și ajunge la aceste sabate ale odihnei cel pentru care lumea s-a răstignit, depărtându-se adică de la cele lumești și venind la locul propriu de odihnă duhovnicească, cel care se află în ele nemaifiind mișcat din locul său propriu, pentru că la starea aceea se află liniștea și netulburarea[239]. Iar foc nu va aprinde în așezarea veșnică, pentru că nu-și aduce cu sine nicio materie care se aprinde cu foc, lemne, iarbă [sau] paie. Nu ridică povară cel care nu are sarcina grea a fărădelegii care să-l apese, ci se odihnește cu adevărat în sabatele desfătătoare.

31. În loc de «*ziua cea mare*», ceilalți au redat «*aleasă*». Așa [redă] Theodotion: «*Nu suport pe cea aleasă, cea chemată*», iar

[236] *Ieș*. XXXV, 3.
[237] *Ier*. XVII, 27.
[238] *Am*. VI, 3.
[239] Sunt folosiți aici doi termeni pentru progresul duhovnicesc, ἡσυχία și ἀταραξία.

Symmachus: «*Nu voi suporta chemarea aleasă*». De unde deducem că nu o singură zi aleasă este numită mare, ci orice [zi care este] proclamată aleasă. Căci despre azime spune: «*Prima să fie chemată (aleasă), fiindcă va fi sfântă pentru voi*»[240], şi: «*Ziua a şaptea să fie aleasă sfântă pentru voi*»[241], şi: «*În ziua a şaptea a primiţiilor, când aduceţi jertfa săptămânilor, să fie aleasă sfântă pentru voi*»[242], şi iarăşi: «*În ziua a zecea a acestei a şaptea luni să fie aleasă sfântă pentru voi*»[243]. Se pare, deci, că printr-o singură denumire sunt respinse multe zile, proclamate cu acelaşi nume, şi aproape toate sărbătorile importante din Lege. Deci dacă acestea sunt respinse, ce fel de [sărbătoare] primeşte? Pe cea despre care se spune: «*Ziua cea mare a Domnului*»[244], pe care nu acest soare sensibil o va face, ci o va lumina răsărirea Soarelui dreptăţii, care va fi una singură şi nesfârşită, nemaifiind urmată de noapte, care se întinde pe întregul veac. Ziua aceea este cu adevărat şi la propriu mare. Iudeul trupesc caută [ziua] cea mare în acestea, de care fericitul Iacov spunea deschis că sunt mici şi viclene[245].

Sunt patru diferenţe între cele menţionate. Unele sunt în zadar, cele făcute iudaic; altele urâciune; altele nu sunt suferite; în al patrulea rând sunt cele detestate, între care şi postul iudeilor. De aceea după cum şi la altele s-a arătat că există ceva care trebuie respins, însă există şi ceva acceptabil pentru Dumnezeu, tot aşa şi referitor la post. Înfrânarea de la mâncăruri făcută de faţadă, având ca ţel «*Nu lua, nu gusta, nu te atinge*»[246], o urăşte sufletul Domnului; dar o iubeşte pe cea asumată pentru a supune dorinţa trupului, pe cea care împlineşte sfinţirea prin chinuirea trupului. Nu este suficientă singură înfrânarea de la mâncăruri pentru a face postul lăudabil, ci trebuie să fie adăugată şi vieţuirea cealaltă, din cuvinte şi pur-

---

[240] *Num*. XXVIII, 18.
[241] *Num*. XXVIII, 25.
[242] *Num*. XXVIII, 26.
[243] *Num*. XXIX, 7.
[244] *Ioil* III, 4 (Septuaginta *Ioil* II, 31).
[245] *Fac*. XLVII, 9 (o altă traducere posibilă: „puţine şi grele”).
[246] *Col*. II, 21.

tări și tovărășia cu cei care pot să aducă folos, încât și asceza să fie împreună cu cele pentru mâncăruri.

De aceea, fiindcă cel silitor înfăptuiește multe în ceea ce privește mintea și se îndeletnicește cu urmărirea adevărului, rareori se coboară la grija pentru trup; și astfel după ce împlinește cele necesare trupului, hrănindu-l fără preocupare din cele întâlnite, se retrage imediat de la îndeletnicirea cu [lucrurile] nefolositoare și aleargă la viața sa de dinainte. O asemenea viețuire îndepărtează orice impuls, prin care se hrănește dorința trupului, ca să nu mai domine duhul, iar trupul să nu-și mai facă faptele proprii: desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea[247]. De aceea, omorându-ne mădularele de pe pământ, atât prin cuvinte mustrătoare care potolesc patimile, cât și prin înfrânarea de la mâncăruri, să postim postul cel [bine] primit și bineplăcut Domnului. Înfrânarea de la mâncăruri stăvilește și dorințele pântecelui și pe cele de sub pântece. Iar cel silitor va stărui cu folos în acestea, având ca model viața lui Ilie, a lui Moise, a lui Daniel, a lui Ioan și pe a celorlalți sfinți, «*de care lumea nu era vrednică și care au pribegit în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți*»[248].

Dar stăruirea în înfrânarea de la mâncăruri nu este deloc suficientă pentru desăvârșire, dacă sufletul nu se află în înfrânare deplină de la cele care hrănesc răutatea. Căci după cum omul este dublu, compus din suflet și din trup, tot așa și hrana este de două feluri, potrivită alcătuirii fiecăruia, făcând ceea ce este hrănit mai ferm pentru lucrările sale. După cum în exercițiile fizice, când mâncărurile atleților sunt oferite trupurilor împreună cu gimnastica potrivită, pe cât sunt [mâncărurile] controlate de puterea celor care sunt hrăniți, pe atât duc trupul la o vigoare mai mare și îi devin ajutor prin faptul că sunt asimilate în alcătuirea trupului, tot astfel și în asceza dreptei credințe, învățăturile de credință și cuvintele de îndreptare a purtărilor oferite în permanență sufletului și întărindu-l prin ajutoarele [date] puțin câte puțin îl pregătesc să tindă mai puternic și mai silitor la măreția și desăvârșirea din preceptele învățăturilor.

---

[247] *Col.* III, 5.
[248] *Evr.* XI, 37-38.

32. De aceea, trebuie să ne păzim de postul în ascuns, despre care se spune că după dreaptă judecată este urât de către Domnul şi pe care și profetul îl respinge, spunând: «*Nu va omorî Domnul sufletele drepţilor prin foamete*»[249]. Căci nu vorbeşte de foamea trupească, pentru că ar spune „trupurile drepţilor”, ci de cea sufletească. «*Nu va omorî Domnul sufletele drepţilor prin foamete*». Ar fi astfel o contradicţie cu viaţa fericiţilor, dacă Pavel numără între motivele de laudă «*adeseori în postiri*»[250] și «*în foame și sete*»[251], însă [Dumnezeu] respinge foamea pentru cei drepţi. Dar este mai bine să le ascultăm pe fiecare dintre acestea după sensul lor mai înalt despre lipsire. Asemenea este și: «*Nu am văzut pe cel drept părăsit, nici seminţia lui cerând pâini*»[252]. Căci ne amintim de Ilie care cerea pâine de la sidoniană[253]; dar şi seminţia dreptului Iacov cerea pâini în Egipt. Dacă fugim de cugetarea de jos, se destramă și absurdul contradicţiilor.

De aceea iudeii ţineau aceste postiri, ucigând prin înfometare omul dinlăuntru, pentru că i-a ajuns ameninţarea care spune: «*Iată vin zile, zice Domnul, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine și nu sete de apă, ci foamete de auzit cuvântul Domnului*»[254]. [Profetul] spune că Domnul urăște aceste postiri, când ei își distrug raţiunea prin nehrănirea cu învăţăturile mântuitoare și de viaţă făcătoare, dar își îngrașă peste măsură omul din afară și îl fac corpolent. Căci după cum în înclinarea balanţei, când unul [dintre talgere] se lasă în jos, cel opus se ridică, tot aşa şi la om, după cum oricine poate vedea: căci când trupul sporește, se întâmplă că mintea devine într-un fel mai slabă, iar când mintea se însănătoșește iarăși, trupul adeseori se subţiază. Iar aceasta este ceea ce spune apostolul, că «*pe cât se trece omul din afară, pe atât se înnoiește cel dinăuntru*»[255] și: «*Când sunt slab, atunci sunt tare*»[256].

---

[249] *Pr*. X, 3.
[250] *II Cor*. XI, 27.
[251] *II Cor*. XI, 27.
[252] *Ps*. XXXVI, 25.
[253] *III Reg*. XVII, 11.
[254] *Am*. VIII, 11.
[255] *II Cor*. IV, 16.

Căci aburi înnegriţi ca de funingine ridicaţi din hrana abundentă şi consistentă brăzdează ca un nor gros iluminările aduse de Duhul Sfânt în minte. De aceea și Moise, urcându-se la contemplarea lui Dumnezeu prin minte, a stat fără mâncare şi fără băutură timp de patruzeci de zile, controlându-şi partea conducătoare [a sufletului] ca să-i rămână netulburată. La fel şi Ilie, când a dorit să-L caute pe Dumnezeu, aceeaşi perioadă a dispreţuit mâncărurile pentru ca nicio întunecare să nu-i fie minţii din pricina mâncărurilor. Domnul însă dimpotrivă, când a înviat din morţi şi S-a reîntors la ceruri, S-a atins de hrană, făcând vrednică de crezare firea trupului înviat; dar când S-a coborât la oameni, a postit, arătând că celui care își dorește să se pregătească[257] pentru luptele cu ispitele îi este necesară asceza. Căci chinuirea trupului antrenează spre biruinţă. Nu trebuie să se folosească în aşa fel de trup încât forţa naturală să se risipească prin lipsă, nici mintea să fie forţată de către slăbiciunea prea mare spre inactivitate completă sau poate chiar spre neputinţa de a raţiona.

33. Pentru că ni s-a poruncit, cât timp mirele este alături, să nu postim[258] cu postul de la cuvânt, când nu suntem hrăniţi cu Pâinea care cade din cer și când renunţăm la mâncarea Trupului Domnului, Care este cauza vieţii, Domnul spune că urăşte un asemenea post. Una dintre cele urâte de Domnul este şi odihna, nelucrarea celor necesare. Şi se pare că odihna este o consecinţă a oricărei sărbători, pentru că în [zilele] alese se adaugă [porunca]: «*să nu faceţi nicio lucrare de slujitor*»[259]. Şi pentru că fac ceva total absurd cei care își iau răgaz în sărbători de la cele ale traiului, s-a spus pe drept că își iau o odihnă detestată. Cum să nu fie detestată odihna care îl face mai rău decât furnica şi albina pe om, cel care fiind la început creat, a fost aşezat în paradis ca să-l lucreze şi să-l păzească[260]? Încât primul lucru şi cel mai propriu pentru om este silinţa pentru fapte, iar odihna, pe care Domnul a spus că o urăşte, îi este ca ceva împo-

---

[256] *II Cor*. XII, 10.
[257] Verbul ἀποδύομαι sugerează tocmai dezbrăcarea trupului pentru exerciţiul atletic.
[258] *Mt*. IX, 15.
[259] *Lev*. XXIII, 7.
[260] *Fac*. II, 15.

triva naturii. Cum dorește [Dumnezeu] să ne odihnim? Să nu ne procurăm hrana care piere, să nu ne ridicăm ochii la cele zadarnice, să nu primim vești zadarnice cu urechile, să ne scuturăm mâinile de la daruri, să nu avem picioarele grabnice să verse sânge, să nu ne dăm, într-un cuvânt, nicio silință pentru trup.

34. «*Nu voi mai ierta păcatele voastre*»[261].

Este vocea celui care renunță din cauza revenirilor neîncetate la rău a celui căruia i-a fost făcut binele. «*Nu voi mai ierta*». „Deseori am chemat la pocăință; păreați că ascultați, apoi vă întorceați iarăși. Renunțând la speranță pentru inima voastră nepocăită, nu vă mai iert de judecata meritată de voi". Căci nu cel care spune „am păcătuit" și apoi rămâne în păcat este cel care îl mărturisește, ci cel care, potrivit *Psalmului*, «*află păcatul său și-l urăște*»[262]. La ce îi e de folos celui slăbit îngrijirea de la doctor, când bolnavul se îndeletnicește cu cele care îi distrug viața? Așadar, nu îi sunt de niciun folos nedreptățile iertate celui care face iarăși o nedreptate și [nici] desfrânările lăsate celui care iarăși desfrânează.

Dar cum sunt iertate păcatele sufletului? Când virtutea stăpânește sufletul și îl ocupă în întregime cu cuvintele sale, îi produce o aversiune pentru dispoziția contrară, încât în momentul lăcomiei se mișcă de bună voie spre cinstea corectitudinii, chiar dacă este ușor să facă nedreptate, chiar dacă nu este [de față] martor, evitând [aceasta] ca cel mai mare rău. Astfel format de deprinderea din el, se poate să-i fie iertate nedreptățile de dinainte. De aceea și cumpătarea care a dobândit în suflet deprindere și stabilitate eliberează [sufletul] de desfrânări. Numim, dar, cumpătat nu pe cel în care dorințele desfrânării s-au stins din cauza bătrâneții sau bolii sau din altă nenorocire, căci în acesta se află răutățile, însă lucrarea lor este împiedicată de slăbiciunea membrelor; ci cumpătarea este puterea adevărată conștientă, care este imprimată sufletului în profunzime și care nimicește urmele care [mai] sunt înăuntru ale mișcărilor rușinoase. Celui care se vindecă astfel prin asumarea dispoziției contrare celei păcătoase, harul îngăduinței îi este de folos.

[261] *Is*. I, 14. Biblia sinodală are o versiune diferită, depinzând aici de textul ebraic.
[262] *Ps*. XXXI, 5.

Scriptura amenință aici că îi abandonează complet pe cei care s-au ridicat adesea din multe căderi datorită pedagogiei din iubire de oameni, dar în cele din urmă au fost stăpâniți de slăbiciuni. Aici [sintagma] „nu mai” ne dă impresia că deseori înainte au fost îngăduiți deja pentru unele ca acelea. Căci fără iertarea de la Dumnezeu, este imposibil ca cineva să se dedice vieții în conformitate cu virtutea. De aceea Cel care ne chivernisește cu înțelepciune viața vrea ca cel care a căzut în anumite păcate, apoi făgăduiește că revine la viața sănătoasă, să-și delimiteze cu un hotar cele trecute și să facă un [nou] început după cele păcătuite, ca și cum prin pocăință ar fi readus la viață. Dar pe cel care făgăduiește acestea neîncetat și cade neîncetat de la ele, îl exclude de la iubirea de oameni ca fiind în întregime fără speranță.

35. «*Când întindeți mâinile, Îmi voi întoarce ochii de la voi*»[263].

Cei care se roagă doar de formă își întind mâinile, dar nu au ochii dumnezeiești care îi privesc la rugăciune. Dar iarăși, aceasta este forma obișnuită a rugăciunii pentru sfinți, după cum suntem învățați de David, care spune: «*Întins-am către Tine mâinile mele*»[264], și: «*Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară*»[265]. Iar Moise, când Israel s-a luptat până la apusul soarelui, ținea mâinile ridicate[266]. Pentru acestea este și [cuvântul] apostolic, ca «*bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte*»[267]. Poate că Scriptura sugerează și ceva mai adânc, fiindcă despre cel care lucrează [fapte] mari, cerești și înalte, se spune că își ridică mâinile ca și cum ar avea puterea practică întinsă (activă), iar cel care făptuiește [lucruri] josnice, pământești și supuse stricăciunii are mâinile înclinate în jos și coborâte.

Aceasta arată în enigmă istoria despre Moise, pentru că cei înaintați nu își nivelează faptele, ci uneori viețuiesc mai puternic, alteori se moleșesc prin relaxare și lucrează mai slab, cele întâmplate atunci fiind simboluri ale stării omenești; căci dacă ridica mâinile,

---

[263] *Is*. I, 15.
[264] *Ps*. LXXXVII, 10.
[265] *Ps*. CXL, 2.
[266] *Ieș*. XVII, 12.
[267] *I Tim*. II, 8.

biruia Israel, dar când cobora mâinile, biruia Amalec. Adică atunci când puterea noastră activă cade, biruie cele care se luptă cu noi, dar când se înalţă și se ridică, se face mai puternică partea cu vedere pătrunzătoare din noi, care se numeşte Israel[268].

Observă însă că aici nu se spune „când ridicaţi mâinile", ci „când întindeţi". Căci a ridicat cel care le caută pe cele de sus, dar a întins cel care are nevoie de ajutor pentru cele trupești. Fiindcă adesea întinderea [mâinilor] se face prin expresia feţei de către prunci către cele care îi hrănesc sau către mame, ca să arate lipsa de expresie a celor care se roagă, nu a spus: „când întindeţi către Mine", ci simplu: «*când întindeţi*, zice, *mâinile, Îmi voi întoarce ochii de la voi*» și adaugă motivul: «*căci mâinile voastre sunt pline de sânge*».

36. «*Și dacă vă înmulţiţi rugăciunea, nu o voi asculta*»[269].

Să asculte aceste cuvinte cei care nu reușesc nimic în viaţă, dar socotesc că sunt îndreptaţi prin lungirea rugăciunii. Căci nu vorbele rugăciunii singure ajută, ci faptul că sunt înălţate cu o dispoziţie sinceră. Și fariseul părea că-şi înmulţeşte rugăciunea, dar ce spune Scriptura? «*Stând, fariseul se ruga acestea către sine*»[270], nu către Dumnezeu. Se întorcea spre sine, de vreme ce a ajuns în păcatul mândriei. De aceea și Mântuitorul zice: «*Când vă rugaţi, nu spuneţi multe ca neamurile, căci ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate; deci nu vă asemănaţi lor*»[271], și: «*Mulţimea cuvintelor nu scutește de păcătuire*»[272]. De aceea trebuie să fie cerute împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea, nu cele trupeşti şi pământeşti. De aceea *Psalmul* [arată]: «*Una am cerut de la Domnul, pe aceasta o voi căuta: să locuiesc în casa Domnului*»[273].

37. «*Căci mâinile voastre sunt pline de sânge*»[274].

---

[268] Aluzie la tâlcuirea populară a numelui Israel. Sf. Vasile numeşte partea „pătrunzătoare" (διορατικόν) a omului, intelectul, Israel („omul care L-a văzut pe Dumnezeu").
[269] *Is*. I, 15.
[270] *Lc*. XVIII, 11.
[271] *Mt*. VI, 7-8.
[272] *Pr*. X, 19.
[273] *Ps*. XXVI, 7 (Septuaginta v. 4).
[274] *Is*. I, 15.

Aceasta este cauza pentru care ochii sunt întorși, când ei își întind mâinile, pentru că simbolurile rugii sunt ocazii de provocare. Dacă cineva, după ce l-a ucis pe fiul iubit al cuiva, având mâinile încă mânjite cu sângele de la ucidere, le-ar întinde spre tatăl mâniat, cerându-i mâna dreaptă a prieteniei[275] și cerându-i să aibă îngăduință, oare nu este evident că sângele copilului de pe mâna ucigașului de copii îl va întărâta pe nedreptățit și mai mult spre mânie? Așa sunt acum rugăciunile iudeilor, când întind mâinile, amintindu-I lui Dumnezeu Tatăl de păcatul împotriva Fiului Unul-Născut și la fiecare întindere arătându-și mâinile pline de sângele lui Hristos. Căci cei care rămân în învârtoșare sunt moștenitori ai vinovăției părintești capitale. Căci «*sângele Lui*, se spune, *[să fie] asupra noastră și asupra copiilor noștri*»[276].

38. «*Spălați-vă, fiți curați*»[277].

Pare oarecum că Scriptura este în contradicție cu cele spuse și, ca să zicem așa, L-ar acuza pe Dumnezeu de vreo falsitate. Căci spune că «*nu voi mai ierta păcatele voastre*» și «*dacă înmulțiți rugăciunea, nu vă voi asculta*». Acum, ca și cum aceia ar putea fi vindecați, spune: «*Spălați-vă, fiți curați*». Pentru că în cele de mai sus este combătută neputința Legii pentru mântuirea celor care doresc să viețuiască după ea, dar în acestea este arătată cealaltă cale pentru mântuire. Aceea îndepărtează viețuirea sensibilă[278] după Legea lui Moise, aceasta arată începuturile vieții evanghelice. «*Dacă Îmi aduceți făină bună de grâu, este în zadar. Tămâia Îmi este urâciune. Arderile de tot ale berbecilor, seul mieilor și sângele taurilor și țapilor nu le voiesc*». Ce să facem atunci? Ce să aducem? Oare nu, respingând slujirile materiale, trebuie să trecem la sărbători și prin acestea să ne închinăm? «*Nu sufăr lunile voastre noi, sabatele voastre și ziua voastră cea mare*». Să postim atunci? Dar «*sufletul Meu urăște postirile voastre*». Rămâne atunci să ne rugăm iudaic și să facem rugăciuni

[275] Strângerea mâinii drepte era folosită ca salut, gest de prietenie, încheierea unui acord.
[276] *Mt.* XXVII, 25.
[277] *Is.* I, 15.
[278] Sensibil este opusul lui duhovnicesc, referindu-se la aspectul văzut, trupesc, supus simțurilor.

după Lege? Dar «*dacă vă înmulțiți rugăciunea, nu o voi asculta*» și dacă întindeți mâinile nu voi fi înduplecat de rugăciune, ci voi fi mâniat din cauza sângelui. Ce să facem atunci? Cum să Te împăcăm? Cum să ne spălăm de sânge? «*Spălați-vă, fiți curați*». Da, spune. Căci ne aducem aminte de Moise ce a zis despre spălare: Căci cel care se atinge, spune, de ceva dintre cele necurate și se spurcă, să-și clătească hainele și să-și spele trupul cu apă și va fi curat.

Dar nu a spus: „spălați-vă la fiecare întinare, ci spălați-vă o singură dată”. Un Botez, o curățire. Acolo: să-și clătească hainele și să-și spele trupul cu apă[279]; aici: îndepărtați răutățile, nu murdăria din suflete, nu de pe haine. Nu-ți mai irosi strădaniile pe tămâie și halvan și oniha și stacte, nu mai căuta o junincă roșie complet, ca să nu aibă nicio altă culoare; doar trei dintr-acestea a adus întreaga perioadă a închinării după Lege[280]. Să nu postești iudaic. Nu-ți pune opreliști în odihne (sărbători). De un singur lucru ai nevoie, simplu și concis, căruia voi înșivă îi sunteți stăpâni. Care este așadar acesta? «*Învățați să faceți binele*»[281], despre care sunteți acum total neconvinși și neînvățați.

De vreme ce binele poate fi învățat, dar Legea nu v-a învățat, căci învățăturile ei au fost respinse ca nefiind bune, rămâne necesitatea de a recurge la școala evanghelică. Înțelege-mi metoda iconomiei Scripturii dintr-un exemplu concret. [Imaginează-ți pe] cineva dintre cei bogați și avuți, care, pregătindu-i-se diferite lucruri pentru trai, nu este mulțumit de ele, ci consideră potrivit [doar] unul singur; după ce lucrurile nedorite sunt respinse de el unul câte unul, slujitorii sunt nevoiți apoi să meargă la acel [lucru] care este în taină dorit prin firea lui. Așa și acum, după ce toate legiuirile sunt respinse pe rând, este nevoie să fie pregătită primirea Evangheliei. «*Spălați-vă*». Și care este câștigul? «*Ca să fiți curați*». La ce trebuie curăția? Ca să-L vedeți pe Dumnezeu. Oare este suficient să mă odihnesc după ce m-am spălat și am primit iertare pentru cele de dinainte? Sau este nevoie și de altceva?

---

[279] *Num*. XIX, 7.
[280] De fapt, după sursele iudaice au fost șapte (Rabi Meir) sau nouă (majoritatea rabinilor – cf. *Mișna*, tratatul Parah 3, 5), iar a zecea va fi arsă de Mesia (3, 4).
[281] *Is*. I, 17.

39. «*Ștergeți răutățile din sufletele voastre, dinaintea ochilor Mei*»[282].

Căci curățirea prin spălare ține de iubirea de oameni a Stăpânului, dar îndepărtarea răutății este lucrarea propriei noastre strădanii. Ca să nu rămânem inactivi față de porunci, bizuindu-ne doar pe harul de la spălare[283], de aceea ne întocmește un întreg sistem de viață. «*Ștergeți răutățile din inimile voastre*». Adică dezrădăcinați din partea conducătoare (rațiune) gândurile rele, ca niciun cuvânt și nicio faptă din cele netrebnice să nu se nască. «*Dinaintea ochilor Mei*». Pentru că multe dintre cele conforme cu viața cea silitoare sunt practicate și de cei din afara credinței, cum ar fi abținerea de la relațiile trupești și de la mâncărurile plăcute, a fi echilibrat și netulburat în purtare, [cu toate acestea] nu era suficient să spună: «*Ștergeți răutățile*», ci a adăugat: «*dinaintea ochilor Mei*», căci nicio faptă nu poate fi săvârșită corespunzător, dacă nu este cu dreapta credință în Hristos. Și pentru că Tatăl vede în ascuns[284], «*dinaintea ochilor Mei*» înseamnă din locurile care sunt văzute de Dumnezeu, ca nu numai din fapte să o îndepărtăm, ci și din gânduri. Aceasta se dobândește prin dragoste desăvârșită, căci după Pavel «*dragostea nu gândește răul*»[285].

40. «*Învățați să faceți binele*»[286].

Cuvântul moralizator nu este clar [pentru toți], nici nu este expus de la sine tuturor, dacă [într-adevăr] se poate învăța să faci [fapte] bune. Căci, spune, «*cu dreptate caută ceea ce e drept*»[287], adică să săvârșești fapta dreaptă prin cuvintele despre dreptate. Să faci ceva drept, dar nu într-un mod drept este ca atunci când faci ceva medical, dar nu în mod medical. Folosirea unei plante este ceva medical, dar în mod medical înseamnă rațiunea care administrează deopotrivă puterea plantei, caracteristicile suferinței, momentul [oportun], măsura și felul folosirii.

---

[282] *Is*. I, 16.
[283] Taina Sf. Botez.
[284] *Mt*. VI, 6.
[285] *I Cor*. XIII, 5.
[286] *Is*. I, 17.
[287] *Deut*. XVI, 20.

[Administrarea] pricepută este deosebită de cea făcută la întâmplare. Căci cel care face cu meşteşug va face aceleaşi [fapte] întotdeauna, atât timp cât are raţiunea. Dar [cel care face] la întâmplare, nu va obţine întotdeauna cele folositoare, ci dacă astăzi vindecă, alteori cu aceleași vatămă. La fel și săvârșirea binelui făcută cu pricepere dă rezultate identice, atât timp cât raţiunea aceasta inerentă supraveghează fiecare din cele întâmplate. În alte [texte], [Scriptura] arată însă că este nevoie de învăţarea celor care trebuie făcute, zicând: «*Tot cele ce nu învață dreptatea pe pământ nu va face adevărul*»[288]. Iar David pune frica de Dumnezeu în cei care sunt învăţaţi, spunând: «*Veniţi, fiilor, ascultaţi-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăţa*»[289].

41. «*Căutaţi judecata*»[290]. Fie pe cea a lui Hristos, după care judecându-ne, [El] ne răsplătește după merit, pe care dacă nu o căutăm și nu o avem înaintea ochilor, nu putem să ne menţinem în săvârșirea celor bune. Căci îndrumător către dreapta credinţă ne este înţelegerea celor anunţate şi de care ne temem la judecată. Fie pentru că toate trebuie căutate și judecate, fără ca nimic să se petreacă în mod nedrept, nici la întâmplare. Căci se spune: «*Pe toate fă-le cu sfat*»[291], și: «*gândurile celor drepţi sunt judecăţi*»[292]. De aceea este necesar ca raţiunea, ca un judecător, să ocupe în noi locul cel mai de sus, să le judece și să le caute pe fiecare dintre cele ce trebuie spuse și făcute, și să se bizuie pe recunoașterea realităţilor și impulsurile sufletului cu o hotărâre precisă. Aceasta este despre care spune Pavel: «*Căci de am fi judecaţi noi înșine, nu am mai fi judecaţi*»[293].

«*Scăpaţi-l pe cel nedreptăţit*»[294]. Pentru că nedreptăţirea este dublă: fie unii sunt nedreptăţiţi în ceea ce le privește pe cele trupeşti, precum averile și celelalte exterioare, fie în ceea ce privește însuși sufletul. Dar ni se poruncește fără deosebire să-l scăpăm pe

[288] *Is*. XXVI, 10.
[289] *Ps*. XXXIII, 11 (Septuaginta v. 12).
[290] *Is*. I, 17.
[291] *Înţ. Sir.* XXXI, 20.
[292] *Pr*. XII, 5.
[293] *I Cor*. XI, 31.
[294] *Is*. I, 17.

cel nedreptăţit. Trebuie văzut că suntem datori cu o strădanie mai mare faţă de cei vătămaţi în cele ce ţin de viaţă: cu toată strădania să-i eliberăm pe cei stăpâniţi de diavol şi ţinuţi de el captivi şi să le conducem minţile la ascultarea de Hristos. Trebuie încercat să-i scăpăm de nedreptăţile trupeşti pe cei mai slabi, când, fiindcă că au căzut pradă tâlharilor şi celor violenţi, sunt târâţi ca de un şuvoi de violenţa lor. Dacă nu suntem capabili să-i eliberăm, să le împărtăşim prin cuvinte de mângâiere răbdarea nenorocirilor, fără să cruţăm nimic din ce este în puterea noastră. Dacă eşuăm în scopul nostru, să arătăm măcar simpatia iubirii frăţeşti.

42. «*Judecaţi în favoarea orfanului*»[295], din cauză că sunt uşor de dispreţuit, din cauza vârstei şi nici nu le este uşor orfanilor să-i aducă la judecată pe cei care îi nedreptăţesc. De aceea, judecaţi în favoarea orfanilor lipsiţi de avocaţi, supliniţi-le de la voi ceea ce le lipseşte din cauza vârstei, ca să aveţi lauda lui Iov: «*Eram tatăl celor neputincioşi*»[296].

Dar poate că trebuie discutat şi de un sens mai duhovnicesc al textului. Pentru că Dumnezeu este numit Tată al celor care au crezut în Hristos şi au îmbrăţişat vieţuirea cea după Evanghelie, dacă cineva s-a înstrăinat de Dumnezeu prin încălcarea Legii, ajungând ca un orfan faţă pronia Lui, străduieşte-te cu judecată dreaptă şi cugetată să-l întorci la prietenia (familiaritatea)[297] cu Dumnezeu, nici iertându-l fără judecată, nici folosindu-te fără înţelegere împotriva lui de excludere, ci judecaţi în favoarea lui sugerându-i moduri folositoare de pocăinţă. Şi pentru că oricine face păcatul şi este născut de la diavol[298], dacă cineva s-a înstrăinat în mod voit de înrudirea aceea cu tatăl cel rău şi vine la învăţătura cea după dreapta credinţă, ca să fie renăscut în Hristos Iisus prin Evanghelie, ca un orfan în chip fericit, să primească îngrijirea cuvenită de la cel care adminis-

[295] *Is.* I, 17.
[296] *Iov* XXIX, 16.
[297] Οἰκειωσις înseamnă chiar legătură familială. Se repară astfel ruperea acestei legături, atunci când păcătosul devenise un „orfan” faţă de Dumnezeu. Acum este recunoscut iarăşi de Tatăl ceresc ca fiu.
[298] *I In.* III, 8.

trează cele de obşte[299]. Că există şi o stare de orfan folositoare, o arată *Psalmul*, care invocă pentru fiii lui Iuda scăparea de cel rău. Căci astfel de lucru binecuvântat ar părea că are rugăciunea, care spune: «*Să ajungă copiii lui orfani*»[300], ca să nu-l mai aibă învăţător rău al vieţii, primind prin boala iubirii de arginţi învinuirea de hoţ şi trădător[301].

«*Şi faceţi dreptate văduvei*»[302]. Şi aceasta este o persoană strâmtorată din cauza slăbiciunii în multe lucruri ale vieţii. Căci văduvia este uşor de atacat de cei care doresc să facă nedreptate. Luaţi-i partea în toate chipurile, dându-i dreptul care i se cuvine, mai ales când este văduvă cu adevărat, rămasă singură fără ajutorul oamenilor, având toată nădejdea în Dumnezeu, stăruind în rugăciuni, încât se curăţeşte prin asceză de orice pată din inimă. Dar pentru că Dumnezeu vorbeşte despre sufletul omului ca despre mireasa Lui în multe locuri din Scriptură, este văduv şi [sufletul] care prin apostazia de la Hristos din cauza idolatriei s-a desfrânat în ce priveşte mintea şi a fost lipsit de unirea cu mirele ei, Cuvântul, care trebuie să fie îndreptat fiind îndrumat prin pedepsele pocăinţei. Sau de vreme ce Israelul după trup este o biserică văduvă, fiind eliberată de jugul slujirii cea după Lege, [atunci] ca să nu mai fie socotită adulteră, fiind a altui bărbat, Hristos, Care Se uneşte cu ea spre mântuire, este nevoie ca şi ea să fie îndreptăţită de către noi, prin faptul că învaţă dreptatea lui Hristos după Evanghelie.

43. «*Şi veniţi să stăm de vorbă, zice Domnul; şi de vor fi păcatele voastre cum e purpura, ca zăpada le voi albi, şi de vor fi precum cârmâzul, ca lâna le voi albi*»[303]. În multe locuri ale Scripturii avem asemenea termeni, ca şi cum Dumnezeu S-ar coborî la nivelul oa-

---

[299] Adică de la episcop.

[300] *Ps*. CVIII, 8 (Septuaginta v. 9).

[301] *Psalmul* 108 este un psalm de blestem. Sf. Vasile însă îl tâlcuieşte duhovnicesc, ca referindu-se la lipsirea celui blestemat (diavolul) de copiii săi (cei căzuţi în păcat). La fel Sf. Vasile interpretează cuvintele împotriva păcătoşilor nu în sensul că sunt îndreptate împotriva persoanei păcătosului, ci împotriva păcatului. În *Omiliile* la Psalmi, este folosit ca o cheie interpretativă în această direcţie textul din *Ps*. VII, 9: „sfârşească-se răutatea păcătoşilor (deci nu păcătoşii înşişi)".

[302] *Is*. I, 17.

[303] *Is*. I, 18.

menilor pentru judecată. Căci astfel este: «*Însuși Domnul va veni la judecată cu bătrânii poporului Său și cu conducătorii lui*»[304], și la Miheia, care are astfel: «*Ascultați deci cuvântul Domnului. Domnul a spus: Scoală-te, fă judecată cu munții, căci Domnul are judecată cu poporul Său și cu poporul Său discută. Poporul Meu, ce ți-am făcut? Sau cu ce te-am întristat? Sau cu ce te-am tulburat? Răspunde-Mi*»[305]. Şi este cuvenit ca judecata dumnezeiască să nu fie tiranică, ci mai degrabă comună cu cea a judecătorilor dintre oameni, dându-le loc de apărare celor judecați, pentru ca văzând cineva dreptatea că îi este lămurită, chiar și la pedeapsă, să fie de acord cu judecățile de netăgăduit ale lui Dumnezeu, încuviințând că sunt aduse asupra lui după toată dreptatea, ca să vadă și lăsarea [păcatelor] iertate făcută cu rațiune și ordine în privința lui.

Scriptura le personifică pe acestea nu ca și când Judecătorul ar dori ca fiecăruia dintre noi să pună întrebări acuzatului și să primească răspunsuri, ci ca să producă în noi îngrijorarea și să nu neglijăm apărarea. Probabil că printr-o putere nespusă într-o clipită tot traiul vieții noastre va fi imprimat ca pe o tablă în memoria sufletului nostru. Şi astfel vom auzi atunci aceasta: «*I-au înconjurat pe ei sfaturile lor, înaintea feței Mele s-a făcut*»[306]. Şi cărțile menționate în Daniel ce altceva ar arăta decât că Domnul stârnește în memoria oamenilor imaginile celor înfăptuite, încât fiecare să și le amintească pe ale lui, ca să vedem pentru ce suntem pedepsiți?

44. De aceea, după spălarea și curățirea de murdăria păcatelor, după iertarea răutăților din suflet înaintea ochilor lui Dumnezeu, încetarea celor rele și dobândirea experienței faptelor bune, după căutarea judecății, scăparea celui nedreptățit, judecata în favoarea orfanului și îndreptățirea văduvei, atunci [abia] este chemat [poporul] să stea de vorbă [cu Dumnezeu], primind făgăduința că va fi albit ca zăpada sau ca lâna. Astfel, spălarea singură nu este suficientă pentru a aduce pe cel spălat la albul zăpezii sau al lânii, ci este nevoie și de fapte și grijă care să nu fie întâmplătoare, încât spălarea

[304] *Is*. III, 14.
[305] *Mih*. VI, 1-3.
[306] *Os*. VII, 2.

produce curăţirea de murdărie, dar judecata în favoarea orfanului şi îndreptăţirea văduvei aduc albirea ca zăpada sau lâna.

Căci ceva de culoarea purpurei poate fi curat, dar nu merită albirea. Purpuriul este [o culoare] înroşită mai diluat, dar stacojiul este roşu mai închis şi mai intens; unul se socoteşte că dobândeşte asemănarea cu zăpada, iar altul cu lâna albă. Căci păcatele noastre se aseamănă cu culoarea roşie, pentru că sunt ucigaşe[307] de suflete. Şi după cum [ţesătura] înmuiată în bazinele [de la vopsitorie] de mai multe ori şi cu sârguinţă capătă o vopsea oarecum mai durabilă şi care nu iese prin spălat, pe când cea vopsită la suprafaţă şi din întâmplare capătă o vopsea care se ia uşor şi se clăteşte, la fel şi sufletul transformat de păcat şi având deprinderea răului este greu de spălat şi are imprimată pata de la păcate ca ceva înfierat cu foc. Dar [sufletul] care s-a îndeletnicit cu răul mai puţin şi, ca să zicem aşa, de suprafaţă a fost vopsit şi murdărit mai diluat de către păcat, culoarea prinzându-se mai mult sau mai puţin după asemănarea păcatelor.

De ce zăpada şi lâna sunt luate ca imagine a lucrurilor albe? Pentru că lâna, fiind în mod natural albă, se face şi mai albă prin îngrijire. De aceea, viaţa omului care desăvârşeşte prin asceză impulsurile naturale poate să înainteze mult în virtute. Şi zăpada, fiind în sine apă, se face albă prin adăugarea aerului, când umiditatea din nori fiind respinsă de mişcarea bruscă din puterea vântului se umflă în spumă şi fiind solidificată de răceala din aer, luându-şi o oarecare alcătuire şi greutate, este dusă în jos prin coborârea naturală. La fel şi sufletul, sporindu-şi impulsurile naturale prin asceza sa şi prin ajutorul Duhului, se face vrednic, după dreapta judecată a lui Dumnezeu, de strălucirea dată prin harul lui Dumnezeu sfinţilor.

45. «*Iar dacă voiţi şi Mă ascultaţi, veţi mânca cele bune ale pământului, iar dacă nu voiţi şi nu Mă ascultaţi, vă va mânca sabia*»[308].

Aici arată cel mai bine liberul arbitru. Căci considerăm că această adăugare se potriveşte cu toate cele anterioare. „Dacă renunţaţi, spune, la închinarea după litera care ucide, dacă vă spălaţi

[307] Se face un joc de cuvinte între φονικός „ucigaş” şi φοινικοῦς „purpuriu”.
[308] *Is*. I, 19-20.

și deveniţi curaţi pentru ca apoi să oferiţi vieţuirea arătată vouă, veţi veni la judecată, veţi fi în mare belşug, vă veţi bucura de desfătarea din făgăduinţe și nu veţi fi pradă sabiei celei pedepsitoare și distrugătoare". Celor care ascultă la nivelul de jos, li se dau ca răsplată pentru ascultare făgăduinţele pământești, dar celor care ascultă duhovniceşte intenţia Scripturii, li se vorbeşte de cele bune ale pământului duhovnicesc, pe care se spune că cei fericiţi [că sunt] blânzi îl vor moșteni[309]. La fel înseamnă și sabia cea vie, de care se vorbeşte că este îmbătată de sângele celor răniţi[310] și va mânca în cer carne.

«*Căci gura Domnului a grăit acestea*»[311]. Probabil Duhul Sfânt, Care a lucrat ca acestea să fie scrise, este numit acum gură, pentru că se spune că a ieșit[312] din gura lui Dumnezeu. Ca tu să nu asculţi dispreţuitor ameninţările, cuvântul Domnului ne-a dat mărturie despre gura cea nemincinoasă, care a grăit acestea. Cine este atât de josnic și trupesc în gândire, încât să creadă că cele acordate oamenilor de bunul Dumnezeu în schimbul ascultării sunt mâncăruri, roade ale pământului date stricăciunii prin consumare. În chip clar, după pilda Evangheliei, sămânţa din pământ bun este inima bună și frumoasă, care ascultă cuvântul, îl păstrează și rodește prin răbdare[313]. Roadele inimii sunt plăcerea din contemplarea frumuseţii dumnezeiești. Aceste roade sunt cultivate din însămânţarea în Duhul, fiind culese spre viaţa veșnică, pe ai căror snopi cel care îi strânge cu bucurie, în desfătarea Domnului, primește de la Acesta cele cerute. Dar mai întâi trebuie să vrea, apoi să asculte, ca ceea ce ţine de noi să fie neconstrâns. Și iarăși: «*iar dacă nu voiţi și nu Mă ascultaţi*». Fiindcă nu doriţi, de aceea nu ascultaţi. Astfel întreaga fericire, dar și vieţuirea în pedeapsa din cele silnice sunt pregătite prin ceea ce ţine de noi.

46. «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul, cea plină de judecată? În ea era dreptatea, acum însă ucigași*»[314]. O

---

[309] *Mt*. V, 4.
[310] *Ier*. XLVI, 10.
[311] *Is*. I, 20.
[312] Este folosit verbul προέρχομαι „a înainta", „a merge în faţă".
[313] *Lc*. VIII, 15.
[314] *Is*. I, 21.

întrebare surprinzătoare, care arată consternarea față de paradoxul: cum oare cetatea credincioasă și plină de judecată, în care se afla dreptatea, a ajuns desfrânată și sălaș al ucigașilor. Cum să nu fie vrednic de uimire dureroasă ca o cetate să se pervertească de la curăția în credință la necurăția din cauza desfrânării, acolo unde este paradoxal ca și un singur suflet să se întoarcă de la a crede cu tărie la desfrânarea cea din necredință? Când sunt aceste acuze [rostite], dacă nu atunci când o generație fiind rea și adulteră a ucis Dreptatea Care S-a coborât din cer și S-a așezat în ea, pe Hristos și Domnul nostru? Iar dacă atunci când dreptatea era de față, nedreptatea a sporit peste măsură, aceasta sporește uimirea și face și mai mare paradoxul. Și a făcut acestea, fără să ignore cuvintele sănătoase despre judecată. Căci aceasta este «*plină de judecată*».

Trebuie dar remarcat că necredința este mama desfrânării. Căci cine ar mai primi gândul rău sau ar mai săvârși răul, dacă ar crede că Dumnezeu este pretutindeni, de față la cele petrecute și asistă la fiecare faptă și vede dorințele inimilor? Dar considerând fie că Dumnezeu nu observă, fie că nu îi pasă de cele petrecute, oamenii se grăbesc astfel la faptele necuvioase.

Se spune uneori și despre Biserici – aceasta să fie departe să se spună și despre a noastră –: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul?*», când, respingând cuvântul credinței, prin care de la început a fost căsătorită după tradiția Părinților, când au prezentat-o unui singur Bărbat fecioară neprihănită, primește semințele multe și variate ale cuvântului de la cei care au săvârșit desfrânare față de sfințenia Tainelor și au împrăștiat dogmele necredinței spre stricăciunea sufletelor. Se va spune pe drept și despre aceasta: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă, Sionul?*». Căci sfinții îngeri, cărora li s-au încredințat conducerile Bisericilor, cunoscând cele trecute, privind în întregime și pe cele de acum, pe acestea, vor spune cu uimire: «*Cum s-a făcut desfrânată cetatea cea credincioasă?*». Din această desfrânare a adunat ucigași, ucigași nu ai trupurilor, ci ai sufletelor, care prin vicleșug și înșelare iau viața de la cei mai simpli, cu cuvântul precum cu o sabie, pe care îl ascut prin înțelepciunea lumii pentru convingere și fac răni mortale sufletelor.

[Urmează] apoi redarea cauzei, pentru care s-a făcut desfrânată cea mai înainte credincioasă.

47. «*Argintul vostru este fals*»[315]. Cuvântul credinţei, adică, este imprimat şi ştampilat greşit[316], nereţinând amprenta exactă a chipului împărătesc. Faptul că spre aceasta duce pilda, iar argintul denumeşte cuvântul credinţei, se arată din multe locuri, şi mai ales din [textul]: «*Cuvintele Domnului, cuvinte curate, argint lămurit în foc, curăţat de pământ*»[317]. De aceea, examinaţi-vă odăile ascunse ale inimilor! Cercetaţi-mi-le pe toate din depozitele ascunse, ca să nu fie pe undeva vreo drahmă contrafăcută, adică vreo dogmă falsificată, neştampilată de Duhul cu amprentele adevărului Acestuia, care ne-au fost dăruite prin Profeţi şi Apostoli, ci de oameni care doreau în secret şi pe nesimţite să bată monede false cu propriile lor invenţii. Aceştia, aducând în tezaurele împărăteşti monede străine, care poartă chipul vrăjmaşului, au distrus marea bogăţie şi au adus multora îndoiala în a alege. Căci puţini sunt bancherii oneşti. Puţini sunt şi cei care pot să le încerce pe toate, să le primească pe cele bune, dar să se ţină departe de orice fel de rău.

48. «*Negustorii tăi amestecă vinul cu apă*»[318].

Ascultaţi şi partea simplă a ceea ce s-a spus, [voi], cei care vindeţi vin şi nu înşelaţi zidirea! Căci lucrul nu este [unul] copilăresc, ci un rău vrednic de cea mai mare acuzare. Totuşi, cuvântul se grăbeşte spre sensul duhovnicesc. Vinul veseleşte inima omului[319], adică învăţăturile Scripturii [veselesc] mintea şi partea conducătoare a sufletului, pentru că Duhul ne scoate vin prin Sfinţii Apostoli şi Profeţi spre bucurie veşnică. Pe acestea mulţi vânzându-le, diluează cuvântul, amestecându-l cu raţiunea lor în chip vătămător pentru cei care îi ascultă. Căci urmărind plăcerile lor şi flatând prin vorbirea meşteşugită, le hrănesc patimile spre pieire. Slăbind asprimea, fermitatea şi constrângerea cu folos a Scripturilor, permiţând mul-

---

315 *Is*. I, 22.

316 Sufletul omului, creat după chipul lui Dumnezeu, este asemenea unei monede care reflectă chipul Împăratului. Cel care păcătuieşte seamănă cu o monedă falsificată.

317 *Ps*. XI, 6 (Septuaginta v. 7).

318 *Is*. I, 22.

319 *Ps*. CIII, 16 (Septuaginta v. 15).

tora unele acte de iubire de oameni ignorantă și de iertarea păcatelor fără discernământ și alte asemenea favoruri spre căderea celor care ascultă, ei moleșesc și mai mult sufletele iubitorilor de plăcere.

49. «*Conducătorii voștri sunt nesupuși*»[320]. „Suntem negustori, dar suntem și conducători, noi cei dintâi care din cauza nesupunerii și necredinței facem cetățile credincioase să cadă în desfrânare". Căci se întâmplă ca cel guvernat să se formeze, în toate, după caracterul celor puternici, încât așa cum sunt conducătorii, tot așa trebuie să fie și cel condus. De aceea, de vreme ce pe atunci conducătorii cetății credincioase erau nesupuși, și cetatea, pentru că s-a asemănat lor și n-a mai fost credincioasă, a căzut în desfrânare. Să nu devenim și noi nesupuși și să nu ne stăpânească necredința!

«*Conducătorii voștri sunt nesupuși*». În mod vădit sunt nesupuși lui Dumnezeu, întorcându-se de la El și nu ascultă de cele poruncite de către El. Între porunci era și: să-ți scuturi mâna de la daruri [și] să nu te însoțești cu hoții. Dar ei din iubire de argint, de dragul câștigului infam, s-au făcut părtași hoților.

50. Nu trebuie deloc considerați hoți doar aceștia care taie desaga sau care fură haine de la băi, ci și cei care, încredințându-li-se conducerea legiunilor sau primind conducerea cetăților și popoarelor, pe unele le jefuiesc în ascuns, iar pe altele le răpesc în public. Cel numit conducător al Bisericii, primind [ceva] de la aceștia, fie pentru propriul său beneficiu, sub pretextul cinstei cuvenite lui datorită întâietății, fie pentru motivul îngrijirii celor nevoiași din Biserică, se face părtaș hoției. În loc să-i mustre, să-i avertizeze și să-i întoarcă de la nedreptate pe hoți, el pune mâna degrabă pe câștig și îl fericește pe acela, deși trebuia să-l urască pe atât mai mult, pe cât acela fura mai mult. El însă îl laudă, păzindu-l, însoțindu-l, întorcându-se pe la uși și atingându-i mâinile, cu care au fost furate toate, deopotrivă pentru sine cât și pentru cele publice. De fapt, făcând acestea, suntem numiți părtași hoților. Trebuie să călcăm în picioare nedreptatea întregii lumi și a amăgirilor din ea. Când vedem în tribunale hoți mărunți pedepsiți de către [hoții] cei mari, îi urâm pe sclavi pentru unele, pentru care îi admirăm pe aceia. Căci

[320] *Is*. I, 23.

de unii, pentru că sunt hoţi, ne ferim, dar faţă de ceilalţi, pentru că s-au îmbogăţit din hoţie, suntem copleşiţi de admiraţie.

De ce altceva mai sunt acuzaţi conducătorii?

51. Că «*iubesc darurile*»[321].

Se spune foarte precis: «*iubesc darurile*», nu că primesc daruri. Căci așa ar fi defăimate și cele primite în mod normal în prieteniile vieții; ci „cei care iubesc darurile”, adică cei absorbiți de dorința de a primi. Acuzarea conducătorilor este că au făcut ca iubirea sfântă să fie irosită pe cele pieritoare și pământești. Pentru că pe Domnul Dumnezeu trebuie să-L iubim cu toată puterea de a iubi care se află în noi; [trebuie] să-l iubim și pe aproapele și pe dușmani, ca să fim desăvârșiți, imitând bunătatea Tatălui Celui din ceruri, Care face ca soarele să răsară și peste cei răi și peste cei buni[322]. Nu ne este permis să ne irosim puterea de a iubi pe alte lucruri.

Dacă este rău să iubim și altceva dincolo de cele spuse, cel care iubește argintul așa cum e dator să-L iubească pe Domnul Dumnezeu, din toată inima lui și din tot sufletul lui și din tot cugetul lui, unul ca acesta în loc să-L slujească pe Domnul, îl slujește pe Mamona[323], mutând asupra argintului măsura iubirii cuvenită lui Dumnezeu. De aceea lăcomia se face idolatrie de câte ori schimbă spre cele pământești darurile aduse Domnului Dumnezeu.

De aceea ni se poruncește să nu iubim darurile, încât pentru ele să le permitem celor care vin la noi multe dintre cele interzise. Scriptura nu ne lasă deloc nici să iubim astfel de daruri, nici să fim împătimiți pentru ele, ci să admitem slujirea de ele ca ceva necesar. Căci nu poate admite vreo împărțire către altceva «*din toată inima*». După cum într-un vas plin cu lichid, pe cât dă pe dinafară, pe atât trebuie să fie umplut mai puțin, la fel și cu sufletul: pe cât se golește prin dragostea pentru cele necuvenite, pe atât trebuie să fi fost lipsa de Dumnezeu. Cel care s-a legat odată cu dragostea de argint, își golește toată dragostea acolo. Căci «*cine iubește argintul, nu se va sătura de argint*»[324].

---

[321] *Is*. I, 23.
[322] *Mt*. V, 45.
[323] *Mt*. XXII, 37.
[324] *Eccl*. V, 9.

52. «*Urmăresc răsplata*»[325].

Cea mai mare acuză a unui conducător este că ar fi gata să se răzbune și că s-ar gândi în orice chip la răsplătirea cu cele asemenea împotriva celor care l-au păgubit. Căci cum îl va învăța pe altul să nu răsplătească nimănui răul cu rău cel care face totul pentru a se răzbuna și a păgubi înapoi pe cel care l-a afectat? El nu imită blândețea lui David, care spune: «*Dacă am plătit la rândul meu celor care mi-au plătit cu rele*»[326], nici nu-și amintește de Ieremia că: «*Bine este omului, când poartă un jug din tinerețea lui, stă la o parte și tace, căci l-a luat asupra sa. Va da obrazul celui care lovește și se va sătura de ocărâri*»[327]. Ce trebuie însă să spună despre învățăturile Domnului și cum le disprețuiesc pe acestea cei care urmăresc răsplata? Când Domnul spune: «*cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt*»[328]. De aceea urmărirea despăgubirii este o acuză pentru oricine, mai ales când cel care face aceasta prin autoritatea conducătoare trebuie să fie prin faptă învățător pentru popor al bunurilor [dobândite] din răbdare. Căci ce priveliște, ce [fapt] nobil, admirabil și care depășește chiar natura omenească este ca cel mult ocărât, care a primit poate o lovitură la tâmplă, a pătimit alte mii [de lovituri] și prin cuvânt și prin faptă, [lovituri] ce l-au dus la ultima înjosire, nu fierbe de mânie, nici nu se ridică la răzbunare, ci stând blând și nemâniat, se roagă pentru cel brutal, ca să-i fie iertat păcatul de dinainte și în continuare să se învrednicească de grija potrivită de la Dumnezeu, încât să înceteze de a se mai manifesta violent. Acum, noi, conducătorii, alături de celelalte rele, păcătuim mai ales în aceasta, că urmărim despăgubirea, fără să răsplătim [măcar] după măsură egală, ci răzbunându-ne cu exagerare, mâniindu-ne nu doar dacă am fost insultați, ci și dacă nu am fost onorați, considerându-i dușmani și pe cei care ne cinstesc mai puțin decât credem noi înșine că ni se cuvine.

---

[325] *Is*. I, 23.
[326] *Ps*. VII, 4 (Septuaginta v. 5).
[327] *Plâng. Ier*. III, 27-30.
[328] *Mt*. V, 39.

53. «*Nu judecă pentru orfani și nu dau atenție judecății văduvei*»[329].

Altele s-au spus în cele de mai sus despre orfani și văduve. Dar aici observă câtă aroganţă a conducătorului arată [textul] «*nu dau atenţie*», încât îl arată mai sălbatic și decât judecătorul cel nedrept, de vreme ce acela după multe rugăminţi, deși era de altfel nebinevoitor, dar datorită stăruinţei văduvei, a dat atenţie judecății, evitând să fie mai mult necăjit de ea[330]. De aceea se spune că ei nu primesc deloc să dea atenţie judecăţii văduvei.

54. «*De aceea, acestea spune Stăpânul, Domnul Savaot: Vai de cei puternici ai lui Israel*»[331].

Este o caracteristică a Scripturii să formuleze astfel stilul. În loc de „celor puternici", a zis «*vai de cei puternici*»[332], însemnând că a adaptat formula aceasta folosită pentru suferinţe de nerăbdat celor care se vor afla puţin după aceea într-un chin insuportabil, puternicilor lui Israel. Și aceasta a fost spus de către profet nu întâmplător, ci după sentinţa care a ieșit din gura cea nemincinoasă. Trebuie să-i înțelegem pe cei puternici înșiși drept conducătorii, care, pe lângă faptul că nu cred în Dumnezeu, iubesc darurile și urmăresc despăgubirea și celelalte, de care sunt acuzaţi.

«*Vai de cei puternici și necredincioși*». Cei slabi au poate scuză. «*Căci cel mai mic poate fi iertat din milă, dar cei puternici vor fi încercați cu strășnicie*»[333], și: «*cui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere*»[334]. Vai și celor bogaţi, căci fiind puternici încât să-i mângâie pe cei săraci, nu se folosesc de puterea bogăţiei lor spre cele pentru care au primit-o. Iar dacă cineva mai priceput în gândire decât celălalt nu se folosește de forţa firii pentru cercetarea celor dumnezeiești, vai și aceluia, când i se cere faptă după măsura celor date. Și

---

[329] *Is.* I, 23.
[330] *Lc.* XVIII, 5.
[331] *Is.* I, 24.
[332] Sf. Vasile observă aici una dintre numeroasele barbarisme ale Septuagintei. În mod normal trebuia ca după sintaxa limbii grecești să fie folosită formula „vai" însoţită de dativ, dar aici este însoţită de nominativ.
[333] *Înț. Sol.* VI, 6.
[334] *Lc.* XII, 48.

dacă cei care deţin întâietăţi bisericeşti nu îşi împodobesc fapta cu o vieţuire potrivită vocaţiei, vai şi acelora.

«*Nu va înceta mânia Mea asupra celor potrivnici*»[335]. Potrivnicii lui Dumnezeu sunt cei care merg împotriva poruncilor Lui; cât timp aceștia sunt potrivnici, nu va înceta mânia despre care s-a spus a lui Dumnezeu împotriva lor. Căci dacă rămânem în răutăţi, aprindem asupra noastră înșine mânia lui Dumnezeu, procurând materie focului păcatele noastre, după cum s-a spus: «*că foc s-a aprins de la mânia Mea*»[336]. Când încetăm să păcătuim – «*judecată voi face din vrăjmașii Mei*»[337]. «*Cel ce crede în Mine*, spune, *nu este judecat; iar cel ce nu crede, a și fost judecat*»[338]. De aceea vrăjmașii sunt responsabili de judecată, după cum s-a spus: «*Pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării*»[339]. Dar spune că «*Nu va înceta mânia Mea asupra celor potrivnici*», ca să nu socotim că mânia lui Dumnezeu este fără judecată împotriva celor care Îl provoacă. Și dacă Mă mânii pe potrivnici, totuși nu aduc asupra lor pedepsele fără judecată, ci ei sunt judecaţi după vrednicia și după măsura greșelilor. Adică «*judecată voi face din vrăjmașii Mei*». Vrăjmașii lui Dumnezeu sunt cei care înfăptuiesc nedreptăţi. Vrăjmașă binelui este răutatea; vrăjmașă dreptăţii este nedreptatea, sfinţeniei necurăţia, adevărului minciuna. Asupra acestora nu va înceta mânia, cât timp sunt potrivnice, nici aducerea pedepsei asupra lor, spune, nu este fără judecată.

55. «*Voi aduce mâna Mea asupra ta și te voi arde (lămuri) pentru a fi curat*»[340].

Vezi scopul bun al judecăţii drepte și al pedepselor aduse conform judecăţii: «*Nu va înceta mânia Mea, voi face judecată; voi aduce mâna Mea, te voi arde*». De ce? Ca să te arăt curat. Așa Se mânie Dumnezeu, ca să le facă bine păcătoșilor. Căci nu pedepsește pentru distrugere, ci disciplinează pentru îndreptare. Aduce acest foc ca să

[335] *Is*. I, 24.
[336] *Deut*. XXXII, 22.
[337] *Is*. I, 24.
[338] *In*. III, 18.
[339] *Ef*. V, 6.
[340] *Is*. I, 25.

distrugă ce a fost aruncat prin săgeţile arzătoare ale diavolului în sufletul care nu are scutul credinţei, iar atunci când [focul de la Dumnezeu] cade, [el] stinge săgeţile celui rău. Şi se face foc dumnezeiesc, care curăţă de celălalt foc, care ne aprinde spre dorinţele iraţionale și vătămătoare. De aceea Domnul Însuși spune: «*El iese ca un foc al cuptorului de topit şi ca iarba înălbitorilor. Și Se va aşeza topind şi curăţind, ca pe argint şi ca pe aur*»[341]. Şi care este folosul de aici? «*Vor fi Domnului, spune, aducând jertfă întru dreptate*»[342].

«*Şi voi îi lepăda pe toţi cei fără de lege de la tine*»[343]. Este o mare binefacere pentru sufletul care din cauza întâistătătorilor răi a căzut în înstrăinarea de Dumnezeu să îi fie îndepărtaţi cei fără de lege. De aceea şi canoanele Bisericii îi separă de restul trupului pe cei găsiţi în păcate oprite [cu străşnicie], ca nu cumva «*puţin aluat să dospească toată frământătura*»[344]. De aceea bunul Dumnezeu îi îndepărtează pe cei fără de lege din popor. Căci cei fără de lege nu vor intra la cele sfinte împreună cu sfinţii, de vreme ce «*vânturătoarea este în mâna Domnului*»[345]. Dar cei care sunt separaţi de popor ca fiind fără de lege duc cu uşurătate cele întâmplate, fără să înţeleagă că acestea sunt o preînchipuire a celor care se vor petrece la judecăţile înfricoşătoare ale lui Dumnezeu. Cât de mare este vătămarea de a nu fi îndepărtaţi cei fără de lege de la legătura cu mădularele sfinte ale lui Hristos, a arătat-o Apostolul, mustrându-i pe corinteni, pentru că nu s-au jelit, ca să fie îndepărtat de la ei cel care înfăptuia răutatea[346].

56. «*Şi voi pune judecătorii tăi, ca mai prima dată*»[347].

De ce trece peste regi şi îi pomeneşte pe judecători? Şi între regi erau unii care au condus poporul lăudabil. Sau pentru că guvernarea din timpul judecătorilor era mai liberă, aparţinându-le după fire, când poporul se conducea singur şi Îl recunoştea doar pe

[341] *Mal*. III, 2-3.
[342] *Mal*. III, 3.
[343] *Is*. I, 25.
[344] *I Cor*. V, 6.
[345] *Mt*. III, 12.
[346] *I Cor*. V, 2.
[347] *Is*. I, 26.

Dumnezeu drept rege, iar punerea regilor a venit după aceea din propria lor necugetare. Trebuia, deci, ca cei cărora li s-a făcut bine să revină la starea fericită. De aceea promite că va institui nu regi, ci judecători, dăruindu-le ceea ce este liber. «*Căci nu era rege în Israel, ci fiecare făcea ceea ce era drept în ochii lui*»[348]. Sau pentru că nu mai era timpul regilor, după așezarea adevăratului rege, le făgăduiește că le dă judecători asemănători celor dintâi, pe ucenicii Domnului, despre care se spune că: «*Veți ședea pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminții ale lui Israel*»[349].

57. «*Și pe sfetnicii tăi ca de la început*»[350].

Aici iarăși, păstrându-le autodeterminarea, spune că le pune alături nu pe întâistătător, ci pe sfătuitor. Căci este propriu regelui să le poruncească celor conduși, dar sfetnicului să-i convingă pentru cele folositoare pe cei sfătuiți. Nu este capabil fiecare să găsească de la sine ceea ce îi trebuie. De aceea Dumnezeu le face bine cu sfetnici, dar nu le dă autorități. Astfel, fiecare dintre noi să nu se considere pe sine conducător, ci sfetnic dat poporului de Dumnezeu. Toți profeții, care au recomandat cele folositoare, sunt sfetnici. Și mai presus de toți Moise. Domnul, făcând bine poporului, făgăduiește să pună sfetnici asemănători celor dintâi, Apostoli și Evangheliști; un asemenea sfetnic era Pavel, slujitorul Noului Testament, care spune: «*Vă dau sfatul meu ca unul ce am fost miluit de Domnul*»[351].

O mare binefacere este prezența unui sfetnic înțelept și bine intenționat, care suplinește lipsa de înțelegere a celor sfătuiți. Cât de mare este folosul din sfătuire o arată mai ales [exemplul lui] Moise, care fusese crescut în toată înțelepciunea egiptenilor[352], care vorbea cu Dumnezeu, cum ar vorbi cineva cu prietenul său[353]. Acesta a primit sfat de la socrul său, Ietro, încât a pus conducători peste o mie și peste o sută și peste zece pentru a judeca poporul[354]. Și Da-

[348] *Jud*. XVII, 6; *Jud*. XXI, 24.
[349] *Mt*. XIX, 28.
[350] *Is*. I, 26.
[351] *I Cor*. VII, 25.
[352] *Fap*. VII, 22.
[353] *Ieș*. XXXIII, 11.
[354] *Ieș*. XVIII, 21-22.

vid s-a folosit de sfatul lui Hușai, prin care a respins sfatul războinic al lui Ahitofel[355]. Și în general, sfatul este un lucru sfânt, unire de părere, fruct al dragostei, manifestare de smerenie. Căci este o aroganță cumplită să se creadă că nu avem nevoie de nimeni, ci să ascultăm doar de sine, ca de singurul care ne poate da cele mai bune sfaturi. Noi ezităm să ne lăsăm de bunăvoie în seama celor care ne propun ceea ce este necesar și ne rușinăm să mărturisim că sunt mai pricepuți decât noi în cele ale vieții. De aceea, cel care așteaptă sfetnic, dă timp și propriilor gânduri într-o vreme mai îndelungată să descopere ceea ce este necesar cu încercare și grijă.

58. «*Și după acestea vei fi numită cetate a dreptății, metropolă credincioasă Sionul*»[356].

A arătat spre ce final duc facerile de bine succesive. Căci în loc să fie cetate a ucigașilor, este cetate a dreptății; și în loc să fie cetate desfrânată, este metropolă (cetate-mamă), adică le învață și pe altele spre cumpătare. Și iarăși credincioasă, după cum era înainte să se întineze prin desfrânare. Împodobită, deci, cu podoabele cuvenite ei, cu sfetnici și judecători, Biserica în Hristos este numită metropolă, care trimite de la sine colonii ale vieții conforme cu Dumnezeu.

«*Căci cu judecată se va mântui robia ei, și cu milostenie*»[357].

Nespunând nimic în cele de mai sus nici despre dușmanii sensibili, nici despre cei robiți, numind restaurarea ei izbăvire din robie, [Scriptura] ne sugerează să înțelegem că fiecare dintre noi aflându-ne sub păcat, când suntem stăpâniți de vrăjmaș, devenim, ca să zicem așa, înlănțuiți de păcat și suntem duși de cel rău ca să ne arătăm mădularele noastre roabe ale fărădelegii spre fărădelege[358]. De aceea au adus izbăvire judecători ca Barac, Samson, Ghedeon și Ieftae, care s-au luptat pentru popor și l-au scăpat de dușmani. De aceea sfetnicii au condus spre mântuire, ca robia ei să fie vrednică de a fi izbăvită. Căci aceasta este să fie mântuită cu judecată, adică prin judecată și cercetare. Apoi, fiindcă dacă [Dumnezeu] ar privi la fărădelegi, nimeni nu ar rezista, a alăturat judecății milostenia, pen-

355 *II Reg*. XVII, 14.
356 *Is*. I, 26.
357 *Is*. I, 27.
358 *Rom*. VI, 19.

tru ca stricteţea judecăţii să fie îmblânzită prin adăugarea milei. Deci prin judecată a fost predată robiei, iar prin milă a fost rechemată.

59. «*Şi vor fi sfărâmaţi cei fără de lege şi păcătoşii împreună*»[359].

După ce cei vrednici de restaurarea la cele dintru început au fost mântuiţi cu judecată şi cu milă, cei cu totul fără de lege şi rămaşi în păcat vor fi sfărâmaţi împreună, unii pentru că «*s-au rătăcit în gândurile lor*»[360], ceilalţi pentru că prin încălcarea Legii l-au necinstit pe Dumnezeu. Cei fără de lege sunt cei care nu ascultă deloc de legile dumnezeieşti, fie îndepărtându-se de la ele fie nepunând nici început. Iar păcătoşii sunt cei care de bună voie păcătuiesc după ce au primit cunoştinţa adevărului[361].

Dar poate că şi în cei cărora Dumnezeu le face bine, dorind să umble în înnoirea vieţii, le sfărâmă omul cel vechi. De aceea «*jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit (sfărâmat)*»[362]. Căci se sfărâmă duhul lumii, care lucrează păcatul, ca [duhul] drept să fie înnoit în cele dinlăuntru[363]. Şi se sfărâmă braţul celui păcătos, adică puterea activă a păcatului, pentru ca păcatului lui să fie căutat, dar să nu mai fie găsit[364]. Asemenea este şi: «*Eu voi omorî şi voi face să trăiască, voi lovi şi voi tămădui*»[365]. Căci îl va ucide pe cel care trăieşte în mod rău, ca după curăţirea de viaţa cea rea, să i-o dăruiască pe cea nouă.

60. De aceea «*vor fi sfărâmaţi cei fără de lege şi păcătoşii împreună*», pentru ca să înceteze să mai fie nesupuşi şi neascultători.

«*Şi cei care L-au părăsit pe Domnul se vor sfârşi*»[366], ca şi cum nu s-ar mai face păcatul de a-L părăsi pe Domnul. Asemenea este şi în *Psalm*: «*Sfârşească-se răutatea păcătoşilor*»[367]. Ca şi cum cineva l-ar ruga pe doctor să sfârşească boala celor slăbiţi sau să oprească

---

[359] *Is*. I, 28.
[360] *Rom*. I, 21.
[361] *Evr*. X, 26.
[362] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).
[363] *Ps*. L, 11 (Septuaginta v. 12).
[364] *Ps*. IX, 35 (Septuaginta v. 36).
[365] *Deut*. XXXII, 39.
[366] *Is*. I, 28.
[367] *Ps*. VII, 9 (Septuaginta v. 10).

prin arta lui răspândirea cangrenei. Sfârșitul nu înseamnă deloc distrugerea completă, ci oprește o asemenea lucrare a celor care o înfăptuiesc. Căci și Pavel spune, profețindu-le tesalonicenilor despre fiul pierzaniei, «*pe care Domnul Iisus îl va ucide cu duhul gurii Lui și îl va nimici cu strălucirea venirii Sale*»[368]. Căci dacă uciderea ar fi distrugere completă, cum ar mai fi nimicit? Dar este clar că minciuna din cel fără de lege este distrusă cu duhul gurii adevărului și astfel va fi nimicit cu strălucirea venirii lui Hristos. Am observat de multe ori că răutățile sunt distruse, și nu ființele însele[369], în care au apărut, ca în [textul]: «*calea păcătoșilor o va pierde*»[370], și: «*calea necredincioșilor va pieri*»[371].

61. «*Pentru că se vor rușina de idolii lor, pe care i-au voit*»[372].

Este o mare binefacere să se rușineze [cineva] de lucrul, cu care înainte de aceasta s-a lăudat, pentru că din nepricepere nu a putut înțelege ceea ce era rușinos în acela, ci și-a avut slavă în rușinea lui. De aceea a fi rușinat de idoli se înfăptuiește spre binele celor rușinați. Aceasta nu se face altfel, decât când cei până acum idolatri ajung la înțelegerea adevăratului Dumnezeu. Căci atunci își acoperă fața, ajungând la recunoașterea absurdului, cel care se ruga [înainte] celor neînsuflețite ca și când ar avea putere de mântuire. Și orice iubitor de plăcere, oricărui lucru dintre cele interzise ar fi înrobit, îndumnezeindu-l pe acesta, îl are consacrat ca pe un idol în templul necurat, în inima lui, vizitându-l întotdeauna prin închipuire și purtând în el chipurile lucrului dorit. Iubitorul de bogăție, care are inima acolo unde este și comoara lui[373], se închină idolului lăcomiei. Iar gurmandul, înrobit de dorințele de mâncăruri, își are drept dumnezeu pântecele lui. «*Blestemat să fie omul care își va face [idol] cioplit sau turnat, urâciune pentru Domnul*»[374]. Fericiți însă cei care,

---

[368] *II Tes*. II, 8.
[369] οὐσία.
[370] *Ps*. CXLV, 9.
[371] *Ps*. I, 6.
[372] *Is*. I, 29.
[373] *Mt*. VI, 21.
[374] *Deut*. XXVII, 15.

după sfatul lui Iacob[375], își îndepărtează de la ei dumnezeii străini și își schimbă hainele, urcându-se la Betel, adică la Casa lui Dumnezeu[376], pentru a face acolo un altar pentru Dumnezeu. Să înlăturăm, deci, idolii străini de Dumnezeu și să ne schimbăm hainele, dezbrăcându-ne de omul cel vechi; și încă mai întâi să înlăturăm cerceii din urechile noastre, adică învățăturile vechi, cu care ne-am împodobit. Aceasta pentru [textul]: «*Pentru că se vor rușina de idolii lor, pe care i-au voit*». Căci nimeni nu are idolii pomeniți de noi mai înainte fără să îi dorească, pentru că dorind patimile, așa le transformăm în dumnezei.

62. «*Se vor rușina pentru grădinile lor, pe care le-au poftit*»[377].

Denumirea de grădină o găsim luată în două sensuri, ca în *Facerea* după Aquila: «*Și a sădit Domnul Dumnezeu o grădină în Eden*»[378]. Dar iarăși pământul Egiptului defăimat este numit grădină de legume. Iarăși [există] o menționare blamabilă a grădinii, când Ahab a dorit să facă moștenirea lui Nabot Iezreeliteanul grădină de legume[379]. Dar *Ecclesiastul* o menționează laudativ, spunând: «*Mi-am făcut grădini și parcuri*»[380]. Binecuvântată este și grădina, în care era mormântul, care a primit iconomia vremelnică a morții în trupul Domnului. Aici, totuși, este defăimată ca producând rușine celor care o doresc. Și se pare că acum sunt numite dumbrăvile[381] plantate în jurul idolilor pentru podoabă de către cei înșelați, care trebuie înțelese drept practici deviate și aparențe exterioare, prin care ne ascundem patimile. Cel care se tăvălește în plăceri își ia ca aparență solemnitatea, iar cel înrobit de avuții, se preocupă să pară

[375] *Fac*. XXXV, 3.

[376] În ebraică, Betel este format din בַּיִת *bayt* „casă” și אֵל *’el* „Dumnezeu”, însemnând deci „casa lui Dumnezeu”. Este un vechi sanctuar, a cărei sfințenie a fost probată prin relatarea etiologică din *Fac*. XXVIII.

[377] *Is*. I, 29.

[378] *Fac*. II, 8. În Septuaginta termenul folosit este παράδεισος, pe când Aquila are κῆπος. Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. I, p. 13.

[379] *III Reg*. XXI, 2.

[380] *Eccl*. II, 5.

[381] Septuaginta traduce prin „dumbravă” (ἄλσος) termenul ebraic *așera*, care inițial se referea la zeița fertilității, Așera.

că este darnic. De acestea cei care le doresc vor fi ruşinaţi, când sfaturile inimilor noastre vor fi descoperite.

63. «*Căci vor fi ca un terebint căruia i-au căzut frunzele şi ca un parc care nu are apă*»[382].

Cât despre ceea ce este spus, se pare că se referă la grădinile dorite de idolatri, căci se vor face mai neplăcute decât terebintul desfrunzit şi parcul uscat de secetă. Cât despre sensul moral, [este] că cei care prin aparenţa exterioară vânează slavă de la oameni, după vădirea celor ascunse, când toate vor fi goale şi descoperite şi nu va mai fi nicio făptură ascunsă[383], vor fi o privelişte dezgustătoare, înşelăciunea despre ei fiind acum distrusă, încât se vor asemăna cele despre ei cu stejarul. Căci astfel au redat alţii „terebintul", fiindcă am învăţat că în *Facere*[384] stejarul şi terebintul sunt acelaşi [copac][385]. Vom fi deci asemănători terebintului, de fapt stejarului, care după pierderea coroanei arată cele ce au fost până atunci ascunse de frunze. Căci este împodobit cu o coroană deasă şi prin culoarea frumoasă de la acestea umbreşte asprimea ramurilor sale. De aceea, spune, vor fi mai neplăcuţi decât acesta, după respingerea faptelor din viaţa lor.

«*Şi ca un parc care nu are apă*». Aşa este şi Israelul, având frunze asemenea stejarului, umbra din Lege, pe care o dă jos de pe el la plinirea vremilor. Şi ca un parc (paradis) sădit de Domnul, prin zidirea cea dintru început, uscat însă prin pierderea a ceea ce este viu din învăţături. De aceea trebuie să ne străduim să credem cu adevărat în Hristos, pentru ca râuri duhovniceşti să curgă din pântecele nostru[386], nelăsând să fim nici neplăcuţi, nici neroditori.

[382] *Is*. I, 30.
[383] *Evr*. IV, 13.
[384] *Fac*. XXXV, 4-9.
[385] De fapt, stejarul (*quercus ithaburensis*) şi terebintul (*pistacia atlantica*) au în ebraică denumiri asemănătoare: אַלּוֹן *'allon* sau אֵלוֹן *'elon* „stejar" şi אֵלָה *'ela* şi אָלָה *'ala* „terebint". Radicalul este înrudit cu אֵל *'el* „Dumnezeu", probabil pentru că în perioada veche unii arbori erau adoraţi de canaaniţi. Cf. Michael Zohary, *Plants of the Bible*, Cambridge University Press, Cambridge, 1982, pp. 108-111.
[386] *In*. VII, 38.

64. «*Și va fi puterea lor ca o grămadă de câlți, iar faptele lor ca scânteia focului*»[387].

De aici este clar că pentru fiecare faptele vor fi cauza suferințelor din pedeapsă, noi pregătindu-ne pe noi înșine [să fim] potriviți pentru ardere și aducându-ne patimile sufletului ca scânteile focului pentru aprinderea flăcării gheenei, după cum și bogatul pârjolit în flacără era fript de propriile plăceri. Căci după măsura în care primim săgeţile de la cel rău, participăm mai mult sau mai puțin la ardere.

«*Şi vor arde cei fără de lege și păcătoșii împreună și nu va mai fi cine să stingă*»[388].

Deja de două ori au fost alăturați de către profeție unii cu alții cei fără de lege și cei păcătoși. Mai sus [se spune]: «*Şi vor fi sfărâmați cei fără de lege și păcătoșii*», dar aici: «*Şi vor arde*». Nimeni să nu se amăgească prin cuvinte neînvățate, că deși este păcătos, este totuși creștin. „Nu voi cădea, deci, în gheenă, unde sunt idolatri. Mă va ajuta însuși numele de creștin, chiar dacă am călcat poruncile Lui". Dar ascultă: «*Şi vor arde cei fără de lege și păcătoșii împreună*». Pentru ambele [cete] există cauze de ardere. Grămada de câlți este în ambele, adică viața ușor inflamabilă și care poate prinde flacăra. Scânteia va aprinde pe bună dreptate sufletul și într-un [sens] și în celălalt. Acum este ca ascuns în cenușă, cât timp este învăluit în acoperămintele trupului, dar va fi adus iarăși înainte de către judecata dumnezeiască, în ziua răzbunării, ațâțat și aprins de mustrări.

[387] *Is*. I, 31.
[388] *Is*. I, 31.

CAPITOLUL II

65. «*Cuvântul care a fost către Isaia, fiul lui Amos, despre Iudeea și despre Ierusalim*»[389].

După delimitarea primei viziuni, a fost cuvântul acesta către Isaia, fiul lui Amos. De ce însă acolo era «*vedenie*», iar aici este «*cuvânt*»? Pentru că puterea dată de Dumnezeu sfinților Lui după harul Duhului este una. Căci este o cunoaștere a celor neînțelese, făcută în inimile sfinților prin descoperire și iluminare. Dar după diferența lucrurilor cu privire la cunoaștere, ceea ce este descoperit se numește fie vedenie, fie cuvânt. Acolo au fost arătate cele trecute: răutatea poporului, înstrăinarea de Dumnezeu, nerecunoștința față de binefacere. Aici însă este profețit viitorul. De aceea [este] «*cuvânt*», pentru că va fi în zilele din urmă. Totuși, nici acolo nu este o vedenie cu ajutorul ochilor, nici aici cunoașterea cu ajutorul urechilor, ci este o iluminare în inimă de la Duhul, Care fie arată cele trecute, fie spune de dinainte viitorul. Totuși, și aici iarăși este despre Iudeea și despre Ierusalim. Urmează să relateze ceva și despre celelalte neamuri, căci Dumnezeu nu este doar al iudeilor, ci și al neamurilor. Dumnezeu este unul, Care va îndreptăți tăierea împrejur din credință și netăierea împrejur prin credință[390], dar amintește în principal și în primul rând de partea Sa.

Vei întreba însă dacă pentru vreo rațiune care necesită cercetare într-un loc se adaugă la „cuvânt" „al Domnului", iar într-altul este fără adăugarea [sintagmei] „al Domnului", precum: «*Cuvântul Domnului, care a fost către Oseea al lui Beeri*»[391], și aici: «*Cuvântul care a fost către Isaia*». Și despre vedenia de la Iezechiel: «*S-au des-*

---

[389] *Is*. II, 1.
[390] *Rom*. III, 29-30.
[391] *Os*. II, 1.

chis cerurile și am văzut vedenia lui Dumnezeu»[392], iar la Isaia: «*Vedenia pe care a văzut-o Isaia*». La Ieremia: «*Cuvântul care a fost la Ieremia*»[393]. Pentru că vorbeau unui popor necredincios, certăreț și îndepărtat de la Dumnezeu, au trecut sub tăcere numele Domnului, îngrijindu-se ca ei să primească cuvintele lor. Fiindcă ei credeau că pe Dumnezeu Îl preocupă cele omenești, îi batjocoreau pe cei care le vorbeau ca de la fața[394] Domnului, cum arată Ieremia, care spune: «*Toată ziua fără încetare sunt batjocorit*»[395].

66. «*Va fi în zilele din urmă că vor fi arătate muntele Domnului și casa lui Dumnezeu peste vârfurile munților*»[396].

Zile din urmă sunt numite cele care se apropie de sfârșitul acestui timp. Fiindcă și natura timpului trecător corespunde cu această lume pieritoare, căci are afinitate și înrudire cu cele văzute, plecând împreună cu cele care pier, subzistând împreună cu cele care sunt, fiind așteptat și nădăjduit împreună cu cele care urmează încă. Deci, pentru că zilele și nopțile, lunile și anii, perioadele de timp își au originea de la soare și lună și mișcarea firmamentului, trebuie ca prin distrugerea acestora să fie și sfârșitul timpului. Înainte de sfârșitul lumii acesteia, «*vor fi arătate muntele Domnului și casa lui Dumnezeu peste vârfurile munților*». Iar cel care nu slujește doar expresia și nu apără litera simplă, va trebui să nu rămână la cele sensibile. Cum se va arăta atunci muntele lui Dumnezeu? Cum va fi pe vârfurile munților casa lui Dumnezeu? Căci Israelul trupesc nu așteaptă nici facerea altui munte, nici zidirea unei a doua case care să fie pe alte vârfuri. Ci muntele Sion și templul erau arătate în timpul profeției lui Isaia. Ce se spune deci? Nu că în zilele din urmă acestea vor fi arătate, ci că în zilele din urmă pentru iertarea păcatului se va arăta marea și înalta iconomie pentru mântuirea oamenilor. Taina cea din veci ascunsă a fost descoperită la sfârșitul timpurilor[397]. Coborârea Domnului pe pământ a fost asemănată cu un mun-

[392] *Iez*. I, 1.
[393] *Ier*. I, 2.
[394] Sau „din postura”, „în persoana”. Πρόσωπον înseamnă pentru Sf. Vasile „persoană”.
[395] *Ier*. XX, 7.
[396] *Is*. II, 2.
[397] *Col*. I, 26.

te, pentru că muntele este pământ înălţat. Şi trupul Domnului, fiind pământ după firea comună, a fost înălţată prin unirea[398] cu Dumnezeu.

Şi casa lui Dumnezeu pe vârfurile munţilor este Biserica, după expresia Apostolului. Căci spune: «*Trebuie să știi cum să petreci în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu*»[399], ale cărei «*temelii sunt în munții cei sfinți*»[400], căci este «*zidită pe temelia apostolilor și a profeților*»[401]. Unul dintre munţi era şi Petru, pe a cărui stâncă Domnul a făgăduit să zidească Biserica Lui[402]. Căci gândurile înalte şi ridicate, care se înalţă deasupra celor pământeşti, sunt în mod potrivit numite „munţi". Sufletul fericitului Petru este numit „stâncă înaltă"[403], pentru că este înrădăcinat singur în credinţă, fiind tare şi neclintit faţă de loviturile aduse de ispitiri. Deci toţi cei care cuprind cunoaşterea Dumnezeirii prin măreţia minţii şi prin faptele minţii, care sunt desăvârşiţi întru viaţa sănătoasă, sunt vârfuri ale munţilor, pe care este zidită casa lui Dumnezeu.

67. «*Şi se va înălţa deasupra dealurilor*»[404].

Dealurile sunt ridicături având o înălţare de la pământ moderată, depăşindu-le pe cele joase, dar fiind întrecute de cele mai înalte. De aceea pentru că superioritatea Domnului în omenitate este incomparabilă cu toţi [oamenii] laolaltă, în orice realizări s-ar evidenţia ei la un moment dat, de aceea s-a spus că muntele Domnului va fi arătat deasupra dealurilor. «*Căci s-a învrednicit de mai mare slavă decât Moise, după cum are mai mare cinste decât casa cel care o zidește*»[405]. Dar cu cât este mai mare faţă de Avraam? Avraam, spune, «*s-a bucurat să vadă ziua*» Întrupării[406] şi «*a văzut-o și s-a bucurat*»[407]. Avraam a dat zeciuială lui Melchisedec[408], iar

[398] συνάφεια.
[399] *I Tim*. III, 15.
[400] *Ps*. LXXXVI, 1.
[401] *Ef.* II, 20.
[402] *Mt*. XVI, 18.
[403] Πέτρος înseamnă „piatră", iar πέτρα „stâncă".
[404] *Is*. II, 2.
[405] *Evr*. III, 3.
[406] lit. „înomenirii".
[407] *In*. VIII, 56.

Melchisedec era tip al Domnului. Acestea [au fost amintite], ca să dovedim superioritatea trupească [a Domnului].

Să nu să slăvim divinitatea datorită superiorității față de robi. Căci iconomia omenității este deasupra celor drepți dintre oameni. El singur nu a făcut păcat[409], iar măreția dumnezeirii a fost ridicată mai sus decât cerurile.

«*Și vor veni la El toate neamurile*»[410].

Cuvântul continuând revelează și mai descoperit profeția, arătând venirea viitoare a neamurilor la cunoașterea lui Hristos. Căci toate neamurile sunt chemate prin propovăduire la credință. «*Evanghelia aceasta va fi propovăduită în întreaga lume*»[411] și în toată lumea a ieșit glasul evanghelic[412] al Apostolilor.

68. «*Și vor merge,* spune, *multe neamuri*»[413].

Să nu treci [mai departe] fără să cercetezi precizia expresiei. Cum la «*vor veni*» se spune «*toate*», iar la «*vor merge*» nu „toate", ci «*multe*»? Pentru că «*vor veni*» se referă la „a crede", iar «*vor merge*» la „a viețui". Toți mărturisim credința, dar nu toți viețuim după porunci, de aceea «*vor veni*» toate popoarele, dar «*vor merge*» multe. Pentru că «*a merge*» este luat pentru „a trăi după Lege". «*Fericiți,* spune, *cei fără prihană în cale, care merg în Legea Domnului*»[414]. Cum însă, dacă Domnul zice că: «*puțini sunt cei care găsesc calea*»[415], noi spunem că multe neamuri vor merge? Toate neamurile sunt puține după numărul propriu-zis al neamurilor, dar oamenii din [aceste] neamuri sunt mulți.

Scriptura spune, deci, aici că multe neamuri, [dar] nu toate, primesc viețuirea după Evanghelie, deși toate se numesc cu numele lui Hristos. Deși multe neamuri sunt numărate, [totuși] oamenii, care sunt cuprinși în denumirea comună a neamului, nu urmează fiecare în parte în întregime numărului. Căci neamurile pot fi număra-

---

408 *Fac*. XIV, 20.
409 *I Pt*. II, 22.
410 *Is*. II, 2.
411 *Mt*. XXIV, 14.
412 *Ps*. XVIII, 4 (Septuaginta v. 5).
413 *Is*. II, 3.
414 *Ps*. CXVIII, 1.
415 *Mt*. VII, 14.

te, al capadocienilor şi al galatenilor şi al armenilor, sau al sirienilor sau al egiptenilor, încât se spune cât de multe sunt neamurile care merg în Legea Domnului. Dar neamul, în ce priveşte oamenii incluşi, fiecare dintre ei în parte, nu a primit ţinta vieţuirii unanim. Cât despre cele șaptezeci și două de neamuri[416], sau câte ar fi, numărate în întreaga lume, multe sunt cele care merg pe calea vieţii. Dar în ce privește întregul număr al oamenilor de pe pământ, puţini sunt cei mântuiţi. Astfel şi *Evanghelia* spune adevărul, dar nici profeţia nu [o] contrazice. «*Toate neamurile Îi vor sluji Lui*»[417], dar I se vor închina puţini dintre cele multe. «*Toţi,* spune, *regii pământului*»[418]. Şi Sofonie [spune]: «*Vor merge să-I slujească Lui sub un singur jug*»[419].

69. «*Şi vor zice: Veniţi să ne suim în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului lui Iacob*»[420]. Cei avansaţi în cunoaştere, ca şi cum ar anticipa cele de sus, îi cheamă la un urcuş asemănător cu al lor pe cei care se mulţumesc cu șederea în cele de jos și se preocupă cu grijile umile ale vieţii. Cel care a înviat împreună cu Hristos şi caută cele de sus[421] să-i strige pe cei care cugetă cele pământești și să le călăuzească gândurile către cele de sus. Poziţia trupească faţă de munte este dublă, o dată urcând de la poalele muntelui spre piscuri, iar altă dată coborând din vârful muntelui spre poale, după diferenţa poziţiei trupului și a lucrării împlinite de noi în mod diferit. Poate că acest sens dublu se va potrivi cu iconomia Întrupării [lui Hristos], încât înţelegem muntele ca Întruparea: o dată trupul urcând spre cer prin unirea cu Dumnezeu, altă dată dumnezeirea coborând în cele de aici prin comuniunea cu omenescul.

70. «*Veniţi să ne suim*». Să ne suim la înălţimea teologiei, începând de la pătimire. «*Şi în casa Dumnezeului lui Iacob*». Mai sus casa se numește simplu «*a lui Dumnezeu*», pe când aici «*casa Dum-*

---

[416] În tabelul naţiunilor din *Fac*. X sunt numărate în textul ebraic 70 de persoane, dar în textul grecesc 72.
[417] *Ps*. LXXI, 11.
[418] *Ps*. LXXI, 11.
[419] *Sof.* III, 9.
[420] *Is*. II, 3.
[421] *Col*. III, 1-2.

nezeului lui Iacob». Care să fie deci cauza? Căci fie acolo lipsește, fie aici este adăugat. Dar nimic din cele ale Duhului nu fără lucrare. Căci Scriptura arată că primele asocieri se fac după concepţiile comune despre Dumnezeu, dar acrivia credinţei se împlineşte când lucrarea[422] lui Dumnezeu s-a făcut deja clară în inimile celor care avansează în cunoaştere. De aceea, pentru cei [abia] introduşi în cunoaştere, se spune simplu «*casa lui Dumnezeu*», pe când celor care urmează [învăţăturii] continue [li se arată] și al cărei Dumnezeu, că este al lui Iacob, cel căruia i-a dăruit familiaritatea cu El. Fiindcă spune: «*Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacob. Acesta este numele Meu veşnic*»[423]. Ca să facă cinstea pentru sfinţi pomenită veșnic, a asociat cu El numele slujitorilor, ca ori de câte ori se face pomenirea lui Dumnezeu, de tot atâtea ori să fie adusă și pomenirea acelora. De aceea celor care s-au apropiat deja, le adaugă ca o însușire a lui Dumnezeu, spunând: «*și în casa Dumnezeului lui Iacob*». Dar pentru că Iacob este de asemenea numele unuia șiret şi luptător – căci Iacob se numeşte șiret[424] datorită luptei cu cele care îi erau ostile[425], iar apoi după victorie a primit ca răsplată numele Israel[426] –, cel care avansează până acum învaţă despre casa Dumnezeului lui Iacob ca despre cele inferioare şi accesibile lui, dar cândva după aceea va fi învăţat și despre Dumnezeul lui Israel, când îi sunt administrate cu cale și rânduială predaniile mai desăvârșite.

71. «*Şi ne va vesti calea Lui și vom merge pe ea*»[427].

---

[422] lit. „însușirea".
[423] *Ieș*. III, 6, 15.
[424] În ebraică numele lui Iacob, יַעֲקֹב *ya'aqov* este legat prin etimologia populară de עָקֵב *'aqev* „călcâi" și de verbul derivat de aici עקב „a înșela", „a se furișa în spatele cuiva". Iacob l-a ţinut de călcâi pe fratele său și i-a luat chiar de la naştere dreptul de întâi născut. Ulterior, prin șiretenie, va obţine dreptul de întâi născut chiar și legal, când fratele său Esav i l-a vândut pe un blid de linte fiartă. De asemenea, tot prin șiretenie, va lua binecuvântarea tatălui său în locul lui Esav. Iacob reprezintă efortul ascetic al omului, căci împărăţia cerurilor se ia cu sila (*Mt*. XI, 12).
[425] *Fac*. XXV, 26.
[426] *Fac*. XXXII, 24-28.
[427] *Is*. II, 3.

Dacă nu ne vom urca în munte, nu ne va vesti calea Lui. Și dacă nu ne va vesti, cum vom merge? Adică, dacă nu primim Evanghelia, cum să viețuim după ea? Cei care caută să învețe calea, în mod evident nu au cunoscut-o. De aceea, cum ne vom urca în munte, fără să cunoaștem calea? Sau «*Veniți să ne suim în munte*» arată scopul și strădania celor care se grăbesc, dar încă nu dețin realizarea celor dorite. Căci să presupunem că unii dintre cei care se grăbesc spre credință se adresează și se îndeamnă reciproc: „Veniți să stăm departe de cei care se târăsc pe pământ! Veniți să cugetăm cele cerești, să intrăm în casa lui Dumnezeu! Acolo vom învăța calea, prin care vom ajunge la țelul deopotrivă înaintea tuturor".

72. «*Căci din Sion va ieși Legea și cuvântul Domului din Ierusalim*»[428].

Întreabă un om al tăierii împrejur, un iudeu după trup, despre ce lege vorbește și despre ce cuvânt. Despre Legea dată prin Moise? Dar [iudeii] să arate cum este aceea din Sion. Căci Moise nu a intrat în pământul moștenirii, iar Sionul este în Iudeea. De aceea, după ei Scriptura a greșit, spunând în locul unui nume altul, căci în loc de Sinai sau Horeb a zis Sion. [Scriptura] vorbește însă de Legea cea sfântă. Care [anume]? Când a fost dată? Când a fost scrisă? «*Și cuvântul din Ierusalim*». Este cel profetic, spune [iudeul]. Dar a fost în întreaga Iudee, nu numai în Ierusalim, și în Israel, chiar și în robie, în Ninive și în multe locuri pe pământ. Să fie constrânși de adevăr și să primească legiuirea Domnului, făcută din turnul de veghe, din trupul purtător de Dumnezeu[429], din care veghea faptele oamenilor. «*Și cuvântul Domnului din Ierusalim*». Căci începând de aici, vestirea a fost însămânțată în toată lumea.

73. «*Și va judeca între neamuri*»[430].

«*Când a stat Dumnezeu în adunarea dumnezeilor, i-a deosebit pe dumnezei*»[431]. Dar la neamuri: «*va judeca între neamuri*». Căci se cuvine ca sfinții să fie deosebiți pentru recunoașterea vredniciei lui,

---

[428] *Is*. II, 3.
[429] Sf. Vasile identifică deci Cuvântul cu Mântuitorul Hristos, iar ieșirea din Ierusalim cu Întruparea.
[430] *Is*. II, 4.
[431] *Ps*. LXXXI, 1.

iar cei care au vieţuit în zadar să fie judecaţi[432]. Dar poate că de aici se arată că pedeapsa neamurilor din afara dreptei credinţe este diferită, şi nu una şi aceeaşi. Căci în măsura în care au căzut de la cunoaşterea lui Dumnezeu, sunt vrednici de chinuri şi pedepse. În măsura în care practicile lor de viaţă sunt diferite, în patimile necinstei şi în răutăţile faţă de aproapele, este nevoie de judecata împotriva neamurilor, care să separe greşelile faţă de aproapele.

«*Şi va mustra popor mult*»[433]. Pentru a ne arăta ceea ce este drept şi de netăgăduit în judecata cea dreaptă, a adăugat: «*Şi va mustra popor mult*». «*Mustra-te-voi,* spune, *şi voi pune înaintea feţei tale [păcatele]*»[434]. Aici acuzatorul prezintă martori pentru examinarea plângerilor împotriva acuzatului, dar în tribunalul celor ascunse faptele înseşi ne stau alături în înfăţişarea lor proprie, fiecare păcat fiind prezentat celor care au păcătuit. Acolo examinarea este făcută pentru susţinerea dreptei judecăţi, aici însă pentru îndreptarea celor reproşate. De aceea Apostolul îl îndeamnă pe Timotei[435] să se folosească de aceasta. Desigur, orice reproş adus în chip vădit celui acuzat îl chinuieşte pe acela puternic, prezentându-i ruşinea păcatului, pentru a-i face mult bine celui care nu percepe propriile greşeli, ducându-l la recunoaştere şi pocăinţă adevărată. Căci ce rană trupească ar produce o durere aşa de ascuţită, cât chinul pe care îl produce sufletului cuvântul tăios, care atinge conştiinţa celor cuprinşi de ruşinea relelor făcute?

74. «*Şi îşi vor bate săbiile lor în pluguri şi suliţele lor în seceri*»[436].

Acesta este scopul folositor al mustrărilor, să-i schimbe pe cei războinici şi agitaţi într-o stare paşnică. Este clar oricui că Legea şi cuvântul lui Hristos, care sunt liniştite şi împăciuitoare, au propovăduit pacea celor de departe şi celor de aproape, ca şi iudeii, şi cei dintre neamuri să lepede [lucrurile] războinice, atât cele pentru contactul de aproape din luptele desfăşurate corp la corp – acestora

432 Se face un joc de cuvinte între κρίνω „a judeca” şi διακρίνω „a deosebi”, „a separa”.
433 *Is*. II, 4.
434 *Ps*. XLIX, 22 (Septuaginta v. 21).
435 *II Tim*. IV, 2.
436 *Is*. II, 4.

le zice „sabie” –, cât şi cele pentru apărarea de la distanţă – acestea spune că sunt „lăncile” şi „suliţele”. Pe acestea Cuvântul din Ierusalim le transformă în unelte de agricultură, încât sabia distrugătoare oferă seminţe dătătoare de viaţă, puse în sufletele raţionale de Înţelepciune; devine plug care face moale cele ce sunt întărite, care scoate spinii şi le face vase ale harului ceresc. Iar suliţa care loveşte şi respinge de la distanţă [devine] ceva care le strânge pe cele de aproape şi ţine împreună legături. Căci asemenea sunt secerile care le adună împreună pe cele împrăştiate şi leagă împreună spicele în legătura snopului. Este deci şi un seceriş raţional, pentru care este nevoie de instrumente potrivite, de care se spune: «*Ridicaţi ochii voştri şi vedeţi, că ţarinile sunt bălane*»[437]. Niciun războinic nu este potrivit pentru seceriş. Dar la acest seceriş [Domnul] îi trimite pe proprii Săi ucenici, despre care a şi spus: «*Secerişul este mult, dar lucrătorii puţini*»[438]. De aceea, acestor secerători, pentru că nu aveau vreo unealtă de război în inimi, le-a dat puterea să aducă pacea în casele în care intrau[439].

75. «*Şi nu va ridica neam împotriva [altui] neam sabie*»[440].

Cât timp cuvântul înţelepciunii acestei lumi lucrează înfocat, neamurile se ridică unele împotriva celorlalte, aducându-şi împotrivă sabia cuvântului ascuţită cumplit în exerciţiu şi strălucind de [puterea de] convingere. Dar de când a venit pacea noastră[441] şi a fost vestită «*slava întru cele înalte lui Dumnezeu şi pe pământ pace*»[442], atunci deodată minciuna a fost redusă la tăcere de adevăr. După cum corul păsărilor care ciripesc se amuţeşte deodată, când de undeva de sus se arată un vultur deasupra lor, [tot aşa ei] nu îşi mai resping unul altuia cuvintele. Unul spunând că nu este deloc pronie, altul că aceasta ajunge până la lună. Nici despre suflet: unul considerând că este muritor, altul că este nemuritor. Cele despre soartă, unul că ea le stăpâneşte pe toate, iar altul că ea nu există ab-

[437] *In*. IV, 35.
[438] *Lc*. X, 2.
[439] *Mt*. X, 12.
[440] *Is*. II, 4.
[441] *Ef*. II, 14.
[442] *Lc*. II, 14.

solut deloc. Dar de când a venit nebunia propovăduirii[443] și Cel răstignit este slăvit, Învierea este crezută, şi judecata este nădăjduită, neamurile au încetat războiul dintre ei și este pace. Dar mă tem să nu devină apoi spectatori al războiului nostru... Dacă până atunci toată viaţa li s-a irosit cu învăţarea cuvintelor zadarnice, căci dialogul este o polemică argumentată, [Scriptura] spune: «*Nu vor mai învăța să se războiască*» în loc de „Nu vor mai avea legătură cu învăţătorii disputelor".

76. «*Şi acum, casă a lui Iacob, veniţi să mergem în lumina Domnului*»[444].

Este a doua invitaţie, care îi cheamă spre cele mai desăvârşite pe cei cărora li s-a făcut bine. Căci după ce s-a suit în muntele Domnului şi a trecut peste cele pământeşti, fiind părtaş la o asemenea strălucire mai curată, [omul] trebuie să ajungă la lumina dumnezeiască, ce luminează ochii sufletului spre contemplarea vederilor fericite și raţionale și a viziunilor dumnezeiești. Asemănător cu aceasta este şi la Psalmist: «*Apropiaţi-vă de El şi vă veţi lumina şi feţele voastre să nu se rușineze*»[445]. Căci nu vor fi rușinaţi, cei asupra cărora s-a însemnat lumina feţei Domnului[446]. Iar cel ce face [fapte] necuviincioase, urăște lumina[447].

Dar de vreme ce casa lui Iacob a considerat în mod necinstit că învățătura Legii este o lumină suficientă și o călăuză a orbilor, lumină celor care sunt în întuneric, Scriptura spune, îndreptându-le ignoranţa: «*Veniţi să mergem*», nu în lumina profetică, nici în lumina Legii, ci «*în lumina Domnului*». Căci lămpile sunt utile, dar înainte de [răsăritul] soarelui; stelele sunt plăcute, dar noaptea. Dacă cel care își pune alături o lampă, când soarele strălucește, este ridicol, cu mult mai ridicol este cel care rămâne în umbra Legii, când Evanghelia este propovăduită.

77. «*Căci a părăsit pe poporul Său, casa lui Israel*»[448].

[443] *I Cor*. I, 21.
[444] *Is*. II, 5.
[445] *Ps*. XXXIII, 5 (Septuaginta v. 6).
[446] *Ps*. IV, 6 (Septuaginta v. 7).
[447] *In*. III, 20.
[448] *Is*. II, 6.

Cea mai grea pierdere este părăsirea de către Dumnezeu. Ca și cum, dintr-o ţinere puternică a mâinilor, prin destinderea degetelor, cu care până atunci cineva strângea lucrul ţinut, l-a lăsat să cadă din propria păstrare, la fel Scriptura arată că poporul nu mai este stăpânit de Dumnezeu. Din ce cauză, însă, este lăsat cineva din mâinile lui Dumnezeu învaţă cele următoare:

«*Pentru că s-a umplut ca la început ţara lor de ghiciri, ca de oameni străini*»[449].

Vezi cât de mare rău este să ghicești. Îl face pe cel care se dedică acesteia să fie în afara grijii lui Dumnezeu. Dar multora dintre creştini le este indiferent dacă ascultă [de ghiciri], vânează oracole și dau atenţie simbolurilor. A strănutat cineva, se spune, în timpul vorbirii, şi aceasta semnifică [ceva]. M-a strigat cineva de la spate, şi aceasta încurcă. [La fel dacă] piciorul dă [peste ceva] când sunt plecat; [dacă] haina se prinde [în ceva].

Chiar și unii dintre cei foarte bine cunoscuţi și care așteaptă judecata din ceruri, cad pradă în mod indiferent acestor lucruri vătămătoare. Dar ascultă că poporul care își irosește puterile cu acestea este aruncat. În vechime chiar și din Legea lui Moise, ghicirile, prezicerile, augurii şi observările păsărilor sunt defăimate ca invenţii ale demonilor. Căci spune: «*Să nu prezici augurii, nici să observi zborul păsărilor*»[450]. «*Căci neamurile,* spune, *pe care Domnul le va distruge dinaintea feţei Lui, acelea vor asculta de ghiciri și prevestiri; ţie însă nu ţi-a dat aşa Domnul Dumnezeu tău*»[451].

Este absurd ca cel care are sfatul îndreptărilor lui Dumnezeu să înţeleagă ceea ce nu trebuie făcut şi să le ia drept sfetnici pe dobitoace (cele iraţionale), dar, mai mult, nici ca sfetnici, ci să îi consulte ca învăţători şi legiuitori. Pasărea nu a văzut pericolul care stătea lângă ea însăși și era în ochii [ei], dar îţi vestește ţie viitorul. Zburând din cuib pentru a procura hrană puilor, adeseori se întoarce fără succes, dar pentru tine mișcarea zadarnică a păsării a devenit o prezicere nemincinoasă şi o descoperire a viitorului. Dacă cele za-

449 *Is*. II, 6.
450 *Deut*. XVIII, 10, 12.
451 *Deut*. XVIII, 14.

darnice din lucrarea demonilor zboară în jur, să nu-mi stai cu gura căscată la înşelăciunile demonilor, să nu te laşi pradă lucrărilor diavoleşti. Acela odată ce prinde un suflet uşor de dus la pierzanie, nu încetează să abuzeze de el în orice chip.

78. Dar şi corbii care croncănesc şi vulturii care colindă din lipsa prăzii, îngrozesc inima superstiţioasă. Şi aşa de mare este nesăbuinţa [adusă] omului de la vrăjmaş, că până şi o nevăstuică dacă se arată alături, un câine dacă se furişează, un om dacă se arată dis-de-dimineaţă, chiar şi dacă era dintre cei mai bine-dispuşi, dacă era lovit la ochi sau la piciorul drept, [respectivul] sare înapoi şi se întoarce şi-şi acoperă adeseori ochii. Ce este mai vrednic de milă decât o asemenea viaţă, să le suspecteze pe toate, să fie împiedicat de toate, când trebuie ca din toate părţile să-şi ridice sufletul lui spre Dumnezeu?

Când vezi păsări zburând prin aer, nu-ţi irosi puterile cu figurile de zbor, dacă fac cercuri deasupra capului nostru sau vin direct din faţă, sau zboară deasupra din spate, sau trec spre laturi. Părăsindu-le pe acestea, să fii uimit de înţelepciunea şi ordinea din ele a Creatorului[452]. Cum este purtată o asemenea greutate prin aer? Cum devine natura moale a aerului vehicul pentru aripă, cum prin întinderea aripilor plutesc prin aer, iar prin coadă îşi îndreaptă zborul asemenea unei cârme, cum cele care nu sunt adaptate să umble, suplinesc prin aripă nevoia de picioare. Câte sunt înotătoare, câte răpitoare, au construcţia corpului potrivită vieţii. Căci unele au organe pentru prindere, ghearele, iar celelalte au ca nişte vâsle membranele picioarelor, încât este mai uşor să împingă cu lăţimea labei apa pentru mişcare. Toate sunt pline de înţelepciunea lui Dumnezeu.

«*Căci pe toate cu înţelepciune le-a făcut*»[453]. Dar cel cu suflet mărunt şi care cugetă cele de jos, care încearcă să pună în armonie mişcările dobitoacelor cu scopul său propriu, care Îl părăseşte pe Dumnezeu, s-a dat pe sine pradă demonilor uneltitori, care prin stăpânirea asupra aerului plănuind să întoarcă păsările când aici şi

452 δημιουργός.
453 *Ps.* CIII, 24.

când dincolo, menţin de netămăduit înșelăciunea celor fără minte. Acestea chiar dacă au fost spuse ca o digresiune, cuvântul s-a folosit deloc fără folos de ocazia din cele spuse pentru vindecarea celor fără minte.

Trebuie remarcat că Scriptura consemnează că ghicirea este o îndeletnicire specifică filistenilor, adică palestinienilor, pentru că pe aceştia, și doar pe aceştia, îi numeşte în cuprinsul ei „de alt neam". Căci după cum caldeii şi-au făcut proprie astrologia, egiptenii folosirea de substanţe magice[454] şi incantaţiile, cretanii augurii, aşa şi cei de alt neam [şi-au făcut proprie] ghicirea. De aceea, ţara s-a întors la relele proprii ei, fiind ca la început.

79. «*Şi mulţi copii străini s-au născut în ea*»[455].

Când o cetate, care primeşte obiceiuri netrebnice, a ales să trăiască după ele, celor care se nasc apoi păcatul părinţilor li se face ca o lege, şi imediat după naştere sunt copii străini, înstrăinaţi de poporul lui Dumnezeu prin purtarea cea rea. Pentru că roadele sufletului sunt numite adesea „copii", cineva ar putea să spună că cel care adună dincolo de înţelesul dumnezeieştii Scripturi cuvinte nesănătoase din cele de dinafară de credinţa în Dumnezeu[456] şi le acceptă, îşi face copii străini.

80. «*Căci ţara lor s-a umplut de argint şi aur şi comorile lor nu au număr*»[457].

Ce păcat mare este iubirea de bogăţie, că este înşirată în lista unor asemenea păcate! Căci după ghicitorie şi copii străini, care probabil s-au născut în Israel din cauza înmulţirii desfrânării, este numărat şi faptul că ţara s-a umplut de argint şi de aur. Pentru sufletul cuvios bogăţia devine este un imbold pentru facerea de bine prin milostenie[458], pe când pentru cel iubitor de plăceri şi de trup, devine mijloc de slavă şi de obrăznicie. Sărăcia este un pedagog spre dreapta credinţă, pe când bogăţia este un imbold pentru nesăbuinţă. Dacă întregul neam este acuzat de averi în exces, să ia seama cei

[454] φαρμακεία.
[455] *Is*. II, 6. Biblia sinodală diferă de Septuaginta, urmând textului ebraic.
[456] θεοσέβεια.
[457] *Is*. II, 7.
[458] lit. „comuniunea (dărnicia) împărţită".

bogaţi, cum se vor apăra pentru proprietăţile lor. Dacă cineva ar crede că nu ar păcătui, îmbogăţindu-se dintr-o scuză oarecare considerată rezonabilă, să-şi aducă aminte de porunca evanghelică, care interzice clar [ca omul] să-şi adune comori pe pământ[459].

81. «*Şi pământul s-a umplut de cai şi nu mai este număr carelor lor*»[460].

Peste tot observăm că sfinţii refuză folosirea cailor atât pentru trupele de război, cât şi în celelalte necesităţi ale vieţii. De aceea şi aici [folosirea] cailor este înşirată cu celelalte acuze. Căci Dumnezeu dorind ca ei să depindă de ajutorul de la El, şi în războaie să nu se încreadă în propriile pregătiri, de aceea a interzis: «*să nu-ţi înmulţeşti caii*»[461]. Atunci ei sunt acuzaţi că au intrat în posesia unei asemenea mulţimi de cai, încât depăşeşte şi numărul. Dar aceasta fie o înţelegem la modul hiperbolic, fie considerăm că, în loc de: „să nu fie numărate cele mărunte şi altfel de necinste", se spune: „să nu fie numărul carelor". Observă că în *Numeri*[462] femeia nu este numărată, ca fiind slabă; nici copilul, ca uşor de dispreţuit, afară de cel întâi născut şi de cel al leviţilor; nici slujitorul, pentru că este fără cinste; nici cel născut din căsătorii mixte, pentru că este străin. De aceea, credem că sunt în afara numărului carele dobândite prin răutate.

82. «*Şi s-a umplut pământul de urâciunile faptelor mâinilor lor*»[463].

Practicile neamurilor, luând început din ghiciri, continuând cu iubirea de argint şi mania pentru cai, i-au purtat spre idolatrie. Pentru că s-au lepădat de sfatul lui Dumnezeu şi i-au ascultat pe ghicitori, pentru că nu au crezut în Dumnezeu, ci în întunericul averii, pentru că s-au sprijinit pe caii falşi pentru mântuire[464], iar nu pe Cel ce poate să zdrobească războaiele, drept urmare au ajuns ca pământul lor să fie umplut de urâciuni. Orice faptă deci, săvârşită dincolo de cuvântul cel drept, este o urâciune pentru Dumnezeu.

[459] *Mt*. VI, 19.
[460] *Is*. II, 7.
[461] *Deut*. XVII, 16.
[462] *Num*. III, 15,40.
[463] *Is*. II, 8.
[464] *Ps*. XXXII, 16 (Septuaginta v. 17).

După cum cei care au un stomac sensibil și vomită ușor se întorc la vederea lucrurilor mizere, precum eliminarea excrementelor sau ulcerații urât mirositoare și [altele] asemenea, așa și cele înfăptuite după necurăție sunt urâciune pentru Cel Sfânt. Fiindcă este un obicei pentru Scriptură să numească idolii în mod propriu urâciuni, toate închipuirile netrebnice întipărite în suflet prin reprezentare sunt urâciuni care umplu țara, adică întregul spațiu deschis al raționalului din suflet.

«*Și s-au închinat la cele pe care le-au făcut degetele lor*»[465]. O, ce nebunie extremă, să numești Dumnezeu ceea ce este făcut de tine însuți și să nu înțelegi absurdul a ce s-a făcut. Căci dacă te minunezi de materie, de ce atunci nu te închini bronzului fără formă sau pietrei? Dacă [te minunezi] datorită tehnicii, închină-te propriilor mâini, care i-au dat forma sau uneltelor prin care l-ai făurit. Cât de mare ignoranță ai ca în timpul cât este cioplită sau turnată statueta să nu dobândești înțelegerea a ce s-a făcut? Aceasta arată [textul]: «*Și s-au închinat la cele pe care le-au făcut degetele lor*». Atunci, desigur, [omul] este obligat să aleagă una din două: fie că nu avea niciun zeu până să fie modelat [unul] de el însuși, fie că cel de dinainte a îmbătrânit pentru că se simte lipsa altuia. Dar «*blestemat tot omul care își va face [idol] cioplit sau turnat, lucrul mâinilor unui meșter*»[466].

83. «*Omul s-a aplecat și bărbatul s-a umilit*»[467].

Cred că acestea s-au spus cu indignare, nesuportând decăderea oamenilor de la vrednicie. Omul s-a plecat, spune, idolului pentru închinare, fiind cea mai de cinste dintre ființele de pe pământ, fiind rânduit după îngeri între cele raționale, [el] cel cinstit cu chipul lui Dumnezeu, cel ce inventează meșteșuguri prin puterea rațiunii. Cel care cunoaște [lucrurile] de pe pământ, puterile plantelor, ale rădăcinilor și ale fructelor, cel care avântându-se pe mare, [cunoaște] firea aerului, nașterea vânturilor, așezarea stelelor, mișcarea lor, intervalele [dintre ele] și constelațiile [lor], rânduiala de pe pă-

[465] *Is*. II, 8.
[466] *Deut*. XXVII, 15.
[467] *Is*. II, 9.

mânt, cetăţile, legile, campaniile militare, cele necesare dintre meşteşuguri atât pentru trai, cât şi pentru împodobire şi paradă – acesta s-a plecat idolului, ca și cum ar avea nevoie de mântuire de la acesta, cel însufleţit de la cel lipsit de suflet, cel raţional de la cel care nu simte. Cel care ţine sub mână animalele, căruia toate dobitoacele i-au fost supuse spre slujire – pentru că Dumnezeu ni le-a supus, Cel care ne-a dat să fim după chip, prin faptul că le stăpânim pe cele din apă deopotrivă cu cele de pe uscat –, acesta nu îndrăzneşte să stea la același [nivel] nu în faţa unuia dintre dobitoacele diferite de el prin forţă, ci a imitaţiei unei fiinţe dintre dobitoace, sau a unei femei necuviincioase sau unui bărbat foarte dizgraţios, şi se înfricoşează şi se pleacă la pământ, nefiind vrednic să se uite în sus spre cer din cauza păcatului împotriva Celui ceresc.

84. «*Omul s-a aplecat și bărbatul s-a umilit*»[468].

Este o sporire a răului, ca bărbatul, care este mai potrivit să fie conducător, mai desăvârșit în înțelegere, mai puternic în fapte, uitând de demnitatea proprie, să se înjosească în fața idolului. Fiind chipul și slava lui Dumnezeu, având cap al său pe Hristos, s-a înjosit în fața idolului, el care față de acestea este bărbat. Acesta este lucrul cel mai grav în situația [respectivă]. Căci dacă era un copil, dacă era o femeie, cineva ar putea avea îngăduință față de unul din cauza tinereții, față de cealaltă din cauza slăbiciunii din fire. Dar acum bărbatul s-a umilit, ceea ce depășește orice exces al rușinii.

«*Nu îi voi ierta*»[469]. O, ce ameninţări! Oare nu din cauza pedepsei veșnice sunt acestea: «*nu îi voi ierta*»? Căci cât timp ghicesc, cât timp își înmulțesc copiii străini, cât timp se agită pentru argint, cât timp își echipează cavaleria, exista [încă] speranță și așteptarea iertării. Dar pentru că au căzut în idolatrie, cea din urmă dintre rele, și înțelegând propria lor demnitate, îi acordă idolului cinstiri egale cu ale lui Dumnezeu, [de aceea s-a spus]: «*Nu îi voi ierta*». Cel Bun înfăptuiește aceasta spre facere de bine. Căci dacă iertarea este un imbold pentru neînfrânare, «*Nu îi voi ierta*» pentru ca necazul să le aducă acestora amintirea de Dumnezeu. Încât a nu ierta nu este o

---

468 *Is*. II, 9.
469 *Is*. II, 9.

amenințare vătămătoare, ci o pedagogie mântuitoare. „Căci nu te voi lăsa[470], spune, nici nu te voi părăsi[471]”.

85. «*Și acum intrați în pietre și ascundeți-vă în pământ de la fața fricii de Domnul și de la slava tăriei Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[472].

O altă invitație este cea către casa lui Iacob, care cheamă la ceea ce este folositor. Căci după cum [s-a spus]: «*Veniți să ne suim în muntele Domnului*»[473], «*veniți să mergem în lumina Domnului*»[474], așa și acum [se spune]: «*Și acum intrați în pietre și ascundeți-vă în pământ de la fața fricii de Domnul*». Cine este oare un așa de [mare] calomniator al Scripturii încât să creadă că îi sfătuiește pe unii să fugă de la fața fricii de Domnul și să se ascundă în crăpăturile pietrelor? Fiindcă «*unde să merg, spune, de la Duhul Tău și de la fața Ta unde să fug? Dacă mă voi urca în cer, Tu acolo ești*»[475]. Și iarăși Domnul: «*Dacă se ascund în Carmel, de acolo îi voi lua. Dacă fug în mare, acolo voi porunci șarpelui și îi va mușca*»[476]. De aceea cum a sfătuit ca piatra să fie pusă adăpost de la fața fricii de Domnul? Dar poate spune că singura scăpare de rele, care au fost enumerate mai înainte este să fugă la adăpostul pietrei, adică trăinicia credinței în Hristos[477]. Unde și Moise a fost pus, când urma să-L vadă pe Dumnezeu[478]. «*Intrați aici,* spune, *și ascundeți-vă în pământ*», adică îngropați-vă. Pentru ce? Pentru ca îngropați fiind cu El prin Botez[479] și murind împreună cu El, să mergeți întru înnoirea vieții, murind față de păcat.

Adună [textele] despre piatră în Scriptură, ca să ți se clarifice locul. «*În piatră m-ai ridicat*»[480]. Poporul a băut din piatră[481], dar și

---

470 Verbul ἀνίημι înseamnă „a lăsa”, dar și a „ierta”.
471 *Ios*. I, 5.
472 *Is*. II, 10.
473 *Is*. II, 3.
474 *Is*. II, 5.
475 *Ps*. CXXXVIII, 7-8.
476 *Am*. IX, 3.
477 *Col*. II, 5.
478 *Ieș*. XXXIII, 22.
479 *Rom*. VI, 4.
480 *Ps*. LX, 2 (Septuaginta v. 3).

miere a avut din piatră[482]. Iar Psalmistul spune: «*Piatra scăpare iepurilor*»[483]. Piatra tare a dat [apă] curată din belşug şi ulei, cu care s-au uns, după cântarea lui Moise[484]. Dacă deci intraţi în piatră, veţi putea evita frica de Domnul, când Se va scula să distrugă pământul, când va urma să nimicească cele pământești, să distrugă [omul] pământesc pentru a da viaţă fără piedică [omului] duhovnicesc. Trebuie deci să anticipeze Învierea Lui cu slavă şi putere, îngrijindu-se de ei înșiși în acest fel.

86. «*Căci ochii Domnului sunt înalți, iar omul este smerit*»[485].

Ca să nu crezi că sfătuiește o îndepărtare trupească de Dumnezeu, adaugă: «*Ochii Domnului sunt înalți, iar omul este smerit*». Nimic din cele de jos nu rămâne ascuns de Cel care veghează din înalt, toate fiind sub privirea [Lui] şi nimic neîntunecându-I ochii. Iar omul smerit este fie cel care se consideră pe sine nimic în comparaţie cu măreţia lui Dumnezeu, fie cel care prin umilință îndepărtează cugetarea înfumurată, fie cel care prin păcat se aruncă pe sine din înălţimea de dinainte.

«*Și se va smeri semeția oamenilor*»[486]. În cele de dinainte omul și-a umilit înălțarea și era vrednic de acuzare. «*Omul s-a aplecat și bărbatul s-a umilit*». Aici însă, umilința este folositoare. Căci îndepărtarea cugetării zadarnice și ridicarea din deșertăciune, din semeția înfumurată și din goala părere de sine spre vrednicia proprie, [aceasta] este smerenia lăudabilă. Dacă se refugiază în piatră și își pun trupul în pământ în nădejdea învierii cu Hristos, înălţările din cauza nesăbuinței cad, iar părerea lor despre sine [rămâne] zadarnică. Iar mărturia adevărată a înălţării este atribuită de ei doar lui Dumnezeu.

87. «*Și se va înălța singur Domnul în ziua aceea*»[487].

---

481 *Num*. XX, 11.
482 *Deut*. XXXII, 13; *Ps*. LXXX, 15 (Septuaginta v. 17).
483 *Ps*. CIII, 19 (Septuaginta v. 18).
484 *Deut*. XXXII, 13.
485 *Is*. II, 11.
486 *Is*. II, 11.
487 *Is*. II, 11.

Scriptura ne indică ziua ca fiind cunoscută şi mărturisită de către toţi. În acea zi, ultima dintre toate zilele, pe care noaptea nu o întrerupe, nici timpul nu o limitează, nici lumina fizică nu îi dă început şi sfârşit, ci este una singură, asemenea cu ea însăşi, nemişcată, neînserată şi neurmată [de altele]; în acea zi, «Se *va înălţa singur Domnul*», când orice cugetare semeaţă va cădea şi orice luminare a fericitelor puteri va dispărea prin măreţia strălucirilor acelei slave. Fie că este profet, fie apostol, fie că sunt puteri sfinte şi mai presus de lume, când se va arăta măreţia adevărată, toate vor fi considerate umile.

Închipuie-ţi ceea ce s-a spus dintr-un exemplu de viaţă. Dacă ar fi o cetate de meşteşugari, care abia își procură cele necesare pentru trai din munca pe o zi; şi ar fi acolo unii cu mult mai înzestraţi decât [acei] zilieri, fericiţi şi admiraţi până atunci de către cei sărmani. Apoi ar veni în cetate un împărat, cel mai bogat dintre toţi regii, având mult aur, mult argint, multe pietre foarte preţioase, unele puse în [veşmântul] împărătesc, altele expuse pentru paradă. Frumuseţea şi mulţimea hainelor erau imense, mulţimea slujitorilor și paznicilor depășea [orice] număr, cheltuiala negrăită, cămile şi catâri nenumăraţi îi cărau bogăţia, cai împodobiţi cu aur și țesături de purpură, unii slujind, iar alţii mergând înainte în procesiune. La această privelişte, ce impresie ar primi acel popor sărac, care până atunci se minuna de cei care îi erau superiori cu lucruri mici? Nu se ruşinează de propria lor judecată? [Nu] le dispreţuieşte pe toate în comparaţie cu cele superioare? [Nu] va mărturisi slava și bogăţia pentru singurul cu adevărat bogat? De aceea tot aşa cât timp măreţia și slava înțelepciunii și puterii lui Dumnezeu sunt ascunse, multe par să fie înalte și mari pentru cei care stau în sărăcie extremă. Când însă se arată ceea ce este prin fire înțelept și puternic cu adevărat, nimeni nu mai este socotit nici înțelept, nici puternic. Astfel odată şi Moise a mărturisit despre sine că este cu vocea stinsă şi limba greoaie, după ce l-a auzit pe Dumnezeu vorbind cu el[488]. Şi Avraam, când L-a văzut pe Dumnezeu, a mărturisit despre sine că este pă-

[488] *Ieş*. IV, 10.

mânt și cenușă[489]. Nimeni deci, învrednicindu-se să privească la bunătatea și înțelepciunea lui Dumnezeu, nu poate să afirme înțelepciunea sau puterea nici a lui nici a altuia. Căci toţi sfinţii sunt ca lumina lămpii în amiaza mare care este depășită în strălucire de soare. De aceea «*Se va înălța singur Domnul în ziua aceea*».

88. «*Căci ziua Domnului este peste orice nesăbuit și semeț*»[490].

Poate că primul păcat a fost nesăbuința și semeția, dacă diavolul, răzvrătindu-se din belşugul bunurilor din jurul său, L-a părăsit pe Dumnezeu și le-a făcut și pe puterile potrivnice să-L părăsească împreună cu sine, spunând: «*Mai presus de stele voi pune tronul meu și voi ședea în muntele cel înalt peste munții cei înalți, dinspre nord. Mă voi sui deasupra norilor, voi fi asemenea Celui Preaînalt*»[491]. De aceea a început de aici și pedepsirea. Şi dacă totuşi, cineva pierzându-și minţile, a căzut în judecata diavolului, va fi condamnat împreună cu începătorul şi făcătorul semeţiei. Căci «*Domnul le stă împotrivă celor semeți*»[492].

Oarecum pare că începutul semeţiei este nesăbuinţa. Cel care îi dispreţuieşte pe alţii şi îi crede nimicuri, considerându-i pe unii săraci, pe alţii de neam modest, pe alţii neînvăţaţi, din această nesăbuință alunecă spre a se socoti doar pe sine că este înțelept, priceput, nobil, bogat, puternic, făcând din dispreţ începutul purtării cu semeţie. Căci aceasta este să te porţi semeţ, să te străduiești să te arăţi deasupra multora. Făcând aceasta, îl dispreţuieşte pe aproapele, iar pe sine se slăveşte.

Nesăbuinţa este început al semeţiei şi semeţia este o odraslă rea a nesăbuinţei. De aceea pedeapsa este asupra oricărui nesăbuit și semeţ. Căci păcatele înrudite se pedepsesc asemănător. De aceea vestita zi a Domnului va aduce pedeapsă asupra oricărui nesăbuit şi semeţ. Dar noi, demni de milă, toată ziua alipiţi de aceste rele, nu înţelegem cât de mari rele păcătuim. «*Cei care batjocoresc nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*»[493]. Şi noi batjocorim, dar batjoco-

489 *Fac*. XVIII, 27.
490 *Is*. I, 12.
491 *Is*. XIV, 13-14.
492 *I Pt*. V, 5.
493 *I Cor*. VI, 10.

rind nu înțelegem că aceste cuvinte pe care eu le rostesc, îmi vor sta împotrivă în ziua Domnului, îmi vor tăia calea şi se vor face ca un zid, peste care nu pot să trec. Cine dintre noi nu se slăveşte? Cine nu îl dispreţuieşte pe aproapele? Dar nesăbuinţa este ceva mai mare decât batjocura. Căci una este doar necinstirea de către limbă, dar nesăbuinţa are şi intenţia prin fapte de [a aduce] ruşinea asupra celor nesocotiți. Totuși astăzi este cu putință celui semeţ, dacă doreşte, să coboare la umilinţa celor smeriţi. Și chiar acum este pericol pentru cel smerit să se schimbe la trufia celor semeţi. Căci însuși faptul de a crede despre sine că a ajuns pe piscul smereniei este un început al semeţiei şi a te purta arogant faţă de cel care pare a se afla în păcate constituie o teribilă semeţire, de care suferea și fariseul împotriva vameşului.

89. «*Şi peste orice trufaş şi îngâmfat*»[494].

Cel trufaş şi îngâmfat ţine de aceeaşi răutate, deosebindu-se de cel nesăbuit şi semeţ doar în purtare. Căci unul se foloseşte de nesăbuinţă şi de semeţie împotriva celorlalţi, pe când celălalt, şi singur fiind, se înalţă pe sine, se îngâmfă în zădărnicia minţii [sale] şi se trufeşte. Ca să ţi-l închipui exact pe cel îngâmfat, aminteşte-ţi de tine în zădărnicia tinereţii tale, dacă vreodată fiind de unul singur te-ai gândit la viaţă şi la îndeletniciri; cum uşor în fantezia minţii urmăreai demnităţi după demnităţi, oficii după oficii, te înconjurai de bogăţie, construiai case, puneai deoparte aur şi argint, adunai averi, aduceai atâţia şi atâţia talanţi [de marfă] pe an; aveai mii de slujitori, tot felul de meşteşugari, venituri de la aceştia, herghelii de cai, turme şi cirezi şi bani din acestea, femeie şi copii şi odraslele acestora; le făceai bine prietenilor, te răzbunai pe duşmani; conduceai cetăţi, apoi popoare, iar în cele din urmă ajungeai şi împărat! Vezi cum din cauza uşurătăţii o asemenea minte este trufaşă şi îngâmfată? Nu este ţinută de nimic şi se duce dincolo de cele cu putinţă, dincolo de fire.

Pericolele zilei [aceleia] îi ameninţă deci şi pe cei îngâmfaţi. Căci îngâmfarea, spune, este un păcat. Ascultă-L pe Domnul, Care

---

[494] *Is.* II, 12.

spune: «*Nu vă îngâmfați*»[495]. Și fericitul David numără între realizări și a nu fi îngâmfat și a nu fi trufaș. Căci spune: «*Doamne, inima mea nu s-a îngâmfat, nici nu s-au trufit ochii mei*»[496]. Este totuși și o înălțare de lăudat, când nu ești meschin, nici nu te îngrijești de cele de jos, ci îți înalți cugetarea și ești împodobit cu înălțimea virtuții prin măreția sufletului și a minții. Acea înălțare a conștiinței este acceptabilă, care nu este umilă în necazuri, care le disprețuiește pe cele de pe pământ. Acela are cetățenie în cele cerești, a cărui inimă este înflăcărată după comorile de acolo. Și se pare că această înălțime a cugetului are aceeași deosebire față de ridicarea cu aroganță ca cea pe care o are sănătatea adevărată față de umflarea cărnii făcută din cauza hidropicii. Căci trupul se umflă, dar supurează pe dinăuntru și este bolnav.

90. «*Și peste orice cedru al Libanului dintre cei trufași și semeți*»[497].

Ce fel de rele, [se poate] spune, are cedrul, încât o asemenea înălțime, care îi aparține din fire, să fie adusă spre cercetare? Și de ce Scriptura îi amenință în general cu ziua [aceea] pe cedrii din Liban? Căci nimeni nu contestă că Scriptura [vorbește] despre cele însuflețite, care se îngâmfă și se înalță cu neînțelegere. Dar de ce cedrii? Și de ce din Liban? Cedrii sunt plante care produc fructe nefolositoare, ating cea mai mare înălțime și cresc mereu cu trecerea timpului, nici nu îmbătrânesc repede, nici nu devin lesne putrezi. Iar Libanul era din vechime un munte al idolatriei. Deci, ca să ne indice puterile nimicitoare care există acolo, a numit cedrii ai Libanului înălțimile răutății, care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[498], despre care și *Psalmul* spune că: «*Domnul va zdrobi cedrii Libanului*»[499].

Dar se poate ca prin cedri să fie sugerate obiceiurile înfumurate ale oamenilor ridicate spre îngâmfare fără vreun motiv pe măsură. Căci în îngâmfare fie este vreun motiv convingător care produce

[495] *Lc*. XII, 29.
[496] *Ps*. CXXX, 1.
[497] *Is*. II, 13.
[498] *II Cor*. X, 5.
[499] *Ps*. XXVIII, 5.

semeţia, fie este complet iraţională. Spre exemplu, cineva gândeşte [semeţ] despre sine din cauza abstinenţei, gândeşte din cauza cumpătării, gândeşte din cauza perseverenţei în rugăciuni. Face rău, gândind dincolo de ce trebuie, atât că semeţia are o corespondenţă. Unul ca acesta este o plantă semeaţă, dar una roditoare. Dar cel care, fără vreo faptă bună, se îngâmfă din cauza bogăţiei sau a naşterii nobile sau a puterii trupului este un cedru care se bucură de viaţa neroditoare şi nefolositoare. Dar de ce şi al Libanului? Pentru că după cum plantele sădite pe munţi se folosesc de o înălţime străină, tot aşa şi cei care îşi asumă bogăţia sau puterea sau slava strămoşilor, abuzează de cele care nu le aparţin ca ocazie pentru propria înălţare.

Există, totuşi, şi cedri lăudaţi. «*Sătura-se-vor copacii Domnului, cedrii Libanului pe care i-ai sădit*»[500]. Pomii roditori şi toţi cedrii sunt invitaţi la doxologie[501], ca să se arate că nimic nu este rău prin fire, nici înstrăinat de Dumnezeu, ci fiecare după propria motivaţie, fie se îndepărtează de Dumnezeu, fie I se alătură Acestuia. De aceea şi cedri finisaţi pentru pregătirea Templului erau aduşi din Liban, istoria demonstrând că se poate să îi schimbe de la idolatrie la sfinţenie. De aceea cedrul este sfărâmat atunci când nu este separat de Liban, iar atunci când le părăseşte pe cele vechi, se face vrednic să fie sfinţit. Totuşi, în general, obiceiurile animalelor şi felurile plantelor sunt luate drept varietate a intenţiilor oamenilor.

91. «*Şi peste orice copac cu ghindă din Basan*»[502].

Pomenirea unei alte plante [se face] pentru a arăta că viaţa omenească este ameninţată de judecată. Căci practica obişnuită compară cu stejarul caracterele tari şi nezdruncinate, care sunt încăpăţânate faţă de toţi şi opuse. Copacul acesta produce un fruct, dar ca hrană a porcilor. De aceea este numit copacul ruşinii. Pentru că schimbă Basan cu „ruşinea"[503]. Deci şi peste cei a căror slavă de a aduce roade este de ruşine, şi peste aceştia este ziua Domnului. De

[500] *Ps*. CIII, 18 (Septuaginta v. 16).
[501] *Ps*. CXLVIII, 9 (Septuaginta v. 7).
[502] *Is*. II, 13.
[503] În limba ebraică בָּשָׁן *başan* seamănă cu verbul בוֹשׁ *boş* „a se ruşina".

fapt, găsim și idolatria că este numită rușine, după cum în cea de-*a treia [carte] a Regilor* Ilie îi spune lui Ahab: «*Și acum trimite și adună înaintea mea întreg Israelul în muntele Carmel și pe profeții rușinii și pe profeții dumbrăvilor, patru sute de bărbați, care mâncau la masa Izabelei*»[504]. Deci, pentru că «*orice pom care nu face roadă bună este tăiat și aruncat în foc*»[505], ziua Domnului îi amenință ca înfricoșătoare și pe copacii rușinii. De aceea și împăratul Basanului se numea Og, iar Og se tâlcuiește „stavilă"[506], faptele de rușine fiind o opreliște pentru noi în calea mântuirii[507]. Căci desfrânații, adulterii, efeminații, sodomiții și toți cei ce fac [lucruri] de rușine sunt sub Og, care îi împărățește, care lucrează [pentru ei] despărțirea de Dumnezeu. Pe acesta Dumnezeu îl zdrobește pentru eliberarea celor pe care îi stăpânește. «*Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, Cel ce a bătut împărați mari și a omorât împărați tari, pe Sihon și pe Og*»[508].

92. «*Și peste orice munte și peste orice deal și peste orice turn înalt*»[509].

După cum munții sunt diferiți față de dealuri după mărime, dar în rest le seamănă, tot așa și puterile potrivnice se aseamănă unele cu altele în intenție, dar în mărimea nedreptăților diferă. Și împotriva lor se va ridica pe bună dreptate ziua Domnului Savaot.

Dar ce înseamnă «*și peste orice turn*»? Turnul este un post de veghe înalt pentru păzirea cetăților și cunoașterea potrivită a atacurilor inamice. Asemenea ni s-a dat mintea, care le păzește pe cele bune [și] anticipează uneltirile. Nu trebuie ca ea să se preocupe de înălțarea spre cer nici prin ea însăși, nici prin cele pământești. Căci Domnul Se coboară la ea, cea căzută prin cugetare și rupe armonia ei cu răul spre binefacere și mântuire. Pentru zidirea acestuia Domnul ne poruncește ca, șezând, să socotim, dacă avem cele pentru

[504] *III Reg*. XVIII, 19.
[505] *Mt*. III, 10.
[506] Probabil Og עוֹג este pus în legătură cu radicalul עוג „a trasa un cerc" (probabil și cu sensul de „a face o îngrăditură").
[507] *I Cor*. VI, 10.
[508] *Ps*. CXXXV, 1, 17-20.
[509] *Is*. II, 14-15.

terminare, după cum arată chiar și sfatul Evangheliei[510]. Scriptura dorește deci ca mintea care cugetă semeț, se îngâmfă, pe toate le bârfește și pe sine se fericește, să se teamă de ziua Domnului.

«*Și peste orice zid înalt*»[511]. Iarăși, zidul este un adăpost făcut pentru păzirea cetăților și care respinge asalturile inamice. Așa sunt și învățăturile (cuvintele), unele ne înconjoară cu adevărul însuși, păzind curăția învățăturilor pentru mântuire; altele, însă, sunt practicate de gândirea din afară pentru întărirea minciunii și păzirea zădărniciei. Căci puterea dialecticii este un zid pentru învățături, care nu permite ca ele să fie ușor de jefuit și de cucerit de către cei care vor. De aceea zidurile Ierusalimului sunt scrise pe mâinile Domnului[512], dar ale Ierihonului sunt distruse de Iisus [Navi], fiind sfărâmate doar prin glas[513]. Deci mai sus au fost acuzate doar cele înalte; aici însă, și cele care au pe lângă înălțime și ceva putere, profetul numind figurat [puterea de] convingere întărită și înălțată în exces prin metodele doveditoare (apodictice) zid înalt, ținând ferm că acesta va fi distrus în ziua Domnului.

93. «*Și peste orice corabie a mării*»[514].

Sunt pilde expuse pentru exercițiul minții noastre, ca să nu ascultăm Scriptura cu lenevie [și] ca să nu ne aplecăm mintea spre pământ. Vorbind despre mintea care le cugetă pe cele înalte și nu este îndepărtată de cele umile, în continuare [Scriptura] discută în același chip al tăinuirii despre trupuri[515]. Căci ziua Domnului nu este înfricoșătoare pentru corăbiile neînsuflețite, ci pentru cei care sunt clătinați în trup pe valul sărat al acestei vieți. Căci după cum corăbiile, îngreunate peste măsură cu încărcătură, sunt greu de condus și [ajung] ușor epave, tot așa sunt numite corăbii ale mării și trupurile care s-au supraîncărcat până la obezitate prin multă și abundentă

[510] *Lc*. XIV, 28.
[511] *Is*. II, 15.
[512] *Is*. XLIX, 16.
[513] *Ios*. VI, 20.
[514] *Is*. II, 16.
[515] Compararea trupului cu corabia este un motiv al filosofiei grecești – cf. Aristotel, *Despre suflet*, 2, 1, 413a.8-9.

desfătare, fiind duse din cauza iubirii de plăcere în adâncul pierzării.

Totuși, sunt și corăbii lăudabile, care slujesc celor care merg pe mare pentru a face negoţ în ape multe[516] şi despre care se spune în *Psalmul* de laudă că: «*Acolo corăbiile umblă*»[517]. Căci sunt lăudate corăbiile care străbat marea, dar care nici nu rămân în ea, și nici nu sunt scufundate în valuri. Şi cei care trăiesc în trup, dar nu se luptă trupeşte, [ci] călcând valurile vieţii şi fiind mai înalţi decât aceasta, fac negoţ în ape multe. Aceștia merg[518] în viaţă pentru a-i câştiga pe vreunii dintre cei afundaţi. De aceea, [ei] cunosc faptele Domnului, primind drept câştig al negoţului înțelegerea faptelor Domnului şi a minunilor din adânc[519].

«*Şi peste orice vedere a frumuseţii corăbiilor*»[520]. Să asculte cei care se ocupă cu împodobirea trupului și cei care cu migală se dedică aspectului lor. Căci nu vederea corăbiilor este vătămătoare, ci vederea trupului spre dorinţă. Ziua Domnului va fi deci și peste orice vedere a frumuseţii corăbiilor, pentru că cel care se uită la femeie poftind-o a comis adulter în inima lui[521], iar femeia care se împodobeşte ca să atragă asupra ei dorinţa celor nestăpâniţi a comis deja adulterul în inima ei.

94. «*Şi se va smeri orice om*»[522].

Din acestea, Scriptura arată că toate cele prezentate în pilde şi în chip ascuns s-au spus despre oameni. Căci după cel nesăbuit şi semeţ, după cel îngâmfat şi trufaş, după tot cedrul Libanului, după tot copacul cu ghindă al Basanului, după orice turn înalt, după orice zid înalt, după orice vedere a frumuseţii corabiei, spune apoi: «*se va smeri orice om*», adică orice fel de rău din oameni va cădea.

[Noi], oamenii, suntem introduşi în această lume ca într-o şcoală de obşte şi ni s-a poruncit, primind minte şi având ochi pen-

---

[516] *Ps*. CVI, 23.
[517] *Ps*. CIII, 27 (Septuaginta v. 26).
[518] În greacă se păstrează paralela cu mersul (lit. *coborârea*) pe corabie.
[519] *Ps*. CVI, 24.
[520] *Is*. II, 16.
[521] *Mt*. V, 28.
[522] *Is*. II, 17.

tru simţire, să-L recunoaştem pe Dumnezeu după iconomia şi administrarea tuturor ca din nişte scrieri, pentru ca cei care doresc să se ocupe cu căutarea adevărului, luând din acestea imbold, după ce s-au pregătit suficient, să se şi învrednicească de vederea faţă către faţă a celor pe care le-au căutat bine sau ca cei conduşi foarte departe de adevăr, prin adevărul însuşi să fie ruşinaţi de minciună. Căci «*cunoscându-L pe Dumnezeu, nu L-au slăvit ca pe Dumnezeu, nici nu I-au mulţumit*»[523]. Mintea sfinţilor nu doar vede, ci şi ascultă creaţia care spune cele despre slava lui Dumnezeu. Căci zice: «*cerurile spun slava lui Dumnezeu*»[524]. Dar cei care nu înţeleg mai mult decât cele arătate, «*au ajuns deşerţi şi s-au închinat şi au slujit creaţiei în locul Creatorului*»[525].

95. «*Şi Se va înălţa Domnul singur în ziua aceea*»[526].

Când lumina străluceşte, întunericul dispare, şi când sănătatea vine, tulburările bolii încetează, şi când adevărul se arată, este ruşinată firea minciunii. Când Cel înalt cu adevărat este cunoscut cu cât se află deasupra oricărei minţi înalte şi trufaşe şi când orice contemplare adevărată este înţeleasă, cele înalte şi trufaşe de dinainte vor părea demne de dispreţ. Deci înălţimea şi mărirea vor fi mărturisite de către orice fiinţă raţională, când cei amăgiţi până acum îndepărtează învăţăturile mincinoase despre fiecare [lucru].

96. «*Şi pe toate cele făcute de mână le vor ascunde, băgându-le în peşteri şi în crăpăturile pietrelor şi în găurile pământului de la faţa fricii de Domnul şi de la slava tăriei Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[527].

Pentru că adeseori Scriptura vorbeşte asemănător şi despre venirea Domnului în trup şi despre cea pentru judecată, iar uneori anunţă împreună despre cele două veniri, credem că cele de acum sunt spuse despre Întrupare, pentru că sensul celor expuse nu se îndepărtează de cele care urmează şi sunt aşteptate. Căci după venirea lui Hristos, grija faţă de cele făcute de mână a fost aruncată. Făcăto-

[523] *Rom*. I, 21.
[524] *Ps*. XVIII, 1.
[525] *Rom*. I, 22, 25.
[526] *Is*. II, 17.
[527] *Is*. II, 18-19.

rii de statui nu mai sunt grăbiţi, nici cele care erau slujite din vechime nu se mai bucură de aceeaşi grijă, ci sunt aruncate în peşteri, în găuri și în locurile cele mai obscure. Căci au înțeles, când lumina a strălucit, cele neobservate până acum din cauza întunericului neștiinței, lemnul ca lemn și piatra ca piatră, nemaifiind amăgiți de acestea prin înfățișarea care le înconjura, ci cunoscându-le din firea subzistentă.

Căci venirea mântuitoare pentru întreaga lume a lui Hristos este înfricoșătoare demonilor. Acum [ei] au părăsit locurile scandaloase, atelierele înșelăciunii. Delfi nu mai este, nici oracolele, iar profeteasa tace[528]; Castalia[529] este băută, dar cei care beau își păstrează mințile. Amfiaraos[530] a fugit, Afilohus[531] nu [mai] este niciunde, statuile [zeilor] sunt distruse şi puterile nevăzute s-au retras de la fața fricii de Domnul și de la slava tăriei Lui. De când a fost numită crucea, idolii au fost surghiuniţi.

Totuși, idoli sunt și aparențele întipărite în fiecare suflet ale celor care primesc minciuni fie despre Dumnezeu, fie despre vreun lucru din cele cercetate. Și cât timp lucrarea și arătarea adevărului nu sunt observate, fiecare se îngrijește de propriile născociri. Dar când înălțimea și măreția Celui care este adevărat în realitate se arată, atunci fiecare, condamnându-și propriile învățături, pentru că sufletul lui le-a închipuit în chip mincinos, se grăbește să nimicească înțelesurile mincinoase, ca și cum le-ar ascunde în peșteri și găuri, văzându-le apoi din lucrarea însăși pe cele înfricoșătoare ale lui

---

[528] La Delfi, pe muntele Parnas, se afla un sanctuar renumit în antichitate, dedicat zeului Apollo. Preoteasa de acolo, numită generic Pythia, proorocea stând pe un tripod deasupra unei crăpături în pământ de unde se ridicau aburi pestilențiali, iar Pythia inhalând aburii, intra în extaz, bolborosind oracole pe care preoții le scriau în hexametri (Mark P.O. Morford / Robert J. Lenardon, *Classical Mythology*, Oxford University Press, New York / Oxford, [7]2003, p. 398).

[529] Castalia era o fântână pe muntele Parnas, lângă Delfi, dedicată muzelor. Se credea că cel care bea din fântâna aceasta dobândea darul poetic.

[530] Amfiaraos era un erou grec, care participase la expediția Celor Șapte împotriva Tebei. A scăpat cu viață fugind în carul de luptă, dar a fost înghițit de pământ. A devenit o divinitate chtonică, al cărei sanctuar, Amfiareum, era la Oropus, în Atica (M.P.O. Morford / R.J. Lenardon, *Classical Mythology*, p. 398).

[531] Amfilohus era fiul lui Amfiaraos, de asemenea cu dar profetic.

Dumnezeu și că după distrugerea tuturor celor materiale, ca și cum cele pământești s-au clătinat, ca să se arate cele duhovnicești, trebuie ca icoana celui pământesc să fie distrusă, ca să se arate cea a celui ceresc. Încât și cei care au concepții false despre Dumnezeu, slujind[532] în ei înșiși o idolatrie a minții, considerându-le pe cele care nu există că există, făcându-se pasibili de blestemul, care spune: «*Blestemat este orice om care își va face [idol] cioplit sau turnat, urâciune pentru Domnul, lucrarea mâinilor unui meșteșugar și îl pune în ascuns*»[533].

97. «*Căci în ziua aceea va lepăda omul urâciunile sale cele de argint și de aur, pe care le-a făcut ca să se închine celor deșarte și liliecilor, ca să intre în găuri de piatră tare și în crăpăturile pietrelor de la fața fricii de Domnul și de la slava puterii Lui, când Se va scula să distrugă pământul*»[534].

În cuvintele de dinainte s-a spus că idolii sunt ascunși, dar acum că sunt aruncați, pentru că trebuie mai întâi să se rușineze de minciună, apoi să o arunce din inimă. Aruncă, deci, idolii de argint cel care scapă de cuvintele celor ascunse din el care construiesc minciuna cu toată convingerea, iar pe cei de aur cel care distruge imaginile formate în cugetul său despre minciună. Se închină liliecilor cel care divinizează puterea demonilor, care este înrudită cu întunericul. Căci liliacul este un animal prieten cu noaptea și locuitor în întuneric, care nu suportă strălucirea soarelui [și] căruia îi place să stea în pustietăți.

Dar ce sunt demonii? Nu la fel? [Nu sunt] pustiitori, fugind de lumina adevărată, care este a întregii lumi? Liliacul are aripi, dar nu are pene, ci zboară prin aer cu o membrană de carne. La fel și demonii; sunt lipsiți de trup, dar nu sunt înaripați[535] cu dorul dumnezeiesc, ci ca și cum ar avea trup, se lipesc de poftele pentru cele materiale. Liliacul este și înaripat și patruped, dar nici nu este stabil pe picioare, nici nu are zborul ferm. La fel și demonii; nici îngeri nu sunt, nici oameni; au căzut din vrednicie, dar nu au nici firea [oa-

[532] lit. „idolatrizând”.
[533] *Deut*. XXVII, 15.
[534] *Is*. II, 20-21.
[535] lit. „nu au pene”.

menilor]. [Liliecii] au dinţi, ceea ce păsările nu au. Şi demonii sunt răzbunători, ceea ce îngerii nu fac. De asemenea [liliecii] nu depun nici ouă, ca păsările, ci nasc imediat [pui] vii. La fel și demonii; imediat şi cu multă iuţeală săvârşesc răutatea. Încât cei care se închină demonilor se spune în chip alegoric (tropic) că se închină liliecilor.

Dar când cineva aruncă zădărnicia idolilor și încetează să se mai închine liliecilor, atunci caută să intre în găurile de piatră tare și în crăpăturile pietrelor. Cred că găurile sunt sălaşurile multe care sunt împărțite fiecăruia după măsura credinţei în Hristos. Și crăpăturile pietrelor sunt pătimirea Lui cea după trup, la Care cei mântuiţi se roagă să fugă și să se ascundă sub paza Lui.

98. «*Opriţi-vă de la omul căruia îi este răsuflarea în nas. Căci în ce [lucru] este numărat de ei?*»[536].

Aceasta nu se găseşte în copiile versiunii comune[537], ci aflându-se în cea ebraică, a fost transpusă de la alţii[538]. Iar sensul este acesta: „Abţineţi-vă de la om, de la a vă lupta cu el și a mărșălui împotriva lui, care este astfel cu o constituţie atât de slabă, încât are în nas răsuflarea de viaţă, care după ce este ţinută puţin, nu mai este”. De aceea, pare că porunceşte acestor puteri, pe care le-a numit alegoric (tropic) lilieci, să se oprească puţin de la uneltirea asupra oamenilor. Aceştia sunt slabi după carne (trup), dar sunt rânduiţi de Dumnezeu între cei de cinste, şi nimic din cele împotriva lor nu este necercetat.

---

[536] *Is*. II, 22.

[537] Se observă că Septuaginta este numită „versiunea comună” (κοινὴ ἔκδοσις).

[538] Textul se găsește la Aquila – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 435.

CAPITOLUL III

99. «*Iată, Stăpânul, Domnul Savaot va îndepărta din Iudeea și din Ierusalim pe cel puternic și pe cea puternică*»[539].

Poporul iudeu a uneltit sfat rău împotriva Domnului, Care a fost răstignit de ei din slăbiciune trupească, dar este viu prin puterea lui Dumnezeu Tatăl[540], lăsându-le acelora slăbiciunea. Căci spune: «*Veți muri în păcatele voastre*»[541], dar nouă ne-a dăruit puterea învierii. Căci: «*Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi*»[542]. Necredincioșii sunt slabi din cauza necredinței în cruce, dar drepții spun cu încredere: «*Toate le pot în Hristos, Cel ce mă întărește*»[543]. Deci cel care nu Îl are pe Hristos, puterea lui Dumnezeu, nu are putere. De aceea «*Domnul va îndepărta din Iudeea și din Ierusalim pe cel puternic și pe cea puternică*», așa cum era Sarra, fiind puternică și conducându-l pe atât de puternicul Avraam, după porunca Domnului, care i-a spus: «*Toate câte îți va zice Sarra, ascult-o pe ea*»[544]. Așa era Rebeca, scoțând apă din iubire de străini[545] și reușind prin virtute, Debora, care a condus oastea[546], Iael fiind cea mai bravă[547], Ana fiind ascultată[548] și Elisabeta care a profețit[549]. Nu mai sunt puternici [și] nici puternice.

Este adăugată și cauza slăbiciunii. Pentru că nu este la ei puterea pâinii și puterea apei. Căci după cum trupurile noastre sunt în-

[539] *Is*. III, 1.
[540] *II Cor*. XIII, 4.
[541] *In*. VIII, 24.
[542] *In*. XI, 25.
[543] *Filip*. IV, 13.
[544] *Fac*. XXI, 12.
[545] *Fac*. XXIV, 19.
[546] *Jud*. IV, 9.
[547] *Jud*. IV, 17.
[548] *I Reg*. I, 20.
[549] *Lc*. I, 42.

tărite prin mâncăruri potrivite, la fel este ceva care hrănește sufletul și îi oferă acestuia vigoarea pentru cele bune. Ce este aceasta? Ceea ce a spus Domnul că: «*Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu adevărată băutură*»[550]. Celor cărora acestea nu le aparţin, nu au puterea pâinii și puterea apei. Unde mâncărurile sunt slabe, acolo și cei care se hrănesc trebuie să fie tot așa.

100. Să nu fie ca Biserica să pătimească de păcatele Ierusalimului, încât să-i fie îndepărtat cel puternic în orice lucrare bună și în cuvânt pentru adevăr, cel puternic în postiri, cel puternic în rugăciuni, cel puternic în ispitiri, cel puternic în răbdare, în smerenie, în esenţa poruncilor, [adică în] iubire; şi la fel cea puternică în nestricăciune, în cuviinţă, în milostenie, în perseverenţa rugăciunilor, în suferinţele privegherii. Să nu fie îndepărtată puterea pâinii şi a apei, începutul pentru puterea cea mai hrănitoare a cuvântului, după cum puterea duhului profetic i-a părăsit pe iudei şi au ajuns însetaţi de cuvânt, dorind cuvântul lui Dumnezeu, dar neavându-l.

«*Căci a îndepărtat Domnul puterea pâinii și puterea apei*»[551]. La noi este și o hrană care nu ne aduce putere, dar care nici nu ne lasă să murim. Pe una ca aceasta Pavel o pregătește celor care erau încă prunci în Hristos, corintenii[552]. Sunt și legume, hrana celor slabi. Dar este și hrana tare potrivită pentru cei desăvârșiți, care și-au antrenat simţurile prin deprindere pentru discernerea binelui și răului. Și dacă vreodată Biserica este lipsită de cei care transmit învăţăturile tari şi ferme şi care sunt pline de raţiunea[553] dumnezeiască, este un semn că i s-a îndepărtat puterea pâinii. Dar și în apă este putere și slăbiciune, după cele pe care le-a spus Domnul: «*Oricine bea din apa aceasta va înseta iarăși, dar cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac*»[554]. După cum am primit hrană tare după cuvântul precedent, apoi lichidă ca să fie ca un vehicul pentru cea uscată și să o conducă pentru digestie, la fel este cu hrana sufletului.

[550] *In*. VI, 56.
[551] *Is*. III, 1.
[552] *I Cor*. III, 2.
[553] νοῦς.
[554] *In*. IV, 13.

Rațiunea[555] este prima și cea mai potrivită hrană a sufletului. Iar cuvântul, deschizând prin lucrarea proprie calea pentru învățături, produce înălțarea. Trebuie să deschidem ochii, ca să ne umplem de pâine și de apă. Căci, spune, «*deschide-ți ochii și umple-te de pâine*»[556]. Și în *Facere*: «*S-au deschis ochii lui Agar și a văzut apa*»[557].

101. «*Pe uriaș și pe cel puternic și pe omul războinic și pe judecător*»[558].

Denumirea de uriaș o întâlnim aici atribuită [în sens] bun, fiind rară în altă parte, precum: «Se va bucura ca un uriaș care aleargă pe drum»[559]. «Îl va îndepărta pe uriaș». Pe cei care au vreun avantaj de la fire și se deosebesc de cei mulți prin alcătuirea trupului pentru înălțarea cunoștinței sau pentru exercitarea virtuții, pe aceștia credem că îi numește uriași. Iar puternici pe cei care, cu propria îngrijire și atenție, săvârșesc binele cel din fire.

Nu mai sunt războinici la iudei, căci nu au fost numărați în registrele militare. Nici judecător, pentru că s-au predat judecătorilor care i-au luat prizonieri, pentru că a lipsit conducător în Iuda.

Totuși, toate dintre cele care îi amenințau din cauza necredinței în Domnul pot să fie și asupra noastră, dacă nu credem. Căci ne lipsesc și nouă războinici care să ia armele Domnului și să stea în chip nobil în fața meșteșugurilor diavolului, când necredința ne stăpânește și suntem predați vrăjmașilor. Dar să ne rugăm Domnului ca războinicul să nu ne fie îndepărtat, bărbatul întărit cu platoșa credinței, având coiful mântuirii care îi păzește [părțile] vitale și picioarele întărite în pregătirea Evangheliei[560], având sabia trasă și gata să pedepsească orice neascultare[561] și, într-un cuvânt, ca bun militar al lui Hristos[562] care împreună suferă pentru Evanghelie, nefiind implicat în lucrurile vieții, ca să placă Celui care l-a recrutat.

---

[555] νοῦς.
[556] *Pr*. XX, 17.
[557] *Fac*. XXI, 19.
[558] *Is*. III, 2.
[559] *Ps*. XVIII, 6.
[560] *Ef*. VI, 14.
[561] *II Cor*. X, 6.
[562] *II Tim*. II, 3.

102. Și Biserica are judecători, care pot să-i aducă împreună pe frate cu frate, de care și lumea este judecată, care și pe îngeri îi judecă. De aceea, dacă vreodată sunt cei mai mulți grăitorii în deșert și înșelătorii[563], învățând ceea ce nu trebuie, și răzvrătesc case întregi de dragul câștigului rușinos[564] și nu este cine să le închidă gura în Biserică unora ca aceștia și nici care să le coboare semețirile ridicate împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[565], [atunci] trebuie să se știe că [Biserica] a fost uitată din cauza înmulțirii neascultării ei. Și dacă nimeni nu este înțelept, care poate să judece între frate [și frate][566], ci se judecă înaintea celor necredincioși din cauza lipsei sfinților, și acesta este un semn al părăsirii; căci Domnul a îndepărtat și pe judecător.

«*Și pe profet și pe tâlcuitor*»[567]. Întreaga profeție a fost la iudei până la Ioan, iar începând cu acela le-a lipsit. Și tâlcuitor duhovnicesc al sensului Legii nu este între ei, din cauza învârtoșării din Israel. Dar și în Biserică este darul profetic, prin Cel care a pus în Biserică mai întâi apostoli, apoi profeți[568]. De aceea, dacă vreodată intră necredincioși sau neștiutori și nu sunt nici mustrați, nici judecați, și aceasta este un semn al părăsirii. Căci spune: «*Dacă ați profeți și ar intra vreun necredincios sau vreun neștiutor, el este mustrat de toți, el este judecat de toți, cele ascunse ale inimii lui sunt vădite*»[569]. De aceea profetul este cel care, conform descoperirii Duhului, vestește ceea ce va urma, iar tâlcuitorul este cel care prin înțelegerea din compararea cu cele asemănătoare, prin experiența celor de dinainte, anticipează ceea ce urmează; cel care spune: „dacă vom face cele ale sodomiților, vom suferi asemenea acelora” sau „dacă ne pocăim ca ninivitenii, vom fi miluiți asemenea acelora”.

103. «*Și pe bătrân*»[570].

---

[563] *II Tim* II, 4.
[564] *Tit* I, 10-11.
[565] *II Cor*. X, 5.
[566] *I Cor*. VI, 5.
[567] *Is*. III, 2.
[568] *I Cor*. XII, 28.
[569] *I Cor*. XIV, 24-25.
[570] *Is*. III, 2.

Printre amenințări este și îndepărtarea bătrânului, ca cel care aduce prin prezența sa nu puțin folos. De aceea este oare bătrân cel care este învrednicit într-un fel anume de întâietate și numărat în prezbiterat (preoție)[571]? Sau cel care poartă ireproșabil caracterul prezbiterului (bătrânului), mai ales cel fără experiența unei femei? Dar dacă într-adevăr, după legea Domnului, este «*bărbat al unei singure femei, având copii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători, neîngâmfat, nemânios, nebețiv, nepoftitor de câștig rușinos, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, cuvios, drept, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să-i mustre pe cei potrivnici*»[572], acesta este bătrânul (prezbiterul, preotul) pe care Domnul îl îndepărtează de la poporul cel păcătos.

Precum pe cel puternic și pe cea puternică, precum puterea pâinii și puterea apei, precum pe cel războinic, pe judecător, la fel și pe bătrân. Când, deci, vezi pe unii care sunt vrednici să fie numărați între prezbiteri că sunt necunoscuți sau neglijați, și în locul lor să fie propuși cei nevrednici, să știi că din cauza unui asemenea popor a îndepărtat Domnul bătrânul. De ce fel de schimbător de bani este nevoie ca cel încercat în acestea să nu rămână necunoscut o arată Dumnezeu marelui Său slujitor, Moise, când i-a încredințat alegerea unor asemenea [oameni]. Căci, spune, «*Adună-Mi șaptezeci de bărbați, dintre bătrânii lui Israel, pe care îi știi tu că sunt bătrâni (prezbiteri) ai poporului și îi vei duce la cortul mărturiei și vor sta acolo cu tine. Și voi lua din Duhul care [este] peste tine și voi pune peste ei și vor primi împreună cu tine mânia acestui popor și nu îi vei duce tu singur*»[573].

104. Dar trebuie ca aceștia să fie înaintați în vârstă, încercați de multe de-a lungul timpului, iar statornicia purtărilor arătând-o din căruntețea care le-a apărut. Căci «*slava bătrânilor este căruntețea*»[574]. Dar dacă undeva și la vârsta tânără este găsită o minte (cugetare) de prezbiter, darul nu trebuie necinstit, ci trebuie crezut Cel

---

[571] Prin „bătrân" sau „prezbiter" Sf. Vasile înțelege preotul.

[572] *Tit* I, 6-9.

[573] *Num*. XI, 16-17.

[574] *Pr*. XX, 20.

ce spune: «*Cărunteţe este priceperea la oameni*»[575]. Pentru cel care este la statutul de prezbiter (preot) mai mult decât albeaţa din păr [este] prezbiteratul din pricepere. Poate aceasta înseamnă cuvântul: «*În faţa căruntetii să te ridici [în picioare] și să cinstești faţa bătrânului*»[576]. Căci dacă cineva, ca înţeleptul Daniel, este tânăr la trup, dar cărunt la pricepere, este mai drept să fie preacinstit decât cei care arată cărunteţi trupești într-o uneltire neînfrânată, ca bătrânii aceia din Babilonia, învechiţi în zile rele. De aceea harisma prezbiteratului a venit asupra lui Daniel, care era un copil şi un tânăr după vârsta sensibilă, dar avea cărunteţe înţelegătoare[577] în pricepere. Căci nu au minţit cei care au spus: «*Vino și șezi în mijlocul nostru, pentru că ție ți-a dat Dumnezeu prezbiteratul*»[578]. Astfel se poate ca uneori, când cei bătrâni vieţuiesc cu uşurătate şi nepăsare, tinerii să fie găsiţi mai de cinste. Mai mult, bătrânii dintre iudei sunt numiţi [așa] în mod mincinos. Căci Dumnezeu a îndepărtat, ca pe cel războinic și pe profet, tot așa și pe bătrân, de la poporul său. Iar Biserica să se roage să nu-i fie îndepărtat bătrânul (prezbiterul) care este vrednic de această denumire. Cât de important este acest lucru învăţăm din [istoria] lui Avraam, căci mulţi care au trăit mai mult decât el sunt listaţi în generaţiile de dinainte; Adam a trăit nouă sute treizeci de ani; și Matusalem nouă sute șaptezeci de ani[579] și a murit; și Noe nouă sute de ani[580]; și niciunul dintre aceia nu [a fost] bătrân (prezbiter). Dar Avraam era bătrân după mărturia Sarrei, care spunea: «*Nu mi s-a întâmplat aceasta până acum, iar domnul meu e bătrân*»[581]. Era bătrân datorită virtuţii care îi încărunțea sufletul.

105. «*Și pe conducătorul peste cincizeci*»[582].

Domnul Savaot amenință că îi îndepărtează cu ceilalţi și pe conducătorii peste cincizeci ai iudeilor. Ce înseamnă aceasta? Că va

[575] *Înţ. Sol*. IV, 9.
[576] *Lev*. XIX, 32.
[577] lit. „raţională”, „noetică”.
[578] *Ist. Sus*. 50 (Septuaginta *Dan*. XIII, 50).
[579] Este o aproximare; de fapt a trăit 969 de ani (cf. *Fac*. V, 27).
[580] Este probabil tot o aproximare; de fapt Noe a trăit 950 de ani (cf. *Fac*. IX, 29).
[581] *Fac*. XVIII, 12.
[582] *Is*. III, 3.

lăsa să se confunde toată administrarea și rânduiala bine organizată de la ei, vorbind de întreg [plecând] de la parte. Căci au fost puși de către Moise conducători peste o mie și peste o sută și peste cincizeci și peste zece, la sfatul lui Ietro[583], ca aceștia să cântărească poporul și să preia asupra lor pricinile mai mărunte ale celor care au nevoie de judecată; amenințarea către ei este că această ordine va fi îndepărtată. De aceea amenință că îi îndepărtează de la ei și pe conducătorul peste cincizeci, și pe războinic și pe judecător și pe tâlcuitor și pe profet și pe bătrân.

106. «*Și pe sfetnicul minunat*»[584].

Mare este necesitatea și folosul din sfătuire pentru viața oamenilor, pentru că de unul singur nimeni nu-și este suficient sieși pentru toate, ci are nevoie de tovarăși, mai mult pentru alegerea celor folositoare, decât pentru lucrările trupești, încât omul nesfătuit este o corabie fără cârmaci, ca și cum s-a întâmplat să fie lăsată bătăilor vânturilor. De aceea, dacă primim sfetnici în înțelegerile celor întâmplate, când ne hotărâm pentru suflet și pentru cele care țin de acesta, cum să nu trebuiască să-i căutăm pe sfetnicii minunați?!

De aceea, iudeilor, de când au făcut sfatul cel rău cum să-L vândă pe Domnul, le-a îndepărtat Domnul Sfetnicul minunat, de ale Cărui sfaturi se minunau. Căci «*erau uimiți de învățătura Lui*»[585], dar nu luau aminte la îndemnuri. Cum să nu fie Sfetnic minunat Cel care în loc de «*ochi pentru ochi*»[586] sfătuiește [omul] ca celui care îl lovește peste obrazul drept, să i se întoarcă și celălalt[587], să nu se mânie, să nu judece, să nu dorească cele rușinoase, să nu considere [pe nimeni] vrăjmaș, ci să-i iubească pe cei ce îi urăsc, să nu se îngrijească de cele pieritoare, să nu se neliniștească în cugetarea sa, să nu caute cele mărunte la Dumnezeu, să aibă în cer inima, acolo mutându-și comorile, să fie cu Dumnezeu, să fie iubitor de frați, să arate compasiune, împărtășind ceea ce are, nu în mâncăruri crezând [că se află] ceea ce este întinat, ci în inimă și în intenție?! Pe Acesta,

---

583 *Ieș*. XVIII, 21.
584 *Is*. III, 3.
585 *Mt*. XXII, 33.
586 *Lev*. XXIV, 20.
587 *Mt*. V, 39.

Care sfătuia asemenea lucruri, atât de dumnezeiești și minunate, din cauză că nu a fost primit de către ei, Domnul L-a îndepărtat. De aceea Sfetnicul minunat nu mai este cu ei.

Să ne rugăm ca Biserica aceasta să nu fie lipsită de Sfetnicul minunat, pentru ca ori de câte ori îi vine cuiva timpul pentru sfatul despre cele de trebuință, înfățișându-se în această casă – locul comun de sfat al sufletelor –, să găsească cuvânt de mângâiere, care aduce sufletelor, ca să zicem așa, o lumină pentru găsirea celor de trebuință. Iar cel care, deși sfatul bun îi este la îndemână, merge după voința inimii lui celei deșarte este asemenea lui Roboam, care, desconsiderând părerea izbăvitoare a bătrânilor, a urmat celor mai tineri, care fuseseră crescuți împreună cu el, din cauza cărora a și pierdut domnia asupra celor zece triburi[588].

107. «*Și pe arhitectul înțelept*»[589].

După ce a fost îndepărtat de la iudei ajutorul Sfetnicului minunat, Care s-a arătat că este Domnul nostru Iisus Hristos, a fost îndepărtat de la ei și arhitectul înțelept, și a devenit Apostolul neamurilor, evreu dintre evrei, după lege fariseu[590], Pavel, devenit slujitor al lui Iisus Hristos, pe Care L-a prigonit. Care este argumentul cunoștinței sale arhitectonice? El însuși spune: «*Ca un înțelept arhitect am pus temelia*»[591]. Dar cred că și Duhul Sfânt este arhitect al Bisericii lui Dumnezeu, după cum spune însuși Pavel: «*Sunteți împreună zidiți, spre a fi locaș al lui Dumnezeu în Duhul*»[592] și sunteți împreună zidiți cu ajutorul Duhului și creșteți într-un templu sfânt în Domnul. Deci pe cei care L-au lepădat pe Sfetnicul minunat, pe Dumnezeu Cuvântul, i-a făcut pustii de Arhitectul înțelept, Duhul cel Sfânt. De aceea, neavându-L pe Cel care îi armonizează și îi întocmește împreună, sunt dezlegați și dezbinați unii de alții, neputând să devină templu al lui Dumnezeu prin zidirea duhovnicească.

Dar noi să ne rugăm ca Biserica să aibă ajutorul Duhului, pentru ca să fie ridicați pentru noi arhitecți duhovnicești, cum era

588 *III Reg*. XII, 10 ș.u.
589 *Is*. III, 3.
590 *Filip*. III, 5.
591 *I Cor*. III, 10.
592 *Ef*. II, 22.

Beţaleel, pe care Dumnezeu l-a umplut de Duhul dumnezeiesc, de Duhul priceperii şi al cunoştinţei[593], pentru a zidi după toate obiectele de arhitectură.

«*Şi pe ascultătorul priceput*»[594].

Dacă după Solomon, «*un cuvânt preţios este în urechea gata să asculte*»[595], acolo unde cuvântul nu se află, nu este nevoie nici de ascultare. Deci, dacă Sfetnicul minunat a fost îndepărtat, prin urmare a fost îndepărtat şi ascultătorul cel priceput. Căci unde nu se găseşte argint, schimbătorii de bani stau degeaba. Este trist când cuvântul e plin de sensuri şi e rostit potrivit faptelor, dar nu se găseşte cineva care să le asculte cu pricepere, pentru că nu are urechile sufletului, pe care Domnul le caută pentru ascultarea cuvintelor Sale, spunând: «*Cel care are urechi de auzit să audă*»[596].

108. «*Şi le voi pune conducători ai lor tineri şi batjocoritori vor domni peste ei*»[597].

Pedeapsa este dublă: cele bune sunt îndepărtate, iar [ei] sunt lăsaţi pradă celor mai rele. Căci după ce Stăpânul [şi] «*Domnul a îndepărtat din Iudeea şi din Ierusalim puterea pâinii şi puterea apei, pe uriaş şi pe cel puternic, şi pe omul războinic şi pe judecător, şi pe tâlcuitor, şi pe conducătorul peste cincizeci, şi pe sfetnicul minunat, şi pe arhitectul înţelept, şi pe ascultătorul priceput*»[598], atunci Scriptura i-a ameninţat că le va trimite tineri drept conducători. Astfel a considerat cea mai grea pedeapsă ca cetatea să fie condusă şi administrată de cei tineri. Căci tinereţea este uşuratică şi uşor de mişcat către cele josnice; dorinţe greu de ţinut în frâu, nervi animalici, nesăbuinţe, obrăznicii, fumuri şi impertinenţe sunt patimi obişnuite tinereţii; invidii faţă de ceea ce îi este superior, suspiciune faţă de cele proprii. Un roi de nenumărate răutăţi este legat de tinereţe; de acestea toate au parte cei conduşi, pentru că răutăţile conducătorilor devin nenorociri pentru cei conduşi.

---

[593] *Ieş*. XXXI, 3.
[594] *Is*. III, 3.
[595] *Pr*. XXV, 12.
[596] *Mt*. XI, 15.
[597] *Is*. III, 4.
[598] *Is*. III, 1-3.

«*Şi le voi pune conducători ai lor tineri*»[599]. Cele bune sunt menţionate la singular – cel puternic şi cea puternică, războinicul, judecătorul, profetul, tâlcuitorul, conducătorul peste cincizeci, Sfetnicul minunat, Arhitectul înţelept, ascultătorul priceput –, dar ameninţarea cu cele rele creşte la o mulţime: tineri drept conducători şi batjocoritori vor domni peste voi. Nu cel care este tânăr ca vârstă este acuzat, ci cel copil în purtare. Căci nu cel mai mic în ani este cumva blamabil, ci cel care trăieşte după patimă. Așa era Roboam, despre care s-a scris: «*Roboam era mai tânăr și fricos la inimă*»[600]. De aceea şi *Ecclesiastul* spune: «*Vai ţie, cetate, a cărui rege este mai tânăr şi conducătorii mănâncă dimineaţa*»[601]. Căci nu cel tânăr la vârstă, ci cel nedesăvârșit la suflet este numit aici mai tânăr. Într-adevăr în privinţa vârstei, că nu este un obstacol celui care doreşte să trăiască după virtute, a arătat-o Domnul în cuvintele către Ieremia, spunând: «*Să nu zici: sunt mai tânăr*»[602]. Căci nu a negat că el este tânăr, dar a spus că nu este un obstacol pentru el tinereţea datorită desăvârșirii sufletului. „Căci la toţi, la care te voi trimite, te vei duce. Căci te-am văzut că eşti bătrân în cuget, [Eu] Cel ce văd nobleţea căruntetii în ascuns".

109. «*Batjocoritori vor domni*»[603] peste cei care se înfăţişează pe sine slujitori păcatului. Căci dacă vrăjmaşul comun devine domn al lor, nu se foloseşte ca de ai lui, ci îi abuzează ca pe unii străini. Duşmanul nostru comun se făleşte cu cel prins cu înşelăciune de păcat, călcându-ne şi semeţindu-se asupra noastră, dar nu numai asupra noastră, ci şi asupra Domnului nostru, de la Care ne-a făcut să cădem şi arătând public diformitatea noastră, nu încetează să triumfe cu cei captivi şi să-i batjocorească pe cei supuşi. Căci de vreme ce el însuşi a fost făcut ca să fie batjocorit, căci aceasta este, se spune, «*începutul lucrărilor Domnului, făcut ca să fie batjocorit de către îngerii Lui*»[604] şi *Psalmul*: «*Şarpele acesta, pe care l-ai făcut, ca să fie*

599 *Is*. III, 4.
600 *II Par*. XIII, 7.
601 *Eccl*. X, 16.
602 *Ier*. I, 7.
603 *Is*. III, 4.
604 *Iov* XL, 19.

batjocorit»[605], întorcându-ne nouă cele de care trebuia să sufere el însuşi, domneşte asupra noastră prin batjocură. De unde cel care percepe păcatul lucrat în el de la diavol spune: «*Coapsele mele s-au umplut de batjocoriri»*[606]. Şi aproape ca Samson, devenit pradă celor de alt neam din cauza desfrânării, fiind orbit de către ei, a fost prezentat pentru a fi batjocorit[607], la fel oricine pe care păcatul l-a orbit este batjocorit de către cei de alt neam.

Dar pe aceşti batjocoritori Domnul nu ameninţă că îi va ridica El însuşi, ca pe tinerii care conduc, ci spune că vor domni de la sine, de unde [reiese că] fiecare se va pune prin [propriile] fapte pe sine să domnească la ei. Poate din cauză că cei care urmează să-L răstignească Îl vor batjocori pe Domnul în faţa crucii, au fost daţi în mâinile stăpânirii mai tinere, a romanilor, iar batjocoritorii, care nu au adevărul cu ei, au pus stăpânire pe ei. Dacă vezi că Biserica este condusă de cei care înrobesc cu viclenie cuvântul şi de mincinoşi cu făţărnicie, să ştii că batjocoritorii domnesc peste ea, care îi înşală pe cei mai nevinovaţi cu vorbe frumoase şi convingătoare.

110. «*Şi poporul se va năpusti, om asupra unui om şi om asupra aproapelui său»*[608].

Profetul relatează în mod direct despre cele de dinaintea cuceririi Ierusalimului – ultima, după care au fost lăsaţi pradă împrăştierii –, fără să mai prezinte prin pilde profetice, ci descriind întâmplările simplu şi pe faţă: când, năpustindu-se unii asupra altora, au umplut cetatea de răzvrătire şi ucidere, nu au fost mânaţi la înţelegerea necesară de duşmanii care îi asediau, ci, luptându-se pentru cele de pe urmă, cetatea fiind deja cucerită, zidurile dărâmate, iar vrăjmaşii năvălind înăuntru, se băteau între ei pentru setea de conducere şi de întâietate. Şi au pătimit acestea pentru că le-au fost îndepărtaţi profetul şi tâlcuitorul şi bătrânul şi Sfetnicul minunat şi le-au fost puşi tineri drept conducători şi batjocoritori au domnit peste ei.

---

[605] *Ps*. CIII, 27 (Septuaginta v. 26).
[606] *Ps*. XXXVII, 7 (Septuaginta v. 8).
[607] *Jud*. XVI, 25.
[608] *Is*. III, 5.

«*Și copilul se va ridica împotriva bătrânului, cel fără cinste asupra celui cu cinste*»[609]. Cercetează însușirile încălcării. Căci propriu răzvrătirii este să nu se mai facă deosebire, ci copilul să nu-l mai sufere pe bătrân şi să se ridice împotriva învăţăturilor acestuia, iar cel fără onoare răzvrătindu-se în patima necinstei, să dorească să fie socotit mai nobil decât cel cu cinste.

Mă tem însă ca acestea să nu ni se aplice și nouă, iar profeţiile să nu fie pentru timpul prezent, când copii tineri la vârstă, mai tineri (imaturi) în comportament, se ridică împotriva prezbiterilor (preoţilor) Bisericii, neadmiţând nici slujbele lor, nepăstrând nici buna rânduială cuvenită a Bisericii. Și când cei care vieţuiesc cu răutate pornesc la război împotriva celor bine organizaţi, cei fără cinste se ridică împotriva celor cu cinste. Căci oare nu vedem oameni care în fiecare zi se ridică din beţie și îmbuibare [şi] din bordeluri, dar vorbesc despre Dumnezeu şi îi judecă pe cei cinstiţi ai poporului?

111. «*Căci un om îl va prinde pe fratele său și pe aproapele tatălui său, spunându-i: Ai haină, fii conducătorul nostru și hrana mea să fie sub tine*»[610].

Acestea se referă în mod clar la timpul captivităţii iudeilor, când fiind epuizaţi de foame, au căzut în a se mânca unul pe altul, s-au apropiat de cei care păreau că o duceau bine, cerându-le conducerea: «*Ai haină, fii conducătorul nostru*». Adevăratul conducător nu este cunoscut din simbolurile din exterior, precum porfira, mantia şi diadema, ci din faptul că deţine virtutea de conducător. Cel care este condus de plăceri și este purtat de diferite pofte[611], fiind rob al păcatului, nu este potrivit să conducă. Aici, totuși, mărturia pentru putinţa de a conduce nu vine din împodobirea sufletului, ci din acoperământul hainelor.

Noi să ne rugăm ca cei care conduc Bisericile și învaţă poporul să aibă mărturia nu din acoperământul din exterior și din aparenţa însușită, ci din adevărul însuși, ca să spunem: „Nu pentru că exteriorul tău este împodobit şi pentru că închipuirea dreptei credinţe ţi-a

[609] *Is*. III, 5.
[610] *Is*. III, 6.
[611] *II Tim*. III, 3, 6.

reuşit de ajuns, ci pentru că Dumnezeu ţi-a îmbrăcat sufletul cu haina mântuirii şi cu veşmântul veseliei şi te-a mărit cu orice bogăţie[612], fii conducătorul nostru, pentru ca din plinătatea în cuvânt şi în înţelepciune şi în fapte bune să ne găsim îmbelşugarea bucuriilor duhovniceşti din slujirea ta". «*Şi hrana mea să fie sub tine*», adică partea de grâu să fie sub tine.

112. «*Şi răspunzând în ziua aceea, va spune: Nu voi fi conducătorul vostru, căci nu este pâine în casa mea şi nici haină*»[613]. Iarăşi, Scriptura vorbeşte în enigmă despre revoltă, după istorie, relatând decăderea extremă a poporului, când cei târâţi de ei spre conducere nu aveau nici măcar o haină. Se arată dezbinarea lucrurilor din revoltă, faptul că toţi se grăbeau să pună pe cel care putea să-i conducă, dar fără învoială şi fără înţelegere, ci fiecare îl oprea pe primul întâlnit şi nu-l alegea pe cel vrednic, ci pe cel care îi era casnic, nici pe cel care putea să-i salveze, ci pe cel distins faţă de el după neam. «*Căci,* spune, *îl va apuca omul pe fratele său sau pe casnicul tatălui său*»[614].

Să nu existe aceasta la întâietăţile din Biserici, ca cel care se întâmplă să deţină ceva să fie lipsit de hainele de nuntă şi golit de podoaba cuvenită, sărăcit de mâncărurile duhovniceşti şi să nu aibă în casa lui, adică în ascunsul inimii sale, pâine adevărată şi vie, care poate să întărească inima omului[615]. Acum însă, mă tem ca nu cumva la revolta iudaică să fi fost unii care se considerau nevrednici să-i conducă pe alţii din cauza simţirii sărăciei aflate la ei. Iar despre cele de acum, chiar dacă unii nu sunt îmbrăcaţi în Hristos, nici în milostivirea îndurării, după apostol[616], dacă cineva îi apucă, nu îl refuză, iar dacă nu-i apucă, mulţi năvălesc, mulţi auto-hirotoniţi care îşi fac propagandă, care urmăresc strălucirea prezentă, fără să prevadă judecata care vine.

Dar Moise nu era aşa. Ci era în toate gata să se supună şi să asculte, când a fost trimis la popor. «*Rogu-mă, Doamne,* spune, *ale-*

[612] *Is*. LXI, 10.
[613] *Is*. III, 7.
[614] *Is*. III, 6.
[615] *Ps*. CIII, 17 (Septuaginta v. 15).
[616] *Col*. III, 12.

ge pe altul pe care să-l trimiţi»[617]. Prin aceasta a făcut ca Dumnezeu să-l ţină mai aprig, arătând prin însuşi refuzul şi mărturisirea slăbiciunii că este vrednic de a conduce. De aceea preceptul este bun: «*Nu căuta să fii judecător, ca nu cumva să nu poţi ridica nedreptăţile*»[618]. Totuşi, cuvântul profetic spune că refuzul celor târâţi de către răzvrătiţi să conducă nu era întreg. Căci nu a spus simplu: „Nu voi fi conducător”, ci cu adăugarea: «*Nu voi fi conducătorul acestui popor*»[619]; şi a adăugat motivaţia.

113. «*Pentru că Ierusalim a fost pustiit şi Iudea a căzut împreună şi limbile lor cu nelegiuiri sunt necredincioase faţă de Domnul*»[620].

Căci Ierusalimul, ţinut până acum de mâna Domnului cu legătura unităţii, a fost acum pustiit şi aruncat. Şi Iudeea a căzut deopotrivă, când sprijinul ei au fost luat. Nu sunt oare acestea suferinţele? Dar există oare grija de a bineplăcea Domnului şi strădania spre pocăinţă, încât de aici să vină nădejdea că suferinţele vor înceta? Dar «*limbile lor cu nedreptăţi sunt necredincioase faţă de Domnul*», şi nu sunt doar necredincioase, ci cu nelegiuiri. Astfel, prin faptul că inima se înstrăinează de Dumnezeu şi este nesupusă legii dumnezeieşti, limba lor, care trebuia să se ocupe ziua şi noaptea de legea Domnului, este răzvrătită şi nesupusă. „Ce să conduc deci?, spune. Ierusalimul? Dar a fost aruncat şi pustiit. Iudeea? Dar nu mai stă drept, căci a căzut. Pe cei care se pocăiesc? Dar sunt nesupuşi cu limbile lor”. Poate că datorită slavei de dinainte este demn să îi conduci pe unii ca aceştia. Dar spune: «*S-a smerit slava lor şi ruşinea feţei lor a stat împotriva lor*»[621]. Adică aceştia nu au îndrăzneala să se uite în sus spre Dumnezeu, din cauză că păcatul nu este întâmplător, ci este comparabil ca nivel cu cel al sodomiţilor; nu era în ascuns, nici nu l-au făcut ruşinaţi, ci ca şi cum se bucurau de lucrarea celor rele, îl vesteau tuturor şi îl arătau, ca aceia care, grăbindu-se la plăcerile nelegiuite, nu-şi acopereau neruşinarea cu cuvinte frumoa-

[617] *Ieş*. IV, 13.
[618] *Înţ. Sir*. VII, 6.
[619] *Is*. III, 7.
[620] *Is*. III, 8.
[621] *Is*. III, 8-9.

se. «*Unde,* se spune, *sunt bărbaţii, care au intrat la tine? Scoate-i la noi, ca să ne împreunăm cu ei!*»[622].

Au imitat acel păcat. «*Căci păcatul lor, ca al Sodomei, l-au vestit şi l-au arătat*»[623]. Cel care citeşte acestea în istoria care descrie suferinţele de dinaintea căderii Ierusalimului, va fi surprins de claritatea profeţiei. Totuşi, erau două cauze ale refuzului motivat al celor târâţi la conducerea poporului: neputinţa lor personală şi dificultatea lucrurilor, cei din popor fiind greu de îndreptat din cauza şuvoiului mare al păcatului. Cuvântul de dinainte le conţine pe acestea amândouă: despre neputinţa proprie, cel care a refuzat conducerea spunând: «*Nu este pâine în casa mea, nici haină*», iar despre neputinţa poporului de a se vindeca, din faptul că zice: «*Nu voi fi conducător al acestui popor, pentru că Ierusalim a fost pustiit şi Iudea a căzut împreună şi limbile lor cu nelegiuiri sunt necredincioase faţă de Domnul. Căci nelegiuirea lor, ca a Sodomei, au vestit-o şi au arătat-o*». Căci nu putea unul singur să-i izbăvească pe sodomiţi, ci era nevoie de zece drepţi cel puţin, care să se roage pentru ei.

114. «*Vai sufletului lor, pentru că au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos. De aceea vor mânca roadele faptelor lor*»[624].

Apoi profetul, după ce a văzut că poporul aidoma Sodomei nu roşeşte să păcătuiască, când cade fără ascundere sau acoperire, ci vorbeşte deschis fără ruşine şi se mândreşte de cele ruşinoase, spune plângându-i pe aceştia: «*Vai sufletului lor, pentru că au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos*». Sfaturile împotriva drepţilor se întorc asupra capetelor celor care le-au sfătuit, după cum săgeţile aruncate se întorc de la corpurile tari şi rigide asupra celor care le-au tras. De aceea spune: «*Au sfătuit un sfat rău împotriva lor, spunând: Să-l legăm pe cel drept, pentru că nu ne este de niciun folos*».

Pe acestea le-au făcut iudeii la venirea Domnului. Căci L-au legat, L-au dus la Caiafa[625]. Au legat mâinile binefăcătoare, care nu

622 *Fac*. XIX, 5.
623 *Is*. III, 9.
624 *Is*. III, 9-10. Biblia sinodală are o versiune puţin diferită, urmânt textului ebraic.
625 *In*. XVIII, 28.

purtau venirea judecății, pentru că [aceasta] era distrugătoare a răutății. Dreptatea nu este de niciun folos celor nedrepți, după cum nu este soarele celor care suferă de oftalmie. De aceea spune: «*vor mânca roadele faptelor lor*». Acestea sunt însă roadele acelor fapte: robie, împrăștiere, distrugerea Templului, căderea din slavă, rușinea feței lor, care nu le permite să se uite sus spre Dumnezeu, din cauza păcatului împotriva Celui Unul-Născut. Au pierdut, deci, îndrăzneala de dinainte, nemaiavând profeți, nici cult; legând Cuvântul, legând adevărul, legând lumina, legând dreptatea, legându-L pe Mântuitorul, legând doctorul, legând Izbăvitorul (Hristos este toate acestea, după înțelegerea felurită despre El), au fost lipsiți de lumină, au fost lipsiți de cuvânt, au fost lipsiți de adevăr; trăiau împreună cu nedreptatea, sufereau de boli de nevindecat. Acestea sunt roadele faptelor, pe care le mănâncă.

115. «*Vai celui nedrept. Rele vor veni asupra lui după faptele mâinilor lui*»[626].

Spunem că acestea sunt zise despre judecata dumnezeiască, ce va răsplăti fiecăruia după vrednicie. Dar dacă [se spune] de aceea: «*Vai celui nedrept, căci rele vor veni după faptele lui asupra lui*», în care nedreptatea nu a trecut în faptă, ci s-a împlinit în ascunsul inimii, oare nu va fi adusă pedeapsa [și asupra aceluia], încât i se potrivește și lui vai-ul? Sau vorbind de ceea ce este săvârșit cu răutate, ți-a lăsat ție să te gândești prin analogie la restul. Căci este un rău deplin să păcătuiești în conștiință[627] și în faptă[628], dar o jumătate de rău când păcatul stă [doar] în pornirea cugetului. Cel care păcătuiește în cuget nu este deloc nesusceptibil de pedeapsă, ci pe cât este lipsit de rău, pe atât i se ridică suferințele. Deci, vai celui nedrept, căci rele vor veni asupra lui după fărădelegile și după faptele mâinilor lui, pentru că mâinile sunt organe ale gândului. De aceea, după cum se mișcă partea conducătoare, astfel se mișcă partea lucrătoare.

116. «*Poporul Meu, perceptorii voștri vă jefuiesc și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*»[629].

---

[626] *Is*. III, 11.
[627] γνώμη.
[628] πράξεις.
[629] *Is*. III, 12.

Este glasul Celui care cheamă poporul și împărtășește suferința cu cei afectați: «*Poporul Meu*». Până să-L legați pe Cel drept, până să respingeți folosul de la Acela, ce ați suferit? Acum ați devenit legați cu multe datorii. De aceea ați fost predați celor care recuperează datoria, care pentru că nu găsesc la voi grâne, nici belșug de roade, vă jefuiesc pe voi, cei mici și neînsemnați, adunând roadele zdrobite ale sufletului vostru. Asemenea suntem noi, când ne pocăim prea puțin și neînsemnat și fără roade. «*Căci ceea ce seamănă omul, aceea va și secera*»[630]. Cel care seamănă din belșug în Duhul cu pocăință vrednică de pomenire mila, îndurarea, rugăciunea, dreptatea, lacrimile neîncetate, acela, semănând cu lacrimi, va secera cu bucurie, ridicând snopii[631] pocăinței, ca să plătească tot ceea ce trebuia perceptorului. Dar celui care, în pocăința pentru păcatele de dinainte, seamănă puțin în milă, în rugăciune, cultivând un pai golit de roade, nu i se va permite de către perceptor să-l aibă nici pe acesta.

Cine este acest perceptor, învățăm din îndemnul după Evanghelie, când Domnul spune: «*Și când mergi cu acuzatorul tău la conducător, dă-ți silința să scapi de el pe cale, ca nu cumva să te târască la judecător, și judecătorul să te predea perceptorului, iar perceptorul să te arunce în temniță*»[632]. Observă, dar, aici acuzatorul și calea, apoi conducătorul care are întâietate asupra acuzatorului nostru. Căci calea este viața noastră, iar acuzatorul este puterea care se luptă cu noi și care ne însoțește în viață, uneltind prin orice metodă să ne întoarcă de la calea care duce spre Dumnezeu. Iar conducătorul [este cel] despre care Domnul a spus: «*Acum a venit conducătorul (stăpânul) lumii acesteia și nu va găsi nimic în Mine*»[633]. Nu a găsit nimic în Domnul, pentru că «*păcat nu a făcut, nici vicleșug nu s-a aflat în gura Lui*»[634], Cel ispitit întru toate după asemănarea [noastră], afară de păcat[635].

[630] *Gal*. VI, 7.
[631] *Ps*. CXXV, 6.
[632] *Lc*. XII, 58.
[633] *In*. XIV, 30.
[634] *I Pt*. II, 22.
[635] *Evr*. IV, 15.

117. De aceea, când găsește în noi multe, ne predă Judecătorului prin multe frânghii ale păcatului cu care ne trage după sine, [frânghii] cu care ne-am legat noi înșine. Iar Judecătorul, Căruia Tatăl I-a dat toată judecata[636], primindu-ne de la cel vrăjmaș și răzbunător încărcați cu multe acuze, ne va preda preceptorului, rânduit pentru pedeapsă. Acesta ne va arunca în temniță, adică în locul de pedeapsă, silindu-ne cu biciuiri chinuitoare și recuperând până și de la cel mai mic păcat [făcut] de noi din nepurtare de grijă. De aceea Domnul ne sfătuiește cât timp suntem pe cale cu acuzatorul[637], să ne dăm silința să scăpăm de el, adică să săvârșim fapte pentru eliberarea de vrăjmaș și să nu așteptăm [până] când suntem duși, când vine ceasul din urmă, în care conducătorul stând ne va cerceta. Dacă acesta găsește multe de ale lui în viața noastră, ne va preda Judecătorului, acuzându-ne și nelăsându-ne să negăm, amintindu-ne despre locul în care am făcut păcatul, ca unul care se afla cu noi și lucra împreună cu noi răul, despre modul în care l-am săvârșit, despre dispoziția cu care am păcătuit. De aceea, câtă vreme suntem stăpâni pe ceea ce facem, să ne dăm silința să scăpăm de acuzator.

«*Și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*»[638]. Cei care îi silesc pe cei săraci, care sunt supuși multor datorii, îi târăsc în robie. De aceea este bine să nu datoreze [nimic], iar în al doilea rând să nu fie lipsit să își plătească datoria. Altfel, este neapărată trebuință să ajungă rob când îi sunt prezentate cerințele. Aceasta [se arată] prin [cuvintele]: «*Și cei ce vă silesc domnesc asupra voastră*».

118. «*Poporul Meu, cei ce vă fericesc vă înșală și cărarea picioarelor voastre o strică*»[639].

Cei conduși de tineri și stăpâniți de batjocoritori, cei jefuiți de preceptori și duși în robie din cauză că nu aveau [cu ce] să plătească și care și-au pierdut libertatea din cauza sărăciei extreme, mai degrabă sunt vrednici să de milă, decât să fie fericiți. De aceea, cel care îi fericește pe unii ca aceștia, săvârșește o faptă de lingușitor, depășind din complezență ceea ce este potrivit, [și] vătămând peste mă-

[636] *In*. V, 22.
[637] *Lc*. XII, 58.
[638] *Is*. III, 12.
[639] *Is*. III, 12.

sură îi duce la rătăcire, îndepărtându-le percepţia asupra păcatelor, iar cărarea picioarelor celor pe care îi înșală cu fericirea peste cuviință este stricată. De aceea necazurile îndeamnă la umilință, iar fericirea aduce îngâmfare.

A spus în general, «*popor*», arătând că nu doar acesta care se află în umilință, găsindu-se în suferinţele enumerate, ci orice popor în general, fiind o adunare de oameni, formată din diferite profesii, vârste și vieţi [aparte], nu se poate în întregime încadra în fericire la același nivel. Căci alte evenimente proprii îl afectează diferit pe fiecare: pe unul chinurile bătrâneţii, pe altul răutăţile robiei; pe altul sărăcia, pe alţii pierderea casnicilor, pe alţii bolile. De aceea, cum să nu fie înșelătoare fericirea atribuită întregului popor?

Desigur Domnul, chiar și când indică mulţimea prin fericire: «*Fericiţi cei săraci cu duhul*»[640], și: «*Fericiţi cei ce flămânzesc*»[641], și: «*Fericiţi cei ce plâng*»[642], adresându-se celor prezenţi, arată că fericirile sunt ușor de numărat. Căci este clar că a făcut cuvântul despre ucenici, care învăţaseră lăudata smerenie a cugetului și care, după asemănarea cu El, «*Care sărăcise pentru noi*»[643], își asumaseră sărăcia în cugetare. De aceea spune: «*A voastră este împărăţia cerurilor*»[644], și: «*Fericiţi cei ce flămânzesc acum, că aceştia vor fi săturaţi*»[645]. Dacă «*strâmtă este calea și puţini sunt cei care o găsesc*»[646], cum se poate ca mulţi să fie fericiţi? De aceea, cel care fericește întregul popor duce cu totul la înșelare și îl tulbură, nelăsându-l să meargă liniștit pe cale.

Este ușor ca cei care nu ascultă să fie prinși în patima laudelor, din cauza iubirii de sine fiecare fiind supus cu ușurinţă vicleșugurilor lingușirilor. Omul nu trage foloase, nici dacă se umilește și se retrage când cade sub acuzaţiile unora, nici dacă din ignoranţa despre cele ale sale se umflă și se îngâmfă cu ușurinţă prin laude. Dar de

---

640 *Mt*. V, 3.
641 *Mt*. V, 6.
642 *Mt*. V, 5.
643 *II Cor*. VIII, 9.
644 *Mt*. V, 3.
645 *Mt*. V, 6.
646 *Mt*. VII, 14.

vreme ce cărarea este un drum bătătorit mai înainte și străbătut de cei care l-au apucat anterior, cel care nu le permite celor lăsaţi în urmă de zelul celor care merg în faţă să ajungă la simţirea întristării, ci îi fericeşte pe cei care păcătuiesc ca şi cum ar fi drepţi, acela strică [deci] cărarea picioarelor lor.

119. «*Dar acum Domnul va sta la judecată și va aduce la judecată pe poporul Său*»[647].

Prin judecata și priceperea dumnezeiască, după nespusa înţelepciune, toate sunt împărţite fiecăruia după merit, atât cele care intervin acum, cât și cele din veacul viitor. De aceea, spune, dacă poporul a făcut asemenea fărădelegi, Domnul a adus asupra lui asemenea [pedepse]. Pentru că era nevoie ca cele care ţin de dreptatea lui Dumnezeu să fie oarecum arătate că nu depăşesc măsura nedreptăţilor prin mulţimea de pedepse, se spune: «*Dar acum Domnul va sta la judecată*», încât acest «*acum*» să fie deosebit de veacul viitor.

Sau poate «*acum*» pentru noi înseamnă timpul scurt și neîmpărţit, dar pentru Dumnezeu toate sunt prezente în percepţia lui «*acum*». Căci nimic nu Îi este trecut, nimic nu urmează, ci toate sunt de faţă; şi toate cele aşteptate de către noi de departe se arată ca deja prezente sub ochii dumnezeiești, încât la Dumnezeu «*acum*» include și veacul viitor. Pentru că timpul hotărât pentru judecată nu este departe faţă de Dumnezeu, înţelegem că «*acum*» se referă la judecata universală. Va sta la judecată, desfăşurând cuvintele judecăţii Sale, după care va da pentru faptele înseși răsplata dreaptă a unor asemenea pedepse, încât și cei condamnaţi vor asculta judecata rostită împotriva lor ca fiind cea mai dreaptă.

120. «*Și va aduce la judecată pe poporul israelit*»[648].

Căci cei care au păcătuit sub Lege, prin lege vor fi judecaţi[649], dar nu și celelalte popoare, căci cei care au păcătuit fără Lege, fără Lege vor fi pierduţi[650] și: «*Cei necredincioși nu se vor ridica la judeca-*

[647] *Is*. III, 13.
[648] *Is*. III, 13.
[649] *Rom*. II, 12.
[650] *Rom*. II, 12.

tă»[651], ci la osândă. Pentru orice legiuitor, judecata față de cei judecați după legea scrisă de el se face prin comparația dintre faptă și intenția legiuitorului. De aceea Domnul spune: «*Cuvântul pe care l-am spus, acela vă va judeca*»[652], pentru că gândurile se vor ridica unele împotriva celorlalte: cel insuflat de la Domnul și cel care îndemna spre păcat.

Căci după Osea[653], fiecare va fi înconjurat de sfaturile sale. Vom vedea deodată prin amintire toate faptele ca și cum ar sta înaintea noastră și arătate față în față în mintea noastră cu chipurile proprii, așa cum a fost fiecare făcută sau cum a fost spusă. De vreme ce Domnul va arăta fără vreo lipsă toate cele făcute de El Însuși pe care le-a asumat cu privire la grija față de neamuri, se spune că va birui în judecata față de noi[654]. Nu este potrivit să credem că va trece mult timp ca fiecare să se vadă pe sine cu faptele sale și pe Judecător și consecințele, căci în tribunalul dumnezeiesc, mintea, printr-o putere de negrăit, își va plăsmui într-o clipită, își va zugrăvi toate și va vedea ca într-o oglindă în partea conducătoare (rațiune) chipurile celor săvârșite.

121. «*Domnul Însuși va veni la judecată cu bătrânii poporului și cu conducătorii lui*»[655].

Cum arată Scriptura o mai mare tulburare prin: «*Domnul Însuși va veni la judecată*»! Căci despre popor se spune: «*Domnul va sta la judecată și va aduce la judecată pe poporul Său*», dar despre bătrâni (prezbiteri) și conducători: «*Domnul Însuși va veni la judecată*». Mai întâi, ca să învățăm că fiecare vom fi judecați în tagma proprie: poporul, bătrânii (prezbiterii), conducătorii. «*Căci cel mai mic este miluit, dar cei puternici vor fi încercați cu putere*»[656]. Este clar că Cel care vine la judecată, nu vine să judece, ci să discearnă. Căci nu este [potrivit] celui care judecă să meargă la judecată cu cei judecați, ci celor care se judecă între ei să se înfățișeze înaintea celui

[651] *Ps*. I, 5.
[652] *In*. XII, 48.
[653] *Os*. VII, 2.
[654] *Ps*. L, 5 (Septuaginta v. 6).
[655] *Is*. III, 14.
[656] *Înț. Sol*. VI, 6.

care judecă. Venind la judecată cu ei, îi va încrimina direct acuzator: «*De ce ați pus foc asupra viei Mele și prada celui sărac de ce este în casele voastre? De ce ați nedreptățit pe poporul Meu?*»[657].

Să cumpănim, noi, bătrânii (prezbiterii) şi conducătorii poporului, ce vom răspunde Acuzatorului. Dar mai degrabă să ne rugăm să nu ne fie găsite unele ca acestea vrednice de a fi incriminate. Căci este clar că Scriptura se referă la noi, cei puși în fruntea poporului, atât în prezbiterat (preoţie), cât și în vreo cinste mai mare. „V-am încredinţat o vie îmbelşugată, cu totul adevărată, ca să facă roadele necesare prin îngrijirea voastră. Dar voi nu numai că ați uscat-o, dar ați și incendiat-o". Aceasta se întâmplă, când pe lângă faptul că nu învățăm cele de trebuință, primim în vie încă și incendierea din necredinţă, care ca o flamă se întinde pretutindeni și le cuprinde mereu pe cele din continuare.

Cei care arată uscate, deformate și fără roade ramurile până acum înflorite și îmbelşugate și cei care nu sting patimile care vin din săgeţile aprinse ale diavolului, ci permit prin slăbiciunea vieţii lor ca ele să fie multe, [unii ca aceștia] incendiază via. Dar și cel care prin lăcomia plină de plăcere îi invită pe mulţi la dorirea lucrurilor străine, [și acesta] incendiază via. Continuă oricum: «*prada celui sărac de ce este în casele voastre*». Încât și cei care adună avere nedreaptă din pradă și violență dau o ocazie de incendiere viei, poporul întreg fiind condus la lăcomie unii împotriva altora prin exemplul rău al celor care au întâietate. Deci dacă suntem prezbiteri și conducători care nu cultivă via prin învățătura sănătoasă și prin exemplele bune din propria viață, suntem acuzați de acestea. Pe bună dreptate vom și auzi: «*prada celui sărac este în casele voastre*», dacă avem în case [lucrurile] date în scopul eliberării celor săraci, jefuindu-i astfel pe cei nevoiași.

122. «*Pentru ce nedreptățiți poporul Meu și fața săracilor o rușinați*»[658].

Este un obicei al celor care nedreptățesc și jefuiesc, ca de câte ori sunt acuzați de cei nedreptățiți, să-i rușineze cu obrăznicii și

[657] *Is*. III, 14-15.
[658] *Is*. III, 15.

batjocuri, bârfindu-i, amenințându-i cu loviri și calomniindu-i ca pe niște pisălogi. De aceea nu spune doar: „nu nedreptățiți pe cei săraci”, care sunt ușor de jefuit și ușor de uneltit împotriva lor din cauza izolării, ci și „rușinați fețele celor săraci”. Rușinea care vă vine din nedreptate, cea din tirania voastră [cu care] întoarceți spatele săracilor, influențați martorii, angajând avocați, păcălind judecătorii, până când pe lângă nedreptatea rămasă aduceți celor săraci și rușinea calomnierii.

Acuza noastră se face și altfel când îi ocărâm cu străşnicie pe cei săraci de aceleași greșeli, arătându-le greșelile public și necruțând niciun reproș, demonstrând zelul lui Dumnezeu cu cei săraci și din aceasta rușinându-le fețele.

Dacă sunt unii săraci fericiți[659], care prin credința în Dumnezeu le-au disprețuit pe toate și în nădejdea bogăției după Dumnezeu au desconsiderat belșugul lumesc, [atunci] cei care conduc în mod rău poporul, în loc să-i fericească pe cei care sărăcesc astfel, calomniindu-i, considerându-i de nimic și bârfindu-le smerenia lăudabilă a cugetului, sunt pe bună dreptate acuzați, mai ales dacă sunt prezbiteri sau conducători, că rușinează fețele sfinților săraci. Așa de sărac era Ioan, neavând nici casă, nici slujitor, nici bou de arat, nici lot de pământ, nici pat, nici masă, nici pâine. Așa era Ilie. Așa era fiecare dintre sfinți, care umblau «*în piei de oi, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți*»[660].

123. «*Acestea zice Domnul: Pentru că s-au semețit fiicele Sionului și umblă cu gâtul semeț și cu semne din ochi, trăgându-și în mersul picioarelor hainele deopotrivă și jucându-se deopotrivă cu picioarele, Dumnezeu le va umili pe fiicele conducătoare ale Sionului*»[661].

Deși Scriptura arată în principal ceva mai important, totuși cele spuse conțin și ceva folositor și moralizator în sine pentru mulțimi. Căci restrânge viața celor nestăpânite, care arată prin înfățișare, chip, mers și haine ușurința spre desfrânare. Când se îngâmfă cu

---

659 *Mt*. V, 3.
660 *Evr*. XI, 37.
661 *Is*. III, 16-17.

frumusețea trupului, se semețesc peste celelalte, folosindu-se de obrăznicie zadarnică și fălindu-se cu un lucru care înflorește și trece degrabă, apoi își poartă semeț gâtul pentru ca fața lor să fie vizibilă tuturor. Femeia demnă și decentă, plecându-și de rușine privirea spre pământ, își are fața aplecată în jos, dar cea care își propune să prindă mulți în capcana frumuseții umblă cu gâtul semeț.

«*Și cu semne din ochi*»[662]. Este acuzarea unei femei care duhnește a desfrânare, [aceea] că se uită curioasă cu ochii, că își arată nerușinarea sufletului cu privirea, că zâmbește, că incită cu ochii în mod desfrânat, aruncând prin ochi un venin mortal. Ceva asemănător cu aceasta are și povestea despre vasilisc[663], despre care spun că nimicește doar din privire cei la care se uită. De aceea cuvântul se irită împotriva celor care umblă cu gâtul semeț, adică [având] o față nerușinată și semne din ochi. Semeția gâtului este o dovadă că nu se supune jugului cumpătării, că dându-și aere și trăind în lux, pășește trăgându-și hainele și își face mersul nenatural, urmând lasciv un ritm fals. Pentru acestea «*Dumnezeu le va umili pe fiicele conducătoare ale Sionului*»[664]. Pentru că nu au ales de bună voie smerenia, ci au umblat cu gâtul semeț, le va umili, spune, pe conducătoarele lor, pe fiicele Sionului.

Încă și acum se pot vedea în multe locuri femei iudaice (evreice) jucându-se cu picioarele și neascultând de glasul profetului. Vai, fiicele Bisericii să nu fie acuzate de acestea! Căci multe, ca într-o gloată în fața celor care vin la cuvântul dumnezeiesc, în zilele de sărbătoare, necunoscând bucuria duhovnicească, se dedau jocurilor nedemne, tăvălindu-se în petreceri și în beții și nu păzesc porunca ce spune: «*Ochii tăi să privească drept*»[665]. Întorcându-și ochii pieziș și mutându-i într-o parte, fac dovada intenției [lor] rele. În multe

---

[662] *Is*. III, 16.

[663] Animal fabulos, descris de Pliniu cel Bătrân în *Istoria naturală* 8, 33. Era un șarpe cu coroană (de unde și numele de βασιλίσκος „[șarpe] împărătesc") din Cyrenaica, înzestrat cu puteri neobișnuite, ucigând cu privirea, extrem de veninos, încât și plantele din jurul bârlogului său se ofileau. Putea fi însă ucis de nevăstuică (cf. Pliny, *Natural History*, vol. III, libri VIII-XI, trad. H. Rackham, Harvard University Press / William Heinemann ltd, Cambridge, Massachusetts / London, 1967, pp. 56-59).

[664] *Is*. III, 17.

[665] *Pr*. IV, 25.

locuri semnele cu ochii sunt blamate, ca în *Pilde*, unde despre unul rău se observă: «*Face cu ochiul, dă din picioare*»[666], și iarăși: «*Cel care face cu ochiul cu vicleșug va aduna oamenilor supărări*»[667], și: «*Cei ce mă urăsc fără motiv și fac semn cu ochiul*»[668].

Uneori aceste acuze vin și asupra bărbaților, care cu cuget lăudăros se îngâmfă față de cei inferiori, care se poartă arogant în înfățișare, și cu semne de sprâncene își arată aroganța, care umblă ritmat cu mers mândru și înălțat, coborându-și haina până la glezne, arătând aroganță, care se dedică unor jocuri fără măsură, dar pe care îi așteaptă căderea de la semeție prin umilire, așa cum s-a amenințat.

124. «*Și Domnul va descoperi înfățișarea lor*»[669].

Această înfățișare semeață, făcută pentru desfrâu și orice gând nestăpânit, săvârșită în inimile celor care nu se păzesc, Domnul o va descoperi, când la arătarea celor ascunse acoperămintele de carne vor fi îndepărtate, iar sufletul se va expune gol și în sine cu faptele nerușinării[670]. Uneori descoperirea înfățișării se face și aici spre binele celor pentru care este lucrarea, încât, fiind dezgolite cele care până atunci scăpau din vedere multora și nerușinarea cea față de păcate venind la cunoștința celor mulți, să se întoarcă rușinați cei care până atunci rămâneau în rău din cauza ascunderii. De aceea, este lucrarea Domnului să descopere înfățișarea mincinoasă și prefăcută.

Dacă unii dintre noi, cei puși în cinste, ascund sub aparență o viață nedemnă, să se teamă de Cel care urmează să descopere înfățișarea noastră și să arate sfaturile inimilor noastre, încât în ochii tuturor vor fi prezentate gândurile rele care sunt în fiecare[671]. Pe fiecare dintre noi îl vor înconjura sfaturile lui[672] și faptele vor sta de jur împrejur cu însușirile proprii, aducându-ne rușine și ocară veșnică,

---

[666] *Pr*. VI, 13.
[667] *Pr*. X, 10.
[668] *Ps*. XXXIV, 18 (Septuaginta v. 19).
[669] *Is*. III, 17.
[670] *I Cor*. IV, 5.
[671] *I Cor*. IV, 5.
[672] *Os*. VII, 2.

când se vor dovedi cele contrare Scripturii, [anume] că cel care propovăduiește să nu se fure va fi găsit hoț, cel care spunea să nu se comită adulter este descoperit că are parte cu adulterii[673], cel care îi detestă pe idoli că nu se îndepărtează de acest sacrilegiu. «*Căci nu este nimic ascuns care să nu se arate și nimic tainic care să nu se descopere*»[674].

125. «*În ziua aceea va îndepărta Domnul slava îmbrăcămintei lor și podoaba lor*»[675].

Pentru că s-au folosit necuvenit de cele date spre folos, «*va îndepărta Domnul slava îmbrăcămintei lor*», cu care s-au acoperit spre rău pe sine și pe cei pe care i-au întâlnit. De aceea, orice femeie care s-a folosit în mod rău de acoperământul hainelor este amenințată cu îndepărtarea [acestora]. De vreme ce umblă, se spune, trăgându-și hainele laolaltă, nu folosindu-se de îmbrăcăminte, ci abuzând de ea, li se poruncește să se dezbrace de slava îmbrăcămintei. Totuși, Domnul va îndepărta și de la noi slava îmbrăcămintei, dacă suntem arătați că ne folosim nevrednic de ea, călcând pe ea și umplând-o de necurății trupești. Dar cine este această îmbrăcăminte, dacă nu haina sfinților, Domnul nostru Iisus Hristos? Căci «*câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat*»[676], pe Care Domnul Îl va îndepărta de cei care calcă prin păcătuire Trupul și socotesc [ceva] obișnuit Sângele Legământului[677]. Simbolurile acestei îmbrăcăminți erau hainele lui Israel care nu se uzau, despre care s-a scris în *Deuteronom*: «*Hainele voastre nu s-au uzat și sandalele din picioarele voastre nu s-au învechit*»[678]. Pentru că și sandalele sunt simboluri ale pregătirii Evangheliei păcii[679].

Hristos Iisus ne-a dat un Legământ Nou, care rămâne nou și nu se învechește niciodată. Căci pe cât ne folosim de acesta și de

---

[673] *Ps*. XLIX, 19 (Septuaginta v. 18).
[674] *Lc*. VIII, 17.
[675] *Is*. III, 18.
[676] *Gal*. III, 27.
[677] *Evr*. X, 29.
[678] *Deut*. XXIX, 5.
[679] *Ef*. VI, 15.

sandale, pe atât [ele] rămân și mai noi, pregătirea Evangheliei în urcușul credinței în Hristos fiindu-ne și nouă mereu proaspătă.

«*Și franjurile*»[680].

Domnul amenință prin profet că îndepărtează de la femeile înfrumusețate și franjurile. Termenul *kosymbos* (franj) nu este curent în uzul limbii grecești, din care cauză înțelesul lui nu este clar. Atât că, de vreme ce găsim în pregătirea veșmântului arhierești o haină cu franjuri, având rodii mici și clopoței[681], înțelegem franjurile ca benzi de ciucuri, suspendați împreună cu clopoței de aur și cu rodiile mici de poale, pe care în excesul de lux și fiicele Sionului le imitau în acoperământul propriilor haine. Prin acestea au batjocorit însemnele preoțești, purtând tivuri albastre și violete cu ciucuri suspendați de margine.

126. «*Și semilunile și colierul și podoaba feței lor*»[682].

Cercetează podoaba feminină, pe fiecare în parte, destrămând migala înfrumusețării. Căci Domnul va îndepărta semilunile și colierul. Altul redă mai clar „semilunile", spunând „și salbele", iar în loc de „colierul" spunând „lănțișoare"[683]. Semiluna este o podoabă de aur purtată în jurul gâtului, lucrată în cerc, pe care o pun femeile dorind să-și expună gâtul nud și să dezgolească fără rușine ceea ce mai decent este să acopere. Și „colierul" este o podoabă, iar el desigur coboară și descinde pe piept, suspendat de lanțuri largi, care ca să fie văzut, trebuie ca cele din jurul pieptului să nu fie deloc acoperite decent.

«*Și podoaba feței lor*». Sunt și unele culori dorite de femei pentru podoaba feței: alb și roșu, iar altă [culoare] este negru. Una falsifică albeața trupului, roșul îmbujorează obrajii, iar negrul desenează sprâncenele în semicerc în jurul ochilor. Pe aceasta amenință Domnul că o va îndepărta, ca să nu fie răpită, spune, cumpătarea bărbaților, nici ochii vrednici de milă ai celor mai tineri să nu fie furați prin acest machiaj. Sau acestea vor fi îndepărtate atunci când toate lucrurile vor sta goale în fața Judecătorului, când sprâncenele vor fi

680 *Is*. III, 18.
681 *Ieș*. XXVIII, 33-34.
682 *Is*. III, 18-19.
683 Textul se află la Symmachus – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 436.

căzute, obrazul plecat, culoarea palidă de teamă. De aceea Domnul îndepărtează și podoaba, dar și alcătuirea podoabei de slavă, ca și cum [ar respinge] și materia care înfrumusețează, dar și priceperea din artă. Și de vreme ce cugetul trufaș nu se poate semeți cu unul singur [din acestea], nici îngâmfa [numai] cu el, ci vine cu toate puse deodată, [de aceea] Domnul amenință că va îndepărta și alcătuirea podoabei. În ce fel este podoaba, la fel este desigur și slava pentru ea. Dacă podoaba este trupească și zadarnică, pieritoare și fără substanță este și slava pentru ea.

127. «*Și lanțurile și brățările și plasele pentru păr*»[684].

Toată podoaba enumerată este preocuparea unei femei care își dă aere, adică [este] trufașă și destrăbălată. În special lanțurile, având același nume cu luxul[685], erau probabil purtate în jurul brațelor. Brățările sunt puse la încheieturile mâinilor pentru a fi arătate. Dar câteodată există și brățări luate spre bine, ca atunci când pe sfânta Rebeca bătrânul (prezbiterul) casei o înfrumusețează[686]. Căci trebuia pentru cea care urma să devină soața patriarhului ca partea lucrătoare a sufletului să îi fie învățată mai înainte de către cel care o logodise. De aceea i-a împodobit cu brățări de aur mâinile[687], adică prin fapte de cinste. Zece galbeni era greutatea lor, căci în zece capete este rezumată întreaga păzire a Legii[688]. Și cercei, având greutatea de câte o drahmă[689], căci este potrivit ca ascultarea să fie înfrumusețată cu credința într-un singur Dumnezeu.

Aici, totuși, brățările sunt scoase, din cauza celor care se îngâmfă cu podoaba brățărilor, când Scriptura ne arată în general că cel care se înfumura că le poate [face lucruri] puternice este părăsit de grija [dumnezeiască] care îl cuprindea. Iar plasa pentru păr pare

---

[684] *Is*. III, 20.
[685] Un joc de cuvinte între χλιδῶνες „lanțuri", „brățări" și χλιδή „lux".
[686] *Fac*. XXIV, 22.
[687] *Fac*. XXIV, 22.
[688] *Deut*. X, 4.
[689] Deși greutatea drahmei a variat chiar în Atena (între 5,30 g – 7,30 g cf. John H. Kroll, *The Greek Coins*, The American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey, 1993, The Athenian Agora, vol. 26, p. 331), în sec. VI îdHr. s-a impus standardul atic sau atenian de 4,30 g (cf. Georges Le Rider, *La naissance de la monnaie. Pratiques monétaire de l'Orient ancient*, Presses Universitaires de France, Paris, 2001, p. 69).

a fi ceva împletit cu firele ca prin finețea ei proprie să evidențieze culoarea firelor. Nimeni să nu le considere pe acestea de mică valoare! Căci noi nu suntem mai sfinți decât Duhul, ca să disprețuim a cerceta termenii din Scriptură. Am învățat în *[Cântarea] Cântărilor* că plasa de păr a miresei cântate este slăvită. «*Căci capul tău,* spune, *este asemeni Carmelului, iar plasa ta de păr*[690] *ca porfira*»[691].

128. «*Și cerceii și inelele*»[692].

Am învățat o folosire lăudată a cerceilor la logodna Rebecăi, simbol al faptului că învățăturile bune despre adevărul din cele inteligibile urmează să-i fie transmise când este în casa lui Avraam. Dar în multe locuri le-am observat pe acestea blamate. În primul, când urmând să ajungă în Betel, femeilor li s-a poruncit de către Iacob să le îndepărteze împreună cu dumnezeii străini[693], fiind un obstacol din cauza idolatriei și din cauza folosirii cerceilor la intrarea în casa Domnului. Căci Betel se tâlcuiește „casa lui Dumnezeu"[694]. Apoi în *Ieșire,* Aaron fiind nevoit să facă un idol, a ales cerceii ca materie potrivită pentru pregătirea celor interzise. «*Căci tot poporul,* spune, *și-a scos cerceii de aur care erau în urechile lor și i-au adus la Aaron și a făcut din ei un vițel turnat*»[695]. Dar și Ghedeon, luând cerceii de la popor din prada de la ismaeliți, «*a făcut din ei un efod și l-a așezat în cetate și s-a desfrânat tot Israelul în fața lui acolo și a fost o cursă pentru Ghedeon și pentru casa lui*»[696]. Iar aici acești cercei sunt blamați din cauză că au înălțat cugetul fiicelor Sionului.

«*Și cele cu margini de porfiră sau cu fâșii de porfiră*»[697]. Blamează ca nefolositoare podoaba din îmbrăcăminte a femeilor care se înfrumusețează, uneori cosând porfira la margini, iar alteori pu-

[690] În Septuaginta se întâlnește termenul πλόκιον „cosiță", pe când în textul Sf. Vasile ἐμπλόκιον, „plasă de păr".
[691] *Cânt.* VII, 6.
[692] *Is.* III, 20.
[693] *Fac.* XXXV, 4.
[694] În limba ebraică, בֵּית־אֵל *bet-'el* înseamnă „casa lui Dumnezeu".
[695] *Ieș.* XXXII, 3-4.
[696] *Jud.* VIII, 27.
[697] *Is.* III, 21.

nând-o la mijloc. Porfira[698] este simbolul vicleniei, acoperind culoarea după fire și arătându-și propria strălucire, ca cei care sunt strălucitori în aparență, dar în adânc își ascund răul. Aceasta trebuie evitată fie că este la marginile vieții, fie în mijloc. De aceea Scriptura le respinge și pe cele cu margini de porfiră.

129. «*Și acoperămintele cele pentru casă și pe cele transparente laconiene*»[699].

Scriptura arată excesul de risipă și luxul abundent, spunând că acoperămintele pentru casă sunt transparente din cauza subțirimii deosebite. Ceea ce este extravagant la înfățișare are ca scop prețuirea de către oameni. Dar [faptul] că cel care petrece de unul singur în casă îmbracă [haine] transparente, când nimeni nu îl vede, arată tot abuzul excesiv față de ceea ce ni s-a permis spre folosire, încât imită acoperămintele laconienelor, care, refuzând ca necuviincios să se dezbrace direct la dans, se îmbracă în haine de in de o subțirime extremă, prin care arată cele pe care trebuia să le acopere de privirile bărbaților.

«*Și pe cele de vizon și pe cele violete și pe cele de vizon cusute cu aur și cu [fir] violet*»[700].

Deja imitații ale îmbrăcămintei preoțești[701], insultând sfinții prin viața lor necuviincioasă din cauza excesului de lux, fiicele Sionului poartă [veșminte] de vizon și violete; aceia (preoții) îmbrăcând asemenea simboluri ale stihiilor, din care sunt alcătuite toate, stăteau în cele sfinte făcând prin ei ispășire în fața lui Dumnezeu pentru lume. Căci vizonul reprezintă pământul, iar [firul] violet ae-

---

[698] Porfira sau purpura era denumirea țesăturii colorată cu o varietate de culori de la roșu la purpuriu aprins și chiar violet și stacojiu. Culoarea se obținea prin diverși coloranți, dar nuanța cea mai scumpă și mai apreciată, purpura marină, era obținută prin scufundarea țesăturii în bazine speciale cu lichidul lăsat în urma macerării moluștelor din specii precum *Murex brandaris*, *Murex trunculus* sau *Helix ianthina* (cf. Frederick W. Danker, „Purple", în: Daniel Noel Freedman (ed.), *The Anchor Bible Dictionary*, Doubleday, New York/London etc., 1992, vol. 5, pp. 557-560).

[699] *Is*. III, 22.

[700] *Is*. III, 23.

[701] *Ieș*. XXVIII, 5.

rul, porfira apa, iar stacojiul focul[702]. Dar nefiind mulțumite cu podoaba din ele, au cusut și aur pentru o diversitate și o extravaganță și mai mare.

«*Și voaluri [pentru] paturi*»[703].

Pare că voalul este un acoperământ de vară[704], care se presupune că acoperă, dar nu îngreunează în [timpul] caniculei. După cum și în *Facere* am învățat că Rebeca la întâlnirea cu Isaac era înveșmântată cu un voal[705]. Cele pe care le blamează aici Scriptura se numesc voaluri, fiind puse pe paturi pentru odihnă din cauza excesului de lux. Și totuși, ceilalți [traducători] nu redau deloc „paturi". De aceea sunt marcate cu un obelisc[706], ca neavând niciun sens.

130. «*Și va fi în loc de miros plăcut praf, în loc de brâu te vei încinge cu o funie și în loc de podoaba de aur a capului vei avea pleșuvie din cauza faptelor tale*»[707].

Parte a luxului este și plăcerea din parfumuri, când înmiresmează aerul cu vreo licoare fumegată și emană o prospețime plăcută. De aceea celor risipiți de plăcere și care își produc un parfum plăcut mirosului li se va da în loc praf de către Cel care [îi] amenință. Praful este pământ fin, ridicat în aer, care produce dificultate la respirație și o mare neplăcere din cauza obstrucției. Căci sufletul se bucură de miruri și tămâie, dar de miruri duhovnicești, precum era

---

702 Cf. Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre viața lui Moise*, în: *Scrieri. Partea întâi*, trad. pr. prof. D. Stăniloae / pr. I. Buga, EIBMBOR, București, 1982, p. 82. Sf. Grigorie amintește de culoarea albastră care este pusă în legătură și de alți comentatori anteriori („zic unii din cei ce au tâlcuit acest cuvânt înaintea noastră") cu aerul. Deja Filon din Alexandria considera că veșmintele arhiereului reprezintă elementele (stihiile): tunica violetă - aerul, florile brodate – pământul, rodiile – apa, clopoțeii – amestecul pământului cu apa (Philon din Alexandria, *Viața lui Moise*, trad. I. Acsan, Ed. Hasefer, București, 2003, pp. 175-176).

703 *Is*. III, 23.

704 Termenul pentru „voal" θέριστρον este derivat aici de la θέρος „vară".

705 *Fac*. XXXVIII, 14.

706 Sf. Vasile a folosit probabil o ediție prescurtată a *Hexaplei* lui Origen. Coloana a cincea, care conținea textul *Septuagintei*, prezenta și semne de critică textuală: *obelos*, folosit pentru a marca elementele existente în textul grec, dar nu și în cel ebraic, iar *asteriskos*, elementele existente în textul ebraic, dar lipsă în *Septuaginta*, fiind suplinite de obicei după Theodotion (Emanuel Tov, *Textual Criticism of the Hebrew Bible*, Fortress Press, Minneapolis / Royal Van Gorcum, Assen, 2001, pp. 147-148).

707 *Is*. III, 24.

cel care spune: «*Suntem bună mireasmă a lui Hristos*»[708], și: «*Mulțumire lui Dumnezeu, Cel ce descoperă mireasma cunoștinței Sale în orice loc*»[709]. O asemenea mireasmă care emana din Iacob simțea tatăl Isaac: «*Iată mirosul fiului meu este ca mirosul unui câmp plin, pe care l-a binecuvântat Domnul*»[710]. Și fetele în *Cântarea [Cântărilor]*, simțind mireasma cerească a Cuvântului, spuneau: «*Vom fugi spre mireasma mirurilor tale*»[711]. Ungerea arhierească era un mir bun și plăcut[712], vrednic să fie asemănat unirii dintre frați[713]. Un asemenea mir are nevoie de un meșter care să fi primit de la Dumnezeu arta unguentelor pentru a face un unguent sfânt, care nu va fi pus pe trupul omului[714].

Totuși, când plăcerea miresmei este dorită din nestăpânire, calea simțului este blocată de praf, pentru că Domnul binefăcător le-a administrat lor acestea. Poate pentru că în Templu erau miresmele plăcute, mirul de ungere și tămâia amestecată, dar Templul a fost distrus și este acum în praf, dărâmat și întins pe jos, în locul miresmei plăcute de atunci, după cultul conform Legii, acum este în praf, din cauza sufletelor care umblau cu semeție și cu gât nesupus, despre care se spune: «*Iată casa voastră va rămâne pustie*»[715]. Le stă totuși în putință, dacă doresc să-și scuture pulberea, să se umple de buna miresmă a lui Hristos după îndemnul celui care spune: «*Scutură-ți pulberea și ridică-te, Ierusalime, și îmbracă slava brațului tău*»[716].

131. «*În loc de brâu te vei încinge cu o funie*»[717].

Cel care se încinge pentru Dumnezeu își încinge coapsele în adevăr. Asemenea era Petru, care și-a întins mâinile și a fost încins pentru războiul lui Hristos de către cei care l-au chemat la mărturi-

[708] *II Cor*. II, 15.
[709] *II Cor*. II, 14.
[710] *Fac*. XXVII, 27.
[711] *Cânt*. I, 3 (Septuaginta v. 4).
[712] *Ieș*. XXX, 25.
[713] *Ps*. CXXXII, 1-2.
[714] *Ieș*. XXX, 32.
[715] *Lc*. XII, 35.
[716] *Is*. LII, 2.
[717] *Is*. III, 24.

sirea adevărului până la moarte. Astfel, sfântul se încinge cu putere. Căci, spune, Dumnezeu este «*Cel ce mă încinge cu putere*»[718], dar cel ce și-a dezlegat acest brâu, se încinge cu legătura propriilor păcate, căci «*fiecare se leagă cu funiile propriilor păcate*»[719]. Biciul din sfori, care a alungat din sanctuar pe cei care profanau cele sfinte[720], era un simbol al acestora, Domnul arătând că pentru fiecare propriile împletituri ale păcatelor se fac bice și el este biciuit cu sforile păcatelor împletite în jurul lui.

«*Și în loc de podoaba de aur a capului vei avea pleșuvie din cauza faptelor tale*»[721].

După cum cele care caută migala pentru arome contra firii și le resping pe cele după fire, fiindcă nu suportă să respire [doar] aer simplu, ci îl colorează cu miruri și cu tămâie, în cele din urmă au respirat nu aer curat, ci amestecat cu praf, tot așa, de vreme ce nu au rămas la podoaba după fire a părului, care a fost dată femeilor ca acoperământ[722], ci și-au împletit părul în plase [și] s-au înfrumusețat în mod vulgar, vor fi lipsite și de podoaba după fire și vor fi un spectacol de neprivit din cauza pierderii părului, care de la firea însăși a fost pus femeilor drept podoabă proprie din naștere. Căci dacă este rușinos pentru femeie să se tundă scurt sau să se radă[723], oare nu este cu atât mai rușinos să aibă pleșuvie, purtând [de data aceasta] urâțenia cu folos pentru cei care își chivernisesc rău tinerețea?

«*În loc de haina cu fâșii de porfiră, te vei încinge cu sac*»[724].

Și lucrând aceasta spre folosul celor care se înfrumusețează, Domnul poruncește să fie această schimbare. Pentru că haina de porfiră este o ocazie de opulență și lăudăroșenie, dar sacul este un mijloc de zdrobire și smerire. Cel îmbrăcat într-o tunică de purpură nu îndrăznește să cadă la pământ și să se închine lui Dumnezeu, din

718 *Ps*. XVII, 35 (Septuaginta v. 33).
719 *Pr*. V, 22.
720 *In*. II, 15.
721 *Is*. III, 24.
722 *I Cor*. XI, 15.
723 *I Cor*. XI, 6.
724 *Is*. III, 24.

menajarea podoabei, ca să nu strice strălucirea îmbrăcămintei, dar cel care se îmbracă în sac, își are potrivit orice loc pentru închinare.

132. «*Și fiul tău cel preafrumos, pe care îl iubești, va cădea de sabie*»[725].

Pentru cei care urmează să fie crescuţi în obiceiuri netrebnice este mult mai avantajos să plece înainte de a ajunge în putere decât să se umple total de vieţuirea rea a părinţilor. De aceea, dacă ai un fiu foarte frumos la trup sau de arătos în ochii mamei, acesta va muri în putere și în floarea vârstei, iar ca sporire a răului, [va muri] nu de la sine, nici prin moartea firească, ci în chip violent printr-o mână inamică, rănit de sabie.

«*Și cei puternici ai voștri vor cădea de sabie*»[726].

Suferind acestea, nu va avea puterea să se răzbune. Este o consolare în răutăţi să te răzbuni pe cei uciși și să-i covârșești cu unele asemănătoare pe cei care au făcut necazuri. Nu-ţi va sta în putere nici aceasta. Căci toţi de o vârstă vor sfârși în război, încât vor rămâne cei de o vârstă nefolositoare, care, din cauză că sunt neajutoraţi, mai lesne suferă toate cele care le-ar fi în intenţia dușmanilor.

«*Și vor fi umilite și vor plânge cuferele podoabei voastre*»[727].

Cuferele de aur, de argint, cu îmbrăcăminte scumpă, cu pietre preţioase, cât timp conţin bunurile, sunt socotite vrednice de multă strădanie și grijă, fiind ţinute în case întărite, în locuri înalte, fiindu-le concepute zăvoare, chei, peceţi, paznici și toate cele pentru stabilitate și pază, dar dacă sunt arătate goale de bunuri, vor sta deoparte neîngrijite și aruncate.

Acestea să ne fie și nouă de folos, căci sufletele care au primit darul cuvântului dumnezeiesc s-au făcut cămări pentru cele de cinste, vrednice să fie ţinute în comorile dumnezeiești, dar când se arată goale de podoabele dumnezeiești, vor fi umilite, fiind aruncate, condamnate ca inutile. De aceea, spune, «*Iehonia a fost socotit nefolositor, ca un vas de care nu mai este trebuinţă*»[728]. De aceea, ca să

[725] *Is*. III, 25.
[726] *Is*. III, 25.
[727] *Is*. III, 26.
[728] *Ier*. XXII, 28.

rămânem în cămările împărătești, să nu predăm hoţilor mărgăritarul cel de mare preţ, cu care am fost încredinţaţi.

CAPITOLUL IV

133. *«Şi vor ţine şapte femei un singur om, spunând: Pâinea noastră o vom mânca şi ne vom acoperi cu hainele noastre, atât doar ca numele tău să fie chemat asupra noastră. Ridică ocara de la noi»*[729].

Cât despre ceea ce s-a spus, se pare să Scriptura indică puţinătatea bărbaţilor din cauza războaielor sau a bolilor care au venit asupra poporului după mânia lui Dumnezeu, încât pentru a nu fi fără copii, nici sterpe – ceea ce era considerat cu blestem de cei vechi[730] –, femeile au fost fără ruşine şi multe au fost luate de un singur bărbat. Şi i-au încurajat lupta [ca el] să aibă în conducere mai multe femei, spunând: „Pâinea noastră o vom mânca şi ne vom acoperi cu hainele noastre. Deci lasă grija necesară pentru mijloacele de trai, numele tău ne este de folos să fugim de ocara din cauza singurătăţii". Aceasta după textul [propriu-zis][731].

Dar sensul mai adânc[732] ne cheamă mintea la cercetarea unor [lucruri] mai mari. Astfel ca într-un pasaj greu de desluşit şi care este mult umbrit din cauza obscurităţii, ne vine în minte o asemenea concepţie despre cele şapte femei, [anume] că în multe locuri atât viaţa aceasta, cât şi Israelul după trup sunt înţelese prin [numărul] şapte. [Acesta se referă deci la] timpul pentru lucrurile de la facerea [lumii], pentru că este umplut de şapte zile succesive[733], de unde şi veacul de după această ordine este numit [ziua] a opta în Scriptură

---

729 *Is*. IV, 1.
730 *Deut*. VII, 14.
731 λέξις.
732 ὑπόνοια.
733 *Fac*. II, 2.

și [sunt] psalmi pentru ziua a opta[734], în loc [să se spună] pentru veacul de după timpul acesta. În multe locuri și cei care sunt iudei pe dinafară[735] și guvernarea lor sunt înțelese prin șapte. «*Dă o bucată,* spune, *la șapte și chiar la opt*»[736], încât și Vechiul Testament trebuie să ia mărturie că vine de la Dumnezeu și Noul Testament [deopotrivă] și că merg împreună spre o singură armonie. De aceea cele șapte femei sunt Testamentul cel vechi. Vor ține un singur Om, pe Hristos, Care nu este unul între mulți, ci Unul [singur], spunând: «*Pâinea noastră o vom mânca*», adică vom rămâne la măsura existenței noastre. Căci suntem umbră a celor care vin[737] și chipuri ale celor cerești. Doar că numele lui Hristos [trebuie] să fie chemat în Vechiul Testament, pentru ca ocara lipsei de trebuință să fie îndepărtată[738]. Și adunarea lui Israel, murind Legea în care era ținută, poate fi liberă să se mărite cu cine voiește[739], fără să fie numită adulteră[740], când vine la Mirele Cuvântul și Îl ține cu dragoste, spunând: «*Numele Tău să fie chemat asupra noastră*».

134. Dar se spune de către unii[741] că cele șapte femei sunt cele șapte duhuri, pe care puțin mai încolo profetul acesta urmează să le enumere ca odihnind asupra Celui care Se va naște din rădăcina lui Iesei: «*Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al dreptei credințe, duhul temerii de Dumnezeu*»[742], care, pentru că «*toți s-au abătut și s-au arătat deopotrivă ne-*

---

[734] *Ps.* VI, 1; *Ps.* XI, 1. Biblia Sinodală a suprimat titlurile Psalmilor, care mai pot însă fi găsite în *Psaltire* (cartea de cult), în Biblia de la 1914 și în Biblia Sinodală Jubiliară din 2001.
[735] *Rom.* II, 28.
[736] *Eccl.* XI, 2.
[737] *Col.* II, 17.
[738] Dacă nu este interpretat hristologic, prin „chemarea numelui lui Hristos”, Vechiul Testament nu este de folos Bisericii, fiind sub ocară. Sf. Vasile explică astfel principiul hermeneutic al centralității lui Hristos în alcătuirea Vechiului Testament.
[739] *I Cor.* VII, 39.
[740] *Rom.* VIII, 3.
[741] Unul dintre acești comentatori este sigur Eusebiu de Cezareea, care are această interpretare (cf. *Comentariu la profetul Isaia*, I, 31). Referirea aceasta dovedește că Sf. Vasile a folosit în mod expres alte lucrări.
[742] *Is.* XI, 1-3.

trebnici»[743], nu au avut peste cine să odihnească cu iubire, [dar] au împlinit cele scrise, cuprinzându-L pe Omul Domnului.

Căci duhul cunoştinţei şi duhul dreptei credinţe nu lucrează în vremurile când «*nu este cel ce pricepe, nu este cel ce Îl caută pe Dumnezeu*»[744] şi pentru virtuţi este, ca să zicem aşa, o ocară că nimeni nu se află care să se ţină de ele, ci ca şi cum sunt văduvite de lipsa unui suflet care să le primească. Faptul că nu pot să prindă pe nimeni cu frumuseţea proprie, ci rămân în singurătate, pare ca şi cum ar ţine de virtuţi. Dar Cel care va arăta în Sine orice fel de virtute în desăvârşirea ultimă va îndepărta ocara de la ele. Şi de vreme ce cunoaşterea şi înţelegerea şi sfatul şi puterea şi înţelepciunea şi dreapta credinţă par să fie săvârşite şi de cei care nu îl cunosc pe Dumnezeu, se consideră vrednici ca numele lui Hristos să fie chemat asupra lor.

135. «*În ziua aceea Domnul va străluci în sfat cu slavă pe pământ, ca să înalţe şi să slăvească rămăşiţa Israelului*»[745].

Acestea concordă cu cele redate mai înainte, căci Cel pe care l-au ţinut cele şapte femei ca bărbat, Acesta va străluci ca Domn. Vor căuta ca numele Lui să fie chemat asupra lor, iar Dumnezeu, primind zelul lor, «*va străluci în sfat cu slavă pe pământ*», adică dând răspuns bun de la judecată cu hotărâre şi sfat, şi nu nechibzuit şi risipit. Ziua aceasta este cea în care Dumnezeu va străluci în sfat cu slavă, cea pe care Însuşi Soarele dreptăţii[746] o face, Domnul nostru, Cel care învaţă despre Sine că atât timp cât este în lume, este lumina lumii. De aceea şi îndeamnă să se lucreze cât este ziuă[747].

Dar trebuie observat că după altă şi altă concepţie şi viaţa actuală este numită „ziuă" şi ziua judecăţii „noapte". Şi iarăşi, ordinea actuală [este numită] „noapte", dar veacul cel aşteptat „zi". [Textul:] «*Lucraţi cât este zi*» se referă clar la viaţa aceasta luminată de cunoaşterea lui Hristos, dar «*vine noaptea*»[748] se spune despre veacul

[743] *Ps*. XIII, 3.
[744] *Ps*. XIII, 1 (Septuaginta v. 2).
[745] *Is*. IV, 2.
[746] *Mal*. IV, 2.
[747] *In*. IX, 4.
[748] *In*. IX, 4.

viitor, considerat vrednic de această denumire pentru că este trist și chinuitor pentru cei găsiți în păcate. Pentru care și profetul le spune celor care sunt în fapte rele, dar se grăbesc spre ziua răsplătirii: «*De ce vă interesează ziua Domnului? Aceasta este întuneric, și nu lumină*»[749]. Dar invers, Apostolul numește viața aceasta noapte, din cauza confuziei din ea și întunecării venite în minte, ca multe lucruri din trup și din gândurile vieții (lumești), iar zi timpul învierii, când spune: «*Noaptea a înaintat, iar ziua s-a apropiat*»[750]. Deci, după oricare interpretare din cele două, «*Domnul va străluci în sfat cu slavă pe pământ*». De vreme ce va străluci cu sfat, să ne facem vrednici să primim luminarea Lui, încât Cel care dăruiește strălucirea după măsura cuvenită fiecăruia, prin zelul mai mare din sufletul nostru să ne ofere lucruri și mai mari și mai desăvârșite de la El.

«*Și va înălța rămășița Israelului*», adică va face mai presus de cele materiale și va aduce la contemplarea celor netrupești restul lui Israel [făcut] ales prin har[751]. Dar dacă dorești să înveți despre slava cu care vor fi slăviți sfinții potrivit Scripturii, să-mi observi ordinea sfințeniei în partea conducătoare (minte) a celor care contemplă lucruri mari și dumnezeiești, asemenea celor care erau [văzute] de Moise, când s-a învrednicit să ajungă la contemplarea lui Dumnezeu[752]. Căci dacă Dumnezeu va străluci în sfat cu slavă, pe acestea două le adaugă la [alte] două: să înalțe și să mărească, ca și cum înălțarea este concepută ca faptă a sfatului, iar mărirea a slavei.

136. «*Și va fi rămășița în Sion și restul în Ierusalim. Vor fi chemați sfinți toți cei scriși spre viață în Ierusalim*»[753].

[Cei din] rămășița lui Israel ales prin har[754] vor fi chemați sfinți și în Ierusalim vor fi înscriși spre viață cei luminați prin descoperirea lui Dumnezeu și înălțați prin slava Lui, pe care Dumnezeu Și i-a

[749] *Am*. V, 18.
[750] *Rom*. XIII, 12.
[751] *Rom*. XI, 5.
[752] *Ieș*. XXXIII, 14, 23.
[753] *Is*. IV, 3.
[754] *Rom*. XI, 5.

lăsat, după imitarea celor care nu și-au plecat genunchiul lui[755] Baal[756]. Dar de ce [sunt] unii în Sion și alții în Ierusalim? Pentru că există deosebire și între cei mântuiți, fiecare fiind părtaș la desfătarea celor bune de la Dumnezeu la propriul său nivel[757]. Pentru că cei mântuiți sunt puțini[758], Scriptura îi redă nu la plural, ci la singular. Căci nu a spus „cei rămași”, ci „ceea ce este rămas”. Se pare că rămășița din Sion este o tagmă inferioară, ca și cum ar fi lăsat în urmă de cei care se grăbesc în față, iar cea mai desăvârșită, prin vrednicia faptelor, s-a învrednicit de șederea chiar în Ierusalim.

Și istoria ne sugerează o diferență a tagmelor din faptul că Sionul este orașul vechi și inferior, iar Ierusalimul era cel regal, în care se afla și sanctuarul. Într-adevăr, toți aceștia vor fi scriși spre viață în Ierusalim și fericit [va fi] cel învrednicit de registrul din Ierusalim. Se pare că în acel Ierusalim este cartea celor vii, în care sunt scriși ucenicii lui Hristos. Căci spune: «*Bucurați-vă că numele voastre au fost scrise în ceruri*»[759].

Dar pentru că la «*cei scriși în Ierusalim*» se adaugă «*spre viață*», trebuie stabilit dacă nu cumva sunt unii scriși, dar nu spre viață, după Ieremia, care spune: «*Cei apostaziați pe pământ să fie scriși*»[760], încât după aceasta sunt înțelese două registre: unul a celor spre viață, iar altul al celor spre pierzanie; și deseori este o schimbare a înscrierii, când cădem în răutate de la virtute. Căci: «*Să fie șterși din cartea celor vii și cu cei drepți să nu fie scriși*»[761], și: «*Șterge-mă și pe mine din cartea Ta*»[762] sunt spuse ca și cum au fost învredniciți deja de înregistrarea în cartea lui Dumnezeu.

[755] Textul grecesc ar presupune că Baal este o divinitate feminină (cf. articolul), deși în Septuaginta este clar că este o divinitate masculină, așa cum și este cazul.
[756] *III Reg*. XIX, 18; *Rom*. XI, 4.
[757] *I Cor*. XV, 23.
[758] *Mt*. XX, 16.
[759] *Lc*. X, 20.
[760] *Ier*. XVII, 13.
[761] *Ps*. LXVIII, 32 (Septuaginta v. 29).
[762] *Ieș*. XXXII, 32.

137. «*Căci Domnul va spăla necurăția fiilor și fiicelor Sionului și va curăți sângele Ierusalimului din mijlocul lor cu duhul judecății și cu duhul arderii*»[763].

În mod limpede Scriptura vestește dinainte aceleași cu Ioan, care spunea despre Domnul: «*Acesta vă va boteza cu Duh sfânt și cu foc*»[764], iar despre sine: «*Eu vă botez cu apă spre pocăință*»[765]. De vreme ce totuși Domnul le pune împreună pe ambele, și [botezul] cu apă spre pocăință și pe cel cu Duhul spre renaștere, și Scriptura vorbește în enigmă despre ambele botezuri. Poate că sunt trei concepții despre botez: purificarea de necurăție, renașterea prin Duhul și chinul judecății prin foc, încât „a spăla" este înțeles în sens de îndepărtare în acest fel a păcatului, iar „prin duhul judecății și prin duhul arderii" în sens de încercarea prin foc în veacul viitor.

Păcatele din neștiință, fiind ca o necurăție, ascunzând arătarea sufletului și lipsindu-l de frumusețea lui naturală, au trebuință de curățirea prin spălare, iar păcatele de moarte ale celor care păcătuiesc de bună voie după ce dobândesc cunoștință sunt numite „sânge", având nevoie de judecata prin ardere. De aceea, dacă cel care mărturisește merită să fie spălat și curățat, spune că nelegiuirea are nevoie de spălare, iar păcatul de curățire, zicând: «*Mai vârtos mă spală de nelegiuirea mea și de păcatul meu mă curățește*»[766].

Cei care nu auziseră deloc de învățăturile dumnezeiești, păcătuind înainte să învețe cuvântul, au nevoie de curățirea prin apă ca și cum ar fi murdăriți, dar cei care după ce au primit viața au complotat împotriva lor înșiși, fiind vinovați de sânge, au nevoie de curățirea prin foc.

Dar se poate înțelege și mai simplu, că cele superficiale dintre păcate se aseamănă murdăriei, pe când cele de profunzime, păcătuite din dispoziția către rău a celor care au greșit, se aseamănă sângelui. De aceea se spune că sângele este curățit din mijlocul celor care au păcătuit prin arderea Duhului.

---

[763] *Is.* IV, 4.
[764] *Mt.* III, 11.
[765] *Mt.* III, 11.
[766] *Ps.* L, 3 (Septuaginta v. 4).

138. «*Și va veni și va fi orice loc al muntelui Sion și pe toate dimprejurul lui le va umbri norul ziua și ca fumul și ca lumina care arde noaptea vor fi acoperite de toată slava. Și va fi umbră în fața arșiței și adăpost și ascunzătoare în fața furtunii și ploii*»[767].

După curățirea prin baie și purificarea din pocăință, va veni timpul când orice loc va ajunge în moștenirea muntelui Sion, adică se va învrednici să fie înalt și capabil de priveliștea celor cerești. După ce șapte femei vor ține un Bărbat și Domnul va străluci cu slavă în sfat, ca să înalțe și să slăvească rămășița Israelului, când vor fi chemați sfinți, datorită spălării necurăției fiicelor Sionului și curățirii sângelui din mijlocul lor, atunci norul va umbri cele din jurul Ierusalimului ziua, ca să dea umbră în fața arșiței și adăpost în fața furtunii și a ploii, iar noaptea vor fi conduse de o lumină arzătoare, și slava va fi ca un nor care le cuprinde pe toate.

Credem că acestea sunt vestite celor vrednici de odihnă. Căci, fiind «*multe locașuri în casa Tatălui*»[768] și diferite proprietăți fiind păstrate în pământul moștenirii, pe care le moștenesc cei blânzi[769], este clar că unii se vor odihni în strălucirea arătării lui Dumnezeu, unii sub acoperământul puterilor cerești, iar alții vor fi acoperiți cu slava cea de la lumină ca de un fum. Poate că lumina va străluci chiar în Sion, dar ziua va străluci peste cele din jurul ei un nor, care nu își are obârșia din altă parte, decât din lumina însăși, după cum fumul din foc, tot așa el avându-și alcătuirea din lumină, iar cei care trăiesc sub el se vor bucura de o mare slavă, fiind luminați de [norul] însuși, care în arșiță se extinde deasupra capetelor lor și care prin umbrire le oferă o adiere plăcută, iar când furtunile cumplite se dezlănțuie, împlinește nevoia de adăposturi împotriva apei și îi găzduiește deplin pe cei care au trebuință să se ascundă, ferind de priviri prin grosimea lui.

Unul ca acesta era norul luminos care i-a cuprins pe ucenici la Schimbarea la Față a Domnului[770]. Iar dacă încremenirea și îndesa-

---

767 *Is*. IV, 5-6.
768 *In*. XIV, 2.
769 *Mt*. V, 5.
770 *Mt*. XVII, 5.

rea norului sunt un simbol al acalmiei[771], atunci neclintirea ordinii se arată prin acoperirea de către nor. În plus, pentru a vedea mai clar ce înseamnă să ajungi în ascunzișul adăpostului, ne este adus un asemenea exemplu: când cineva căutat de dușmani este păzit de casnicii [lui] într-o cămăruță greu de găsit. De aceea, ceva asemănător trebuie să gândim despre sfânt, pentru că norul acela dumnezeiesc îl adăpostește ca să nu poată fi ușor de găsit de dușmani. Acestea [s-au spus] pentru a înțelege mai clar ajutorul venit celor din jurul Sionului încât ziua îi umbrește norul ca să fie feriți de arșiță, iar noaptea lumina focului le arde, luminându-i, în amândouă momentele având siguranță în fața uneltitorilor.

[771] Norii de tipul *cumulus* sunt specifici zilelor însorite.

CAPITOLUL V

139. «*Voi cânta iubitului Meu cântarea iubitului Meu pentru via Mea*»[772].

Se pare că toate cântările oferă o stare mai strălucită a lucrurilor. Oda din *Ieșire* este o cântare de biruință: «*Cânta-vom Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit*»[773]. *Cântarea Cântărilor* este o odă de nuntă compusă dramatic. Dar aici Scriptura conţine o amenințare adusă împotriva viei după dreapta judecată a lui Dumnezeu. Dar nu este oare posibil ca și cele înfricoșătoare, fiind purtate către un scop bun, să fie rânduite în cântări în chip potrivit? Personajul care proclamă oda este Duhul Sfânt, care cântă cântarea pentru via iubită. Iar această cântare este a Celui iubit. Dar cine este Cel iubit prin fire, dacă nu Cel Unul-Născut, Cel bun prin Sine, de Care tuturor le este dor, a Cărui iubire este sădită în mod natural și nespus în gândurile tuturor celor raţionale? Deci, pentru că după glasul Domnului, Mângâietorul le-a primit pe toate de la Unul-Născut și ni le vestește nouă[774], și oda spune că este a Celui iubit, ca și cum ar primi-o de la El.

Iar oda însăși pentru via care s-a pocăit și era odată iubită este o cântare, dar s-a făcut pentru cel care a rămas în păcat plângere și vai, după cum am învăţat în *Iezechiel*, că în aceeași carte au fost scrise un cântec, o plângere și un vai[775]. Și cuvântul Domnului care chema la viață veșnică și la bucuria de bunurile cerești era un cântec care îndemna sufletele la mişcare ritmată și armonioasă și la lucrarea după virtute, dar predica lui Ioan, întorcându-i la pocăință pe cei nesupuși era o plângere, care lucra o tristețe neclintită spre

[772] *Is*. V, 1.
[773] *Ieș*. XV, 1.
[774] *In*. XVI, 14.
[775] *Iez*. II, 9.

mântuire[776]. Iudeii n-au fost, din cauza învârtoșării inimii, nici îndemnați prin cele plăcute la viață, nici aduși de cele mai detestabile la pocăință. Astfel și cântarea are deopotrivă lauda vechii nașteri nobile și a grijii lui Dumnezeu pentru ei, dar și condamnarea răutății prezente și amenințarea [pedepselor] teribile care vor fi aduse peste ei. Totuși, pe poporul cel necredincios nu au putut nici acelea să-l cheme la propria vrednicie, nici acestea să-l smerească și să-l facă mai chibzuit.

140. Începe cu laudele vechii nașteri nobile. «*Vie a avut iubitul Meu pe un deal (corn), în loc mănos (gras)*»[777]. Numește „vie” poporul lui Israel. Căci, spune, «*ai mutat via din Egipt*»[778]. Și în *Ieremia* poporul este certat prin aceeași imagine: «*Eu te-am sădit vie roditoare, adevărată toată. Cum te-ai schimbat în aguridă, vie străină*»[779]?

«*În corn, în loc mănos*». Vorbește despre pământul stăpânit de Israel, dat părinților lor după făgăduința lui Dumnezeu[780]. «*În corn, în loc mănos*». Este pe scurt o mare laudă. Cornul este mai înalt și mai tare decât întregul trup, oferind deopotrivă podoabă capului, dar fiind și o armă defensivă. Însă este uscat și fără sevă. De aceea și puii fătați de animalele cornute nu se grăbesc spre cornul mamei, ci fără să fie învățați caută ugerul, locul care este umed și gras. Scriptura arată că țara Iudeilor este independentă în ambele, și în apărarea de dușmani și în hrănire și [de aceea] le-a pus laolaltă pe amândouă. «În corn, în loc mănos», adică în ceea ce este ferm și în ceea ce este hrănitor.

Unii[781] ating încă un sens și mai adânc în exegeza acestei spuse. Căci după cum capul animalelor cornute iese primul la naștere, dar se împlinește ultimul și după mult timp își capătă podoaba proprie prin creșterea coarnelor, tot așa și Israel a fost chemat primul dintre toate popoarele la apropierea de Dumnezeu, căci spune: «*Is-*

---

[776] *II Cor*. VII, 10.
[777] *Is*. V, 1.
[778] *Ps*. LXXIX, 9.
[779] *Ier*. II, 21.
[780] *Fac*. XII, 7.
[781] De data aceasta tâlcuirea nu se mai regăsește la Eusebiu.

rael s-a făcut poporul Domnului, partea Lui, lotul moştenirii Lui»[782], [dar] se va învrednici de desăvârşire la urma tuturor. Căci, când va intra tot numărul neamurilor, atunci întreg Israelul se va mântui»[783].

141. Un asemenea cuvânt este păstrat după pomenirea nescrisă în Biserică, că Iudeea l-a avut ca prim locuitor pe Adam, care s-a aşezat în aceasta după ce a fost îndepărtat din paradis[784], drept consolare pentru cea de care a fost lipsit. De aceea a fost prima care l-a primit pe om mort, Adam împlinindu-şi condamnarea acolo. Se pare că osul capului (craniul), cu carnea putrezită de jur împrejur, era o privelişte nouă pentru cei de atunci şi punând craniul într-un loc, l-au numit „locul craniului”. Se pare că Noe, strămoşul tuturor oamenilor, nu era necunoscător al mormântului, căci după cataclism (potop) legenda a fost transmisă de la el. De aceea Domnul căutând începuturile morţii omeneşti, a primit Patimile în locul menţionat al craniului[785], pentru ca din locul în care stricăciunea oamenilor şi-a luat începutul, de acolo să înceapă viaţa împărăţiei. Şi după cum moartea s-a făcut puternică în Adam, tot aşa să slăbească în moartea lui Hristos[786]. De aceea [s-a spus] «*în corn*», având ca apărătoare de duşman crucea lui Hristos şi «*în [loc] mănos*», ca învrednicit după paradis [al doilea] dintre toate [locurile] de întâietate de sub soare.

142. «*Şi gard am pus în jurul ei şi am pus pari şi am sădit vie* sorech *şi am ridicat turn în mijlocul ei şi am săpat un vas de teasc în ea*»[787].

Ordinea relatării nu urmează firii lucrurilor. Căci plantarea este înaintea înfigerii parilor, dacă parii sunt ajutorul viei pentru a-şi înălţa roadele faţă de pământ. Sau poate că agricultorul grijuliu la pregătirea dintâi le pregăteşte pe toate, începe apoi cu plantarea? De aceea, întâi înconjoară cu gard, apoi pune pari, apoi plantează

---

782 *Deut*. XXXII, 9.
783 *Rom*. XI, 25-26.
784 *Fac*. III, 23.
785 *Mt*. XXVII, 33.
786 *I Cor*. XV, 22.
787 *Is*. V, 2.

via, nu una obișnuită, ci *sorech*[788], pe care Symmachus îl traduce „aleasă”[789]. Deci, ce este „gardul”, dacă nu în mod vădit poruncile, pe care le-a dat poporului[790] înainte de a-l conduce în pământul moștenirii? Apoi le-a fost dată putere de la Dumnezeu să-și stăpânească dușmanii și să le nimicească pe popoarele care locuiau înainte[791], pe care le numește „pari”, pentru că s-au făcut semețe și în văzul tuturor, ridicându-și fructele ca să nu cadă și să nu fie deloc ușor de cules. După aceasta este plantarea [butucilor] celor aleși, pentru că sunt din sămânța lui Avraam și Isaac și Iacob, aleșii lui Dumnezeu. Iar turnul, zidit în mijlocul viei, în mod clar este Templul construit în mijlocul Iudeei. Vasul de teasc este chiar sinagoga iudeilor, pentru că teascul este sigur Biserica lui Dumnezeu[792], înfrumusețată din adunarea de pretutindeni, pentru care și cântările de teasc sunt cântate de psalmist. Vasul de teasc[793] este și pregătirea dinainte prin Lege și dobândirea deprinderii spre dreapta credință. În măsura în care duce la unitate, este teasc, dar în măsura în care este dobândirea deprinderii celor mai desăvârșite este vas de teasc.

«*Am așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spini*»[794].

Urmarea plantării alese și îngrijirii asemenea este să dea roade dulci. Căci sunt cerute copiilor lui Avraam faptele lui Avraam[795]. Dar în loc de strugurii așteptați, a făcut spini, adică în loc să bucure și să odihnească [gustul], era gata să înțepe și să rupă și să-i facă să sângereze pe cei care se apropiau. Pe care dintre profeți nu l-au ucis, după pilda din Evanghelie[796]? Căci mi se pare că sunt acuzați că fac

---

788 *Sorech* (ebr. שֹׂרֵק) este un soi de viță nobilă, cu struguri roșii, menționată și de *Ier*. II, 21.

789 Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 438.

790 *Ieș*. XX ș.u.

791 *Num*. XXI, 23.

792 Joc de cuvinte între προλήνιον „vasul de teasc” și ληνός „teascul”. Particula προ „înainte” din προλήνιον arată că sinagoga precede Biserica.

793 *Ps*. VIII, 1; *Ps*. LXXX, 1. Enigmatica sintagmă עַל־הַגִּתִּית *‘al haggitit* din titlul acestor psalmi a fost înțeleasă de traducătorii Septuagintei ca referindu-se la גַּת *gat* „teasc” și a fost tradusă prin ὑπὲρ τῶν ληνῶν „despre teascuri”.

794 *Is*. V, 2.

795 *In*. VIII, 39.

796 *Mt*. XXIII, 37.

spini nu numai fiind înclinaţi să ucidă, ci pentru că încetând să mai fie iubitori de Dumnezeu, se fac mai degrabă iubitori de plăceri şi şi-au sufocat mintea cu grijile vieţii precum cu nişte spini[797]. După cum spinii nu produc struguri, coarda de vie [nu produce] spini. De aceea Domnul spune: «*Nu adună struguri din spini*»[798] şi la fel iudeii fac, în loc de struguri, spini.

143. «*Şi acum, omule din Iuda şi locuitori ai Ierusalimului, judecaţi între mine şi via Mea*»[799].

Dacă via Domnului este casa lui Israel şi Omul din Iuda este Mlădiţa iubită, cum să se judece în faţa viei [deopotrivă] împotriva viei? Sau Scriptura doreşte ca prin acuzele de netăgăduit să-i folosească pe ei ca judecători împotriva lor înşişi? Aceasta a făcut şi Natan cu David, punându-l judecător al propriei nedreptăţi[800]. Faptul că Dumnezeu coboară împreună la judecată la acelaşi nivel cu casnicii Lui demonstrează preaplinul iubirii [Sale] de oameni. Deopotrivă are şi o dovadă a dreptăţii, când cei condamnaţi nu au nimic cu ce să tăgăduiască evidenţa dreptăţii. «*Judecaţi, spune, între Mine şi via Mea*». Şi spuneţi, care dintre [lucrările] ce duc la rodnicia ei nu s-a făcut? «*Căci, spune, ce să fac viei Mele şi nu am făcut?*»[801] Care dintre cele care Îmi reveneau Mie pentru îngrijirea ei nu am făcut? Oare nu este locul mănos şi chiar întărit? Nu este gard? Nu sunt pari? Nu este cea mai nobilă plantă? Nu este turn? Nu este vas de teasc? Nu este orice ar spune cineva?

Totuşi, trebuie observat că acestea sunt spuse de către Scriptură şi pentru noi, cei care, chemaţi să facem roade ale dreptăţii[802], «*am căzut din cauza iubirii de bogăţie în ispită şi în cursă şi în pofte nebuneşti şi vătămătoare, care îi cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare*»[803].

---

[797] *Lc*. VIII, 14.
[798] *Mt*. VII, 16.
[799] *Is*. V, 3.
[800] *II Reg*. XII, 5.
[801] *Is*. V, 4.
[802] *Iacob* III, 18.
[803] *I Tim*. VI, 9.

«*Am așteptat să facă struguri, dar ea a făcut spini*»[804]. Repetiția este de trebuință, căci în cele de mai sus cel care proclama cântarea spunea: «*Am așteptat să facă struguri*», dar aici adresează cuvintele către cei în fața cărora se judecă: «*Judecați între Mine și via Mea. Am așteptat să facă struguri, dar a făcut spini*»[805].

144. «*Acum vă voi vesti ce voi face viei Mele*»[806].

Este propriu iubirii de oameni a lui Dumnezeu să nu aducă pedepsele în tăcere, ci să vestească dinainte prin amenințări chemându-i la pocăință pe cei care au păcătuit. Așa a făcut ninivitenilor prin Iona[807]. Nici Israelului care a păcătuit nu i-a adus distrugerea în tăcere, ci mișcându-Și slujitorul [să facă] rugăciune de cerere pentru popor, a vestit dinainte, spunând: «*Și acum, lasă-Mă și voi șterge poporul acesta*»[808]. Am învățat ceva asemănător și în Evanghelie despre parabola împotriva smochinului, stăpânul lui spunând cultivatorului: «*Iată, de trei ani vin la smochin, căutând rod în el, și nu găsesc. Taie-l. De ce să ocupe pământ în zadar?*»[809] Dar a spus aceasta provocându-l pe cultivator la îngrijirea lui, stârnind și sufletul neroditor să facă roadele care îi reveneau.

Ce am spus se poate găsi mai clar la Ieremia: «*Căci,* spune, *iată ca lutul olarului, așa sunteți voi în mâinile Mele, casa lui Israel. În sfârșit dacă voi spune despre un neam sau un regat, că-l voi dezrădăcina și-l voi pierde, și neamul acela se va întoarce de la răutățile lor, Mă voi căi*[810] *pentru răutățile, pe care voiam să le fac lor. Și în sfârșit voi spune despre un neam și un regat că îl voi ridica și îl voi sădi și vor face rele înaintea Mea, neascultând glasul Meu, Mă voi căi pentru cele bune, pe care am spus că le voi face lor*»[811]. Astfel și aici primim profeția, nu ca o hotărâre a celor care vor veni cu siguranță, ci ca o

---

[804] *Is*. V, 4.
[805] *Is*. V, 3-4.
[806] *Is*. V, 5.
[807] *Iona* III, 4.
[808] *Ieș*. XXXII, 10.
[809] *Lc*. XIII, 6.
[810] Verbul folosit este chiar μετανοέω „a se pocăi", „a se căi", „a-și schimba gândul".
[811] *Ier*. XVIII, 6-10.

amenințare ce aduce întoarcerea de la păcat. Care sunt amenințările?

145. «*Voi îndepărta gardul ei și va fi de jaf. Și voi dărâma zidul ei și va fi spre călcare. Și voi lăsa via Mea și nu va fi tăiată, nici săpată și vor crește spini în ea ca într-un pământ uscat. Și norilor le voi porunci să nu o ude cu ploaie. Căci via Domnului este casa lui Israel și Omul din Iuda este Mlădița iubită. Am așteptat să facă judecată, dar a făcut nelegiuire, și nu dreptate, ci țipăt*»[812].

Acum luându-le la rând și cercetându-le pe fiecare din amenințări și examinând sensul lor, să căutăm dacă nu ne privesc și pe noi cele spuse. «*Voi dărâma,* spune, *gardul ei*»[813]. Este potrivit ca gardul să fie înțeles drept poruncile din Lege, sau chiar Israelul, din *Epistola către efeseni* a lui Pavel, care spune: «*El este Cel care a surpat peretele din mijloc al despărțiturii (gardului) și a desființat Legea poruncilor prin învățături*»[814]. Căci același lucru părea că este și o pază a lui Israel și o prevenire a amestecului și unirii cu popoarele, care din cauza jugului greu al Legii se abțineau de la primirea cuvântului dreptei credințe. Deci, Cel care a desființat prin învățături, adică prin contemplările înalte, păzirea literei trupești și umile a Legii, Acela a dărâmat peretele din mijloc al gardului, fără să-Și lase poporul neîngrădit, ci cuprinzându-l într-o singură curte, ca să fie o singură turmă și un singur Păstor[815].

Acum Scriptura amenință să dărâme gardul, adică să îndepărteze întreaga pază a lui Israel. Și, pentru că prin îngeri a fost dată Legea în mâna mijlocitorului[816], se spune, poate în pildă, că va îndepărta paza îngerilor, care veghează hotarele Israelului. Dar poate și fiecare dintre noi, având un sfânt înger pus în jurul celor care se tem de Domnul, fiind văzut cu păcate, se face pasibil de nenorocirea cu care s-a amenințat și a fost lipsit de zidul siguranței sfintelor puteri, care, cât timp sunt de față, îi păstrează nezdruncinați pe cei vegheați de ei. Iar lipsit de această siguranță, orice suflet este lăsat

[812] *Is*. V, 5-7.
[813] *Is*. V, 5.
[814] *Ef*. II, 14-15.
[815] *In*. X, 16.
[816] *Gal*. III, 19.

pentru jaf duşmanilor, adică lucrărilor potrivnice, şi spre călcarea celui care se laudă şi spune: «*Am dat ocol lumii şi iată-mă*»[817]!

Asemenea şi *Psalmul* despre vie spune: «*De ce ai dărâmat gardul ei?*»[818], şi: «*a ruinat-o vierul din pădure*»[819]. Căci cei care nu sunt îngrădiţi de cuvântul şi puterea îngerească sunt predaţi mişcărilor iraţionale şi, din cauza miasmei păcatului sporită în ei, merită atacul de către porci, care tot mai mult stârnesc mizeria păcatului şi se tăvălesc în ea. Asemenea spune şi Apostolul: «*Şi precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în conştiinţă, Dumnezeu i-a lăsat în patimi de ocară, să facă cele ce nu se cuvin*»[820]. Adică cei care resping paza cuvântului, sunt predaţi gândurilor animalice şi demonilor răi care fac necurăţii. Totuşi ameninţarea a ajuns asupra Israelului, când din cauza păcatului împotriva Domnului au fost predaţi şi lăsaţi neamurilor, făcându-se de jaf şi spre călcare duşmanilor.

146. Apoi spune: «*Şi voi dărâma zidul ei şi va fi spre călcare*»[821].

În cele care relatează mai sus binefacerile Lui către popor, spune: «*gard am pus în jurul ei şi am ridicat turn*», dar aici: «*Voi îndepărta gardul ei şi voi dărâma zidul ei*», spunând, pe cât mi se pare, „zid" în loc de „turn". Şi turnul este însă [compus din] patru ziduri legate între ele la colţuri, încât şi acolo prin turn se înţelege incinta înaltă de ziduri a viei, pentru a fi inaccesibilă şi intangibilă pentru duşmani. Zidul nostru este dărâmat când ne facem nevrednici prin uşurătate de paza învăţăturilor dumnezeieşti. Căci pentru cel drept Dumnezeu este turn în faţa duşmanului[822], dar întreaga siguranţă şi paza întregii fortăreţe a celui păcătos sunt îndepărtate din cauza părăsirii.

«*Şi voi lăsa via Mea şi nu va fi tăiată, nici săpată*»[823]. De aici este clar că lăsarea păcătoşilor se face prin părăsire. Căci despre cei de care se îngrijeşte, Scriptura spune: «*Nu te voi lăsa, nici nu te voi pă-*

---

[817] *Iov* I, 7.
[818] *Ps*. LXXIX, 13.
[819] *Ps*. LXXIX, 14.
[820] *Rom*. I, 28.
[821] *Is*. V, 5.
[822] *Ps*. LX, 3 (Septuaginta v. 4).
[823] *Is*. V, 6.

răsi»[824], dar despre cei la care renunță complet, pe aceștia îi lasă liberi să facă voile trupului și ale gândurilor lor[825], încât disciplina Lui le este inutilă. De aceea spune: «*voi lăsa via*». Și ce i se va întâmpla de aici? „Nu va fi tăiată, zice, nici nu va mai fi săpată". Căci după cum cei care taie via îi adună puterea, încât să o dea cu economie și chibzuință prin rodirea necesară, tot astfel și sufletul îndoit sub nevoi se abține și se smerește cu folos și se întoarce la propria lui îngrijire, alegând ceea ce este necesar și folositor din lucruri. Dar cel lăsat liber, ca o vie nebăgată în seamă, este năpădit de vegetație și se risipește în cele inutile și nefolositoare, făcând întreaga paradă a faptelor pentru înșelarea multora. Căci cel care săvârșește făptuirea celor pieritoare, se asemănă viei, care își dezvoltă lemne (corzi) și frunze și cârcei, dar nu face vinul dătător de bucurie, care poate fi ținut în cămările împărătești.

147. De aceea via lăsată suferă de două lucruri groaznice: „nici nu este tăiată, spune, nici nu este săpată". Se spune ce înseamnă a nu fi tăiată, adică a nu fi constrânsă de împrejurările care sunt administrate spre folosul celor năpăstuiți. Este săpat cel care e învățat să primească întreaga materie din jurul lui spre folosul propriu. Nesăpat este cel bogat, care își apasă sufletul cu greutatea celor pământești, la care nici ploaia cerească nu coboară. Căci nu ajunge la rădăcină, multă zădărnicie fiind adunată peste ea. Totuși, cel care este învățat de cuvântul pătrunzător să-și îndepărteze mulțimea de lucruri pământești și pieritoare și să respire după strâmtorare, să le dezgroape pe cele ascunse în el, să răstoarne rădăcinile amare și, ca să zicem așa, să le usuce prin pocăință, acela este cel „săpat". De aceea și răspândirea spinilor este împiedicată, adică grijile vieții acesteia nu vor mai avea niciun loc prin răsturnarea celor pământești.

Pentru a nu fi tăiat mai trebuie primit și ceea ce s-a spus în *Evanghelia după Ioan*: «*Eu sunt via cea adevărată, iar Tatăl Meu este lucrătorul. Orice ramură care nu aduce roadă întru Mine, El o îndepărtează, iar orice ramură care aduce roadă, El o curățește ca mai*

[824] *Ios*. I, 5.
[825] *Rom*. XIII, 14.

multă roadă să aducă»[826]. De aceea, iconomul cel rău spune: «*Să sap nu pot*»[827], dar iconomul cel bun și priceput sapă de jur împrejur cu chibzuință, adică le va pune în mișcare pe toate cele care îi sunt la dispoziție și le va adapta la viața care îi stă înainte. Se arată că după cum pământul, desprins de rădăcină, se face hrană pentru plantă, dar rămas pe aceasta, o apasă și o îngreunează, la fel și cu deținerea de avuții, dacă [acestea] rămân celor bogați, le îngreunează sufletele, dar dacă sunt înstrăinate de cei care le au, ca să fie împărțite celor lipsiți, atunci se fac proprietatea lor.

Dar dacă nu este tăiată, nici săpată, urmează ca spinii să crească [în ea] ca într-un pământ uscat. Mântuitorul nostru spune că cei cuprinși de grijile vieții sunt pământ care a scos spini, care primește rodul cuvântului, dar este sufocat de spini[828]. În sufletul necultivat sunt adesea mulțime de griji. De aceea spune: «*Vor crește spini în ea ca într-un pământ uscat*»[829].

148. Observă că mai sus a spus: «*Am așteptat să facă struguri, dar a făcut spini*», aici însă adaugă: «*și vor crește*». Căci Scriptura arată mărimea răutății și răspândirea peste măsură prin creșterea spinilor. Apoi, pentru că lăstarii viei sunt răi, se îndepărtează de ea și ploaia, de vreme ce s-a folosit de ajutorul de la ea pentru ceea ce nu trebuie. Încât și noi, când nu ne folosim de mijloacele date nouă de Dumnezeu spre bine, ni se îndepărtează ajutorul cel din cer. Dacă via este Israel, ea rămâne necultivată pentru că nu a întors Stăpânului roadele cuvenite, ci pentru că i-a bătut și i-a lovit cu pietre și i-a ucis pe slujitorii trimiși mai înainte, iar în cele din urmă și-au întins mâinile spre ucidere și asupra Fiului Însuși al Stăpânului[830]. Toate aceste fapte rele și nedrepte sunt numite spini[831], din cauză că sunt lăstarii pământului blestemat, iar norii au primit la fel porunci să nu plouă peste via care a produs așa ceva.

---

[826] *In*. XV, 1-2.
[827] *Lc*. XVI, 3.
[828] *Lc*. VIII, 14.
[829] *Is*. V, 6.
[830] *Mt*. XXI, 35-39.
[831] *Fac*. III, 18.

De aceea, cine sunt norii și cine furtuna? Să încercăm să ajungem la sensul celor spuse [plecând] de la alcătuirea norilor. Acum norul este aer dens, compus alcătuit din evaporarea umedă de pe pământ, ridicat apoi de vânturi, iar când și-a primit consistența corespunzătoare de la ele și când dobândește suficientă greutate de la umezeala răspândită în el, atunci lasă picăturile spre pământ. Și firea furtunilor este aceasta, având început din pământ și fiind purtate prin aer iarăși pe pământ.

Asemenea erau și profeții, care își aveau începutul cu firea obișnuită, dar prin curăția sufletului erau înălțați de puterea Duhului și picurau în sufletele celor drepți și roditori picăturile cuvintelor roditoare. Asemenea era Moise care spunea: «*Ca ploaia să curgă învățătura mea*»[832], și iarăși: «*ca furtuna pe iarbă și ca viforul pe verdeață*»[833]. De aceea, aceste puteri cerești primesc poruncă să nu plouă pe via care a scos spini, care cu proprii spini L-a încoronat pe Stăpânul meu. Acum este liniște în sinagoga aceea de cuvântul lui Dumnezeu și nu mai este profet, nici conducător, nici întâistătător[834], ci acalmie groaznică și neînnorată, vechiul blestem venind asupra ei: «*Deasupra capului cerul îți va fi bronz și jos pământul îți va fi de fier*»[835], și iarăși: «*Să dea Domnul ca ploaie a pământului tău praf și pulbere din cer să cadă asupra ta, să te piardă*»[836]. Căci nu mai sunt norii duhovnicești și nici profet, fiind păzită strașnica poruncă a Domnului. Chiar dacă se spune că norii plouă, nu este altceva decât Domnul Cel care plouă. Căci, spune profetul, «*nu este Cel ce plouă ca Tine*»[837]. Și iarăși se spune pentru Domnul: «*Și voi revărsa ploaia peste o cetate, iar peste altă cetate nu voi revărsa ploaia. Peste o parte va ploua și partea, peste care nu voi lăsa ploaia, se va usca*»[838], bunul Dumnezeu rânduind ca partea păcătoșilor să nu fie plouată, ca să se usuce în ea lăstarii răutății. Se arată clar sensul cu-

[832] *Deut*. XXXII, 2.
[833] *Deut*. XXXII, 2.
[834] *Dan*. III, 38.
[835] *Deut*. XXVIII, 23.
[836] *Deut*. XXVIII, 24.
[837] *Ier*. XIV, 21 (Septuaginta v. 22).
[838] *Am*. IV, 7.

vântului, pentru că numește Israelul vie, despre care se amenință că vor fi cele vestite și spuse mai dinainte.

149. «*Și Omul din Iuda, Mlădița iubită*»[839].

Denumirea lui Iacob a fost împărţită la Israel şi Iuda, mai întâi în vremea lui David, după sfârșitul lui Saul, când poporul a fost împărţit la fiul lui Saul şi la David[840], dar în cele din urmă în vremea lui Roboam, când Ieroboam, fiul lui Nabat, cel care a dus în păcat Israelul, a luat cele zece triburi[841]. De aceea, şi acum se întâlneşte o dublă denumire. Căci din *[cartea] a patra a Regilor* se arată că Israelul a păcătuit mai mult şi de aceea a fost mai repede în captivitate. Şi în *Iezechiel* nouăzeci şi trei de zile sunt numărate pentru păcatele Israelului, dar patruzeci pentru ale lui Iuda[842]. De aceea și aici, via care a scos spini se face casa lui Israel, dar Omul din Iuda nu mai este vie, ci Mlădiţă, nu mai este uscat, ci iubit. Dar Cine este Omul ridicat din Iuda, Care a înflorit în viaţă şi cu adevărat a fost iubit, nu este greu de văzut pentru cel pus să contemple acestea[843].

«*Am așteptat să facă judecată, dar a făcut nelegiuire, și nu dreptate, ci țipăt*»[844]. De vreme ce după Solomon, «*gândurile drepților sunt judecăți*»[845], ni se cere să le facem pe toate cu judecată și nimic în mod nedrept. Desigur, fărădelegile urmează unei vieţi nedrepte şi necercetate. Căci cel care nu urmează cuvântului drept, nici nu judecă ceea ce trebuie făcut și nici [nu se conduce] după ceea ce este dat în canoanele legii, face nelegiuire și nu este lucrător al dreptăţii, ci este pricinuitor de ţipăt şi zgomot şi confuzie. De aceea, judecăţilor drepte le urmează liniştirea celor judecaţi, [aceia] primind cu fermitate cele hotărâte; dar celor nedrepte [le urmează] ţipătul şi zgomotul de răzvrătire, [aceia] fiind revoltaţi de nedreptate.

---

839 *Is*. V, 7.
840 *II Reg*. II, 10.
841 *III Reg*. XII, 20.
842 *Iez*. IV, 5-6.
843 Omul din Iuda este identificat de Sf. Vasile în sens duhovnicesc cu Mântuitorul Hristos, mai ales că „Mlădiță" devine în scrierile profetice un termen tehnic mesianic.
844 *Is*. V, 7.
845 *Pr*. XII, 5.

Iar referitor la acest țipăt, și Apostolul îndeamnă, spunând: «*Orice țipăt și orice zgomot să piară de la voi, împreună cu orice răutate*»[846].

Dar este și un țipăt onorabil, pe care l-a scos Domnul când a stat în sanctuar[847], pe care și David l-a folosit, spunând: «*Cu glasul meu către Domnul am strigat*»[848]. Și nu este nimic uimitor ca același nume să fie rânduit pentru [lucruri] opuse și să însemne aici ceea ce este tulburat și agitat, dar dincolo ceea ce este vestit și nobil din învățăturile cerești. Totuși în textul de față, țipătul este înrudit cu cel care se ridica din Sodoma și Gomora[849].

150. «*Vai celor care lipesc casă lângă casă și apropie țarină [de țarină] ca să ia ceva de la vecin. Oare veți locui voi singuri pe pământ? Căci s-au auzit acestea în urechile Domnului Savaot. Căci dacă se vor face case multe, spre pustiire vor fi; mari și frumoase, și nu vor fi locuitori în ele. Căci unde lucrează zece perechi de boi, se va face un ulcior [de grâne]. Și cel ce seamănă șase artabe*[850] *va face trei măsuri*[851]»[852].

Acum sunt numiți nefericiți cei care din cauza dorinței de mai mult taie din cele ale aproapelui și nu se mulțumesc cu averile proprii din țarini, nici cu cele ale lor din case, ci trec dincolo de hotarele de lângă [ei] în [țarina] cultivată și-și adaugă casele vecinilor și fiind apăsați de propria lăcomie, nu suportă să rămână în propriile

846 *Ef.* IV, 31.
847 *In.* VII, 37.
848 *Ps.* CXLI, 1 (Septuaginta v. 2).
849 *Fac.* XIX, 13.
850 Artaba este o măsură de capacitate persană. Herodot, *Istorii*, I, 192, spune că artaba măsoară cât 53 de choinice atice (mai exact cât un medimnos, compus din 48 de choinice, plus încă trei choinice) (cf. Herodotus, *Books I and II*, trad. A.D. Godley, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts / William Heinemann ltd, London, 1975, pp. 240-242). Artaba ar avea în jur de 53 de litri (cf. David Asheri / Alan Lloyd / Aldo Corcella, *A Commentary on Herodotus Books I-IV*, Oxford University Press, Oxford / New York, 2007, p. 209). Ar fi deci vorba în total de aproximativ 300 de litri, ceea ce corespunde cu măsura de capacitate din ebraică. Acolo apare *homer*-ul, care măsura 394 de litri (cf. HALOT).
851 Probabil „măsura” (μέτρον) se referă la *choinix* (aproximativ un litru). Rata de pierdere ar fi în acest caz de 3 litri la 300. În ebraică apare *’efa*, a zecea parte dintr-un *homer*, deci 39,4 litri.
852 *Is.* V, 8-10.

hotare, ci se folosesc pentru iubirea de avere nemăsurată de pretextul credibil, că pare-se sunt apropiate și lipite de cele ale vecinilor.

Scriptura îi întâmpină pe aceștia cel mai acuzator, spunând: «*Oare veți locui voi singuri pe pământ*»[853]? Căci dacă [pare] drept ca vecinul care își cultivă pământul deținut să fie îndepărtat, este clar, că după ce acela a fost aruncat, iarăși altul se va arăta vecin ție. Și inima lacomă îți va insinua să spui iarăși același lucru către acela, arătând credibil [motivul] ca să faci ca cele alăturate să fie ale tale. Dar când și acela va pleca despuiat de cele proprii și al treilea câmp va face parte din averea ta, iarăși [va fi] alt vecin, alte strădanii să-l alungi [și] pe acela de pe proprietăți și să-ți faci ale tale [și lucrurile] celui de-al treilea vecin. Care îți va fi limita poftirii a tot mai mult? Căci inima lacomă se aseamănă focului, care pătrunde în materia arsă, distrugându-le pe unele, apoi mergând la altele. Sau poate după cum lipsa materiei se face stingerea incendiului, tot așa și singurul care oprește inima lacomă și ochiul nepotolit este [faptul] că nu mai are pe nimeni să se învecineze cu averile. De aceea, vindecând patima de departe, ca și cum ar alina sufletul iubitor de avuții, Scriptura spune: «*Oare veți locui voi singuri pe pământ*»?

151. Dacă poftești cele ale vecinului, iar vecin nu îți va lipsi niciodată, trebuie în mod clar să ajungi la marginile lumii locuite de noi. Dar dacă aceasta este imposibil, oprește-ți, omule, de la primul gând impulsul către rău, fiind mulțumit cu cele pe care le-ai primit, rămânând cu cele pe care le ai, știind că și cea [mai] măreață dintre case, fiind clădită din nedreptate, este goală de locatari, iar mulțimea câmpurilor adunată din lăcomie, adeseori se arată lipsită de roade. Căci adesea dreptatea dumnezeiască anticipează judecata viitoare și transformă casele dobândite nedrept în ceva nefolositor, după o locuire cu mulți oameni și o bunăstare strălucită, făcându-le pustii de locatari.

Bunăoară, adesea am cunoscut neamuri întregi distruse complet, încât din lipsă de urmași construcțiile caselor nobile și semețe s-au prăbușit la pământ. Dar și cei care își întind peste măsură hotarele averilor proprii prin încălcarea [câmpurilor] aproapelui, prin

[853] *Is*. V, 8.

faptul că averile au fost dobândite din geamătul celor nedreptăţiţi, s-au arătat complet străini de binecuvântarea dumnezeiască, încât acolo unde au lucrat zece perechi de boi, abia se adună un ulcior şi acolo unde sunt însămânţate şase artabe sunt adunate trei măsuri de roade, ceea ce este un număr mult prea mic de seminţe.

152. De aceea, chiar textul are un folos mare şi direct; dar pentru cel muncitor se poate aduce un folos mai mult din profeție după anagogie[854]. Căci se poate ca prin case să se înţeleagă învăţăturile şi faptele fiecăruia, din cauza densităţii şi unităţii construcţiei din sensuri despre fiecare dintre învăţături. De aceea, după cum într-o casă temelia stă la baza construcţiei, la fel şi la învăţături sunt unele ipoteze şi prime principii, pe care bazându-se dogmatizează, ţesându-le laolaltă pe cele din continuare care sunt consecvente şi conectate cu principiile prime. De aceea, cei care leagă învăţătura de credinţă, care Îl are ca temelie şi principiu pe Domnul nostru Iisus Hristos, cu învăţăturile înstrăinate şi străine de credinţa în Dumnezeu, aceștia sunt cei pe care Scriptura îi deplânge ca făcând contrariul a ceea ce este cuvenit, lipind casă de casă.

Că învăţăturile despre credinţa în Dumnezeu sunt numite case ne-a învăţat chiar Domnul printr-o pildă, spunând: «*Oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le face, se va asemăna cu bărbatului înţelept care şi-a clădit casa pe stâncă*»[855]. Dar se pare că şi Pavel, în *prima [Epistolă] către corinteni*, ne învaţă că fiecare dintre cei care au crezut în Hristos își zidește o casă. «*Căci,* spune, *nimeni nu poate pune altă temelie, decât cea pusă, care este Iisus Hristos. Iar de zidește cineva pe această temelie aur, argint, pietre scumpe, lemne, fân, trestie...*»[856]. Pentru că între cei care construiesc învăţături, unii gândesc [învăţături] vrednice de râs şi glumă, ca şi cum ar construi „râs", iar cei mai de cinste construiesc [învăţături] serioase, Miheia, nimicind casele celor ridicoli, spune: «*Cei din Gat să nu vă măriţi şi*

[854] Anagogia este unul dintre aspectele interpretării duhovnicești, înălţând mintea de la sensul simplu către realitățile împărăției lui Dumnezeu. Ea are astfel un pronunţat caracter eshatologic.
[855] *Mt*. VII, 24.
[856] *I Cor*. III, 11-12.

cei din Akkarim nu construiți din casă după râsul vostru»[857]. Și iarăși același, mustrându-i pe învățătorii netrebnici, spune: «*Ascultați acestea, conducători ai casei lui Iacob și ceilalți ai casei lui Israel, cei ce urâți judecata și toate cele drepte le strâmbați, care zidiți Sionul cu sânge și Ierusalimul în nedreptăți…*»[858]. Căci oricine construiește învățături străine, zidește Sionul, adică turnul de veghere, în sânge, iar cel care adună biserica celor răi, zidește Ierusalimul în nedreptăți.

De aceea, dacă sunt două feluri de zidire, una bună, pe stâncă și pe temelia lui Hristos, iar alta umilă (josnică), ce este de râs și pricinuitoare de nimicire, la fel Scriptura îi numește nefericiți pe cei care lipesc casa bună de [casa] mai umilă, ca și cum ar amesteca cele neamestecate. Fii atent dacă nu cumva toți oamenii care dogmatizează ceva despre adevăr, având o casă bună prin cele sănătoase și adevărate primite înainte după concepțiile obișnuite și prin cele semănate în ei de Creator[859], când cad de la adevăr, introducând [lucruri] străine de învățătura dumnezeiască din vicleșugul înșelării din afară, alipesc, ca să zicem așa, de o casă bună o casă mai rea. Acestea [sunt de ajuns] la cuvântul despre „casă”.

153. Dar pentru că sfântul nu este numai construcția lui Dumnezeu, ci și țarina lui Dumnezeu, după cum spune fericitul Pavel[860] și sufletul însuși a fost întemeiat ca o casă și înrădăcinat ca o plantă, căci spune: «*în iubire înrădăcinați și întemeiați*»[861], vino să tratăm și despre apropierea în ceea ce privește țarina, pe care făcând-o în mod josnic și decăzut, [aceia] se fac vrednici de osânda din aceasta. Să cercetăm, astfel, cele care s-au spus despre agricultură, ca fiind înrudite de cele de dinainte. Este, deci, o sădire nobilă, după Solomon, cel care spune: «*Mi-am sădit o vie, mi-am făcut grădini și livezi și am sădit în ele orice pom roditor*»[862]. Dar este și o sădire, pe care nu a sădit-o Tatăl ceresc, care va fi și dezrădăcinată după amenința-

[857] *Mih*. I, 10.
[858] *Mih*. III, 9-10.
[859] δημιουργός.
[860] *I Cor*. III, 9.
[861] *Ef*. III, 17.
[862] *Eccl*. II, 4-5.

rea Domnului[863]. Această sădire are o vie din planta Sodomei și din coarda de vie a Gomorei, rodește struguri de fiere și produce ciorchini de amărăciune proprietarilor. «*Mânia șerpilor este vinul lor și mânia aspidelor de nevindecat*»[864].

Cel care și-a sădit partea conducătoare (mintea) cu orice [plantă] roditoare duhovnicească și pune peste cele sădite din fire în el de Creator pentru arătarea roadelor dreptății cele de la cultivatorul cel rău, acesta este cel [numit] nefericit de Scriptură din cauza apropierii condamnate a țarinii de țarină. De aceea îl și amenință cu nerodire, pentru că nu a produs felurile de roade corespunzătoare învățăturii din jurul lui. Căci «*unde lucrează zece perechi de boi, se va face un ulcior [de grâne]*». Textul vorbește despre obiceiul localnic al celor care după [metoda] feniciană ară via cu boii. Scriptura arată despre cei șovăielnici și cei care hotărăsc învățături dușmănoase și le leagă unele de altele, ale căror suflete sunt neroditoare.

154. «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră, așteptând până seara. Căci vinul îi arde. Cu chitare, cu psaltirioane, cu timpane și cu fluiere beau vinul; dar spre lucrurile Domnului nu caută și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*»[865].

Partea aceasta de față a profeției oferă exegeza textului apostolic, căci acolo spune: «*Bețivii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*»[866], iar aici: «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră*». Căci la evrei este obiceiul să se numească sicheră orice băutură care poate produce beția. Deci, cei care imediat cum începe ziua, după *Pilde*[867], își mișcă ochii după potire și cupe și se uită în jur unde sunt petreceri, cercetează de jur împrejur vinăriile și tavernele, se primesc unii pe alții la banchete și-și irosesc orice grijă a sufletului pe gândurile despre acestea, aceștia sunt jeliți de profet.

Ei nu-și acordă niciun timp pentru contemplarea minunilor lui Dumnezeu, nici nu-și dau răgaz ochilor să privească în sus la cer și la frumusețea din el, încât din această punere în ordine să-L cuge-

[863] *Mt*. XV, 13.
[864] *Deut*. XXXII, 33.
[865] *Is*. V, 11-12.
[866] *I Cor*. VI, 10.
[867] *Pr*. XXIII, 31.

te pe Făcătorul existenței[868], ci își înfrumusețează banchetul cu diverse covoare și cu draperii înflorate, arătând o neobișnuită râvnă și îngrijire pentru pregătirea vaselor de băut, inventând frapiere (psyktere) și ritoane și cupe (phyale) și pocale (kissybioane) și cupe pentru amestec (kratere) și alte asemenea nume și forme pentru pregătirea beției, ca și cum diversitatea veselei le-ar tăinui mahmureala, iar schimbarea și predarea necontenită a vaselor le-ar aduce un amuzament suficient pentru băut. Apoi toastând pe rând unii pentru alții și intrând în întrecere pentru băut, câtă rușine au lăsat deoparte?! Și cei învinși și cei învingători, toți sunt beți.

155. Iar unii sunt conducătorii banchetului, paharnici șefi și șefi ai meselor – ordine în dezordine și aranjare într-un lucru neorânduit. Stăpânii sunt beți, slujitorii sunt beți. Toate sunt pline de [oameni] care râd și sunt beți: o priveliște jalnică pentru ochii creștinilor. Apoi, totuși, după cum solemnitatea paznicilor le sporește cu mult autoritatea conducătorilor din afară, la fel și cei care înconjoară beția ca pe o regină cu o asemenea slujire, înveșmântează ceea ce este condamnabil cu excesul de strădanie. Coroane peste aceștia și flori împrăștiate la banchet, miruri și miresme și mii de plăceri exterioare născocite oferă celor pierduți o și mai multă preocupare, aducându-le pedeapsa veșnică pe măsura strălucirii actuale.

Apoi petrecerea mergând mai departe, cu fluiere și chitare și timpane, în adevăr jelindu-i pe cei pierduți, dar după practica celor beți [cântând] ca să le stârnească prin melodie toate plăcerile sufletului, încât vinul nu mai este suficient [doar] ca prin căldura din el să ridice roiul de pofte în sufletul mizerabil al celor care beau, ci pentru ca toate simțurile să le fie posedate de plăcerea încântătoare: auzul să [le] fie fermecat cu fluierele, mirosul să [li] se umple de arome, gura să slujească trecerii vinului, ochii să vadă cele petrecute – deși mai degrabă să privească pe lângă, pentru că [aceștia] și-au pierdut claritatea simțirii din cauza beției.

De aceea se spune: «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră, cei care așteaptă până seara și-și petrec ziua în acestea, încât nu-și mai oferă niciun timp să caute spre lucrurile*

868 *Înț. Sol.* XIII, 5.

Domnului și lucrurile mâinilor Lui să le socotească»[869]. Când să le învețe pe cele despre Dumnezeu? Dimineața? Dar imediat după ce se scoală din somn, caută sicheră. La amiază? Dar atunci petrecerea este pentru ei în creștere și în toi. Seara? Dar încă beau. Și ziua le-a trecut, dar beția nu le-a trecut, ci chiar mai mult continuă noaptea, care în special le aparține.

156. «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră, așteptând până seara*»[870]. Apoi profetul spune cauza pentru care ei pot continua în petrecere: «*Căci vinul îi arde*», arătând cauza pentru care pofta de a bea le este nesăturată. Pentru că, spune, cu cât [vinul] neamestecat [le] intră [pe gât] mai mult, pe atât îi produce corpului o mai multă căldură, uscând umezeala firească a celui care bea. Apoi cred că vinul însuși făcându-se pentru sine combustibil[871], cel de dinainte îi pregătește loc liber pentru cel care intră. După cum râpele, când apa curge în ele, [devin] prea pline, dar când [apa] trece, rămân uscate, pietroase și lipsite de umezeală, tot așa și trupurile celor beți brăzdate de excesul de vin înlătură umezeala după fire.

«*Așteptând până seara*». De aceea așteaptă, spune, până seara. Pentru că vinul îi arde. Focul din vin, introdus în trup, devine flamă a săgeților arzătoare ale vrăjmașului[872]. Căci vinul scufundă gândirea și mintea, dar aprinde poftele și plăcerile, ca un ulei flăcările. De aceea, înțelegem ceea ce s-a spus, că «*Vinul îi arde*», nu doar despre pofta de a bea, ci și despre cealaltă încălzire a trupului. Apoi cuvântul continuă, sporindu-se anormalitatea. «*Cu chitare,* spune, *cu psaltirioane, cu timpane și cu fluiere beau vinul*»[873]. Căci chitariști tineri, care înșală în mod viclean ochii beți, și cântărețe la fluier și psaltirion (harpă), care își petrec rău tinerețea, și coruri și cântări de [lucruri rele] care incită trupurile spre voluptate și prin muzica vul-

[869] *Is*. V, 11-12.
[870] *Is*. V, 11.
[871] Vinul acționează ca un combustibil, pentru că materia sa întreține focul, unul dintre cele patru elemente de bază ale alcătuirii tuturor corpurilor din univers, după concepția anticilor.
[872] *Ef*. VI, 16.
[873] *Is*. V, 12.

gară frâng sufletele, îi provoacă pe cei [aflaţi] în beţie la orice plăcere ruşinoasă şi nelegiuită.

Ce reiese din aceasta? «*Spre lucrurile Domnului nu caută și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*»[874]. „A căuta" (a privi) arată percepţia prin ochi a celor văzute, iar „a socoti" înfăţişează contemplarea prin minte a celor nevăzute. De aceea, «*cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd, înțelegându-se din cele făcute, de la crearea lumii*»[875]; cel care nu caută spre lucrări, nu este condus nici spre contemplarea cu mintea.

157. Ce înseamnă ceea ce s-a spus? Că beţia este început al lipsei de Dumnezeu, fiind întunecare a minţii, prin care mai ales Dumnezeu face să fie cunoscut. Lucrarea mâinilor și răsplata așteptată [sunt] acel foc şi pedeapsa din iad[876], limba uscată care își doreşte o mică picătură [de apă] drept consolare, flama de pretutindeni, care nu permite inspirarea aerului pentru a răcori arșița din măruntaie[877]. În loc de cântăreţi din fluier, geamătul; în loc de beţia nemăsurată, dorinţa după o picătură [de apă], trupul celor beţivi fiind fript în cuptor; în loc de priveliști neruşinate, întunericul cel adânc; în loc de pofta neadormită, viermele neadormit[878]. Deci, cei care își cufundă mintea în beţie nu pot să contemple aceste lucrări ale mâinilor și pentru că nu prevăd ce îi așteaptă, Scriptura îi jelește ca fiind deja în acele [chinuri] teribile.

Să asculte acestea cei care în loc de Evanghelie ţin în case chitare şi lire, pentru că profetul îi cheamă ca fiind deja pierduţi, plângând din milă şi iubire pierirea lor.

158. «*Vai,* spune, *celor care cu chitare, cu fluiere, cu timpane și cu psalmi beau vinul*»[879].

Lira lucrată cu aur și fildeş îţi stă înălţată pe un soclu ca o statuie sau un idol al demonilor. Iar o femeie nefericită, în loc să învețe să-și plece mâinile pe fus, din obligaţia robiei a fost învăţată de tine

[874] *Is*. V, 12.
[875] *Rom*. I, 20.
[876] *Mt*. XXV, 41.
[877] *Lc*. XVI, 21.
[878] *Mc*. IX, 43.
[879] *Is*. V, 12.

să și le întindă pe liră; la fel ai plătit taxe, dând-o probabil unei femei instructoare, care după ce a trecut cu propriu său trup prin orice destrăbălare, stă [acum] în fața tinerelor ca învățătoare pentru unele asemănătoare. Pentru ea în ziua judecății ți se va întâmpla un rău îndoit: pentru cele pe care tu însuți le faci în mod rușinos și pentru cele cu care înstrăinezi de Dumnezeu sufletul nefericit prin învățături rele.

Apoi [ea] vine cu lira și își petrece mâinile în sunete [melodioase]; brațul este gol, fața nerușinată. Întregul banchet se întoarce și ochii tuturor se îndreaptă acolo și urechile ascultă în liniște acordurile. Atunci zgomotul se potolește, încetează râsul și întrecerea vorbelor necuviincioase. Se liniștesc toți din casă fermecați de melodia nestăpânită. Cel care tace acolo nu se liniștește în Biserica lui Dumnezeu, nici nu ascultă în liniște glasul Evangheliei. Firește! Pentru că vrăjmașul care acolo poruncește liniște, aici [în Biserică] el sugerează zgomot. Este o priveliște jalnică pentru ochii înțelepți ca o femeie să nu țeasă, ci să cânte la liră, să nu fie cunoscută de propriul bărbat, ci să fie privită de toți, să fie [o femeie] comună [tuturor], să nu intoneze un psalm de mărturisire [a păcatelor], ci cântece de desfrânată; să nu-L roage stăruitor pe Dumnezeu, ci să fi condusă spre gheenă; să nu se grăbească spre Biserica lui Dumnezeu, ci să alunge cu sine și pe alții. Câlții de lână sunt detestați de aceasta; nici nu știe, nici nu vrea să așeze urzeala, nici să întoarcă firul [în suveică]. Fiind împreună cu bețivii, se îndeletnicește cu ale acelora.

De fapt, țes o pânză de păianjen, își petrec mâinile pe corzile întinse ca pe niște urzeli, purtându-și pana [de cântat] ca pe o suveică încoace și încolo, [dar] nu arată niciun final al lucrării. Căci țelul artelor care sunt de trebuință pentru viață este expus ochilor, precum în tâmplărie tribuna, în arhitectură casa, în construcția de corăbii barca, în țesătorie haina, în fierărie sabia, dar al artelor zadarnice, precum cântatul la chitară, dansul, cântatul la fluier sau alte asemenea, când încetează lucrarea, dispare și obiectul lucrat. Și cu adevărat, după glasul apostolic, sfârșitul lui este pieirea[880].

---

[880] *Filip*. III, 19.

Trebuie să cercetăm acestea pentru cei care din multă relaxare pentru lux se folosesc la cină, fie în permanență, fie în momente considerate de bucurie, nunți sau petreceri, de fluiere și chitare și coruri, încât, învățând acuzația din cuvântul dumnezeiesc pentru asemenea îndeletniciri, de frica [amenințărilor] cumplite care atârnă deasupra, în continuare să vă schimbați obiceiul cel rău al vieții într-unul mai bun. Dacă cercetăm sensul celor spuse după altă interpretare, putem găsi și altceva folositor pentru sufletele noastre.

159. «*Vai de cei care se scoală de dimineață și umblă după sicheră*»[881].

Adică imediat ce întunericul cel din necunoaștere este dezlegat pentru ei prin introducerea în cunoașterea de Dumnezeu, când le răsare Soarele dreptății, fiind numiți credincioși în Dumnezeu în loc de nelegiuiți și necredincioși ca mai înainte și fiind integrați în Biserica lui Dumnezeu, tot așa fiind supuși de patimile trupului, încât își ies din minți și sunt răvășiți, sunt la fel cu cei întunecați de beție. De aceea, Scriptura îi nefericește pe unii ca aceștia, care [imediat] după învățătura lui Dumnezeu se dedau la beția patimilor. Căci îi știe pe cei care adesea se îmbată și fără vin Cel care spune: «*Vai de cei care se îmbată fără vin*»[882].

După cum vinul, turnat mai mult decât este trebuința sau puterea celui care bea, se întâmplă să aducă întunecare rațiunii, la fel și patimile dorinței, sau necazului, sau mâniei, punând stăpânire pe minte, îi face nebuni pe cei cuprinși de ele. Deci, foarte nefericiți[883] sunt cei care se cufundă în beție când viața începe, dar și cei care rămân până seara, adică cei care până la apusul vieții se predau patimilor. După un mod [de interpretare], lumina care vine în inimi din cunoașterea lui Dumnezeu se numește „dimineață”, iar după altul începem viața rațională, când cuvântul (rațiunea) se desăvârșește. După amândouă, întunecimea și noaptea sunt viața de dinainte, fie pentru că rațiunea (cuvântul) nu era desăvârșită, fie pentru că

---

[881] *Is*. V, 11.
[882] *Is*. XXVIII, 1.
[883] lit. „nefericiți și de trei ori nefericiți”.

sufletul era cufundat în iraţionalitate, fie pentru că, din cauza înstrăinării de Dumnezeu, sufletul era acoperit de întuneric adânc.

160. «*Vai de cei care se scoală de dimineaţă*», adică cei care imediat ce au lăsat deoparte nechibzuinţa tinereţii, în loc să răstoarne cu hotărâre patimile prin puterea raţiunii (cuvântului), sunt răsturnaţi de ele și urmează îndeaproape patimile ca o beţie. Căci cei mai nefericiţi sunt cei care, [fie] că viaţa începe sau încetează, nu se dezbară de această beţie. Sunt multe feluri de beţivi. Unii imediat după zori se opresc din beţie, alţii încetează cu puţin înainte să plece, iar alţii se întind și mai mult. De aceea, este bine ca imediat ce ne sculăm, să căutăm să trăim fără băutură și preoţește, ca să fim vrednici de intrarea în cele sfinte, fără să bem vin și sicheră. Căci s-a scris: «*Și a grăit Domnul către Aaron, zicând: Vin și sicheră să nu beţi, nici tu nici fii tăi împreună cu tine, de câte ori intraţi în cortul mărturiei*»[884]. Dar pentru că este dificil să te ridici cu firea omului la nepăcătuire, a doua cale, spune, este ca imediat de dimineaţă să te scoli din beţie. Dar petrecând în vinuri și căutând unde sunt petreceri, gândirea este preocupată cu cercetarea acestora, încât nu pot căuta la lucrurile Domnului, nici socoti lucrurile mâinilor Lui. Ci chitara și psalterionul le prelungesc beţia, invenţiile lui Iubal, cel care vine din genealogia lui Cain. Căci, spune, «*Lameh și-a luat două femei: numele uneia era Ada, și numele celei de-a doua, Sela. Și a născut Ada pe Iobel. Acesta era tatăl celor care locuiesc în corturi [și] cresc vite. Și numele fratelui său era Iubal. Acesta era cel care a descoperit psaltirionul și chitara*»[885]. Laban era obișnuit cu o asemenea chitară și muzică și dorea cu acestea să-l însoţească pe Iacob. «*Dacă m-ai fi anunţat, te-aș fi trimis cu bucurie și timpane muzicale și chitare*»[886]. Dar patriarhul a fugit [de ele] ca fiind opreliște în a căuta spre lucrurile Domnului și a socoti lucrurile mâinilor Lui.

161. Dar și în timpul lui Nabucodonosor, la inaugurarea chipului [turnat], când răsunau împreună trompeta, flautul, chitara, sambuca, acordul psaltirionului și orice fel de muzică, popoarele și

---

[884] *Lev*. X, 9.
[885] *Fac*. IV, 19-21.
[886] *Fac*. XXXI, 27.

semințiile și limbile cădeau la pământ. Dar cei care de dinainte nu suportau să bea vinul babilonian și detestau luxul mesei împărătești nu s-au închinat căzând, au disprețuit orice putere omenească și au stins chiar și puterea focului[887]. Iar dacă este păcat să nu vezi lucrurile Domnului și lucrurile mâinilor Lui să nu le socotești, să ne înălțăm ochii cugetului nostru și să vedem rațiunile creatoare[888] ale faptelor Domnului, și [plecând] de la măreția frumuseții creaturilor, să-L observăm pe Făcătorul făpturilor în acord cu cele create[889]. Și dacă «*cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd, înțelegându-se din cele făcute, de la crearea lumii*»[890], observarea sensibilă a făpturilor se numește probabil „vedere", iar percepția duhovnicească[891] a celor mai presus de ceruri se numește „contemplare"[892]. De aceea, «*spre lucrurile Domnului nu caută*», adică nu privesc spre cele sensibile cu ochii, «*și lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc*», adică prin lucrarea minții nu caută percepția celor nevăzute.

Pentru ca termenul „dimineață" să ni se clarifice încă și mai mult, ca revenire de la întuneric, fie de la iraționalitatea din tinerețe, fie de la necunoașterea lui Dumnezeu care este în suflete, intrarea de dinainte în adevăr se numește „dimineață". Adună din multe locuri de la profeți cele despre „dimineață" sau despre „zori", pentru ca problema să fie expusă prin alăturarea mai multora, precum: «*Trimiteam profeții în zori*»[893], și: «*Dimineața vei auzi glasul meu*»[894], și: «*Dimineața voi sta înaintea Ta și voi privi*»[895], și: «*Din noapte sculând în zori duhul meu către Tine, Dumnezeule*»[896], și: «*Dumnezeule, Dumnezeul meu, la Tine mă scol în zori*»[897], și: «*În*

[887] *Dan*. III, 7 ș.u.
[888] δημιουργικοὶ λόγοι.
[889] *Înț. Sol*. XIII, 5.
[890] *Rom*. I, 20.
[891] νοητός.
[892] νόησις.
[893] *Ier*. XXV, 4.
[894] *Ps*. V, 3 (Septuaginta v. 4).
[895] *Ps*. V, 3 (Septuaginta v. 5).
[896] *Is*. XXVI, 9.
[897] *Ps*. LXII, 1 (Septuaginta v. 2).

dimineți i-am ucis pe toți păcătoșii pământului»[898], și: «*Seara plânsul se va culca, și dimineața veselia*»[899].

Cum deci, fiind devotați binefacerii lui Dumnezeu făcute pentru oameni, profeții au fost trimiși dimineața? Pentru că orice cuvânt care vine de la Dumnezeu, vine la noi, care putem să ascultăm de voința dumnezeiască, adresându-se nu celor care se află în nechibzuință copilărească, ci celor care își au deja gândurile naturale către discernerea și a binelui și a răului. Despre acestea este Scriptura, căci imediat ce aceștia se îndreaptă spre contemplație[900] și, ca să zicem așa, își ridică ochii sufletului de la această necunoaștere și primesc o strălucire în ochii inimii, cuvântul lui Dumnezeu li se grăbește alături, distingând cele ce trebuie făcute și cele de cinste. [Aceasta] are același sens cu [textul] *Psalmului*: «*Dimineața vei auzi glasul meu, dimineața voi sta înaintea Ta*»[901].

162. Căci cât timp este noapte în jurul sufletului nostru și răsare încă soarele, nu putem fi ascultați de Dumnezeu, dar de câte ori sufletul curățit de necunoașterea de Dumnezeu aduce rugăciuni, fiind în strălucirea zilei raționale și duhovnicești, Îl are pe Dumnezeu ascultător al glasului său. De aceea spune: «*Dimineața voi sta înaintea Ta și voi privi*»[902]. Dacă urmează să stai în fața lui Dumnezeu, să nu stai cu niciun lucru rău, ci fă cele poruncite lui Moise[903]: tu, însă, stai înaintea Mea ferm, neclintit și nestrămutat, înfățișându-te înaintea Mea cu credință, ca să fii vrednic să vezi priveliștile adevărului.

«*Voi sta,* spune, *înaintea Ta și voi privi*». Căci cât timp cineva este contemplator al frumuseții arătate în cele văzute, este numit „firesc"[904] și „vorbitor despre cele firești"[905], dar când cineva, depășind acestea, stă înaintea lui Dumnezeu Însuși, după ce a cunoscut

---

[898] *Ps*. C, 10 (Septuaginta v. 8).
[899] *Ps*. XXIX, 5 (Septuaginta v. 6).
[900] νόησις.
[901] *Ps*. V, 4-5.
[902] *Ps*. V, 5.
[903] *Ieș*. XXXIII, 21.
[904] φυσικός.
[905] φυσιολόγος.

în ce fel sunt toate foarte bune și urcând de la frumusețea acestora către ceea ce este cu adevărat frumos și plăcut, a cărui vedere se întâmplă să se arate doar sufletelor curate, atunci continuând cu cele mai presus de fizică, numite de unii „metafizică”, poate să fie un văzător[906]. „Deci, spune [acesta], când voi sta înaintea Ta și mă voi apropia prin minte de contemplarea Ta, atunci voi primi lucrarea văzătoare prin luminarea din cunoaștere”. Ceea ce s-a zis: «*Cerurile spun slava lui Dumnezeu*»[907] este în acord cu aceasta, nu pentru că [ele] scot un glas perceptibil de auzul nostru, ci pentru că cel care se exersează în rațiunile (cuvintele) alcătuirii lumii și cunoaște rânduiala tuturor din cer va fi învățat prin acestea care scot ca un fel de glas mărirea slavei Celui care le-a făcut pe ele. La aceasta ne ridică și profetul, spunând: «*Priviți cu ochii voștri și vedeți Cine le-a făcut cunoscute pe toate acestea*»[908]. Căci „a privi” este a contempla în mod înalt și a fi condus prin cele văzute spre cugetarea Celui care le-a făcut. Iar „din noapte sculându-se de dimineață către Dumnezeu” este aceasta: când noaptea a trecut, iar ziua se apropie, să începem să umblăm cuviincios ca ziua, lepădând lucrurile întunericului, ospețe și bețiI, desfrânări și necuviințe[909], ca atunci să putem spune: «*Din noapte sculând în zori duhul meu către Tine, Dumnezeule*»[910]. Apoi și arată prin ceea ce este adăugat ce înseamnă „a face în sine dimineață”. «*Căci,* spune, *lumină sunt poruncile Tale pe pământ*»[911]. Poruncile sunt lumină, risipind întunericul necunoștinței. De aceea, și «*porunca Domnului este strălucitoare, luminând ochii*»[912].

163. Cât despre ceea ce se spune în *Psalmul C*: «*În dimineți i-am ucis pe toți păcătoșii pământului*», este clar oricui că se vorbește în enigmă, în mod acoperit. Nu [spune] că în fiecare început de zi îmi mânjesc mâinile cu sângele oamenilor; nu aceasta spune Scriptura. Căci aceasta mai este și greu de crezut, pe lângă [faptul că este

---

[906] ἐποπτικός, având și sensul de „inițiat”.
[907] *Ps*. XVIII, 1 (Septuaginta v. 2).
[908] *Is*. XL, 26.
[909] *Rom*. XIII, 12-13.
[910] *Is*. XXVI, 9.
[911] *Is*. XXVI, 6.
[912] *Ps*. XVIII, 9.

un lucru] blestemat. Cum putea fi în fiecare dimineață ucigașul tuturor păcătoșilor pământului? Fiindcă nu poate unul singur să le fie superior tuturor, mulți fiind păcătoși, după cum se pare. Și chiar dacă i-ar birui pe toți în război, nu ar fi în fiecare dimineață ucigașul lor. De aceea, ce este: «*În dimineți i-am ucis pe toți păcătoșii pământului, nimicindu-i din cetatea Domnului pe toți cei care lucrează nedreptatea*»? Să ascultăm mai chibzuit cele spuse, ca să nu acuzăm cuvintele profetice, ceea ce nu este drept. Cetate a Domnului este alcătuirea trupului omenesc. Păcătoșii pământului nu sunt alții decât cei despre care Mântuitorul spune că dinăuntru, «*din inimă ies gândurile rele, invidiile, uciderile, adulterele, furturile, mărturiile mincinoase și cele asemenea lor*»[913]. Cel care se curăță pe sine îi nimicește din propria alcătuire pe acești păcătoși ai pământului, care ies din trupul pământesc prin fiecare gând despre Dumnezeu. De aceea „dimineața" și „zorile" se fac în suflet la fiecare răsărire a învățăturii mântuitoare; în ele trebuie distruse toate gândurile care lucrează nedreptatea. Căci, dacă primele mișcări către rău ale sufletului nu sunt tăiate, concepțiile înaintează în mod necesar spre faptă. Un asemenea păcătos al pământului este gândul care sugerează adulterul, să privești femeia poftind-o[914]. Deci, dacă nu este ucis din suflet, ca și cu o sabie – cuvântul care taie și nimicește patimile –, și aceasta dimineața, adică la ieșirea la iveală, [altfel] după [aceea] adulterul din inimă îl va duce pe om la un păcat și mai mare decât acesta, chemându-l la lucrarea prin trup.

164. Considerăm că ceea ce a fost spus de către Ieremia este în acord cu aceasta: «*Blestemat este cel care face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă și ce-l care-și oprește sabia lui de la sânge*»[915]. Căci cel care urmează să fugă de greutatea blestemului trebuie ca niciodată să nu-și oprească sabia de la sângele unor asemenea păcătoși. Asemenea este și ceea ce se spune acum despre dimineață. Vai celui care, [ieșind] din întunericul și din necunoașterea nopții, după

[913] *Mt*. XV, 19.
[914] *Mt*. V, 28.
[915] *Ier*. XLVIII, 10.

prima vârstă, când raţiunea (cuvântul) răsare în el, caută sicheră deopotrivă cu sculare din somn.

Iar dintre cei biruiţi de patimi, unii au rămas în beţia patimilor, dar alţii curăţindu-şi mintea caută la lumea celor văzute şi socotesc ipostazele şi firile[916] celor raţionale. Căci cele văzute au nevoie de o privire atentă, de aceea „caută spre” (privesc). Iar cele raţionale au nevoie de o raţiune (cuvânt) detaliată, de aceea „socotesc”. Doar că trebuie mai întâi să cauţi spre lucrările Domnului şi atunci [abia] înaintezi spre contemplarea lor. Asemenea era şi Cel care spune despre Sine: «*El Mi-a dat cunoştinţa cea adevărată despre cele ce sunt, ca să ştiu întocmirea lumii şi lucrarea stihiilor, începutul şi sfârşitul şi mijlocul vremurilor, întoarcerile solstiţiilor şi schimbările timpurilor, cursurile anotimpurilor şi rânduiala astrelor, firile animalelor şi pornirile fiarelor, forţa duhurilor şi gândurile oamenilor, feluritele neamuri şi puterile rădăcinilor*»[917].

165. «*De aceea poporul Meu a ajuns robit, pentru că nu L-au cunoscut pe Domnul, şi a ajuns o mulţime de morţi din cauza foamei de pâine şi a setei de apă*»[918].

Acestea, după istorie, pot corespunde cu relatarea momentelor ultimului asediu al iudeilor, când unii au fost luaţi în robie, iar alţii au pierit de foame şi sete[919]. Şi cauza, pentru care au suferit acestea, este clară: că nu L-au cunoscut pe Domnul, Care venea la ei. Încât şi nouă ni se potriveşte îndemnul din cuvântare. Spunem acestea, pentru că cei care urmăresc băutura şi beau vinul cu muzică neîngăduită şi îşi ocupă privirile cu vederi necuviincioase şi nu suportă să caute la lucrurile Domnului, pentru că sunt mai degrabă iubitori de plăceri decât de Dumnezeu, [aceştia] devin înrobiţi şi supuşi vrăjmaşilor.

Dar s-au întâmplat şi o mulţime de morţi între ei din cauza foamei şi a lipsei de apă. Căci cei care nu acceptă hrana cuvenită su-

---

[916] Cele două concepte cheie din învăţătura ortodoxă: ὑπόστασις „ipostasul” şi οὐσία „firea”.

[917] *Înţ. Sol.* VII, 17-20.

[918] *Is.* V, 13.

[919] Distrugerea Ierusalimului în urma celui de-al doilea război dintre iudei şi romani, când răscoala lui Bar Kochba a fost înfrântă.

fletelor se fac morți greșelilor. Și cei care nu sunt crescuți cu apa odihnei[920], nici nu caută să bea din acea apă, despre care Domnul a spus samaritencei: «*Cel care bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac*»[921], aceștia se fac morți. Căci, auzi, s-au întâmplat o mulțime de morți nu numai din cauza foamei, ci și din cauza setei de apă. Pentru că ei beau din acea apă, din care [bea] și samariteanca. Căci, spune, oricine bea din apa aceea, va înseta iarăși[922]. Nu beau din apa curgătoare spre viața veșnică[923]. Iar aceasta este un îndemn spre cunoaștere. Căci dacă necunoscându-L pe Domnul ajung robi, trebuie să ne străduim pentru harisma cunoașterii. Dar poate că adevărata moarte nu din cauza foamei de pâine, nici a setei de apa aceasta sensibilă, ci din cauza foamei de a asculta cuvântul Domnului[924] li se întâmplă sufletelor care nu ascultă. Căci: «*Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt care iese din gura lui Dumnezeu*»[925]. De aceea «*Domnul nu lasă să moară de foame sufletele drepților*»[926], și: «*Mai tânăr am fost și am îmbătrânit și nu l-am văzut pe cel drept părăsit și nici seminția lui cerând pâini*»[927]. Și: «*Fiii cămării de nuntă, cât timp mirele este cu ei, nu pot posti*»[928]. Dar oriunde este foame și sete, acolo este și moarte. Deci, ca să nu murim de foame, să căutăm pâinea cerească și ca să nu fim pârjoliți de sete, să căutăm apa, despre care Domnul a spus: «*Dacă bea cineva din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac*»[929].

166. «*Iar iadul și-a lărgit sufletul și și-a deschis gura sa fără încetare. Și se vor coborî cei slăviți și cei mari și cei bogați și cei netrebnici ai lui și cel care se bucură de el. Și omul se va smeri și bărbatul se va necinsti și ochii semeți se vor smeri*»[930].

[920] *Ps*. XXII, 2.
[921] *In*. IV, 14.
[922] *In*. IV, 13.
[923] *In*. IV, 14.
[924] *Am*. VIII, 11.
[925] *Mt*. IV, 4.
[926] *Pr*. X, 3.
[927] *Ps*. XXXVI, 25.
[928] *Mc*. II, 19.
[929] *In*. IV, 14.
[930] *Is*. V, 14-15.

Pentru ca Scriptura să ne înfăţişeze mulţimea celor pierduţi, spune că iadul şi-a lărgit gura. Ca la animale, [care] din multa nevoie sfâșie cu furie hrana și își lărgesc gura cuprinzând hrana, la fel și iadul se spune că și-a făcut gura mai încăpătoare. Dar poate că Scriptura ne arată că locașul iadului este un loc obișnuit în cele mai de jos ale pământului, umbrit din toate părţile şi neluminat și [că există] o intrare care duce spre caverne, prin care se face coborârea sufletelor osândite pentru rău, care din cauza mulţimii celor pierduţi spune că a devenit mai încăpătoare, ca să-i primească pe toţi. Căci iadul nu este vreo ființă, nici vreo putere impusă celor care au murit, după mitologia[931] celor din afară[932].

De aceea, cei care pentru că nu-L cunosc pe Domnul ajung robi şi se topesc de foamea și de setea hranei duhovnicești, se coboară în iad împreună cu cei slăviţi, cu cei mari, cu bogaţii şi netrebnicii. Trei sunt ameninţările pentru păcătoşi: robia, moartea şi coborârea în iad. Căci robia este căderea de la viaţa de dinainte, prin vicleşugul vrăjmaşului, care ne-a scos afară din fericirea din rai, moartea este înstrăinarea de porunca făcătoare de viaţă, iar coborârea la iad este îndepărtarea de Dumnezeu prin multa răspândire a păcatului și prin dispoziția contrară binelui. După cum dreptul a înviat deja împreună cu Hristos şi a şezut împreună în ceruri, la fel nedreptul este numit deja rob și mort și coborât în iad din cauza păcatelor de moarte.

Scriptura enumeră diferite tagme ale celor care coboară în iad. Mai întâi cei slăviţi; aceştia ar fi cei cu o reputaţie dreaptă care nu au deloc mărturia corespunzătoare din partea vieţii pentru aparenţa afișată; apoi cei mari, care printr-o putere și autoritate oarecare îi depăşesc pe cei mulţi; şi bogaţii, care s-au înconjurat în mod nedrept de o mare mulţime de averi sau cei care au o dorință nepotolită de mai mult; iar cei netrebnici ai lui, cei care, ca o boală nimicitoare răspândită prin contagiere, îi strică pe cei care vin la ei fie prin învăţătura netrebnică, fie prin provocarea la păcat, fiind numiţi pe

[931] μυθοποιία „scornirea de mituri”.
[932] Păgânii.

drept „plăgi”[933]. Unii ca aceștia coboară în iad. «*Și cel care se bucură,* spune, *de el*». Acesta ar fi un iudeu după trup, care se bucură de Ierusalimul pământesc, dar care nu caută spre fericirea păstrată sfinților lui Dumnezeu. Observă însă că «*de el*» se spune după uzul limbii vorbite, după cum este obiceiul despre casele particulare ca acestea să fie numite mărite datorită locuitorilor [din ele]. Asemenea este și: «*temeliile lui [Sionului] în munții cei sfinți*»[934]. Și cel care se bucură de aceea de el[935] se va coborî în iad.

167. «*Și omul se va smeri, spune, și bărbatul se va necinsti*»[936].

Nu trebuie să sufere umilința într-un loc, ci în voia [interioară]. Căci dreptul este ridicat prin dorința cerească, dar cel neevlavios este umilit prin afinitatea cu cele de jos. Omul obișnuit, ridicat doar prin foloasele comune din fire, care nu trăiește după puterea prezentă în el de la prima alcătuire, va fi umilit. Dar cel care se află în urcuș și este deja vrednic să fie numit „bărbat”, dacă devenind slab se predă patimilor, va fi necinstit. De aceea, «*omul se va smeri și bărbatul se va necinsti*», pentru că unul nu și-a păzit ceea ce este comun, iar celălalt a pierdut și bunul dobândit de el din exercițiu (asceză) prin întoarcerea către ceea ce este mai rău.

«*Căci omul se va smeri*». «*Căci ochii Domnului sunt înalți, iar omul este smerit*»[937]. Bărbatul va fi necinstit, nesocotindu-L pe Dumnezeu prin încălcarea poruncilor. Căci cei care Îl nesocotesc vor fi necinstiți, după cum Îl auzim pe Domnul în *Prima [carte] a Regilor*, spunând: «*Pe cei ce Mă slăvesc îi slăvesc, iar pe cei ce Mă nesocotesc îi necinstesc*»[938]. Deci, bărbatul va fi necinstit de propriul păcat, căci păcatul face necinste. «*Căci,* spune, *vor învia unii spre viața veșnică, iar alții spre ocară și rușine veșnică*»[939]. Dacă cinstea este acordarea întâietății, iar întâietatea este răsplata virtuții, sfinților

[933] Λοιμός înseamnă „plagă”, „boală”, dar metaforic are și sensul de „netrebnic”.
[934] *Ps*. LXXXVI, 1.
[935] De Ierusalim.
[936] *Is*. V, 15.
[937] *Is*. II, 11.
[938] *I Reg*. II, 30.
[939] *Dan*. XII, 2. După cum observă N. Lipatov, Sf. Vasile combină aici Septuaginta cu Theodotion – cf. St. Basil the Great, *Commentary on the Prophet Isaiah*, trad. N.A. Lipatov, p. 193, n. 7.

li se acordă și cinste și întâietate, iar celor neevlavioși cele opuse. Dumnezeu îi cinstește pe cei vrednici. Căci El însuși este Cel cu adevărat cinstit și care îndeamnă la cinstire. De aceea, cel ce s-a necinstit nu își poate dobândi cinstea. Pe fiecare îl necinstesc patimile de rușine, descoperite întregii creații.

«*Și ochii semeți,* spune, *se vor smeri*»[940]. Cei care își ridică spre înălțime cugetul Îl văd pe Cel care le descoperă pe toate acestea, aceștia având ochii semeți pentru că și-au condus cugetul mai presus de toate trupurile; apoi, din cauza concepției greșite și a atașamentului puternic față de cele materiale, nu se mai țin de vederea celor mărețe, ci ajungând plini de desfătarea trupească, se spune pe drept că vor fi umiliți.

168. «*Și Domnul Savaot Se va înălța în judecată*»[941].

Adică după răsplătirea dreaptă la cele spuse mai înainte, Domnul Dumnezeu Se va înălța la judecată, fiindcă una dintre cele care îndeamnă spre slava lui Dumnezeu este judecata făcută de judecător asupra celor necuvioși după vrednicia faptelor, încât și în judecată să fie contemplată înălțimea priceperii și puterii lui Dumnezeu. Căci după cum cei care contemplă înțelepciunea orânduirii celor cerești, conform poziției astrelor, mișcării și relației pe care o au între ele, socotesc măreția priceperii Lui, încât pot să spună că: «*nu este număr priceperii Lui*»[942], tot așa cei care văd rațiunile (cuvintele) judecății, nu se minunează mai puțin de înțelepciunea și priceperea judecății și de răsplătirea fiecăruia după vrednicie până la cele mai mici lucruri[943]. De aceea poate că Îl înălțăm pe Dumnezeu prin fiecare realizare, încât El este înălțat în cumpătarea noastră și este înălțat în dreptatea noastră. Iar pentru că acestea sunt realizate prin conlucrarea lui Dumnezeu, când susținându-ne ne îndreaptă iarăși, sprijinindu-ne și întărindu-ne prin conlucrarea Lui, atunci spunem: «*Te voi înălța, Doamne, că m-ai ridicat*»[944].

---

[940] *Is*. V, 15.
[941] *Is*. V, 16.
[942] *Ps*. CXLVI, 5.
[943] *Mt*. XVI, 27.
[944] *Ps*. XXIX, 1 (Septuaginta v. 2).

Înălțările (preamăririle) lui Dumnezeu sunt multe: prin cunoaștere și pricepere, prin pomenirea mărețiilor Lui și contemplarea judecăților Lui. De aceea se spune despre cel drept: «*Laudele lui Dumnezeu [sunt] în gâtlejul lui*»[945]. Apoi, pentru că puterea lucrării este orânduită prin statornicia contemplării, spune: «*săbii cu două tăișuri în mâinile lor*»[946], adică sunt cuvintele sufletului care taie și dezrădăcinează patimile. Iar dacă Domnul Savaot înseamnă „Domnul oștirilor"[947], atunci oștirile care Îi slujesc la vremea judecății Îl vor înălța și Îl vor slăvi pentru judecata cea dreaptă și nesupusă greșelii. Asemenea considerăm că, judecându-Se Domnul cu oamenii, căci «*Domnul Însuși va veni la judecată cu poporul*»[948], doar Domnul va fi înălțat[949], nimeni nefiind îndreptățit înaintea Lui. Căci cine, cercetând binefacerile noastre de la Creator și iconomiile atât de feluritele care vin deopotrivă la întregul neam omenesc, va putea răsplăti cu unele la fel și vrednice cele venite la el din darul Domnului? De aceea sfinții sunt uimiți, spunând: «*Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie*»[950]?

169. «*Și Dumnezeu, Cel sfânt, va fi slăvit în dreptate*»[951].

Slăvirea Celui sfânt în dreptate urmează înălțării în judecată. Cei care L-au contemplat înălțat în judecăți, aceștia înțeleg slava dreptății Lui.

«*Și vor paște cei jefuiți ca taurii și mieii vor mânca pustiurile celor duși departe*»[952]. Poporul ajuns rob, din cauză că nu Îl cunoștea pe Domnul și pentru că a păcătuit cu băutura, va fi păscut ca o turmă. Aceștia sunt aceiași cu cei jefuiți, în vremea cât au fost înrobiți. Este clar că, de câte ori suntem slăbiți în război de puterile potrivnice, robiți de ele, suntem jefuiți ca o pradă după victorie. Iar jefuiți,

---

945 *Ps*. CXLIX, 6.
946 *Ps*. CXLIX, 6.
947 În ebraică צָבָא *țava'* „oștire". Forma Iahve Țevaot (Savaot) înseamnă „Iahve (Domnul) oștirilor". Se referă în primul rând la oștirile îngerești, dar, prin extensie, și la oștirile lui Israel.
948 *Is*. III, 14.
949 *Is*. II, 11.
950 *Ps*. CXV, 3.
951 *Is*. V, 16.
952 *Is*. V, 17.

nu mai primim cele proprii lucrurilor raţionale spre hrană noastră, ci purtaţi la întâmplare de mişcările iraţionale, petrecem în felul taurilor în pustiul acestei vieţi. De aceea nu a spus „vaci", ci „tauri", căci vacile se adună în turmă, dar taurii din cauza părţii pasionale [a sufletului] sunt irascibili unii cu alţii, sunt păscuţi risipiţi unii de alţii. Iar pentru că după robie multe [locuri] se pare că au fost pustiite, pentru că locuitorii au fost luaţi de duşmani, de aceea spune: «*şi meii vor mânca pustiurile celor duşi departe*». Căci după istorie cei ajunşi refugiaţi din Iudeea în campania lui Nabucodonosor, au fost captivi, fiind duşi în Babilonia[953]. De aceea, spune, mieii vor paşte ţara care aparţinea celor duşi şi captivi din cauza războiului [şi] care a ajuns păşune prin pustia multă, pentru că nu mai poartă nicio rămăşiţă a vechii populaţii, ci face să crească din pustia oamenilor iarbă înaltă şi moale. Dar poate că Scriptura spune în enigmă profetic că fiind aruncaţi afară din petrecerea cu sfinţii cei care au călcat poruncile divine, noi, cei cărora li s-a acordat prin căderea acestora cele pentru a fi mântuiţi, numiţi miei din cauză că suntem nou născuţi în credinţă, suntem păscuţi în locurile celor luaţi, bucurându-ne de hrana duhovnicească şi raţională a cuvintelor lui Dumnezeu ca de o iarbă moale. Şi Domnul i-a numit pe cei nou născuţi după credinţă „miei", când i-a spus lui Petru: «*Simon Bar Iona, mă iubeşti? Paşte mieluşeii Mei*»[954].

170. «*Vai de cei care îşi trag păcatele ca şi cu o funie mare şi ca şi cu o curea de jug a unei viţea nelegiuirile, de cei care spun: Să se apropie repede cele pe care le va face, ca să vedem şi să vină voia Sfântului lui Israel, ca să cunoaştem*»[955].

Păcătuind ne pregătim lanţuri şi funii, cu care suntem legaţi după măsura mulţimii sau mărimii păcatelor, împletindu-ne legături ale sufletelor fie mai mari, fie mai mici, cu care, după Ieremia[956], ajungem prinşi. Deci cei stăpâniţi de dorinţa trupului sunt cuprinşi de lanţuri pământeşti, cu care, după hotărârea dreaptă a Judecătorului, fiind legaţi de mâini şi de picioare, cei condamnaţi

[953] *II Par*. XXXVI, 20; *IV Reg*. XXV, 11.
[954] *In*. XXI, 15.
[955] *Is*. V, 18-19.
[956] *Plâng. Ier*. III, 34.

sunt aruncați în întunericul cel din afară[957]; de mâini, pentru că [sunt] cele care lucrează, iar de picioare, pentru că [sunt] cele care merg. Căci de fapt fiecare este legat cu frânghiile propriilor păcate, încât fiecare dintre mădularele care lucrează păcatul să fie legat fiind pedepsit cu propriul lanț.

«*Vai,* spune, *de cei care își trag păcatele ca și cu o funie mare*»[958], adică cei care leagă cu greșeala dintâi o a doua și o a treia una după alta, necuviințe și nedreptăți și neînfrânări. Căci trebuie ca cei cuprinși de păcate, în loc să acumuleze și să adune la răutăți altele, imediat după prima încolăcire a relelor să se lepede de păcate. Este imposibil ca firea umană să nu păcătuiască, pentru că nu este drept pe pământ care să facă binele și să nu păcătuiască[959]. După păcătuirea din grabă sau din înșelarea celui care uneltește împotriva noastră, este posibil ca schimbându-ne să ne pocăim și să nu mai stivuim rele peste rele.

Căci după cum cei care împletesc rogojini, când [funia] răsucită urmează în scurt timp să se termine, introduc alta, lungind-o și mărind-o, la fel și cei care sunt scufundați în rele. Până să se termine primul păcat, îl încep pe al doilea, și aceluia îi adaugă iarăși un altul. Și astfel întreaga viață care li se continuă cu păcate seamănă cu o funie mare împletită, având și ceea ce este anterior împreună legat, dar și ceea ce este mereu prezent este lipit în asemănarea cu ceea ce a fost adus înainte. De aceea, spune: «*Vai de cei care își trag păcatele ca și cu o funie mare*»[960].

Să înțelegem ceea ce s-a spus și dintr-un exemplu. Dacă ar fi cineva stimulat de păcatul nestăpânirii, privește prin câte mijloace își atrage păcatul necuviinței. Mai întâi își aranjează într-un anume fel trupul, își tunde într-un anume fel părul, se îmbracă într-un anume fel cu veșmântul, și acesta deloc întâmplător, ci meșteșugit ca împodobire, arătând o migală pentru iubirea de frumos față de el, până la [detalii precum] brâul [și] sandalele. Apoi își procură averi ca să cumpere cu ele tinerețea celei iubite. Apoi își ticluiește peți-

[957] *Mt.* XXII, 13.
[958] *Is.* V, 18.
[959] *Ps.* XIII, 3.
[960] *Is.* V, 18.

toare care să îi aducă [femeia iubită], ţine cuvântări care provoacă pierzania, își pregătește ocazii pentru întâlniri întâmplătoare, petreceri și banchete, întrevederi lungi. Prin atâtea mijloace aducându-și răul desfrânării, acesta este cel care își trage păcatul ca și cu o funie mare. Și, pe scurt, orice rău împotriva aproapelui, săvârșit nu din întâmplare, ci săvârşit din voie și cu premeditare cu multe pregătiri, este o funie mare, cu care oamenii își trag păcatele aflate chiar și la depărtare. Așa de mari fiind aceste funii, sunt greu de dezlegat, din cauza forței păcătoșilor în rele și pentru că ei își împletesc puternic și strâns păcatele.

171. De aceea spune: «*și ca și cu o curea de jug a unei vițea*»[961].

Căci legăturile de la jug nu sunt rupte uşor nici de animalele de jug cele mai puternice și care trag cu forţă greutăţile. Scriptura insistă pe forță, spunând că este cureaua de la jugul unei viţele, adică de la animalul cel mai puternic, care nu este slăbit nici prin poveri, nici prin timp. Vai, deci, de cei care își fac pregătiri mari pentru a păcătui, şi acestea cu forţă şi putere. Totuși este posibil ca cel ajuns captiv al păcatului să Îl urmeze pe Hristos, «*Cel care le spune celor prinși: Ieșiți, și celor din întuneric: Descoperiți-vă*»[962]. Cei prinși ieşind din închisoare şi din întuneric, privind spre lumina adevărată, Îi urmează lui Hristos mărturisind, legaţi cu cătuşe, până când datorită schimbării pentru cele bune se fac vrednici să fie dezlegaţi de Acesta din lanţurile din care socoteau până atunci că nu se poate scăpa. Dar aceştia care își trag păcatele şi nesocotesc judecata dumnezeiască, grăbesc adesea prin cuvânt cele cu care au fost ameninţaţi, pentru că nu sunt convinși de ele și spun: «*Să se apropie repede cele pe care le va face, ca să vedem și să vină voia Sfântului lui Israel, ca să cunoaștem*»[963].

Dar aceasta este funia mare care trage păcatul aflat departe. Căci este clar că spun unele ca acestea necrezând în veacul viitor și disprețuind cele cu care sunt amenințați. Cel înfricoșat de judecata (tribunalul) lui Hristos și cel care își aduce în memorie păcatele din

[961] *Is*. V, 18.
[962] *Is*. XLIX, 9.
[963] *Is*. V, 19.

tinereţe nu va îndrăzni să grăbească judecata. Dimpotrivă, își caută o perioadă mai mare, ca să poată într-un timp mai mult să-şi cureţe sufletul său de murdăria păcatului. Exemple pentru graba fără rațiune către cele viitoare sunt Ahitofel[964] şi Iuda[965], care din cauza faptului că le-au considerat mai grele pe cele prezente decât pe cele de după acestea și reproșul de la oameni [mai greu] decât pedeapsa gheenei, au preferat moartea prin spânzurare celei de la sine. Căci cei care cred în veacul viitor nu s-ar fi spânzurat, ci chiar dacă detestă viaţa, continuă în cele de aici, considerându-le pe cele viitoare mai înfricoșătoare decât cele prezente. Asemenea era Iov, care zicea: „De-aş avea un folos să mă omor sau să-l rog pe altul și să facă aceasta pentru mine". Căci din acestea se arată cât de greu de suportat este nenorocirea şi că își păstra prudenţa în legătură cu planul împotriva lui însuși.

Asupra acelora care se scapă pe ei înşişi cu violenţă (se sinucid) stă condamnarea de ucidere. Și pentru că la Pavel am găsit ca fiind spus de către unii: «*Să facem rele, ca să vină cele bune*»[966], considerăm că și acea îndeletnicire este o funie care duce la un păcat mare. Căci se spune că o asemenea părere la iudei s-a făcut din multa strâmbătate: „Dacă se aşteaptă să fie distrugerea din cauza mulţimii păcatului, haide să facem rele și să săvârșim măsura ultimă a nedreptății, ca să vină schimbarea celor prezente și toate să ajungă într-o stare mai bună".

172. «*Vai celor care spun răului bine și binelui rău, celor care consideră întunericul lumină și lumina întuneric, celor care consideră dulcele amar și amarul dulce*»[967].

Dar cel desăvârșit care are prin deprindere simţurile antrenate, trebuie să poată discerne între firea cea bună și cea rea[968]. Și schimbătorul de bani destoinic trebuie să ţină binele și să se ferească de orice fel de rău[969]. Dar cel care are discernământul sufletului

---

[964] *II Reg*. XVII, 23.
[965] *Mt*. XXVII, 5.
[966] *Rom*. III, 8.
[967] *Is*. V, 20.
[968] *Evr*. V, 14.
[969] *I Tes*. V, 22.

nimicit oferă mărturii schimbate despre orice valoare. Şi se pare că este o multă indiferenţă în firea umană să ia în considerare [exact] opusul despre fiecare adevăr. Şi, o, de ar ajunge acest dezacord doar la cei din afara credinţei după Scripturi, care spun că toate raţionamentele (cuvintele) despre fiecare lucru sunt echivalente şi orice claritate, pe cât ţine de ei, o transformă în ambiguitate, care spun că argintul este negru, din cauza otrăvii care iese din el, că soarele este negru pentru că înnegreşte trupurile cu care este mai mult în contact! Şi din unele ca acestea construiesc învăţătura despre suspendarea judecăţii, fiindcă simţirea are înşelări şi nu percepe ceea ce lucrurile sunt prin fire, ci ochii sunt înşelaţi de colorit, pe gâtul porumbelului observând alte culori în momente diferite schimbându-se vederea în funcţie de răsucirile animalului şi de poziţiile faţă de raze.

De aceea sprijinindu-se pe percepţia cu ajutorul ochilor, nici nu sunt de acord [că este] zi, nici nu mărturisesc [că este] noapte. Drept urmare, cad şi în necredinţa în Dumnezeu, concluzionând că nici toată [lumea] nu este administrată de pronia lui Dumnezeu, nici nu este purtată de la sine.

Dar ai putea vedea pe mulţi şi dintre cei care au crezut în scrierile legiuitoare şi profetice, care se luptă cu convingere prin obiecţie la fiecare [lucru] împotriva clarităţii, ca să slăbească şi să tulbure adevărul din învăţături. Unii mărturisesc că cred în Hristos Iisus, dar nu sunt aflaţi «*uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere*»[970], ci despărţiţi în dezbinările cele mai mari. Unii din simplitate, dar nu puţini din setea de conducere şi din vanitate, doresc, de aceea, să fie arătaţi multora ca fiind înţelepţi şi având cunoştinţă peste ceilalţi.

Toate [locurile] s-au umplut de cei care se confruntă unii cu alţii şi se contrazic în învăţătură, fiecare susţinându-şi certăreţ propria învăţătură şi cu cea mai înverşunată încordare forţându-se să le răstoarne şi să le respingă pe ale celuilalt. Dar cei care se laudă că au păzit învăţătura apostolică şi, prin succesiune de la aceia, că au primit predica Evangheliei, trebuie să arate prin consensul despre învăţături că sunt părţi ale Bisericii lui Hristos celei una.

---

[970] *I Cor*. I, 10.

173. Această tulburare ajunge nu numai la cunoştinţă, ci şi la fapte. «*Sunt căi ale omului care par să fie drepte, dar capetele ei dau în fundul iadului*»[971]. Şi: «*există drept care piere în dreptatea lui şi necuvios care rămâne în răutatea lui*»[972].

Dacă este ceva greu de văzut, [atunci] şi dreptatea adevărată aparţine acestei categorii. De aceea şi Solomon numără împreună acestea ca deopotrivă de cinstite, spunând: «*să înţelegi parabolele şi cuvântul întunecat (tainic), spusele înţelepţilor şi pildele*»[973]; «*să înţelegi dreptatea adevărată şi faci dreaptă judecata*»[974]. De aceea, mulţi aduc din grabă judecăţi contradictorii, înainte de observaţia dobândită prin raţionamentul (cuvântul) suficient şi cercetat foarte amănunţit, din nesăbuinţă dându-şi încuviinţarea faţă de învăţătura fiecăruia fără cercetare.

Disciplina dialectică este crezută mai degrabă că poate să le ofere pe acestea: să împartă distinct naturile lucrurilor, să le recunoască pe cele de acelaşi fel şi să le separe pe cele opuse. De aceea, ştiindu-se pe sine că are dialectica dumnezeiască, a spus: «*Să-ţi fie plăcută vorba mea*»[975], căci dialectica celor certăreţi şi a celor care tratează lucrurile în mod înverşunat nu este plăcută, ci este ceva revoltător. Dar fiind cele trei perechi, lumină şi întuneric, bun şi rău, amar şi dulce, sunt ele o singură [problemă] în subiect sau se diferenţiază între ele după gen? Deci după [sensul] mai simplu, este evident că răul este atribuit decăderii moravurilor, bunul (frumosul) este definit ca un bun lăudabil, întunericul ca aer lipsit de lumină, iar lumina este substanţa[976] care destramă întunericul. Dulcele este delicateţea savoarei sau seva plăcută simţului gustului. Iar amarul este ceea ce, fiind gustat, se face aspru la gust. Deci, după sensul mai simplu, acestea se deosebesc foarte mult unele de altele.

Cine este deci atât de nebun încât, fiind în miezul nopţii, să numească întunericul lumină, iar ochii fiindu-i în confuzie în întu-

---

[971] *Pr.* XVI, 25.
[972] *Eccl.* VII, 16.
[973] *Pr.* I, 6.
[974] *Pr.* I, 3.
[975] *Ps.* CIII, 35 (Septuaginta v. 34).
[976] οὐσία.

neric, să se poarte ca și cum ar fi în lumină strălucitoare? Cine, fiind necăjit de gustul celor amare, se poartă ca față de plăcerea cea mai dulce? Cui dintre cei care au ochi binele (frumosul) sensibil nu este ușor de recunoscut? Căci în simetria dintre ele a părților, [binele] îi unește prin finețea arătată pe cei întâlniți cu o atragere oarecum automată și naturală, iar urâtul produce de la sine o aversiune celor care privesc.

174. Dar se pare că nu despre cele binecunoscute prin simțire este Scriptura, căci dacă «*porunca Domnului este strălucitoare, luminând ochii*»[977] și «*sfeșnic pentru picioarele dreptului este cuvântul lui Dumnezeu*»[978], cel care nu trăiește după virtute, ci este înfășurat de patimile materiale, acela este cel care se bucură de o viață în răutate ca fiind vreo lumină, dar o evită pe cea după porunca Domnului ca fiind întuneric. Și cel care evită din cauza greutății poruncilor cuvintele lui Dumnezeu dulci gâtlejului celui drept, fiind mai presus decât mierea[979] pentru gustul lui rațional, acesta spune amarului dulce și dulcelui amar. Despre acestea trebuie gândit și despre bine (frumos), căci frumosul cu adevărat din suflet este bine proporționat prin virtutea deprinsă; căci virtutea este centrul și simetria, iar cele care încalcă virtutea pe ambele părți, excesele și lipsurile, sunt disproporția și urâțenia. Asemenea, bărbăția este centrul, excesul față de aceasta este cutezanța, iar lipsa acesteia timiditatea. De aceea binele (frumosul) sufletului este bine proporționat prin virtute, iar urâțenia [înseamnă] disproporții venite din răutate. Scriptura îi nefericește pe cei care aleg răul ca bine și fug de virtute ca de ceva rău.

Dar trebuie cercetată și cauza pentru care se zice despre bine (frumos) „cei care spun", iar despre lumină și dulce nu „cei care spun, ci „cei care consideră (țin)". «*Vai celor care spun răului bine și binelui rău, celor care consideră întunericul lumină și lumina întuneric, celor care consideră dulcele amar și amarul dulce*»[980]. Poate că Scriptura arată că la primele alegeri ale vieții greșim doar prin rațiune (cuvânt), dar ajunși la fapte și nedetașați prin experiență de rău,

[977] *Ps*. XVIII, 9.
[978] *Ps*. CXVIII, 105.
[979] *Ps*. CXVIII, 103.
[980] *Is*. V, 20.

ne punem, ca să zicem așa, hotarele faptelor, făcând lucrările răutății de neclintit. Căci cel care nu se schimbă de la nestăpânire și iubire de plăcere la cumpătare, își face amarul dulce. Și cel care fuge de viața după Evanghelie, dar alege viața de animal și irațională, își face întunericul lumină. Totuși cel care le apără pe acestea și vorbește obraznic despre fapte necuviincioase, acela este cel care spune binelui rău, după Apostol, care îi acuză nu numai pe cei care fac acestea, ci și pe cei care sunt de acord cei care fac[981]. Consideră (își face) întunericul lumină cel care pune lampa sub obroc sau o ascunde în vas și nu o pune pe sfeșnic[982]. Deci „a spune răului bine" este înțeles ca referindu-se la a dogmatiza, iar „a considera" întunericul lumină [ca] referindu-se la comportamentul din fapte.

175. «*Vai de cei care sunt înțelepți pentru ei și învățați în fața lor înșiși*»[983].

Acestea îi cuprind nu numai pe cei care cad în fapte, ci și pe cei care sunt ținuți de necredința și de necunoașterea față de Domnul nostru Iisus Hristos. Căci cel care nu crede în lumina cea adevărată[984], ci se face fiu al diavolului[985], acela spune întunericului lumină și luminii întuneric. După cum Domnul este lumină[986], tot așa este dulceață pentru cei care gustă din El cu înțelegere, aducând bucurie plăcută și plină de orice desfătare. De aceea cel care Îl gustă și ajunge la experiența bucuriei celei mai plăcute și delicate, spune: «*Gustați și vedeți că bun este Domnul*»[987]. De aceea, cel care nu crede în Domnul îi spune amarului dulce. Dar cel care nu crede în Domnul, nici nu înțelege firea frumuseții adevărate, nici nu primește vederea ei – căci nu în armonia membrelor, nici în vreo culoare care să strălucească pe trup se află plăcerea, ci doar în cugetul curățat cu prisosință este cunoscut cu siguranță binele (frumosul) din firea dumnezeiască, după *Psalmul*, care spune: «*În strălucirea și în*

[981] *Rom*. I, 32.
[982] *Mt*. V, 15.
[983] *Is*. V, 21.
[984] *In*. I, 9.
[985] *I In*. III, 10.
[986] *In*. VIII, 12.
[987] *Ps*. XXXIII, 8 (Septuaginta v. 9).

frumusețea Ta»[988] – deci cel care nu primește prin proprii ochi strălucirile frumuseţii dumnezeiești, acela spune răului bine (frumos). Iar prin negarea acesteia, în mod clar este de acord cu opusul.

Caci dacă Domnul este lumină, cel opus Lui este desigur întuneric. Dacă firea adevărului este dulceață, minciuna este desigur amară. Deci prin negarea lui Dumnezeu se face confirmarea vrăjmașului. Dacă nu este părtășia dreptății cu nedreptatea, nici comuniunea luminii cu întunericul, nici armonie între Hristos și Veliar[989], acestea trebuie separate. Este nevoie de atenție mare și precisă ca să nu-l confundăm pe cel care se transformă în înger de lumină[990], considerându-l lumină, nici bucurându-ne de amăreala răutății, să atribuim vieții iubitoare de plăcere slava dulceţii; nici înrobindu-ne sufletul față de frumusețea trupurilor, să considerăm că firea frumuseții adevărate este în aceasta.

176. Deci «*Vai de cei care sunt înțelegători pentru ei și învățați în fața lor înșiși*»[991].

Acestea se pot spune despre cei care cred despre ei înșiși că sunt înțelegători și învățați, deși nu sunt astfel. Dar se pot [spune] și despre cei care au într-adevăr harisma înțelegerii și a cunoașterii, dar nu o împărtășesc și celorlalți. «*Căci înțelepciune ascunsă și comoară nearătată, care este folosul din amândouă*»[992]? Deci unii ca aceștia sunt învățați în fața lor înșiși, dar nu și în fața celorlalți, ca și cel care și-a ascuns talantul la sine[993]. Nu este învățat nici înaintea lui Dumnezeu cel care nu s-a folosit de cunoaștere spre slava lui Dumnezeu.

Se pare că este și o a treia asemenea interpretare a „celor înțelegători” și a „celor învățați”. Cei care sunt astfel de la Dumnezeu, care primesc darul de la El, dar care nu Îi atribuie lui Dumnezeu cauza înțelegerii, ci pun realizările pe seama lor, [aceștia] sunt înțelegători pentru ei și învățați în fața lor înșiși. Către ei este potrivit să

988 *Ps*. XLIV, 5.
989 *II Cor*. VI, 14-15.
990 *II Cor*. II, 14.
991 *Is*. V, 21.
992 *Înț. Sir*. XX, 31 (Septuaginta v. 30).
993 *Mt*. XXV, 25.

se spună: «*Ce ai pe care să nu fi primit? Iar dacă ai primit, de ce te lauzi, ca și cum n-ai fi primit*»[994]? Și: «*Dacă n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar trudi ziditorii*»[995].

De aceea se spune că înțelegerea este ca o disponibilitate a sufletului de a urmări, adunând imediat într-unul gândurile despre lucruri, [disponibilitate] care a fost formată prin desăvârșirea în noi a semințelor raționale[996]. Sau înțelegerea este capacitatea cugetului de a găsi cu perspicacitate ceea ce este propriu și cuvenit fiecărui lucru. Iar cunoașterea [este] deprinderea care are în sine ceea ce este statornic, nefiind schimbată de cuvânt (rațiune). Cel care cunoaște este cel care își asumă contemplările necesare pentru fericire, care deja cuprinde în sine [aceasta] ca pe un obicei și cu statornicie. Se spune că înțelepciunea este cunoașterea lucrurilor dumnezeiești și omenești și a cauzelor lor. Dar dacă înțelepciunea de la sine este Hristos[997], spunem că înțeleptul este cel desăvârșit prin participarea la Hristos, Care este înțelepciunea.

Cel înțelegător este considerat după desăvârșirea semințelor de înțelegere din noi. Cel care cunoaște [este considerat] după asumarea contemplărilor necesare pentru fericire, după ce deja a cuprins în sine [aceasta] ca pe un obicei și cu statornicie. Am găsit în *Ieșire* un răspuns dumnezeiesc, care spune despre constructorii șefi: «*Îi voi umple de Duhul dumnezeiesc al înțelegerii și al cunoștinței*»[998]. De aceea, vai celui care nu Îi atribuie lui Dumnezeu cauza înțelegerii și cunoașterii lui. Nimeni să nu-și asume unele ca acestea, spunând despre sine nici că este cunoscător, nici înțelegător, nici înțelept. Pentru că înțelepciunea este cunoașterea lucrurilor dumnezeiești și omenești, să-i fie atribuită Duhului Sfânt cauza acestora! Căci «*un toiag va ieși din rădăcina lui Iesei și o floare din rădăcină se*

[994] *I Cor*. IV, 7.
[995] *Ps*. CXXVI, 1.
[996] Un concept de origine stoică, rațiunile seminale sunt reflecții ale Minții supreme, identificată în creștinism cu Mântuitorul Iisus Hristos, în natură. Prin contemplarea lor, omul poate ajunge la contemplarea Minții supreme.
[997] *I Cor*. I, 24.
[998] *Ieș*. XXXI, 3.

va înălța. Și se va odihni pe el Duhul lui Dumnezeu, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii...» și celelalte[999].

177. «*Vai de cei puternici ai voștri și de cei care beau vin și de cei tari care își amestecă sichera*»[1000].

Și preoților care intră la cele sfinte Legea le interzice să amestece vinul și sichera[1001], și celor numiți nazirei, după cum se spune în acest fel în *Numeri*: «*Căci Domnul a grăit către Moise, zicând: Grăiește fiilor lui Israel și spune-le: Bărbatul sau femeia care va jura cu mare jurământ*[1002] *să trăiască în curăție pentru Domnul, fără vin și sicheră*»[1003]. Și în *Pilde* Solomon spune: «*Cei puternici (principii) au fire mânioasă, așadar să nu bea vin, pentru ca nu cumva bând să uite de înțelepciune*»[1004]. Căci se cuvine celor care slujesc cuvântul dumnezeiesc și celor cărora li s-a încredințat grija față de oameni să se ferească deplin de cele care fac tulburare părții conducătoare (minții). De câte ori se bea mult [vin] neamestecat, [acesta], ca un tiran care urcă spre acropole, din cel mai înalt vârf aduce sufletului zgomote neîncetate, necruțând niciun dispoziție nelegiuită, ci supunând mai întâi chiar rațiunea, confundând și spărgând întreaga rânduire existentă din educație, stârnind râsete indecente, glas zgomotos, porniri decăzute, dorințe nestăpânite, frenezie și nebunie pentru orice plăcere nelegiuită.

De aceea cei tari să nu bea vin, nici cei încredințați cu vreo conducere și cu administrarea treburilor publice, nici cei care, fiind în floarea vârstei, sunt în putere trupească. Căci unii ca aceștia, aflându-se prin fire ușor de provocat către porniri, de câte ori primesc văpaia vinului, prin abundența din plin a materiei arzătoare stârnesc ca o flacără cu putere. Dar pentru că «*cel mai mic poate fi iertat de milă, dar cei puternici vor fi cercetați puternic*»[1005]. De aceea

---

999 *Is*. XI, 1-2.
1000 *Is*. V, 22.
1001 *Lev*. X, 9.
1002 Εὐχή înseamnă „rugăciune", dar și „jurământ". Cf. traducerea lui Mihai Moraru în *Septuaginta*, Ed. Polirom.
1003 *Num*. VI, 1-3.
1004 *Pr*. XXXI, 4-5.
1005 *Înț. Sol*. VI, 6 (Septuaginta v. 7).

vai celor puternici din cauza vătămării de către vin și sicheră. Căci de la cel căruia i s-a dat mult, mai mult i se va cere[1006].

178. Deci dacă ți s-a încredințat administrarea Tainelor, cuvântul de înțelepciune, puterea cunoașterii, dar ai sufletul scufundat în vin, cum nu este drept să te jelească profetul? Căci având putere duhovnicească, o faci slabă prin nemăsurarea vinului. Și cel stăpânit vreodată de oricare patimă a sufletului, ca și cum ar fi dus în beție prin extazul născut în el de la patimă, se spune că bea vin și își amestecă sicheră, pe care o știm tâlcuită ca „băutură". Căci neputința de a urmări cu mintea îi apare sufletului la fel și din necaz, din teamă, din plăcere și din dorință, rațiunea fiind stăpânită de patimă. Încât noi, cei puternici, cei încredințați cu întâietatea în popor, chiar dacă am fi stăpâniți de patimă doar în mică măsură și am crede că amestecând-o cu rațiunea o strunim prin cuvânt și o ținem, nu suntem scutiți să [ne numim] nefericiți pentru acestea. O beție cumplită [sunt] setea de slavă și setea de putere, o băutură cumplită este invidia, cumplită este fățărnicia și bârfirea aproapelui, de care sufletul fiind îmbătat uită de înțelepciune.

Nimic nu tulbură contemplările din înțelepciune ca aceasta patima și [de altfel] orice păcat. Dar cum este mânios cel care are înțelepciunea? Căci nu spune încă „cel nepătimitor", ci vorbește despre cel moderat. Astfel și în alte [texte] spune: «*Smintitul își mărturisește imediat mânia*»[1007], dar «*înțeleptul o drămuiește cu măsură*»[1008]. De aceea zice că cel care își controlează patima prin rațiune își arată în mod drămuit mânia, după cum se spune: «*Mâniați-vă, dar nu păcătuiți*»[1009]. Dar Domnul poruncindu-le pe cele mai desăvârșite[1010] spune să tăiem complet patima, nu ne îndeamnă [doar] să o limităm.

179. «*Vai de cei care fac dreptate celor necuvioși pentru daruri și dreptatea dreptului o îndepărtează*»[1011].

[1006] *Lc.* XII, 48.
[1007] *Pr.* XII, 16.
[1008] *Pr.* XIX, 11.
[1009] *Ps.* IV, 4 (Septuaginta v. 5).
[1010] *Mt.* V, 29.
[1011] *Is.* V, 23.

Cuvântul este clar, condamnându-i pe cei care la judecată (în tribunale), din iubire faţă de mamona nimicesc dreptatea judecăţii, fiind dispuşi la mituire[1012], numindu-l pe necuvios drept, iar pe drept condamnându-l pentru nedreptate. Căci raţiunea cuprinsă de iubirea de argint este o balanţă care îşi înclină acul spre o greutate. Să fim atenţi la noi înşine cu mai multă grijă, ca să nu dăm dreptate nici vreunui om, nici vreunui cuvânt necuvios, fiind determinaţi la încuviinţarea acestora prin bunăvoinţa [arătată de ele] către noi, ca să nu cădem sub nefericirea adusă [prin acestea].

«De aceea în ce fel va fi arsă trestia de tăciunele din foc şi se va aprinde cuprinsă de flacără, rădăcina lor va fi ca ţărâna, şi floarea lor ca praful se va înălţa. Căci nu au dorit Legea Domnului Savaot, ci cuvântul Sfântului lui Israel l-au mâniat»[1013].

Scriptura ameninţă că rădăcinile păcătoşilor vor fi arse şi fărâmiţate în ţărână şi că floarea lor ca praful se va înălţa. Să observăm cele adăugate ca urmare a celor redate înainte. Căci după ce discută în cele de dinainte despre cei care se folosesc nemăsurat de vin şi îi blamează pe cei care primesc daruri în judecăţi, acum spune că rădăcinile lor vor fi arse ca trestia de tăciunele din foc.

Trestia este o plantă, care şi-a fixat rădăcina pe cele slabe, netedă la înfăţişarea din afară, dar goală pe dinăuntru, neregulată în creştere, divizată de noduri dese, din cauza puterii slabe cu care creşte, planta neputând să crească drept, ci având trebuinţă de câte o oprire în creştere. De aceea şi nodul se constituie când i se opreşte puterea. Căci de câte ori i se iveşte puţin, se opreşte apoi, şi astfel prin zăbovirea prea multă se constituie nodul. Apoi iarăşi folosindu-se de nod ca de un piedestal şi de o temelie, puterea se iveşte iarăşi şi astfel planta se formează, oprindu-se [însă] mereu. Asemenea sunt cei binecunoscuţi din lucrurile acestei lumi, fixaţi pe o bază nesănătoasă, goi în omul dinăuntru, trăind în inconsistenţa lucrurilor lumii acesteia. De aceea în felul în care trestia va arde de cărbunele focului, la fel, spune, vor fi cuprinse rădăcinile lor de flacăra arzătoare.

[1012] *I Reg*. VIII, 3.
[1013] *Is*. V, 24.

180. Iar tăciunele (cărbunele) este foc pământean, rămas după trecerea flăcării în materia mai densă. Deci dacă cei care trăiesc împătimit își au ca propriu focul patimilor, după cum bogatul are înăuntru cauza care îl arde de sete, de aceea îi amenință pe cei care beau vin ca niște bețivi cu nimicirea prin ardere. Iar dacă din cauza darurilor [primite] încurcă ceea ce este drept, spune că și rădăcina lor va fi arsă de flacăra arzătoare, numind în mod clar „rădăcină” iubirea de argint, despre care și Apostolul declara: «*iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor*»[1014]. Ce fel de floare se poate ivi din asemenea rădăcină, dacă nu una asemănătoare prafului, cu o fire instabilă și împrăștiată în aer?! Sau poate, după cum praful împiedicând respirația ne dăunează vieții, la fel și florile iubirii de argint: lăcomiile, nedreptățile, minciuna, calomnia, celelalte asemenea care sunt vlăstare ale rădăcinii celei rele, sunt nimicitoare vieții noastre, împiedicând curăția duhului.

Cu foarte [multă] grijă nu a spus „și fructul lor”, ci „și floarea lor”. Căci vlăstarele răutății sunt nedesăvârșite, fiind nimicite chiar la înmugurire și la prima floare. Căci «*l-am văzut pe cel necredincios fălindu-se și am trecut și iată nu mai era*»[1015]. Deci dreptul este ca pomul sădit lângă izvoarele apelor[1016], udat continuu de un șuvoi de viață, dar rădăcina păcătoșilor va fi arsă. Și floarea se va înălța ca praful. De aceea nu au dorit Legea Domnului Savaot, ci au mâniat Cuvântul Sfântului lui Israel. Spune Lege și Cuvânt ca diferite denumiri ale Domnului. De aceea profetul vorbește despre Cuvânt ca fiind însuflețit: «*cuvântul Domnului l-au mâniat*». Căci Legea vie și Cuvântul lui Dumnezeu este Fiul Cel Unul-Născut, prin Care sunt toate[1017].

181. «*Și S-a aprins Domnul Savaot cu mânie asupra poporului Său și Și-a pus mâna Sa peste ei și i-a bătut. Și s-au mâniat munții și s-au făcut leșurile lor ca gunoiul în mijlocul drumului. Și în toate acestea, nu Și-a întors iuțimea Lui, ci mâna Lui este încă ridicată*»[1018].

[1014] *I Tim*. VI, 10.
[1015] *Ps*. XXXVI, 35-36.
[1016] *Ps*. I, 3.
[1017] *In*. I, 3.
[1018] *Is*. V, 25.

Păcatul celor puternici și tari a făcut cale mâniei mișcată de Dumnezeu împotriva poporului. De aceea mai întâi [spune]: «*Vai de cei puternici ai voștri și de cei tari*», apoi: «*Și S-a aprins Domnul cu mânie asupra poporului Său*», acesta însuși fiind în mod vădit în păcate, după imitarea întâistătătorilor, și fiind vrednic să pătimească cele de la iuțimea și mânia Domnului. Iuțimea este fierberea sângelui din jurul inimii, numită [așa] de la umflarea constituită în jurul inimii ca de la o evaporare a lichidelor, iar mânia este dorința de răzbunare. Încât una are mișcare patimii acută, iar cealaltă prezintă o umplere cu supărare mai puternică și mai mare.

Totuși despre Dumnezeu niciuna dintre ele nu este cuviincios să se afirme că sunt spuse exact, ci sunt exprimări alegorice. Căci nu [există] patima lui Dumnezeu, nici ceva pe potriva Lui în firea însăși, ci asemenea lucrări față de noi sunt denumite „iuțime”. Și poate mânia este o disciplinare istovitoare, iar iuțimea denumește o mustrare care produce cugetelor noastre tulburare. Căci Dumnezeu tulbură prin iuțime, fără să-i învrednicească însă de niciun cuvânt pe cei pe care Se aprinde, după cum este spus că: «*În iuțimea Sa îi va tulbura pe ei*»[1019], dar cei pedepsiți se învrednicesc în mânie de învățătură, după cum este spus: «*Atunci va grăi cu ei în mânia Lui*»[1020]. Căci cel mustrat pentru păcate nu a fost încă pedepsit. Dar cel pedepsit arată deja o apropiere de cunoaștere. Dacă mânia disciplinează, iar iuțimea mustră, mânia este mai eficientă decât iuțimea. De aceea și Ieremia [spune]: «*Pedepsește-ne, Doamne, dar în judecată și nu în iuțime*»[1021]. Căci nu a spus „nu în mânie”, fiindcă doar pedeapsa (disciplinarea) din judecată este mai bună decât cea din iuțime și din mânie. Căci cel pedepsit în judecată, luminat de cuvânt, se va folosi de judecățile lui Dumnezeu ca să nu lucreze nimic confuz, ci să le săvârșească pe toate cu judecată sănătoasă, ca să aibă chiar și gândurile încercate, după cum s-a spus: «*Gândurile drepților [sunt] judecăți*»[1022].

[1019] *Ps*. II, 5.
[1020] *Ps*. II, 5.
[1021] *Ier*. X, 24.
[1022] *Pr*. XII, 5.

Într-adevăr, după timpul judecăţii, când Îşi pune mâna Sa peste popor, se spune că şi munţii s-au mâniat, Scriptura arătând că întreaga creaţie ajută la impunerea răzbunării faţă de cei păcătoşi[1023]. Căci, după cum la plăgile egiptene, războiul le-a fost de peste tot, din aer, de pe pământ, din apă, la fel şi acum când Domnul Îşi pune mâna Sa peste popor ca să-l bată. Şi munţii se mânie, iar leşurile poporului, ca gunoiul aşezat cu necinste în mijlocul drumului, vor fi călcate în picioare. Observă-mi pe cei ajunşi în păcate rămânând în treburile vieţii acesteia şi călcaţi în picioare de puterile potrivnice, faţă de care din cauza inimii nepocăite Scriptura Domnului spune că iuţimea nu va fi întoarsă, ci rămâne încă mâna ridicată, adică înălţată pentru răzbunare, numind „mână" puterea pedepsitoare, după Iov: «*Căci mâna Domnului este cea care s-a atins de mine*»[1024]. Şi în această [carte] vorbeşte despre mâna diavolului în timpul pedepsei: «*Dar nu, ci întinde-Ţi mâna şi atinge-te de oasele lui*»[1025].

182. «*De aceea va ridica semn între neamurile de departe şi de aproape şi îi va fluiera de la capătul pământului. Şi iată, ei vin degrabă [şi] uşor*»[1026].

După ceea ce s-a spus, se pare că Scriptura profeţeşte puterea romană care a venit asupra Ierusalimului în ultimul asediu. Căci în acela listele militare erau pline de neamuri de departe dar şi de aproape, din Siria şi Arabia, şi alte neamuri, care fiind aşezate lângă Iudeea au fost recrutate de romani. De aceea semnul a fost ridicat între neamuri, adică semnul crucii arătate. Şi neamurile au fost chemate la credinţă, dar Ierusalimul a fost predat distrugerii. Iar astfel au venit degrabă şi uşor, având o asemenea dorinţă să se războiască încât au uitat şi de hrană, nici n-au aşteptat solda, nici n-au avut trebuinţă de odihnă, nici nu şi-au scos echipamentul de militari. Aceştia au fost socotiţi ca stânca tare şi carele lor ca uraganele, [erau] asemenea leilor în forţă şi puilor de lei în atac, al căror muget [era] ca al mării agitate, când nimic altceva nu vedea poporul atacat în război decât întuneric beznă pe pământ.

[1023] *Înţ. Sol.* V, 20 ş.u.
[1024] *Iov*. XIX, 21.
[1025] *Iov* II, 5.
[1026] *Is*. V, 26.

CAPITOLUL VI

182'. «*Și a fost în anul când a murit Ozia regele, L-am văzut pe Domnul. Și a fost trimis către mine unul dintre serafimi*»[1027].

Întotdeauna de la zidirea și întemeierea lumii puterile dumnezeiești au fost trimise către sfinți, pentru a îndrepta iarăși nesănătatea firii omenești. Acum a fost trimis și la Isaia, pentru a-i îndepărta păcatele și a-l curăța. A fost trimis când l-a auzit jelindu-și propriile suferințe și mărturisindu-și păcatul din gândurile lui. Căci a spus: «O*, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere, căci om fiind și având buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*»[1028]. Și Pavel spunea acestea: «*Om nenorocit ce sunt, cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia*»[1029]? Și apoi el însuși, ca și cum ar fi întâlnit o descoperire dumnezeiască, adaugă: «*Îi mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos*»[1030].

Dar a spus: «*O, ticălosul de mine!*», ajungând cu vederea limpede la cugetarea împărăției lui Dumnezeu, Care era așezat pe tronul înalt și măreț și umplea cu slava Lui lumea atât de mare. Căci înainte să-L înțeleagă pe Dumnezeu, nu mărturisea spunând: «*O, ticălosul de mine!*» Pentru că și Avraam, când Dumnezeu i s-a arătat, atunci s-a scris că a spus: «*Dar eu sunt pământ și cenușă*»[1031]. La fel și Moise, crescut fiind în toată înțelepciunea egiptenilor[1032] și, după cum se pare, depășindu-i pe toți aceștia în bunătate și în înțelegere, nu a simțit despre sine că este cu vocea slabă și greoaie, dar când L-

[1027] *Is*. VI, 1, 6.
[1028] *Is*. VI, 5.
[1029] *Rom*. VII, 24.
[1030] *Rom*. VII, 25.
[1031] *Fac*. XVIII, 27.
[1032] *Fap*. VII, 22.

a auzit pe Cel care îi vestea, atunci a simțit lipsa graiului și greutatea limbii[1033].

183. «*Și în mâna lui avea un cărbune, pe care l-a luat cu cleștele de pe altar și s-a atins de gura mea*»[1034].

Cel care interpretează iudaic ceea ce s-a zis, va spune că, după cât se pare, Domnul a fost văzut într-un loc din Ierusalim, așezat pe tron înalt și măreț și serafimii stând de jur împrejurul Lui. Și focul luat de serafim de pe jertfelnicul arderilor de tot a fost pus pe gura profetului, spre curățarea buzelor lui. Dar noi, care am crezut că cele după Lege sunt un exemplu și umbră al celor cerești, numim „casă" întreaga alcătuire a creației raționale și sensibile, iar „tron înalt" conducerea și stăpânirea lui Dumnezeu peste toți, iar „serafim" puterile mai presus de lume. Căci dacă, după cum și-au închipui unii, [serafimul înseamnă] cele două emisfere ale cerului, care se arată pe rând deasupra pământului, cu câte șase părți ale fiecăreia ca niște aripi întrebuințate pentru mișcarea rapidă, cum a fost trimis unul dintre ele sau cum a fost rupt de celălalt, când natura cerului este legată laolaltă? Dar, după cum am spus, [reprezintă] puterile mai presus de lume, învrednicite cu așezarea cea mai apropiată datorită culmii lor în sfințenie, dintre care una a venit la profet. Căci după cum Dumnezeu Cel peste toți nu disprețuiește să Se uite din cer pentru grija față de oameni, nici puterile individuale nu neagă slujirea pentru binefacerea oamenilor.

Deci Serafimul a luat de pe altar cu cleștele. Cugetă cât de mare este altarul, cât de inaccesibil, încât serafimul nu îndrăznește să se atingă cu mâna de el, ci ia în mână focul cu cleștele. Și a luat un cărbune. Ia focul în mână. De unde este acest foc, care curăță păcatul? Sau poate este înrudit cu acela, despre care s-a spus: «*Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc*»[1035]. De vreme ce cărbunele este foc, rămas în materia deja mai densă și mai pământeană, căci după ce izbucnirea flăcării a trecut, sunt numiți „cărbuni" asocierea focului cu materia densă, de aceea poate semnifica venirea Domnului în

[1033] *Ieș*. IV, 10.
[1034] *Is*. VI, 6-7.
[1035] *Mt*. III, 11.

trup. Căci spune: «*Cuvântul trup (carne) S-a făcut*»[1036], iar carnea primind luminarea de la dumnezeire, [este] sensibilă după partea trupească, dar după unirea cu Dumnezeu [este] transparentă și strălucitoare. Iar acest trup a ridicat păcatele lumii[1037] și a curăţit nelegiuirile noastre[1038]; pe aceasta profeţia ne-o înfăţişează prin pildă. Căci Nadab și Abiud au fost arşi complet, folosindu-se de foc străin[1039]. Dar serafimul a luat cărbunele din focul sfânt de pe altarul raţional al arderilor de tot adevărate, nu singur, ci cu cleștele. Ca să arate că focul ceresc nu arde, ci curăţește, luându-l în mână, astfel l-a atins de buze. Cu acest foc era înrudit și cel din rug, pe care Moise l-a văzut aprins în plantă, dar nearzând rugul[1040]. Poate cleștele este capacitatea aflată în fiecare de a primi bunurile date de Dumnezeu, după măsura aproprierii găsită în fiecare a binelui (frumosului).

184. «*Și am auzit vocea Domnului, spunând: Pe cine voi trimite? Și cine va merge*[1041]»?

Pe Moise [Dumnezeu] nu îl întreabă, ci îi spune ca și cum ar fi pregătit: «*Și acum vino, te voi trimite la faraon, regele Egiptului*»[1042]. Dar către Isaia spune: «*Pe cine voi trimite? Și cine va merge*»? Care este cauza? Pentru că acolo Moise a fost trimis spre binele și binefacerea poporului, aici însă este expusă slujirea pentru unele lucruri dureroase. De aceea era o poruncă pentru acela, dar pentru acesta misiunea este lăsată în puterea lui, pentru că [noi] oamenii suntem făcuţi să le primim pe cele pe care le alegem de bună voie, chiar dacă sunt chinuitoare. De aceea, Domnul îl vrea să primească de bună voie trimiterea. Și a arătat că este nevoie de trimitere, dar vrea ca persoana potrivită pentru slujire să se prezinte din proprie iniţiativă.

Moise fiind chemat la mărirea vieţii [sale] și întâietatea asupra unui asemenea popor, se ruga: «*Cine sunt ca să merg la faraon, rege-*

[1036] *In*. I, 14.
[1037] *In*. I, 29.
[1038] *Evr*. I, 3.
[1039] *Lev*. X, 2.
[1040] *Ieș*. III, 2.
[1041] *Is*. VI, 8.
[1042] *Ieș*. III, 10.

le Egiptului și să scot poporul din Egipt?»[1043], și iarăși: «*Rogu-te, Doamne, nu am fost pregătit nici alaltăieri, nici în urmă cu trei zile, nici de când ai început să vorbești slujitorului Tău*»[1044], și iarăși: «*Rogu-te, Doamne, alege pe altul destoinic, pe care să-l trimiți*»[1045]. Dar Isaia, neascultând nimic asemenea, ci învățând doar nevoia de trimitere, s-a oferit pe sine de bună voie și a intrat din preaplinul iubirii în mijlocul [lucrurilor] cumplite, fără să se gândească la niciunul din cele care vor fi aduse asupra lui de către popor.

Observă acrivia și precauția profetului. Căci la două cuvinte a dat un singur răspuns. «*Pe cine voi trimite? Și cine va merge*». «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»[1046]! Nu a adăugat: „și voi merge". Căci [ține] de noi să acceptăm trimiterea, dar a fi puternic pentru parcurs, de Cel care dă harul de la Cel care face puternic, Dumnezeu. De aceea spune la ceea ține de alegere: «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»! Dar ce ține de har, i-a lăsat Domnului. Căci nu a făgăduit că va merge, din cauza observării propriei slăbiciuni. Și cel căruia nu i se transmite prin auzul trupesc[1047] ascultă vocea Domnului, pentru că celor cărora Dumnezeu a dorit să le manifeste voința [Sa] le este imprimată de Dumnezeu partea conducătoare (mintea). Închipuindu-și în minte printr-o putere nespusă, cei care sunt neabătuți și curați au cuvântul lui Dumnezeu ca și cum ar răsuna în ei înșiși, deși aerul nu primește lovituri, nici nu trimite [ceva] auzului. Căci ca într-o carte Dumnezeu Își scrie voia Sa în sufletul profetului și se spune că cel care primește în suflet sensurile dumnezeiești „ascultă". De aceea profetul, spunând «*Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»!, trece sub tăcere ceea ce este după. Nu a spus „eu voi merge", pentru că făgăduința este mai mare și mai presus de el. Ceea ce nu a luat asupra sa, aceasta i-a dăruit Domnul. Căci i-a spus: «*Mergi și spune acestui popor*»[1048]. Totuși spunând: «*Iată, eu sunt*», este deja

[1043] *Ieș*. III, 11.
[1044] *Ieș*. IV, 10.
[1045] *Ieș*. IV, 13.
[1046] *Is*. VI, 8.
[1047] lit. „cel care nu este atins (lovit) în auzul trupesc".
[1048] *Is*. VI, 9.

cu îndrăzneală, ca şi cum fiind părtaş la Cel ce este[1049], îndrăzneşte să se numere pe sine cu cei care sunt. Aceasta, însă, spune după ce buzele lui i-au fost curăţite.

Dar cel care se găseşte în nelegiuiri şi nu s-a învrednicit de cunoaşterea Celui care este, nu poate mărturisi despre sine: «*Iată, eu sunt*». Pentru că Dumnezeu a pus mai întâi apostoli, în al doilea rând profeţi[1050], de aceea și Isaia primește mai întâi harisma trimiterii (apostoliei). Și Moise este dintre cei trimiși (apostoli). Căci, spune: «*Vino, te voi trimite la faraon, regele Egiptului*»[1051]. Și Ieremia aude că: «*La toţi, la care te voi trimite, te vei duce*»[1052].

185. «*Mergi și zi poporului acestuia: Cu auzul veţi auzi și nu veţi înţelege și uitându-vă vă veţi uita și nu veţi vedea. Căci s-a îngroșat inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca să nu vadă cu ochii și cu urechile să nu audă și cu inima să nu înţeleagă și să se întoarcă și să-i vindec*»[1053].

Luca scrie în *Fapte* acest cuvânt[1054].

«*Și a fost trimis către mine unul dintre serafimi*»[1055]. Cele scrise înfăţişează serafimul că este o putere mai presus de lume ce curăţeşte nelegiuirile, fiind încredinţată cu slujirea. Deci aceste duhuri slujitoare ne sunt trimise nouă, celor ce vom fi chemaţi la mântuire[1056]. Dar nu vin cu autoritate, nici cu putere proprie să ne cerceteze. Căci viaţa lor este condusă potrivit firii mai întâi pentru a contempla binele (frumosul) lui Dumnezeu și a-L slăvi neîncetat, iar întoarcerea şi grija către noi oamenii este [pentru ei] o lucrare ocazională. De aceea, spune: «*a fost trimis către mine unul dintre serafimi*».

Se pare că profetul, când a văzut lucrarea serafimilor, care nu fac nimic altceva decât să-L sfinţească pe Dumnezeu, a ajuns atunci

---

1049 *Ieş*. III, 14.
1050 *I Cor*. XII, 28.
1051 *Ieş*. III, 10.
1052 *Ier*. I, 7.
1053 *Is*. VI, 9-10.
1054 *Fap*. XXVIII, 26-27.
1055 *Is*. VI, 6.
1056 *Evr*. I, 14.

la înțelegerea necurăției din propriile lui buze, [anume] că vorbește și [lucruri] omenești și adesea își mânjește limba cu cuvinte despre deșertăciunea lumii. De aceea fiind străpuns de comparația cu aceia, fiindcă aceia nu vorbesc altceva decât proclamă sfințenia Dumnezeirii, dar el are glasul său ocupat mai mult de lucrurile omenești, de aceea spune: «*O, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere, căci om fiind și având buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*»[1057]. La fel și Moise pentru un timp nu a simțit despre sine că este cu vocea slabă și greoaie, fiind crescut în toată înțelepciunea egiptenilor și i-a depășit pe toți aceștia în bunătate și în înțelegere[1058], dar când L-a auzit pe Cel care îi vestea, atunci și-a văzut slăbiciunea[1059]. Și Avraam, când Dumnezeu i s-a arătat, atunci s-a numit pe sine pământ și cenușă[1060]. Deci asemănător acestora, și Isaia, după ce L-a văzut [pe Dumnezeu] așezat pe tron înalt și măreț și a contemplat slava care umplea întreaga casă a lumii și serafimii din jurul Lui care înălțau aceea voce cu frică, atunci s-a numit pe sine nenorocit, atunci și-a recunoscut necurăția din buzele sale, pentru care s-a și învrednicit de curăția prin serafimi. Observă dar, că greșelile lui nu erau răspândite la întreaga făptuire și lucrare, ci se găseau restrânse doar la buze și cuvinte.

186. «*Și în mâna lui avea un cărbune, pe care l-a luat cu cleștele de pe altar și s-a atins de gura mea*»[1061].

Se pare că după ceea ce s-a spus, Scriptura este despre altarul din templu, de unde serafimul a luat în mână de pe altarul arderilor de tot un cărbune. Dar după adevăr, pentru că slujirea cultică iudaică slujește ca exemplu și umbră ale celor cerești, trebuie să înțelegem altarul cel ceresc, adică locul de curățire a sufletelor, de unde focul curățitor este trimis puterilor sfințite. De un asemenea foc ardea inima lui Cleopa și Simon[1062], când Domnul le-a deschis Scriptu-

[1057] *Is*. VI, 5.
[1058] *Fap*. VII, 22.
[1059] *Ieș*. IV, 10.
[1060] *Fac*. XVIII, 27.
[1061] *Is*. VI, 6-7.
[1062] Tradiția ortodoxă îl identifică pe celălalt ucenic cu Luca, aducând argumentul descrierii drumului spre Emaus specific Evangheliei lui Luca.

rile[1063]. Cu un asemenea foc își încălzesc inima cei fierbinți cu duhul. Un asemenea foc a primit Ieremia, pentru care a și spus: «*Și a fost un foc în măruntaiele mele și am slăbit din toate părțile*»[1064].

Serafimul arată o mare cinste și evlavie față de altar, neîndrăznind să se atingă cu propria mână, ci se folosește de clește ca de un instrument. Deci să înțelegem prin „cărbune” cuvântul adevărat, care curăță arzător și mustrător minciuna în cei în care este adus de la puterea activă. Căci mâna serafimului trebuie să o înțelegem ca lucrarea practică a celor bune.

«*Și a spus: Iată, acesta s-a atins de buzele tale și îți va îndepărta nelegiuirile tale și îți va curăța păcatele tale*»[1065].

Trebuie să se înțeleagă că a fost spus nu numai către Isaia, ci și către toți de care cuvântul arzător și adevărat se atinge, îndepărtând cele săvârșite în afara Legii dumnezeiești și curățind de cele făcute în chip păcătos. Să primim, dar, și noi venirea Cuvântului dumnezeiesc, încât, așezându-Se, ca să zicem așa, pe buzele noastre și nelăsând niciun loc minciunii, să ne curățească buzele și să ne îndepărteze păcatele. Nu este de neconceput că [tocmai] tăciunele (cărbunele) va fi considerat drept firea Cuvântului, după mărturia *Psalmului* care spune: «*Cuvântul Tău s-a aprins foarte și robul Tău l-a iubit*»[1066].

187. «*Și am auzit vocea Domnului, spunând: Pe cine voi trimite? Și cine va merge? Și am spus: Iată, eu sunt. Trimite-mă pe mine*»[1067]!

Merită să se cerceteze de ce pe atunci Moise trimis fiind refuză și se împotrivește foarte, refuzând trimiterea, dar Isaia se oferă atât de repede. Moise nu este întrebat „Pe cine să trimit?”, ci însuși primește porunca în față: «*Și acum, spune, vino; te trimit la faraon în Egipt și îl vei scoate pe poporul Meu, pe fiii lui Israel, din Egipt*»[1068]. Dar Isaia se supune, când cuvântul căuta nehotărât pe cel de care să se slujească la trimitere. Ce spunem deci? Stările sfinților nu se îm-

---

[1063] *Lc*. XXIV, 32.
[1064] *Ier*. XX, 9.
[1065] *Is*. VI, 7.
[1066] *Ps*. CXVIII, 140.
[1067] *Is*. VI, 8.
[1068] *Ieș*. III, 10.

potrivesc, atunci când sunt opuse una alteia față de același lucru. Pentru că Moise știa intenția pentru care a fost trimis, de aceea ezita, uitându-se la învârtoșarea inimii lui faraon și la [firea] greu de convins și de condus a poporului. Avea experiența nesocotinței iudeilor, căci deși li s-a făcut bine, l-au surghiunit. De aceea, nesuportând răutatea lor, s-a retras pentru liniștea[1069] din deșert, sub pretextul păstoririi, fugind de zgomotele cetăților și ale oamenilor mulți. De aceea, spune: «*Cine sunt eu ca să merg la faraon și să scot poporul din Egipt?*»[1070]. Căci nici faraon nu trimite poporul fără mari rele și nici poporul nu se conduce ușor, mergând mereu împotriva celor care se îngrijeau de izbăvirea lui.

Dar și următoarele arată gândul lui Moise. Căci după facerea vițelului, dându-i Dumnezeu slujitorului Său har pentru iertarea păcatului poporului, i-a spus în sfârșit: «*Mergi și călăuzește poporul acesta și Îl voi trimite pe Îngerul Meu în fața ta*»[1071]. Iar Moise ce [a zis]? «*Te rog, Doamne, dacă nu mergi Tu Însuți în fața noastră, nu ne trimite de aici*»[1072]. Deci, care este gândul omului? Că poporul este păcătos și are nevoie de Cel care iartă păcatul, ceea ce este imposibil îngerilor. Îngerii sunt răzbunătorii păcatelor, dar nu sunt nicidecum iertătorii greșelilor greșite. De aceea, caută să vină El Însuși, adică Cel despre care spune acum: «*Alege pe Altul, pe care Îl vei trimite*»[1073], adică să vină adevăratul Legiuitor, Mântuitorul cel puternic, Care singur are puterea să ierte păcatele[1074]. Dar pentru că nu a venit încă plinirea vremii[1075] și trebuia ca omenirea să fie pregătită în tipuri[1076], de aceea nu a fost ascultată cererea profetului.

Totuși, Isaia, după ce păcatele lui au fost iertate, pentru că a spus: «*Locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*», a auzit apoi: «*Cine va merge la poporul acesta*»? Socotind că cel trimis

---

[1069] ἡσυχία. Prin aceasta, Moise poate fi privit din perspectiva învățăturii ortodoxe un precursor al isihasmului.
[1070] *Ieș*. III, 11.
[1071] *Ieș*. XXXII, 34.
[1072] *Ieș*. XXXIII, 15.
[1073] *Ieș*. IV, 13.
[1074] *Mc*. II, 7.
[1075] *Gal*. IV, 4.
[1076] *I Cor*. X, 11.

este căutat ca şi aceia să aibă binefacerea de unele asemănătoare, s-a supus cu bucurie mare, ca şi acelora să li se ierte păcatele. «*Iată-mă,* spune, *trimite-mă pe mine*». Încât este binecuvântat şi refuzul aceluia şi zelul acestuia. Totuşi, răspunsul sfântului este ferm, fiind ajutat deja de curăţirea [făcută] prin cărbuni. Căci când Domnul a spus: «*Pe cine să trimit*» şi «*Cine va merge*», la «*să trimit*» [a răspuns]: «*iată-mă*», dar la «*cine va merge*», nu a mai spus şi „voi merge", căci ştia că este nevoie de Dumnezeu să conlucreze pentru lucrare. A oferit, deci, ceea ce ţinea de liberul arbitru, dar a tăcut în legătură cu ceea ce avea nevoie de cineva desăvârşit.

Cât despre cum [anume] aude glasul Domnului, s-a spus adesea că partea conducătoare (mintea) a celui învrednicit de un asemenea har îşi închipuie printr-o putere nespusă cuvântul lui Dumnezeu, puterea dumnezeiască răsunând în sfinţi nu prin auzul trupesc, ci întipărind chiar partea conducătoare a celor curăţiţi cu gândul [respectiv] şi scriindu-le, ca să zicem aşa, în tăcere sensurile, ceea ce nouă auzul, fiind lovit de glasul sensibil, ne transmite spre percepţia sufletului. Deci, a auzit un glas duhovnicesc[1077] apărut în inimă, ceea ce se întâmplă să fie şi în vise. Căci [şi în vis] se pare că auzim, deşi nu vorbeşte nimeni, şi nici ceva sensibil nu este dus prin aer în porii (căile de trecere ale) auzului. Astfel vorbeşte Dumnezeu şi astfel aud sfinţii.

188. «*Mergi,* zice, *şi spune poporului acestuia: Cu auzul veţi auzi şi nu veţi înţelege şi uitându-vă vă veţi uita şi nu veţi vedea. Căci s-a îngroşat inima poporului acestuia şi cu urechile lor greu au auzit şi ochii lor i-au închis, ca să nu vadă cu ochii, să audă cu urechile, să înţeleagă cu inima, să se întoarcă şi să-i vindec*»[1078].

Fericitul Pavel a spus acest cuvânt în *Fapte*, discutând cu iudeii din Roma, referindu-se clar şi fără tăgadă la timpurile venirii Domnului. «*Bine a spus Duhul Sfânt prin Isaia profetul către părinţii voştri, zicând: Mergi şi spune poporului acestuia*»[1079] şi următoarele. Şi profetul pregăteşte acest cuvânt ca fiind rostit de Dumnezeu,

---

[1077] νοητός.
[1078] *Is*. VI, 9-10.
[1079] *Fap*. XXVIII, 25-26.

pentru că poporul a auzit cuvântul lui Iisus, nu l-a înţeles şi uitându-se la [lucrurile] minunate făcute de El, nu le vedea. Referindu-se la timpul viitor, cuvântul arată aplicarea celor profeţite la timpurile din urmă şi prin aceasta la dreptatea judecăţii lui Dumnezeu. Spunând Isaia: «*Am buze necurate*» şi, adăugând şi pentru popor: «*Locuiesc în mijlocul unui popor care are buze necurate*», i s-a dat harul iertării şi curăţirea printr-unul dintre serafimi, dar nu şi poporului, pentru că profetul şi poporul nu au o stare asemănătoare. Căci [profetul] L-a văzut pe Domnul Savaot, aşezat pe tron, şi a crezut celor pe care le vedea, dar ei văzându-L pe Domnul venind, nu [L-]au crezut. El ascultându-i pe serafimi le-a înţeles doxologia, dar ei ascultând cuvintele Mântuitorului, nu le-au primit. Inima lui fiind străpunsă, şi-a înţeles propriul păcat, pentru care spune: «*O, ticălosul de mine! că sunt străpuns de durere*», dar inima lor s-a îngroşat, încât n-au căpătat niciun gând despre cele ce au păcătuit şi nici nu au venit la Cel care putea să le ierte păcatele. De aceea el a fost curăţit, dar ei au fost lăsaţi în păcate, după cum şi Domnul le-a spus: «*Veţi muri în păcatele voastre*»[1080].

189. Poate că cineva se va opune cuvântului vostru, pentru că s-a spus: «*Spune poporului acestuia*», neacceptând că acestea au fost profeţite pentru timpurile Mântuitorului. Căci dacă „acestuia” este demonstrativ, dar nimeni din poporul arătat nu urma să-L audă pe Mântuitorul, nici să-I vadă minunile, cum se potriveşte [sintagma] «*poporului acestuia*» cu cei născuţi atât de mult după profet? Dar să concepem din alte cuvinte profetice o dezlegare simplă pentru problemă. Căci se spune la unul dintre Cei doisprezece[1081]: «*Poporul Meu, ce ţi-am făcut? Sau cu ce te-am supărat? Sau cu te te-am tulburat? Răspunde-Mi. Te-am scos din pământul Egiptului şi te-am răscumpărat din casa robiei şi i-am trimis înaintea ta pe Moise şi pe Aaron şi pe Miriam*»[1082]. Căci după cum pe atunci poporul din vremea profetului nu a văzut Egiptul, nici nu a fost călăuzit de cei numiţi înainte, totuşi este însuşi acuzat ca nerecunoscând aceste fapte, la

[1080] *In*. VIII, 21.
[1081] Cei doisprezece profeţi mici formau în Scriptură un corpus literar aparte (*dodekapropheton*).
[1082] *Mih*. VI, 3-4.

fel și acum este arătată comunitatea poporului cea din timpul profetului, dar cele profeţite se vor întâmpla în timpul generaţiei de la arătarea Domnului.

Și limba vorbită se întâmplă să se folosească de asemenea cuvânt, pe care unii obişnuiesc să-l numească „schimbat". Să ne imaginăm acelaşi cor, alcătuit din atâţia oameni; plecând apoi unul şi altul luându-i locul, corul se spune că a rămas acelaşi. Și dacă un al doilea şi un al treilea ar pleca, deşi ar însemna aceasta foarte mult, şi altul s-ar introduce în locul fiecăruia, corul înlocuindu-se puţin câte puţin şi aceia fiind schimbaţi unul câte unul, totuşi denumirea corului s-a păstrat aceeaşi. Astfel şi cetatea se spune că este aceeaşi și legiunea aceeași, nu pentru că fiecare a rămas, ci pentru că s-a păstrat aceeaşi denumire a comunităţii. Astfel, nimic nu împiedică și aici ca poporul considerat în mod manifest în timpul lui Isaia să fie acelaşi cu cel din timpul Domnului, nu pentru că fiecare a rămas, ci prin numirea comună a neamului.

190. «*Și am spus: Până când, Doamne? Și a zis: Până când vor fi pustiite orașele pentru că nu mai sunt locuite și casele pentru că nu mai sunt oameni și pământul va fi lăsat pustiu. Și după aceasta Domnul va îndepărta oamenii și cei rămași se vor înmulți pe pământ. Și va fi zeciuială și pe acesta. Și va fi iarăși spre pradă, ca terebintul și ca ghinda când cade din găoacea ei. Sămânță sfântă este stâlpul lor*»[1083].

Pentru că cele descrise de Domnul erau dureroase, considerând judecata inevitabilă, [profetul] a socotit vrednic să fie învăţat cât durează timpul în care pedeapsa aceasta le este impusă. În chip limpede acestea se referă apoi la timpurile dominaţiei romane. După ce nu au ascultat de cuvintele Domnului şi nu au dorit să se uite cu ochi recunoscători la minunile Lui cele mai presus de om, au fost pustiite cetăţile pentru că n-au mai fost locuite şi casele pentru că nu mai erau oameni şi pământul a fost lăsat pustiu, locuitorii murind din cauza foamei, a refugierilor şi a robiei.

[1083] *Is*. VI, 11-13. Ultima parte, «sămânță sfântă este stâlpul lor» nu se regăsește în Septuaginta, ci în Aquila, Symmachus și Theodotion – cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 442.

Iar adaosul: «*Şi după aceasta Domnul va îndepărta oamenii*», mi se pare că se referă la înstrăinarea iudeilor de Dumnezeu, «*cărora s-a făcut împietrire în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor*»[1084]. Dar «*şi cei rămaşi,* spune, *se vor înmulţi*». Cine sunt aceştia? Sunt cei despre care Apostolul a spus: «*a fost o rămăşiţă aleasă prin har*»[1085], care «*se vor înmulţi pe pământ*», când cei învăţaţi în Evanghelia lui Hristos sunt apoi pe tot pământul. Şi nu tot Israelul a dobândit ceea ce căuta, ci doar cei aleşi au dobândit[1086], despre care Ilie spune: «*Mi-au rămas şapte mii de bărbaţi, care nu şi-au plecat genunchiul lui Baal*»[1087]. Deci aceştia sunt cei despre care se spune: «*Şi va fi zeciuială şi pe acesta*».

Iar [textul]: «*Şi va fi iarăşi spre pradă, ca terebintul şi ca ghinda când cade din găoacea ei*»[1088], mi se pare că arată o schimbare puţin câte puţin de la obiceiurile iudaice la conducerea după Evanghelie. Căci iarăşi, aceştia sunt adunaţi spre pradă cum se adună rodul terebintului şi ca ghinda care este deja crescută pentru cules. Căci atunci se desprinde de legătura găoacei, fiind deja coaptă în timpul [ei] şi desăvârşită. Poate şi pentru că au fost izgoniţi din ţara iudeilor şi au ajuns în diasporă se aseamănă cu o ghindă căzută din găoacea ei.

«*Sământă sfântă este stâlpul lor*», negăsindu-se la cei Şaptezeci, este adăugat de la Theodotion[1089], având un sens important în continuitate faţă de cele redate înainte. Aceştia sunt adunaţi ca terebintul şi ca ghinda pentru a fi sământă sfântă în starea şi statornicia lor. Iar ca urmare a [unor texte] găsite în Scriptură în multe locuri şi de aici se arată scopul bun pentru cei pedepsiţi pentru binefacerea [lor]. Căci, spune: «*voi lovi şi tot Eu voi vindeca*»[1090]. El face să simtă durerea şi ridică iarăşi. Deci, cei care mai întâi auzind cu auzul şi neînţelegând şi făcând celelalte, până într-atât încât cetăţile

[1084] *Rom.* XI, 25.
[1085] *Rom.* XI, 5.
[1086] *Rom.* XI, 7.
[1087] *Rom.* XI, 4; *III Reg.* XIX, 18.
[1088] *Is.* VI, 13.
[1089] Şi Ieronim notează că lecţiunea a fost luată după Theodotion.
[1090] *Deut.* XXXII, 39.

nu mai erau locuite și ei au ajuns în diasporă, încât abia o zecime din popor a fost salvată, aceştia iarăşi se vor înmulţi şi iarăşi vor fi roditori, asemenea terebintului și ghindei, având sămânţă sfântă, puternici în stăruinţă şi neschimbaţi şi înrădăcinaţi în iubire.

CAPITOLUL VII

191. «*Și a fost în zilele lui Ahaz [fiul] lui Ioatam, fiul lui Ozia, regele Iudei, că s-au sculat Rețin, regele Aramului și Pecah fiul lui Remalia, regele Israelului, asupra Ierusalimului ca să se războiască împotriva lui și nu au putut să-l cucerească. Și a fost vestit în casa lui David, spunând: S-a aliat Aram cu Efraim. Și s-a înspăimântat sufletul lui și sufletul poporului lui, cum se clatină copacul din pădure de vânt*»[1091].

Sensul textului este acesta: Doi regi, unul al Siriei și altul al Israelului, s-au ridicat împotriva Ierusalimului cu război și nu au putut să-l cucerească. Numele regelui Siriei era Rețin și al regelui Israelului, Pecah. Au venit [apoi] soli, făcând cunoscut casei regale alianța regilor Siriei și Israelului[1092]. Siria se cheamă Aram în dialectul evreilor. Iar Israel se numește Efraim, pentru că din tribul acela s-a ivit Ieroboam, cel care a făcut de la început apostazie[1093]. Deci, atât regele cât și întregul popor erau îngroziți de veste și astfel s-au cutremurat și s-au tulburat, încât se asemăna tulburarea lor cu copacul din pădure, care se clatină de bătaia cea mai mare a vânturilor.

Aceasta este, deci, relatarea simplă a celor spuse. Dacă cineva ar cerceta ceea ce s-a spus, ar găsi o legătură cu noi și cu zidirea Bisericii din cele istorisite. Deci, să cercetăm după putere cine sunt regii care s-au aliat unul cu celălalt. Cred că rațiunea (cuvântul) ridicată prin înțelepciunea veacului acestuia împotriva cunoașterii lui Dumnezeu este arătată prin Aram. Căci Aram se tâlcuiește „semețit”[1094]. Astfel este rațiunea (cuvântul) celor care conduc veacul aces-

---

[1091] *Is*. VII, 1-2.
[1092] *IV Reg*. XIV, 5 ș.u.
[1093] *III Reg*. X, 26; *III Reg*. XII, 20.
[1094] Joc de cuvinte între cuvintele ebraice אֲרָם *'aram* „Aram”, „Siria” și רָם *ram* „înalt”.

ta, luând aminte la astronomie, la mişcările astrelor, la conjuncţii şi la alcătuiri, spunând că motivele lucrărilor omeneşti depind de acestea. Este „semeţit” şi din cauza părerii [de sine] şi înălţării sale lăudăroase, pe care doar [omul] sfânt ştie să o curăţească prin cuvintele adevărului şi prin puterea Duhului, surpând toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu[1095].

Iar [cunoașterea] întocmită prin acceptarea Sfintelor Scripturi, [dar] întoarsă de la ceea ce este drept şi numită în mod fals cunoaştere, socotim că se numeşte Efraim[1096]. Pentru că din ea s-a ivit Ieroboam, care primul rupând cele zece triburi de la sămânţa lui David[1097] şi ajungând cândva un fugar al lui Solomon, a mers în Egipt şi a luat în căsătorie pe sora lui Tafnes, femeia faraonului[1098]. Acesta a făcut şi viţeii de aur şi a stabilit sărbători după inima lui[1099]. Deci, când raţiunea neamurilor, care se socoteşte mare prin raţionamentele dialectice, se împleteşte cu cea eretică şi pervertită, se spune că Aram se aliază cu Efraim, având dorinţa să distrugă sălaşurile lui David şi să jefuiască locul adevăratului cult.

Dar nu şi-a atins scopul. Căci nu a putut să cucerească [cetatea] datorită Domnului, Care a păzit-o. Dar poate că nu ar fi putut aceia să se alieze, dacă nu s-ar fi înmulţit păcatul nostru, de vreme ce aliindu-se după istorie în zilele lui Ahaz, şi-au arătat alianţa unul faţă de celălalt din cauza păcatului lui Ahaz, care nu a făcut ce era drept înaintea Domnului, ci şi-a trecut fiul prin foc şi a tămâiat pe înălţimi[1100]. Totuşi, atacul regilor celor răi împotriva bisericilor a tulburat casa lui David şi a înspăimântat sufletul poporului, încât s-au asemănat copacului neroditor prin agitaţia iscată de tulburare. Şi totuşi, Dumnezeu cel iubitor de oameni, îngrijindu-le tulburarea, trimite cuvântul profetic, care alungă teama din inimile poporului,

[1095] *II Cor*. X, 5.
[1096] *III Reg*. XI, 26.
[1097] *III Reg*. XII, 20; *III Reg*. XI, 4.
[1098] *III Reg*. XI, 19 (după Septuaginta, femeia faraonului se numea Thekemina).
[1099] *III Reg*. XII, 28.
[1100] *IV Reg*. XVI, 2.

pentru că spune: «*Nu te teme, nici sufletul tău să nu slăbească din cauza acestor două lemne fumegânde*»[1101].

192. Uită-te, dar, dacă poți din tâlcuirea numelor să dobândești mijloace pentru a vedea încă și mai clar locul. Căci Ahaz se tâlcuiește „posesie", Ioatam „desăvârșirea lui Iahve", Ozia „puterea lui Iahve", iar Aram, după cum am spus mai înainte, „semețit", Pecah „deschidere", iar Remalia „semețit de circumcidere"[1102]. Deci, rațiunea (cuvântul) semețită și rațiunea (cuvântul) proclamată că este interpretă a dumnezeieștilor Scripturi se aliază. Căci aceasta arată Pecah, tâlcuit „deschidere", ca și cum își asumă explicarea mărturiilor închise ale Scripturii. Faptul că alianța împotriva Ierusalimului a celor doi regi, unul încrezându-se în înțelepciunea lumii și altul vestind că le deschide pe cele ascunse din Scriptură, s-a făcut prin învățături și cuvinte potrivnice, urmărind ca cei învățați ai Bisericii să fie dobândiți ca supuși, se arată din cele următoare.

«*Au sfătuit sfat rău Aram și fiul lui Remalia, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi*»[1103]. Căci cuvântul arată limpede că sperau să întoarcă la ei prin convingerea prin dialog casa lui David. Au vestit că vor așeza rege pe fiul lui Tabeel, iar Tabeel se tâlcuiește „Dumnezeu este bun"[1104]. Este însă propriu celor care atacă Biserica să-și atribuie că predau cele despre Fiul lui Dumnezeu și printr-o asemenea vorbire frumoasă să-i înșele pe cei nevinovați. Că acestea sunt pilde (enigme) care se referă prin istorie la starea de acum a bisericilor o dezvăluie în mod clar Scriptura continuând [și] spunând: «*Dacă nu veți crede, nu veți înțelege*»[1105].

1101 *Is*. VII, 4.

1102 Doar un cunoscător de ebraică poate face asemenea jocuri de cuvinte, care nu sunt toate etimologii științifice, ci și populare. Ahaz este prescurtare de la Ahazia sau Ioahaz, cu sensul de „Iahve mă ține". Însă ca rădăcină se leagă și de אֲחֻזָּה *'ahuzza* „deținere", „posesie (de pământ)". Ioatam, în ebraică de fapt Iotam, înseamnă, într-adevăr, „Iahve este desăvârșit". Ozia, în ebraică Uzzia, înseamnă „puterea lui Iahve". Pecah înseamnă, într-adevăr, „deschidere". Remalia este asociat ca joc de cuvinte cu רָם *ram* „înalt" și מִילָה *mila* „tăiere împrejur" (un termen care nu apare însă în Scriptura ebraică).

1103 *Is*. VII, 5-6.

1104 În ebraică Tabeel este compus din טוֹב *tov* „bun" și אֵל *'el* „Dumnezeu".

1105 *Is*. VII, 9.

193. «*Și a zis Domnul către Isaia: Ieși în întâmpinarea lui Ahaz, tu și cel rămas, Iașuv, fiul tău, la fântâna drumului de sus a țarinii nălbitorului și să-i spui: Păzește-te să fii liniștit*[1106] *și nu te teme, nici să slăbească sufletul tău pentru aceste două lemne arse care fumegă. Căci când va fi întărâtarea mâniei Mele, iar voi tămădui. Și fiul lui Aram și fiul lui Remalia, pentru că au sfătuit sfat rău împotriva ta, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi și să-l punem rege peste ea pe fiul lui Tabeel. Acestea zice Domnul: Nu va rămâne sfatul acesta, nici nu va fi. Ci capul Aramului este Damascul, și capul Damascului este Rețin. Dar încă șaizeci și cinci de ani și va înceta regatul lui Efraim de [a fi] popor. Și capul lui Efraim este Somoron și capul Samariei este fiul lui Remalia. Și dacă nu veți crede, nu veți înțelege*»[1107].

De aceea, cred că profeții au perceput cuvântul lui Dumnezeu nu cu auzul sensibil prin aerul lovit, ci pentru că sufletul rațional (înțelegător)[1108] are urechi, înțelesurile au venit la acelea lipsite de glas. Și aceasta li s-a întâmplat când strălucirea luminii adevărate le-a ajuns profeților la partea conducătoare (rațiune) și a servit la luminare. De acest glas au avut parte cei care au ajuns dincolo de simțurile pieritoare și cei care se grăbeau pentru ieșirea din trup. Căci când sufletul devine [pregătit] pentru contemplarea celor dumnezeiești, dezlegându-se de unirea cu trupul, se spune că iese. Dar când este [aplecat] către cele omenești fie din nevoia pentru slujirea trupului, fie neputând să se întindă și mai mult către cele deosebite, vine, ca să zicem așa, din afară către cele interioare, întorcându-se spre atracția față de trup ca într-o casă oarecare sau într-o cetate.

Deci, pentru că trebuia ca profetul să audă cuvintele lui Dumnezeu, de aceea înainte de toate i se spune: «*Ieși tu și fiul tău*»[1109]. Dar ceva asemenea este și cum i s-a spus în *Facere* lui Avraam la prima vestire dumnezeiască: «*Ieși din pământul tău și din neamul tău și din casa tatălui tău*»[1110]. Căci ieșirea cea mai desăvârșită este

---

[1106] Sau „să taci".
[1107] *Is*. VII, 3-9.
[1108] νοητός.
[1109] *Is*. VII, 3.
[1110] *Fac*. XII, 1.

ridicarea din toate cele trupeşti, care sunt numite „pământ”, şi fuga de cele sensibile, care sunt numite „neam” şi întoarcerea de la viaţa vinovată, în care a locuit mai înainte în îndeletnicirile potrivnice[1111], care sunt numite „casa tatălui”. Şi, după puţin, despre acelaşi Avraam s-a scris: «*L-a scos pe el Dumnezeu afară*»[1112]. Căci dacă i-a văzut zelul de a ieși, Însuși l-a condus de mână către desăvârșirea lucrării, căci singur nu era atât de puternic să facă. De aceea și la prima poruncă, dacă iese afară, primeşte şi făgăduinţa bucuriei. Iar când Dumnezeu l-a scos afară, l-a învăţat să le caute pe cele de sus, unde este Hristos.

194. Şi Moise, când era în afara celor omenești, odihnindu-se cu mintea pentru contemplarea celor rostite, și-a înfipt cortul în afara taberei departe[1113]. De aceea oricine Îl căuta pe Domnul, mergea afară la cort. Cel care trece cu mult de cele omenești își va fixa cortul în afara lui, ca viaţa să-i rămână statornică şi să-i fie aşezată de nezdruncinat. De aceea, și acum Domnul dispune ca cel care urmează să profeţească şi să spună cele poruncite de Dumnezeu să iasă, nu numai el, ci și cel rămas, Iaşuv, fiul lui. Se arată, însă, din Scriptură că i-a rămas un singur fiu din mulţi şi însuși cuvântul [lui Dumnezeu] a dorit ca el să nu părăsească deprinderea tatălui, ci să iasă împreună cu tatăl la ceea ce Dumnezeu îl chema. Dar de vreme ce Iaşuv se tâlcuieşte „cel care se întoarce”, Scriptura ne arată nouă tuturor, celor care dorim prin pocăință să ieșim din patimile trupului, că putem, fiind împreună cu profetul, să ne împlinim ieșirea.

Îi porunceşte să se urce pe drumul de sus, care este spre fântâna ţarinii nălbitorului. Acest loc este cunoscut şi din istorie, căci s-a scris[1114] că regele asirienilor l-a trimis pe rabşache[1115] din Lachiş în Ierusalim cu putere multă şi a stat la apeductul fântânii de sus, pe

[1111] După *Ios*. XXIV, 2 părinţii lui Avraam slujeau altor dumnezei. Tema aceasta este reluată şi în literatura intertestamentară: *Testamentul lui Avraam* şi *Apocalipsa lui Avraam*.
[1112] *Fac*. XV, 5.
[1113] *Ieş*. XXXIII, 1.
[1114] *IV Reg*. XVIII, 17.
[1115] Rabşache nu este nume, ci titlul unui înalt oficiu din Imperiu asirian: „mare paharnic”. La fel sunt şi tartan şi rabsaris, menţionate în Scriptură.

drumul țarinii nălbitorului. Dar poate că Scriptura are și ceva de învățat pentru disciplinarea moravurilor, că trebuie să ne depărtăm de cele de jos și care stau pe pământ și să ne înălțăm la cele de sus. Cei care ajung acolo vor găsi apă pentru curățire și țarina Nălbitorului Care curățește murdăria, ceea ce ne este de folos după preceptul *Ecclesiastului*, care spune: «*În orice vreme să-ți fie hainele strălucitoare*»[1116].

Și Cel care i-a vestit lui Moise i-a poruncit ca cel care urmează să-L audă pe Dumnezeu să-și spele hainele. «*Coborând, mărturisește poporului și curățește-l astăzi și mâine și să-și spele hainele lor și să fie pregătiți în ziua a treia*»[1117]. Cel care vine acolo va avea pregătit veșmântul de nuntă, pentru a nu fi aruncat din cămara de nuntă în întunericul de afară legat de mâini și de picioare[1118]. Deci, zice: «*Spune lui Ahaz: Păzește-te să fii liniștit*»[1119]. Aceasta este folositor și pentru noi pentru a ne veghea inima noastră cu toată paza[1120]. «*Căci dacă cel puternic își păzește curtea cu atenție, toate care se află la el sunt în pace*»[1121] și el este liniștit, scuturându-se de mulțime și de zgomot și neînfricoșându-se cu teamă pătimașă, nici slăbind cu sufletul, ci fiind înarmat cu duhul puterii.

195. «*Nu te teme de aceste două lemne arse fumegânde*»[1122].

Este o poruncă pentru noi, să nu ne temem de [puterea] de convingere a elinilor, nici de calomniile eterodocșilor, care sunt două lemne, mai degrabă doi [tăciuni] arși, care și-au pierdut vigoarea plantei și puterea lemnului, dar nu au nici lumina focului, ci sunt tăciuni fumegânzi, care îi înnegresc și îi murdăresc pe cei care îi ating și provoacă lăcrimare pentru ochii celor care se apropie. Dar dacă vrei să înțelegi vătămarea tăciunilor fumegânzi, făcută de fumul din ei, amintește-ți de Solomon, care spune: «*Precum sunt strugurii acri pentru dinți și fumul pentru ochi, așa este încălcarea

[1116] *Eccl*. IX, 8.
[1117] *Ieș*. XIX, 10-11.
[1118] *Mt*. XXII, 13.
[1119] *Is*. VII, 4.
[1120] *Pr*. IV, 23.
[1121] *Lc*. XI, 21.
[1122] *Is*. VII, 4.

legii celor care se folosesc de ea»[1123]. Căci cred că spune „struguri acri” la păcatul faptelor de răutate, iar „fum” la vătămarea cunoașterii false, care aduce tulburare vederii bune a sufletului nostru.

«*Când va fi,* spune, *întărâtarea mâniei Mele, iar voi tămădui*»[1124], adică după loviturile pedepsitoare, când am văzut că îndreptarea este suficientă, nu îi voi lăsa în tristeţi, după cum ar spune și un doctor celor bolnavi: „când tai și când cauterizez, nu voi lăsa neîngrijite nici tăietura, nici rănile de la cauterizare”. Când a avut efect aceasta, pentru care au fost administrate [doctoriile] chinuitoare, atunci voi restabili sănătatea, adăugând tratamentul rămas.

196. «*Și fiul lui Aram și fiul lui Remalia, pentru că au sfătuit sfat rău, spunând: Să ne suim în Iudeea și vorbind cu ei să-i întoarcem către noi și să-l punem rege peste ea pe fiul lui Tabeel. Acestea zice Domnul Savaot: Nu va rămâne sfatul acesta, nici nu va fi*»[1125].

Deci pentru că două raţiuni (cuvinte), care sunt în afara adevărului, se aliază împotriva Bisericii, când fiul lui Aram, raţiunea semeţită, care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[1126], și fiul lui Remalia, raţiunea din semeţia tăierii împrejur, care sub pretextul cunoașterii și prin arătarea învăţăturii despre cele înalte îndepărtează de la adevărul din Biserica lui Dumnezeu, de aceea, aceștia au sfătuit sfat rău: Vorbind cu cei din Iudeea, adică din sufletul mărturisitor – căci Iudeea este de altfel numită „mărturisirea lui Dumnezeu”[1127] –, pe care să o întoarcem către noi prin convingerea din dialectică, vestindu-le că nu le vom da alt rege decât pe fiul lui Tabeel, adică al Bunului Dumnezeu. Ei spun Fiul lui Dumnezeu celui Bun, dar pe El nu-L numesc bun, folosindu-se de glasul Evangheliei pentru insultă: «*Pentru ce Mă numești bun? Nimeni nu este bun, decât unul Dumnezeu*»[1128]. Deci, când îi vezi pe eterodocși promiţând cunoaștere, incluzând înţelepciunea de la neamuri, luptând

---

[1123] *Pr*. X, 26.
[1124] *Is*. VII, 4.
[1125] *Is*. VII, 5-7.
[1126] *II Cor*. X, 5.
[1127] Joc de cuvinte: יְהוּדָה *yehuda* înseamnă laudă, dar este apropiat de יָה *Iah* „Iahve” și הוֹדַע *hoda* „a face cunoscut”.
[1128] *Lc*. XVIII, 19.

împotriva Bisericii lui Dumnezeu, gândește-te că și acum fiul lui Aram și fiul lui Remalia sfătuiesc sfat rău.

Dar pentru sfatul rău, după cum am zis, al fiului lui Aram și al fiului lui Remalia, acestea zice Domnul: sfatul lui Dumnezeu a stat și rămâne, dar al celor care se luptă împotriva adevărului nu va sta, ci va fi căzut și răsturnat. «*De aceea,* spune, *capul Aramului este Damascul, și capul Damascului este Rețin*»[1129], adică cineva blestemat și plin de sânge este capul celor semeţiţi, de vreme ce Damasc se tâlcuiește „sângele sacului [de umilință]”[1130]. Sacul este simbolul pocăinței, dar mânjit cu sânge nu este curat. De aceea poate fi luat drept pretinsă pocăință, nefiind pocăință adevărată, pentru că nu se află în învățăturile sănătoase. Și iarăși, capul Damascului, al pocăinței care nu este curată, ci mânjită în păcate de moarte, este numit Reţin, el însuși fiind simbol al învățăturii care nu este deloc sănătoasă, nici curată.

197. «*Dar încă șaizeci și cinci de ani, spune, și va înceta regatul lui Efraim de [a fi] popor. Și capul lui Efraim este Somoron și capul Samariei este fiul lui Remalia*»[1131].

Regatul lui Efraim este stăpânirea eterodocşilor, pentru că din asemenea trib a fost cel care l-a despărțit pe Israel de Iuda[1132]. Capul lui Efraim este Somoron[1133], adică Samaria. Și Samaria este ţara duşmanilor, care dispreţuiesc cuvântul sănătos, pentru că samaritenii au căzut de la iudaism. După cum capul Siriei este Damascul, iar capul Damascului este Reţin, la fel Samaria este capul lui Efraim, iar capul Samariei este fiul lui Remalia. Răspândirile și excesele relelor ne sunt vestite prin Scriptură, încât nu este posibil să învingi alianța unora ca aceștia, nici să ai vreo putere împotriva celor pe care ei se străduiesc să le sfătuiască.

[1129] *Is*. VII, 8.

[1130] Joc de cuvinte. Damasc, דַּמֶּשֶׂק *dammeșeq* în ebraică este un vechi nume topografic. Este însă pus în legătură cu דָּם *dam* „sânge” și שַׂק *saq* „sac de umilință”.

[1131] *Is*. VII, 8-9.

[1132] *III Reg*. XI, 26; *III Reg*. XII, 20.

[1133] Somoron reprezintă forma din Septuaginta.

«*Şi dacă nu veţi crede, nu veţi înţelege*»[1134]. Trebuie, într-adevăr, să avem credinţă în Scripturi, ca unele care conţin sensul[1135] dumnezeiesc şi astfel să pornim la înţelegerea celor scrise în ele. Căci trebuie să depăşim tipurile şi astfel să înţelegem adevărul celor arătate nouă. Căci mai întâi trebuie să crezi cu o credinţă simplă în Scripturi, că sunt insuflate de Dumnezeu şi folositoare[1136], apoi să urmăreşti detaliat şi critic sensul[1137] aflat în ele.

198. «*Şi Domnul a continuat să îi vorbească lui Ahaz, spunând: Cere-ţi un semn de la Domnul în adânc sau în înălţime*»[1138].

În cele dinainte Ahaz a fost învăţat prin Isaia cele ce trebuie să facă, să se păzească să fie liniştit şi să nu se teamă de cei doi tăciuni care fumegă. Dar acum, pentru că a primit cu supuşenie învăţătura prin profet, el însuşi se învredniceşte de vestirea dumnezeiască. Căci Domnul a continuat să îi vorbească lui Ahaz. Învăţăm, poate, că cel care este instruit printr-un slujitor în voia dumnezeiască în cele din urmă înaintând va putea şi el însuşi să primească vestirile Domnului. Într-adevăr, sunt unii care, fiind învăţaţi mai întâi de Dumnezeu şi nu prin oameni, au putut de la început ca unii care erau curaţi să primească arătările Duhului. Asemenea erau Avraam, Moise, Ilie, Ieremia şi cei asemenea acelora.

«*Şi Domnul a continuat să vorbească*»[1139]. Continuarea leagă cuvântul de cele precedente. Şi urmarea este că după profeţia despre abandonarea lui Efraim, adică a Israelului care apostaziază, atunci se profeţeşte în ce fel va veni Emanuel din Fecioara neprihănită. Ce este, deci, ceea ce îi porunceşte cuvântul lui Ahaz?

«*Cere-ţi un semn,* spune, *de la Domnul Dumnezeul tău în adânc sau în înălţime*»[1140]. Semnul este, deci, un lucru vizibil, care are în el arătarea a ceva ascuns şi nevăzut, după cum semnul lui Iona le înfăţişează celor care pot să primească sensul mistic al celor

---

[1134] *Is*. VII, 9.
[1135] νοῦς.
[1136] *II Tim*. III, 16.
[1137] νοῦς.
[1138] *Is*. VII, 10-11.
[1139] *Is*. VII, 10.
[1140] *Is*. VII, 11.

petrecute, coborârea în iad și înălțarea iarăși din morți[1141]. Trebuie, însă, ca semnul să fie mereu prezent și să fie văzut în vremea de fa-ță, dar lucrul arătat prin el este adesea împărțit în trei [perioade] de timp. Căci sunt unele semne prezente ale unor [lucruri] prezente, precum fumul care iese dintr-o casă [este semn] al focului care arde înăuntru. Sunt însă și [semne] prezente ale celor viitoare, precum o adunare văzută de nori [este semn] al ploii care va fi pe pământ. Sunt încă și [semne] ale celor trecute, precum resturile de jăratic [sunt semn] al rugului care a ars acolo.

Totuși, Scriptura le numește semne pe cele paradoxale și care arată un sens mistic. Dar ce este mai paradoxal sau mai dumnezeiesc decât vestea sau vederea nașterii Dumnezeului nostru din Fecioara? De aceea: Cere-ți un semn de la Domnul Dumnezeul tău, pentru că nimeni altul nu îl poate da, în adânc sau în înălțime. Acum în alcătuirea lumii, pământul este cel care a dobândit regiunea de jos, iar cerul [partea] mai presus de toate cele văzute. Deci, pentru că trup S-a făcut Cuvântul, profeția se referă prin «*în adânc*» la pământ și la carnea (trupul) luată din ea, iar prin «*în înălțime*» [se referă la] Cuvântul mai presus de ceruri, Care este dincolo de orice stăpânire și putere, Cuvântul Care era la început la Tatăl și Care era Dumnezeu[1142]. Sau poate adâncul semnifică cele mai de jos ale iadului, iar înălțimea regiunea cea mai presus de ceruri, după cum ne înfățișează Apostolul, zicând: «*Să nu zici în inima ta: Cine se va sui în cer?, ca adică să-l coboare pe Hristos, sau: Cine se va coborî întru adânc?, ca adică să ridice pe Hristos din morți*»[1143]. Pentru că «*Cel caree S-a pogorât este Același cu Cel care S-a suit*»[1144], semnul în adânc și în înălțime ar fi spus despre coborârea Domnului. «*Și Cel ce S-a suit este mai presus de toate cele ale cerului*»[1145].

199. «*Și Ahaz a spus: Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul*»[1146].

[1141] *Mt*. XII, 40.
[1142] *In*. I, 1.
[1143] *Rom*. X, 6-7.
[1144] *Ef*. IV, 10.
[1145] *Ef*. IV, 10.
[1146] *Is*. VII, 12.

Darul lui Dumnezeu este mare și bogat și abundent. Dar Ahaz, nefiind încă învăţat să ceară [lucruri] mari şi mai presus de ceruri, refuză să caute semn, fiindcă acestea sunt mai mari decât firea omenească sau fiindcă a urmat să facă după porunca [lui Dumnezeu] care zice: «*Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău*»[1147]. Trebuia ca asemenea cuvinte să ajungă la regele care cârmuia atunci, ca prin el cele profeţite să fie relatate către toţi. Căci Isaia oarecum nu era crezut, fie din invidia oamenilor împotriva lui, fie din cauza umilinţei rămase în legătură cu viaţa [sa], [pentru că se socotea] că nu a primit mesajul venirii lui Emanuel de la Domnul, ci ar fi plăsmuit cuvântul din propria sa inimă.

Dar Ahaz a primit profeţia despre cele viitoare ca și Laban[1148], Abimelec[1149], Nabucodonosor[1150], faraon[1151], Caiafa[1152], în cele din urmă, nu datorită vredniciei vieţii, cât datorită credibilităţii atribuite lui datorită demnităţii. Căci nu din evlavie a refuzat Ahaz cererea semnului. Dacă nu era vreun folos, Dumnezeu nu l-ar fi impus de la început. De aceea şi ceea ce este adăugat conţine un reproş adresat lui Ahaz, căci întorcând cuvântul către David, spune: «*Ascultaţi dar, casa lui David. Oare nu puţin lucru vă este vouă să daţi oamenilor [prilej de] luptă? Şi cum daţi [aceasta] Domnului?*»[1153]. Căci prin acestea se pare că [Dumnezeu] este dezgustat de necredinţa lui Ahaz. Oarecum mai clar arată această înțelegere o altă versiune, care spune: «*Oare nu puţin vă este că supăraţi bărbaţi, pentru că Îl supăraţi și pe Dumnezeu*»? Dar cum aduce omul lui Dumnezeu [prilej de] luptă, dacă frământarea[1154] este teama de nereușită? Aceasta nu spune despre Dumnezeu [că are] vreo patimă, ci înfăţişează prin denumirea de „luptă" starea potrivnică a celor care sunt contra poruncilor Lui.

[1147] *Deut*. VI, 16.
[1148] *Fac*. XXXI, 24.
[1149] *Fac*. XX, 3.
[1150] *Dan*. II, 1.
[1151] *Fac*. XL, 1.
[1152] *In*. XI, 51.
[1153] *Is*. VII, 13.
[1154] Referire la termeni cu acelaşi radical: ἀγών „luptă" şi ἀγωνία „frământare".

200. «*De aceea, Domnul însuși vă va da semn*»[1155].

Chiar dacă nu cereţi, spune că [vă] va da. Chiar dacă nu îl găsește vrednic de primire, totuşi, prin iconomia hotărâtă dinainte a naşterii Domnului prin trup, Însuşi Domnul Dumnezeu, spune, va da semn. Căci trebuia ca Ahaz să înțeleagă că nu este admisă o altă îndreptare pentru cele omenești, decât numai cea prin venirea lui Dumnezeu Cuvântul la oameni, și [el trebuia] să ceară un semn în adânc sau în înălţime. Dar pentru că se socotea pe sine nevrednic, nefiind învăţat cu cererea unor semne mari și cerești, de aceea spune: «*Domnul Însuși vă va da semn*», nu dă printr-o slugă, slujitor şi dregător, ci prin Sine Însuşi, ca din aceasta să se arate măreţia [semnului] dat. Căci Legea a poruncit-o prin îngeri, prin mâna unui mijlocitor, Moise[1156], dar semnul l-a dat El Însuși casei lui David. Nu a fost dat lui Ahaz, ci întregii case a lui David, pentru că Domnul este după trup din sămânţa lui David[1157]. De aceea, a răspândit Evanghelia despre venirea lui Hristos întregului neam al lui David.

201. «*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vei chema numele Lui Emanuel*»[1158].

Iudeii se împotrivesc versiunii celor Şaptezeci, spunând că în ebraică nu este „fecioara", ci „tânăra"[1159], putând fi numită o tânără în floarea vârstei, dar nu o femeie nemăritată. Pentru aceştia răspunsul este uşor şi de la sine. Căci dacă semnul este arătarea a ceva uimitor și diferit de cunoașterea obișnuită a oamenilor, ce era minunat că una dintre multe femei, stând împreună cu un bărbat, să devină mama unui copil? Dar cum s-ar mai putea numi Emanuel cel născut din dorinţa trupului? De aceea, dacă cel dat este un semn, [atunci] și nașterea [trebuie] să fie paradoxală. Dacă felul naşterii copilului este obişnuit, să nu i se spună semn, nici să nu fie numit

---

1155 *Is*. VII, 14.
1156 *Gal*. III, 19.
1157 *Rom*. I, 3.
1158 *Is*. VII, 14.
1159 În textul ebraic este, într-adevăr, עַלְמָה *'alma* „fată". Deși într-un context termenul se referă la o fecioară (*Fac*. XXIV, 43), totuși în general înseamnă la modul general „fată". În *Cânt*. VI, 8 se referă chiar la fete din haremul regal. Aquila și Symmachus traduc chiar prin ἡ νεᾶνις „fata", „tânăra" (cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 443).

Emanuel. Iar dacă nu este fecioară cea care naşte, cum să fie acesta semn? Şi dacă naşterea nu este mai dumnezeiască decât la mulţi, cum [să fie aceasta] venirea lui Emanuel? Totuşi [faptul] că este numită „tânăra" şi referitor la fecioare, este arătat din cele spuse astfel în *Deuteronom*: «*Dacă însă o găseşte în câmp pe copila logodită şi cu sila se împreunează cu ea, să-l ucideţi doar pe om, iar tinerei să nu-i faceţi nimic, căci tânăra nu are păcat de moarte. Căci lucrul acesta este ca şi cum un om s-ar năpusti asupra aproapelui său şi l-ar omorî. A găsit-o pe câmp; tânăra a strigat şi nu a fost [nimeni] care să o ajute*»[1160]. Într-adevăr, cea care striga înainte de întinare era în mod clar fecioară. Deci, se poate deopotrivă spune: „fecioara a strigat" şi „tânăra a strigat". Iar în [*Cartea*] *a treia a Regilor*, sunamiteanca ce l-a încălzit pe David, fiind fecioară şi neavând legătură cu vreun bărbat, este numită „tânără". Căci «*au găsit-o,* spune, *pe Abişag şi au adus-o la rege. Şi tânăra era foarte frumoasă şi îl slujea pe rege şi regele nu a cunoscut-o*»[1161].

De aceea, Emanuel [S-a născut] din Sfânta Fecioară, care a spus: «*Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat*»[1162]? Îngerul [a răspuns] către ea: «*Duhul Domnului Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri*»[1163]. Ea nu este supusă legii despre curăţire. Căci s-a scris în *Deuteronom*: «*Femeia care este însărcinată*[1164] *şi naşte băiat, va fi necurată şapte zile*»[1165]. Dar de vreme ce aceasta a devenit mama lui Emanuel fără să fie însărcinată [cu sămânţă], este curată, sfântă şi neprihănită, rămânând încă fecioară şi după ce a devenit mamă. Căci de vreme ce primul Adam a venit la existenţă nu prin împreunarea bărbatului cu femeia, ci a fost plăsmuit din pământ[1166], şi Adam cel de pe urmă, Care restaurează stricăciunea aceluia[1167], Şi-a luat trupul plăsmuit în pântecele feciorel-

[1160] *Deut*. XXII, 25-27.
[1161] *III Reg*. I, 3-4.
[1162] *Lc*. I, 34.
[1163] *Lc*. I, 35.
[1164] σπερματισθῇ – lit. „a fost impregnată", „însămânţată".
[1165] *Lev*. XII, 2. Este a doua greşeală de atribuire a unui citat. Sf. Vasile îl atribuie *Deuteronomului,* dar aparţine în realitate cărţii *Levitic*.
[1166] *Fac*. II, 7.
[1167] *I Cor*. XV, 47.

nic, pentru a fi în asemănarea păcatului prin trup[1168]. Dar pentru ca nașterea aceasta paradoxală să nu fie în întregime de necrezut pentru cei care sunt dispuși la scepticism față de iconomia dumnezeiască, Ziditorul a creat una dintre viețuitoare care poate doar din femelă să odrăslească, fără unirea cu masculii. Căci unele ca acestea povestesc despre vulturi cei care se ocupă cu animalele[1169].

202. «*Unt și miere va mânca. Înainte să cunoască sau să le prefere pe cele rele, va alege binele*»[1170].

În trup, Emanuel Se folosește de hrană de copil, unt și miere. Și totuși, aflându-Se în starea de prunc, prin puterea bunătății care sălășluia în El înainte de împlinirea vârstei, va respinge răutățile și va alege binele. Pentru că firea noastră are deopotrivă înclinația către amândouă și se pleacă uneori către rău, iar alteori către bine, ca la o balanță, acum sufletul coborând la patimi, acum iarăși fiind tras de rațiune (cuvânt) la [ceva] mai bun. Dar Domnul nu este așa, ci obișnuința Lui către bine se arată imediat chiar de la naștere. Căci ce s-a scris? «*Înainte să cunoască sau să le prefere pe cele rele, va alege binele*»[1171]. Mergând înapoi la cele scrise în *Facere* despre cunoașterea binelui și a răului[1172], vei găsi acolo că starea lui Adam înainte de păcat era asemănătoare celei descrise acum, pentru că era în necunoașterea răului din experiență. De aceea și Domnul în starea de copil o imita pe cea a lui Adam, încă nevinovată și nevătămată, iar respingând răul, va îndrepta încălcarea legii din neascultare.

203. «*Dar va aduce Dumnezeu,* spune, *peste tine și peste poporul tău și peste casa tatălui tău zile cum n-au mai venit de când a luat Efraim de la Iuda pe regele asirienilor*»[1173].

Se pare că Scriptura vorbește în enigmă despre zilele cele de pe urmă, după patima Domnului, când asediul romanilor a venit

[1168] *Rom*. VIII, 3.
[1169] Într-adevăr, biologia oferă exemple de partenogeneză la unele specii de pești, moluște și insecte. Totuși exemplul vulturului nu este, științific vorbind, corect. Sf. Vasile reia ideea în *Omilii la Hexaemeron*, VIII, 6 și *Omilia despre pronie (nr. XXII)*.
[1170] *Is*. VII, 15.
[1171] *Is*. VII, 16.
[1172] *Fac*. II, 17; *Fac*. III, 2 ș.u.
[1173] *Is*. VII, 17.

asupra Ierusalimului. Căci după venirea lui Emanuel, Domnul va aduce asupra lui Ahaz şi a poporului său şi a casei tatălui său zile cum n-au mai venit de când s-a separat [Efraim] de Iuda, fiind robit şi dus de regele asirienilor. Efraim s-a despărţit de Iuda în zilele lui Ieroboam, fiul lui Nabat, care l-a dus în păcat pe Israel, care primul a început apostazia, spunând: «*Nu avem noi parte cu David, nici moștenire cu fiul lui Iesei*»[1174]. De aceea, Efraim l-a luat pe regele asirienilor din Iuda [și l-a adus] asupra sa, umblând și nepermițând ca [acesta] să stea cu înverșunare la asediul Ierusalimului.

«*Şi va fi în ziua aceea, că Domnul va şuiera muştelor, care domnesc peste părţi din râul Egiptului, şi albinei, care este în ţara asirienilor. Şi vor veni şi se vor aşeza toate în văile ţării şi în grotele stâncilor şi în peşteri şi în orice râpă şi în orice lemn*»[1175]. „Poporul Meu, spune, va coborî în Egipt să locuiască acolo[1176]. Şi au fost aduşi cu sila în Asiria"[1177]. De aceea, profeţeşte că la naşterea lui Emanuel, dacă cineva din popor este fie în Egipt, fie în Asiria, vor ieşi şi ajungând în ţara Iudeei se vor odihni în ascunzişurile naturale şi neocupate.

Într-adevăr, spune că muştele domnesc peste părţi din râul Egiptului şi albinele sunt în ţara asirienilor, arătând că puterile potrivnice sunt mărunte. Căci musca este o vieţuitoare care îşi are existenţa din excremente, fiind un neam neplăcut şi dezgustător pentru oameni; şi viaţa lor este neplăcută, [dar] şi moartea respingătoare. Pe atunci stăpâneau peste părţi din râul Egiptului. Căci Nilul, începând din amonte, de la etiopieni, este populat în Egipt pe o parte mică a lui, la vărsarea în mare. În locul acesta toate patrupedele, fiarele, reptilele şi zburătoarele, fiind zeificate, sunt adorate. Deci şi pe aceste muşte, [adică] slăbiciunea puterii potrivnice, Domnul le va distruge prin şuierătura de la El, adică le va distruge prin Duhul gurii Lui[1178]. «*Şi albinei din ţara asirienilor*»[1179]. Albina este o vietate

[1174] *III Reg*. XII, 16.
[1175] *Is*. VII, 18-19.
[1176] *Fac*. XLVI, 6.
[1177] *IV Reg*. XV, 29; *IV Reg*. XVII, 6.
[1178] *II Tes*. II, 8.
[1179] *Is*. VII, 18.

mică şi slabă, care moare atunci când se răzbună. Căci îndată ce introduce acul, moare din cauza loviturii. Şi pe cel afectat îl vatămă puţin, dar pe sine se lipseşte de viaţă. Asemenea este firea oamenilor iuţi şi care luptă cu Duhul[1180], care îşi fac rău mai mult lor înşişi prin răutate, decât celor care se întâmplă să fie sub pornirea lor.

204. «*Şi în ziua aceea, Domnul va rade cu briciul închiriat de dincolo de râul regelui asirienilor capul şi perii picioarelor şi barba o va lua*»[1181].

După naşterea lui Hristos, fiind împrăştiată cu Duhul gurii Domnului orice putere potrivnică precum musca şi albina, fiii lui Israel se vor aduna şi se vor odihni în adăposturile naturale, văi şi câmpuri şi râpe şi unele ca acestea. Iar [în textul]: «*Domnul va rade cu briciul închiriat de dincolo de râul regelui asirienilor capul şi perii picioarelor şi barba o va lua*», Scriptura pare să vorbească în enigmă prin briciul închiriat despre o putere de mercenari, care urmează să arate goală Asiria, le va îndepărta şi pe cele slăvite ale ei, adică perii capului ei, şi va distruge poporul mult şi obişnuit, pe care Scriptura îi redă în mod figurat (tropic) prin „părul picioarelor". Apoi, totuşi, ameninţă că vor fi îndepărtate de briciul închiriat chiar şi simbolurile cele mai cinstite ale bărbăţiei, pe care le numeşte „barbă". Şi probabil că cei care sunt atenţi la istorie vor găsi acestea făcute de către puterea romană faţă de asirieni[1182], şi acestea s-au petrecut la naşterea lui Emanuel.

«*Şi va fi în ziua aceea, [că] omul va hrăni o junincă a vitelor şi două oi şi va face mult lapte, va mânca unt şi miere tot cel rămas pe pământ*»[1183]. Când ar fi odihnă pentru Israelul scăpat de robie, iar regele care uneltea împotriva lui va fi necinstit, fiind dezgolit de briciul închiriat, atunci, spune, va fi o asemenea prosperitate în ţară, încât o junincă şi două oi vor procura lapte din belşug proprietaru-

[1180] πνευματομάχοι. Poate că acesta este un argument că scrierea trebuie să aparţină perioadei din preajma Sinodului II ecumenic, deci un argument în plus că ar aparţine Sf. Vasile cel Mare.
[1181] *Is*. VII, 20.
[1182] De fapt, Imperiul neo-asirian a fost cucerit prin forţele unite ale babilonienilor şi mezilor.
[1183] *Is*. VII, 21-22.

lui, încât el va avea abundenţă de unt, [şi] pentru că toţi locuitorii se vor hrăni cu untul şi mierea pământului. Dar poate că este mai potrivit să primim cu cugete mai înalte învăţăturile despre animale. Căci în loc să spună că fiecare îşi va hrăni partea silitoare şi cultivatoare a sufletului, a spus „junincă", un animal care cultivă şi lucrează împreună cu noi. Şi în loc de obiceiul blând, potrivit şi generos o denumeşte în chip figurat (tropic) „oaie". De aceea, după cum de la animalul acesta avem materia pentru acoperământ, la fel se întâmplă ca viaţa celor sârguitori să fie împodobită cu acoperământul cel după virtute. Deci, pentru că [omul] este hrănit şi împodobit duhovniceşte, de aceea va hrăni o junincă şi două oi.

Numeşte „unt" şi „miere" lecţiile introductive în învăţătura dumnezeiască. De aceea mai întâi hrana omului este socotită a fi unt şi miere. Dar când a fost hrănit suficient cu ele, după ce s-a deprins cu cele elementare, atunci, depăşindu-le pe cele de pe pământ, va avea parte de hrană mai tare şi mai mare potrivită bărbaţilor, dedicându-se învăţăturilor duhovniceşti.

205. «*Şi va fi în ziua aceea, tot locul, în care sunt o mie de viţe [de vie] de o mie de sicli, va deveni uscat şi [cu] spini. Cu săgeţi şi cu arc vor intra acolo, că uscat şi [cu] spini va fi tot pământul şi tot muntele de arat va fi arat. Şi nu va veni acolo frică. Căci va fi din [pământ] uscat şi [cu] spini păşune oilor şi loc de călcat boului*»[1184].

În locurile greu de înţeles credem că se găseşte o relatare nu cu totul disonantă. Uită-te, totuşi, dacă se poate să deducem o asemenea cugetare despre cele spuse, fiindcă, pe cât se pare, cele o mie de viţe de o mie de sicli erau cei din tăierea împrejur. Căci a luat cu Sine o vie din Egipt şi, lepădând neamurile, a plantat-o[1185]. Aceasta mai întâi a înflorit, [dar] în cele din urmă a fost neîngrijită pentru că s-a transformat în aguridă[1186] şi i-a fost îndepărtat gardul şi s-a făcut spre pradă celor care treceau[1187]. Într-adevăr, acele viţe rodnice s-au făcut uscate şi cu spini, când o oaste războinică a venit la ei cu mii de săgeţi şi arcuri, aducând pustiire.

[1184] *Is*. VII, 23-25.
[1185] *Ps*. LXXIX, 9.
[1186] *Ier*. II, 21.
[1187] *Ps*. LXXIX, 13; *Is*. V, 5.

Iar munţii araţi sunt sufletele care au crezut în Hristos. Mai întâi au fost pustii şi necultivate, de aceea erau uscaţi şi produceau spini înainte de venirea lui Hristos. Dar dacă [Mântuitorul] a venit spre căderea şi ridicarea multora[1188] şi le-a chemat pe cele care nu sunt ca să le desfiinţeze pe cele ce sunt[1189], de aceea cei din tăierea împrejur, pierzând înflorirea şi rodirea, s-au schimbat în uscăciune, pe când comunitatea [celor] dintre neamuri, care a fost numită „munte arat", este arată, fiind scăpată de orice laşitate şi de orice frică de la vrăjmaşi. Deci „munte" este sufletul înălţat prin învăţătura lui Hristos. De aceea, când a venit Hristos, Israelul a fost destrămat, dar neamurile au fost sădite[1190], ca prin căderea acelora să fie dăruită tuturor izbăvirea, iar oile şi boii păscând fără frică în aceşti munţi să-şi dobândească de la sine un folos din plin. În mod limpede oile îi reprezintă pe cei mai buni ca moravuri, iar boii sunt cei mai silitori pentru lucrarea celor de trebuinţă.

[1188] *Lc.* II, 34.
[1189] *I Cor.* I, 28.
[1190] *Rom.* XI, 17.

CAPITOLUL VIII

206. «*Și a zis Domnul către mine: Ia-ţi un sul nou [şi] mare și scrie în el cu condei de om: degrabă la jaf, să faci pradă, căci a sosit. Şi să-Mi faci martori oameni credincioşi, pe Urie și pe Zaharia, fiul lui Berechia. Şi m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece și a născut un fiu. Şi mi-a spus Domnul: Cheamă numele lui: degrabă pradă, curând jefuiește. Pentru că înainte să știe pruncul să spună tată și mamă, va lua puterea Damascului și prăzile Samariei [și le va duce] înaintea regelui asirienilor*»[1191].

Se pare că profetul, poruncindu-i-se ceva, a făcut altceva. Căci ce are comun «*ia-ţi un sul nou mare*»[1192] cu ceea ce este adăugat: «*Şi m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece*»[1193]? Ar spune cineva că adaosul nu este răspunsul la [pasajul] anterior, ci este redat începutul propriu [al altui pasaj], celălalt fiind încheiat. Căci chiar dacă nu s-a adăugat că a luat un sul nou şi mare, [profetul] a ascultat însă și a făcut ceea ce a fost poruncit. De aceea, se consideră că «*Și m-am apropiat de proorociță și a luat în pântece*» este începutul unui alt [pasaj].

Căci dacă profetul ar fi contrazis ceea ce a fost poruncit, s-ar fi scris împotrivirea [lui], ca la Iezechiel, căruia i s-a poruncit să mănânce pâinea coaptă pe excremente omenești. Acolo a refuzat, spunând: «*Nicidecum, Doamne, Dumnezeule al cerului, sufletul meu nu a fost întinat cu necurății, nici nu a intrat în gura mea vreo carne spurcată*»[1194]. De aceea i s-a permis să-și facă pâinile în bălegar de vite[1195]. Totuși, aici, pentru că nu există o respingere, tăcerea arată clar aprobarea, deși nu se mărturisește că a făcut ceea ce i s-a poruncit.

[1191] *Is*. VIII, 1-4.
[1192] *Is*. VIII, 1.
[1193] *Is*. VIII, 3.
[1194] *Iez*. IV, 14.
[1195] *Iez*. IV, 15.

Ca și Osea: «*Mergi dar,* spune, *ia-ți o femeie desfrânată și copii de desfrânare*»[1196]. Apoi Scriptura mărturisind despre el că a făcut ceea ce i s-a poruncit, adaugă: «*Și a mers și a luat-o pe Gomer, fiica lui Diblaim*»[1197]. Dar în altă parte găsim poruncile rostite, dar lucrarea nu este mărturisită că s-a petrecut, fiind înțeleasă de către noi, prin supunerea celor cărora s-a poruncit, ca la Iezechiel: «*Și tu culcă-te pe latura stângă*»[1198], și iarăși: «*Culcă-te pe latura dreaptă*»[1199]. Nu s-a adăugat că s-a culcat pe partea dreaptă sau pe partea stângă, ci s-a trecut sub tăcere, dar de către noi este înțeleasă supunerea profetului.

De aceea și aici se poate răspunde la ceea ce a fost întrebat de către noi, că poruncindu-i-se ceva nu a făcut altceva, ci terminând aceea, ni se relatează [ca] de la un alt început cele despre proorociță.

207. Poate că sulul nou și mare este un tip al Testamentului celui Nou și Mare, scris cu condei omenesc, pentru că vorbele Evangheliei au fost scrise în limbă omenească și care poate fi auzită de către mulți. În ea a fost scris că a făcut pradă degrabă la jaf, pentru că învățătura Evangheliei s-a făcut repede și mai iute decât orice fulger, ajungând până la marginile lumii și jefuindu-l pe stăpânul veacului acestuia, strămutându-i la ascultarea de Hristos pe cei robiți. Iar jaful este împărțirea prăzii, pe care Dumnezeu a dat-o îngerilor care se îngrijesc de neamul omenesc, spre păzire și izbăvire. De aceea s-a scris, «*degrabă la jaf să facă pradă*»[1200]. Căci Evanghelia a sosit. Ceea ce era așteptat din vechime din cer, aceasta venind ni se binevestește nouă.

Iar martori ai celor scrise în Evanghelie, spune, să fie Urie și Zaharia. Urie este preot, reprezentând simbolic Legea dată prin Moise, iar Zaharia este profet. Evanghelia este alcătuită fiind mărturisită de Lege și de Profeți. Urie se tâlcuiește „lumina lui Dumne-

[1196] *Os.* I, 2.
[1197] *Os.* I, 4.
[1198] *Iez.* IV, 4.
[1199] *Iez.* IV, 6.
[1200] *Is.* VIII, 1.

zeu"[1201], iar Zaharia „pomenirea lui Dumnezeu"[1202], iar [ca] fiu al lui Berechia, „binecuvântarea lui Dumnezeu"[1203]. Deci, cine se cuvenea să fie oamenii credincioși [și] martori? Cel care este luminat de Dumnezeu şi are pomenirea neîncetată a lui Dumnezeu.

208. Deci, ce este: «*Și m-am apropiat de proorociță*»? Adică „M-am apropiat de proorociță în duh și prin cunoașterea dinainte a celor ce vor fi. Căci am înțeles și, ca să zic așa, am venit aproape de contemplarea profetică și am văzut zămislirea de către ea de departe, uitându-mă dinainte prin harisma profeției, că a născut Fiu, despre care Domnul a spus că: Cheamă numele lui: Degrabă pradă, curând jefuiește. L-a prădat degrabă pe cel puternic, care își păzea averile, pe cei vânduți prin păcat[1204] și ținuți în lanțurile morții. L-a prădat pe acela, l-a jefuit cu propriile puteri, dându-i pe cei credincioși în paza și în grija sfinților îngeri, despre care și El a spus: «*Îngerii voștri întotdeauna văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri*»[1205]. Căci Acesta este și Cel ce jefuiește curând, despre Care s-a scris: «*Suindu-Se la înălțime, a robit robime și a luat daruri în oameni*»[1206].

Și nimeni nu va contrazice că proorocița, la care a venit Isaia cu apropierea prin cunoaștere, este [Fecioara] Maria, amintindu-și de vorbele ei, pe care le-a rostit profetic. Căci ce a spus? «*Mărește sufletul meu pe Domnul și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale. Căci, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile*»[1207]. Și fiind atent la toate cuvintele ei, nu vei ezita să o numești proorociță. Căci Duhul lui Dumnezeu a venit asupra ei și puterea Celui Preaînalt a umbrit-o[1208].

Deci, ceea ce i s-a poruncit să scrie în sulul acesta, [profetul Isaia] a văzut întâmplat când s-a apropiat de proorociță. Acolo se

---

[1201] Uriahu (forma scurtă Uria) înseamnă într-adevăr „lumina lui Iahve", de la אוֹר *'or* „lumină".
[1202] Zechariahu (Zecharia) provine de la זֶכֶר *zeher* „pomenire", „amintire" și numele divin.
[1203] Berachiahu (Berachia) vine de la בְּרָכָה *beraha* „binecuvântare".
[1204] *Rom*. VII, 14.
[1205] *Mt*. XVIII, 10.
[1206] *Ef.* IV, 8.
[1207] *Lc*. I, 46-48.
[1208] *Lc*. I, 35.

spune: «*scrie cu condei de om, degrabă la jaf, să faci pradă*»[1209], iar aici, după ce a spus: «*A luat în pântece și a născut fiu*», a fost scris: «*Și mi-a spus Domnul: Cheamă numele lui: Degrabă pradă, curând jefuiește*»[1210]. Încât se spune același [lucru] prin cuvinte și noțiuni diferite și în: «*Ia-ți un sul*» și în: «*M-am apropiat de proorociță*». Adaosul nu are nimic nepotrivit cu ceea ce este anterior.

Iar Acesta, născut din proorociță, «*a luat puterea Damascului și prăzile Samariei*»[1211]. «*Puterea Damascului*» sunt cei care cred dintre neamuri, iar «*prăzile Samariei*», cei care au crezut din tăierea împrejur. Căci Damascul este metropola Siriei, iar Samaria este a Israelului[1212]. Doar că poruncile și faptele de bărbăție ale celui Născut din proorociță îi sunt puse de Domnul în loc de nume, pentru că și numele Iisus[1213] I-a fost pus de Domnul pentru mântuirea pe care ne-a dat-o de la Dumnezeu. «*Căci, spune, vei chema numele Lui Iisus, căci Acesta va izbăvi poporul Său de păcatele lor*»[1214].

209. «*Și a continuat Domnul să-mi vorbească încă: Pentru că poporul acesta nu vrea apa Siloamului, care curge în liniște, ci vrea să îi aibă pe Rețin și pe fiul lui Remalia rege peste voi, de aceea, iată, Domnul va aduce peste voi apa râului cea tare și multă, pe regele asirienilor și slava lui. Și se va sui în toată valea voastră și va umbla peste tot zidul vostru și va lua din Iudeea pe omul care va putea să ridice capul sau va putea să săvârșească ceva. Și va fi tabăra lui ca să umple latul țării tale*»[1215].

Ce sens are ca Dumnezeul tuturor să amenințe poporul cu acestea pentru apa din Siloam? Cum de nu vrea poporul apa din Siloam, despre care se relatează că nici nu aducea boală, nici vreo vătămare nu producea celor care o foloseau? Apoi, ce urmare are [faptul] că cel care nu dorește apa Siloamului îi vrea pe Rețin și pe

---

1209 *Is*. VIII, 1.
1210 *Is*. VIII, 3.
1211 *Is*. VIII, 4.
1212 *Is*. VII, 8-9.
1213 Iisus, în ebraică יְהוֹשֻׁעַ *Yehoșua* sau *Yeșua* înseamnă „Iahve este mântuitor” sau „Iahve izbăvește”.
1214 *Mt*. I, 21.
1215 *Is*. VIII, 5-8.

fiul lui Remalia? Ce are în comun apa neînsufleţită cu regele care stăpâneşte şi îi conduce pe supuşi?

Dar trebuie să auzim în mod figurat (tropic) Siloamul, care se tâlcuieşte după învăţătura Evangheliei „trimis”[1216]. Căci aşa este tâlcuit în *Evanghelia după Ioan*: «*Mergi de te scaldă în Siloam, care este „trimis”*»[1217]. Deci, cine este cel trimis şi care curge fără zgomot, dacă nu Cel despre care se spune: «*Domnul M-a trimis și Duhul Lui*»[1218]? Și iarăşi: «*Nu Se va certa, nici nu va striga, nici nu va fi auzit glasul Lui în pieţe*»[1219]. Într-adevăr, cei care nu-L primesc pe Cel trimis din ceruri, dispreţuindu-I blândeţea, i-au atras pentru ei pe fiul lui Remalia, adică raţiunea (cuvântul) care conţine învăţătura falsă[1220], dar care vesteşte că este produsă după dumnezeieştile Scripturi, şi pe Reţin, care se tâlcuieşte „semeţit”, care îl semeţeşte pe ascultătorul [său] în afara credinţei cea după Sfintele Scripturi şi îl îngâmfă şi îl îndepărtează de la temelia după credinţă. Căci Aram se tâlcuieşte „semeţie”. Deci, pe cei care au dispreţ faţă de cele pentru raţiunea statornică şi nu acceptă ceea ce este temeinic, liniştit şi blând, ci le împletesc pe cele din afara credinţei cu neînţelegerile din Scripturi, Scriptura îi ameninţă că va aduce apa cea tare şi multă, pe regele asirienilor, adică pe stăpânitorul veacului acestuia.

Că Scriptura îl ia adesea pe vrăjmaş drept asirian, se arată în următoarele, din acelaşi profet: «*Și va fi,* spune, *când va împlini Domnul făcând toate în muntele Sionului și în Ierusalim, va căuta spre mintea cea mare, conducătorul asirienilor și spre înălțimea slavei ochilor lui. Căci a zis: Cu tărie voi face și cu înțelepciunea înțelegerii voi lua hotarele neamurilor și puterea lor o voi prăda și voi zgudui cetățile locuite și lumea întreagă o voi lua cu mâna, ca pe un cuib și ca pe niște ouă lăsate le voi ridica. Și nu este cine să scape de mine sau să-mi grăiască împotrivă*»[1221].

[1216] Siloam, în ebraică שִׁלֹחַ *Șiloah* este pus în legătură cu שָׁלוּחַ *șaluah* „trimis”.
[1217] *In*. IX, 7.
[1218] *Is*. XLVIII, 16.
[1219] *Is*. XLII, 2; *Mt*. XII, 19.
[1220] ψευδοδοξία.
[1221] *Is*. X, 12-14.

210. Deci, se pare că și acum îl numește pe conducătorul asirienilor apă multă în chipul unui șuvoi, care îi mătură cu putere și furie pe cei care-l întâlnesc. Cei care se învrednicesc să treacă fără vătămare prin ispitirile lui, spun: «*Prin șuvoi a trecut sufletul nostru, apă nestăvilită*»[1222]. Și Evanghelia pomenește în parabolă aceeași apă, comparându-l pe cel care ascultă cuvintele și nu le face cu omul care și-a zidit fără temelie casa. Dar venind, spune, șuvoiul, nu a rezistat, ci a căzut casa și a fost mare ruina casei aceleia[1223]. Aceastǎ «*apă multă se va sui,* zice, *în toată valea voastră*»[1224]. Văile sunt cavități ale pământului. Deci, cum se spune că apa nu coboară, ci urcă? Pentru că orice smerire (înjosire) a oamenilor pentru păcat este mai înaltă decât izvoarele de început, ca să zicem așa, [adică] începuturile răutății. Într-adevăr, de câte ori sunt predați puterilor potrivnice, [acestea] vor umbla pe orice zid al celor care apostaziază, adică pe toate învățăturile sigure și pe toate cele care păreau că sunt [locurile] lor sigure.

Din cauza apostaziei de la Siloam și înclinării către [faptele] nimicitoare ale regilor, Scriptura amenință că «*va fi luat din Iudeea orice om care va putea să ridice capul sau va putea să săvârșească ceva*»[1225], adică pe cel care este semeț cu contemplarea minții și care le săvârșește cu fermitate pe cele care i se par lui conforme cu virtutea practică, dar și-a întins tabăra în latul țării celor care nu au primit Siloamul. Căci pentru că se dedau la drumul lat și larg, devin vrednici să fie tabăra puterii potrivnice, nefiind condamnați de nevoie, ci alegându-și chiar ei partea mai rea. Căci «*precum n-au încercat să-L aibă pe Dumnezeu în cunoștință, Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine*»[1226].

211. «*Cu noi este Dumnezeu! Înțelegeți, neamuri, și vă plecați! Auziți până la marginile pământului*»[1227].

[1222] *Ps*. CXXIII, 4-5.
[1223] *Lc*. VI, 49.
[1224] *Is*. VIII, 7.
[1225] *Is*. VIII, 8.
[1226] *Rom*. I, 28.
[1227] *Is*. VIII, 8-9.

Într-adevăr, «*Cu noi este Dumnezeu*»[1228] se referă la Mântuitorul. Căci aşa se numea mai înainte Cel născut din Fecioara, în limba ebraică Emanuel[1229], care se traduce: «*Cu noi este Dumnezeu*»[1230]. «*Înţelegeţi, neamuri, şi vă plecaţi*»[1231]. Mi se pare că glasul se ridică din marea bucurie a celor care recunosc venirea lui Hristos, care înţeleg puterea Crucii, care este înfricoşătoare pentru neamuri. De aceea, «*înţelegeţi,* spune, *neamuri, şi vă plecaţi*», pentru ca supuşi printr-o înfrângere [a inimii] bună şi folositoare vouă, să fiţi robiţi în ascultarea lui Hristos şi, prin robia faţă de Hristos, să deveniţi liberi de legea păcatului. Cum se supun neamurile? Dacă Îl recunosc pe Dumnezeu. Căci întunericul este înfrânt prin sosirea luminii şi boala este învinsă prin venirea sănătăţii. Deci doar să cunoaşteţi adevărul, neamuri, şi imediat veţi fi supuse înfrângerii izbăvitoare pentru voi.

«*Auziţi până la marginile pământului*»[1232]. Pe cine să asculte? Pe cei care vestesc Evanghelia. Căci, spune: «*În tot pământul a ieşit vestirea lor şi până la marginile lumii cuvintele lor*»[1233]. «*Cei puternici, plecaţi-vă*»[1234], lăsaţi puterea trupului, luaţi slăbiciunea cărnii (trupului), ca puterea lui Dumnezeu să se desăvârşească în slăbiciune[1235]. «*Căci de vă veţi întări iarăşi, iarăşi veţi fi supuşi*»[1236]. Dacă vreodată dorinţa cărnii (trupului) se ridică iarăşi în tine, sârguieşte-te să o înrobeşti, să o dobori şi să o supui duhului. «*Şi orice sfat veţi sfătui, îl va risipi Domnul, şi cuvântul pe care îl veţi grăi nu va rămâne între voi, căci cu noi este Dumnezeu*»[1237]. Pentru că nimiceşte în-

[1228] *Is*. VIII, 9 (Septuaginta v. 8).
[1229] În ebraică, עִמָּנוּ אֵל *Immanuel* înseamnă „cu noi” (עִמָּנוּ *‘immanu*) este Dumnezeu (אֵל *’el*). Pronunţia corectă ebraică este deci cu *i* la început. În greacă însă a fost transliterat Ἐμμανουήλ.
[1230] *Mt*. I, 23.
[1231] *Is*. VIII, 9.
[1232] *Is*. VIII, 9.
[1233] *Ps*. XVIII, 4 (Septuaginta v. 5).
[1234] *Is*. VIII, 9.
[1235] *II Cor*. XII, 9.
[1236] *Is*. VIII, 9.
[1237] *Is*. VIII, 10.

țelepciunea celor înțelepți și leapădă priceperea celor pricepuți[1238]. Deci, Îngerul de mare sfat[1239] desființează sfatul omenesc și Dumnezeu Cuvântul leapădă cuvântul omenesc, din care «*nimic,* spune, *nu vă va rămâne, căci cu noi este Dumnezeu*». Este bine în timp de persecuție să spunem cu curaj neamurilor: «*Căci de vă veți întări iarăși, iarăși veți fi supuși*». Căci năpustindu-se în dăți repetate asupra Bisericii lui Hristos, [tot] în dăți repetate vor cădea. După cum cei care prin adaosul de materie combustibilă ridică și mai mare văpaia, la fel cei care se sârguiesc mereu să distrugă Biserica o aduc prin persecuții la și mai multă slavă și putere.

212. «*Așa zice Domnul: Nu s-au supus mâinii celei tari și cursului căii poporului acestuia, spunând: Să nu zică greu, căci tot ce zice poporul acesta este greu. Dar de frica lui să nu vă temeți, nici să vă tulburați. Pe Domnul Însuși sfințiți-L și El să-ți fie teama. Și de vei te vei supune Lui, îți va fi spre sfințire. Și nu vă veți apropia ca de piatra de poticnire și nici ca de piatra de cădere*»[1240].

După ce s-a binevestit cuvântul despre venirea lui Emanuel și ca la o victorie împotriva neamurilor a ieșit acel glas: «*Înțelegeți, neamuri, și vă plecați. Cu noi este Dumnezeu*», Scriptura adaugă aceasta, condamnându-le pe neamuri: «*Nu s-au supus mâinii celei tari*»[1241]. Iar mâna cea tare este puterea creatoare a celor care sunt, prin care a fost așezată toată zidirea celor văzute și a celor mai presus de cele văzute.

Căci sunt două moduri în care putem fi aduși la cunoașterea lui Dumnezeu și la grija de noi înșine. Fie ridicându-ne prin cele văzute de la noțiunile firești la Făcătorul, fie prin învățătura dată nouă de Lege. Dar aceștia se arată nesupuși mâinii celei tari, adică nu sunt conduși din cele create către înțelegerea Celui care le-a făcut[1242]; [dar] și cursului, căii adică. Iar Calea este de fapt Domnul, Care spune: «*Eu sunt calea*»[1243]. El Însuși este Mâna lui Dumnezeu și

---

1238 *Is*. XXIX, 14; *I Cor*. I, 19.
1239 *Is*. IX, 6.
1240 *Is.* VIII, 11-14.
1241 *Is*. VIII, 11.
1242 *Rom*. I, 20.
1243 *In*. XIV, 6.

dreapta. Căci, spune, «*dreapta Ta, Doamne, s-a preaslăvit întru tărie*»[1244], și: «*Eu cu mâna mea am întărit cerul*»[1245]. De aceea, sunt condamnați cei care nu cred în Domnul. Sau numește acum curs calea vieţii acesteia, rânduită nouă după Lege. Că învăţătura se cheamă cale este cunoscut din multe locuri, Domnul numindu-i pe învățătorii Legii călăuze oarbe[1246]. Și: «*În calea mărturiilor Tale m-am desfătat*»[1247], și: «*În calea Ta voi trăi*»[1248], și: «*Fericiți cei fără de prihană în cale*»[1249]. Pe scurt, Scriptura este plină [de locuri în care] urcușul prin Lege al sufletului către desăvârșire este numit „călătorie". Adaugă și cauza nesupunerii. Nu acceptă, spune, poruncile căii, pe care le proclamă Scriptura și nu li se supun, nepurtând greutatea celor poruncite.

213. Precum și în Evanghelie iudeii neţinând învăţăturile Domnului, spuneau: «*Greu este cuvântul acesta. Cine îl poate asculta*»[1250]? Este greu pentru desfrânat să fie cumpătat, este greu pentru beţiv să se abţină, este greu pentru cel care ocărăște să binecuvânteze. Și în general, oricărui grumaz care dorește să fie liber jugul Legii i se pare greu, de aceea, sunt mulți cei duși la pierzare prin calea cea netedă și largă, dar sunt puţini cei [duși] în împărăție, [cei mulți] neputând purta greul și chinul vieţii după virtute. Căci răutatea momește prin netezimea plăcerii, pe când virtutea face dificilă prin antrenamente aspre și chinuri viaţa celor exersați[1251]. «*Pentru cuvintele buzelor tale eu am păzit căi aspre*»[1252]. „Căi aspre" numește poruncile date nouă pentru desăvârșirea sufletelor noastre. Ce este mai greu decât, primind o lovitură peste obraz, să îl întorci și pe celălalt[1253]; fiind jefuit, să nu ceri înapoi[1254]; târât în tribunal, să-ți dez-

[1244] *Ieș*. XV, 6.
[1245] *Is*. XLVIII, 13.
[1246] *Mt*. XV, 14.
[1247] *Ps*. CXVIII, 14.
[1248] *Ps*. CXVIII, 37.
[1249] *Ps*. I, 1.
[1250] *In*. VI, 61.
[1251] Sau „practică asceza".
[1252] *Ps*. XVI, 4.
[1253] *Mt*. V, 39.
[1254] *Lc*. VI, 30.

braci și haina[1255]; fiind ocărât, să binecuvântezi[1256]; fiind defăimat, să rogi; să nu urăşti pe nimeni; să te rogi pentru cei care te prigonesc[1257]? Dar aceste [lucruri] grele ne pregătesc pentru odihna din sânul plăcut al tatălui nostru, Avraam. Pentru că «*fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, căci aceia se vor sătura*»[1258]. Și aproape orice suferință de aici este pregătitoare pentru bunurile veșnice. De aceea, «*Mergând, mergeau și plângeau, aruncând semințele lor*»[1259]. Căci necazurile de aici întâmplate datorită Legii lui Dumnezeu vor fi sămânță pentru bunurile viitoare. «*Venind, au venit cu bucurie, ridicându-și snopii*»[1260]. Deci neamurile nu s-au supus cursului poporului, spunând: «*Nu mai spuneți greu. Căci tot ce zice poporul acesta este greu*». De aceea, cercetează-i pe cei care ascultă de idoli, din ce cauză nu se apropie de învățătura propovăduirii. Fiindcă cei mai onești recunosc că nu suportă asprimea [Evangheliei].

214. Apoi continuă: «*Dar de frica lui să nu vă temeți*»[1261].

Dar aceasta se înţelege în două feluri. Spune neamurilor: „Nu vă temeţi de teama de care vă temeţi acum în chip neînvăţat, nedându-vă exercițiului celor mai bune", ca și cum ar spune: „Nu te teme de cumpătare, nu te teme de bărbăţie, nu te teme de dreapta credință, nu fi înfricoșat de niciuna dintre virtuţi". Sunt blânde, uşor accesibile, aducătoare de bucurii, pregătitoare de viaţă. Sau, schimbând cuvântul, se referă la popor: „Aceia susţin acestea despre voi, neprimind unirea cu voi prin parcursul Legii. Dar voi nu vă temeţi de uneltirile împotriva voastră a neamurilor, ci cugetaţi la Hristos, pe El sfinţiţi-L şi El să-ţi fie teama". Cel mai mare [lucru] pentru desăvârşire este să vă temeţi în chip învăţat și să nu vă înfricoșați de toate, îngrozindu-vă de cele care nu trebuie. Căci *Psalmul* condamnă unele ca acestea, spunând: «*S-au temut cu teamă acolo unde nu*

[1255] *Mt*. V, 40.
[1256] *Lc*. VI, 28.
[1257] *Mt*. V, 44.
[1258] *Mt*. V, 5-6.
[1259] *Ps*. CXXV, 6.
[1260] *Ps*. CXXV, 6.
[1261] *Is*. VIII, 12.

era teamă»[1262]. Deci, sfințește-L pe Domnul și El să-ți fie teama. Așteaptă venirea Aceluia, teme-te de judecata Aceluia. Este înfricoșător Cel care dă fiecăruia după faptele lui[1263]. Este înfricoșător Cel care la glasul trâmbiței va veni din cer cu sfinții îngeri[1264]. Este înfricoșător Cel a cărui hotărâre este pedeapsa veșnică[1265]. Deci, de te vei supune Lui, nu te vei apropia de El ca de piatra de poticnire și nici ca de piatra de cădere.

Scriptura cheamă limpede la credința în Domnul nostru Iisus. Căci se spune despre aceasta: «*Iată pun în Sion o piatră de poticnire și o piatră de sminteală*»[1266]. Cei orbi și care nu pot vedea [obiectele] de lângă picioare se lovesc de pietre. Și cei care nu sunt siguri pe pași alunecă pe pietre. Într-adevăr, cel care nu s-a îngrijit de [partea] văzătoare a sufletului, nici nu recunoaște venirea Domnului prin învățătura Scripturilor se împiedică de predica Evangheliei. Iar cel care este ușor de răsturnat în credință se sminteşte de Piatra Care este Hristos[1267]. Dar, se spune, tu, poporule, de ești supus și sprijinit cu o credință deplină pe Domnul, nu te vei întâlni cu cuvântul Lui ca și cu o piatră de poticnire, nici nu te vei clătina pe el, ca pe piatră de cădere. Dar poate că nebunia propovăduirii este o poticnire pentru elini, care caută înțelepciunea, și o piatră de sminteală pentru iudei, care cer semne. De aceea spune Pavel că propovăduirea este iudeilor sminteală, iar neamurilor nebunie[1268]. Dar celor care se supun Domnului și nu subjugă argumentelor logice simplitatea propovăduirii, nici nu ispitesc adevărul prin semne, Hristos le este putere a lui Dumnezeu și înțelepciune a lui Dumnezeu.

215. «*Atunci se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu învețe. Și va zice: Îl voi aștepta pe Dumnezeu, Cel care Și-a întors fața de la casa lui Iacob și voi fi supus Lui*»[1269].

[1262] *Ps*. XIII, 5.
[1263] *Mt*. XVI, 27.
[1264] *Mt*. XXIV, 31.
[1265] *Mt*. XXV, 46.
[1266] *Rom*. IX, 33.
[1267] *I Cor*. X, 4.
[1268] *I Cor*. I, 23.
[1269] *Is*. VIII, 16-17. Biblia sinodală are altă variantă, urmând textului ebraic, unde este vorba de predarea către ucenici a profeției pecetluite.

Cuvântul este legat în continuarea celor precedente. «*Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și vor numi numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu*»[1270]. Și apoi, urmând, spune: «*Cu noi este Dumnezeu. Înțelegeți, neamuri, și vă plecați*». Apoi Scriptura se referă la cei care nu primesc ceea ce este vestit prin Emanuel, ci resping greutatea celor poruncite de El. «*Atunci, spune, se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu învețe*»[1271]. Căci cuvântul învățăturii fiind însămânțat în toți, ei își îndreaptă inimile pentru primirea învățăturilor. Și sunt ca un pământ roditor cei care primesc cuvântul și îl înrădăcinează în adânc și nu îl înăbușă cu spini, nici nu-l lasă nepăzit, ca să fie ușor de jefuit de către diavol, ci aduc roadă treizeci, șaizeci și o sută[1272]. Dar sunt și unii care își închid deplin sufletul față de primirea cuvântului și, ca să zicem așa, se leagă și sunt pecetluiți, ca să nu intre cuvântul adevărului. Se spune, dar, că sunt pecetluiți cei care se aseamănă formei vrăjmașului și nu primesc ca Hristos să Se formeze în ei[1273], cei care deformează chipul Celui mai presus de ceruri și se bucură doar de chipul celui pământesc[1274].

Dar Legea este pecetluită de neclaritate și pentru că nu este ușor de înțeles celor care o întâlnesc, [chiar și] prin antrenamentul necesar de cercetare a Legii. Cel care nu se dedică exercițiului [duhovnicesc][1275], nici nu dorește să-și dezlege lanțul necunoștinței se spune că pecetluiește Legea, [dar] acesta se va vădi în ziua revelației. Căci «*se vor vădi cei ce pecetluiesc legea, ca să nu învețe*». Deci, cum pecetluiesc iudeii Legea, despre care se spune: Luați cheile, dar voi nu intrați, iar pe cei care pot să intre îi opriți[1276]? Pecetluiește ca să nu învețe cel care, sub pretextul păzirii a ceea ce este după literă, nu revelează tainele din adânc. La ce spune, uită-te dacă nu sunt pe față vorbe iudaice. «*Îl voi aștepta pe Dumnezeu, Cel care Și-a întors*

[1270] *Is*. VII, 14; *Mt*. I, 23.
[1271] *Is*. VIII, 16.
[1272] *Mc*. IV, 8.
[1273] *Gal*. IV, 19.
[1274] *I Cor*. XV, 49.
[1275] μελέτη.
[1276] *Lc*. XI, 52.

fața de la casa lui Iacob»[1277]. Acestea spun iudeii: „Nu cred în Dumnezeu, nu Îl primesc pe Emanuel. Deși acum sunt părăsit, voi aștepta cândva venirea lui Dumnezeu, Care Și-a întors fața de la casa lui Iacob”.

216. «*Iată eu și pruncii, pe care mi i-a dat Dumnezeu. Și vor fi semne și minuni în casa lui Iacob de la Domnul Savaot, Cel ce locuiește în muntele Sionului*»[1278].

După ce nesupușii sunt blamați, Însuși Domnul vorbește apoi din partea Sa. Deci, aceia, spune, nu se supun mâinii celei tari și cursului căii poporului acestuia și pretind că Îl așteaptă pe Domnul, Care Și-a întors fața de la casa lui Iacob. Dar Eu pe cei care au crezut în Mine, care tocmai au fost renăscuți, dezbrăcându-se de omul cel vechi și îmbrăcându-se în cel nou[1279], ca niște copii nou-născuți[1280], blânzi în purtare și care nu au experimentat răutatea, înțărcați apoi de la cuvintele introductive și avansați la hrana mai desăvârșită a tainelor; pe aceștia luându-i și încălzindu-i la sânul îndurării [Mele], îi aduc la Tatăl. Căci prin Mine este calea cunoașterii către El. Nimeni dintre cei care își amintesc de *Epistola către Evrei* nu va nega că din partea lui Hristos sunt cuvintele: «*Căci ducând pe mulți fii la slavă, I se cădea Aceluia pentru Care sunt toate și prin care sunt toate, să desăvârșească prin pătimire pe Începătorul mântuirii lor. Pentru că și cel ce sfințește, spune, și cei ce se sfințesc, dintr-Unul sunt toți. Din această cauză, nu se rușinează să-i numească pe ei frați, zicând: Voi vesti fraților Mei numele Tău. Și iarăși: Iată eu și pruncii pe care Mi i-a dat Dumnezeu*»[1281].

217. «*Și vor fi,* spune, *semne și minuni în casa lui Iacob*»[1282].

Semne și minuni puternice vor fi săvârșite în casa lui Iacob de către acești copii renăscuți de către Hristos. Copii erau Apostolii, fiind prunci în răutate[1283], care vorbind mai întâi în limbi, deși erau

---

[1277] *Is*. VIII, 17.
[1278] *Is*. VIII, 18.
[1279] *Col*. III, 9.
[1280] *I Pt*. II, 2.
[1281] *Evr*. II, 10-13; *Ps*. XXI, 24 (Septuaginta v. 23); *Is*. VIII, 18.
[1282] *Is*. VIII, 18.
[1283] *I Cor*. XIV, 20.

oameni obişnuiţi şi galileeni, au făcut văzută tuturor venirea Duhului şi distribuirea harismelor făcută lor şi împărţirea limbilor[1284]. Apoi semnul cunoscut, ologul care ședea la Poarta Frumoasă s-a făcut zdravăn pe picioare prin chemarea numelui lui Hristos de către Petru şi Ioan, paşii săi fiindu-i întăriţi[1285]. Cu aceasta s-a împlinit şi vechea profeţie, că: «*Atunci ologul va sări ca cerbul*»[1286]. Semn era şi Dorcas (Tavita), ridicată din morţi[1287]. Semn erau şi porţile de fier ale închisorii, care s-au deschis de la sine pentru ieşirea lui Petru[1288], cu lanţurile dezlegate şi alte asemenea care s-au petrecut prin apostoli pentru arătarea dumnezeirii Celui Unul-Născut. Toate aceste semne şi minuni sunt de la Dumnezeu Savaot, Care locuieşte în muntele Sion. Este potrivit să înţelegi Dumnezeu Savaot ca Dumnezeul oştirilor.

Dar cine altcineva este Domnul oştirilor decât Cel numit arhistrategul puterii lui Dumnezeu[1289], de la Care semnele au fost date copiilor? [Faptul] că cei care au crezut în Hristos sunt copii este arătat din ceea ce a răspuns Domnul către iudeii care I-au spus: Nu auzi ce Îţi spun aceştia? – cei care Îl lăudau şi ziceau: Osana întru cei de sus –, [anume] că: «*Din gura pruncilor şi a celor ce sug Ţi-ai pregătit laudă*»[1290]. Aici a spus „prunci" celor care tăiau ramurile palmierilor şi întindeau hainele pe drum, celor care Îl strigau şi Îl slăveau[1291]. Dar şi într-alt loc: «*Îţi mărturisesc Ţie, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor*»[1292], numind „prunci" pe cei învăţaţi în cuvânt şi care se învredniciseră prin Duhul de revelarea tainelor.

1284 *Fap*. II, 4 ş.u.
1285 *Fap*. III, 2 ş.u.
1286 *Is*. XXXV, 5.
1287 *Fap*. IX, 40.
1288 *Fap*. XII, 10.
1289 *Ios*. V, 14.
1290 *Mt*. XXI, 15-16.
1291 *Mt*. XXI, 8.
1292 *Mt*. XI, 25.

Deci, «*iată eu și pruncii*»[1293] îi arată pe aleșii Lui, pentru că «*Dumnezeu Şi-a ales pe cele nebune ale lumii ca să îi rușineze pe cei înțelepți*»[1294]. Oricine se dezbracă de omul cel vechi, stricat prin poftele amăgirii[1295], și se îmbracă în cel nou, înnoit după chipul Creatorului[1296], este un prunc după taina lui Hristos.

218. «*Şi de vor zice către voi: întrebați pe vrăjitorii ventriloci și pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce grăiesc deșertăciuni, care grăiesc din pântece. Nu întreabă un popor pe Dumnezeul său? De ce să întrebe pe cei morți despre cei vii? Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, pentru care nu mai sunt daruri de dat. Și va veni asupra voastră foamete grea și va fi că, dacă veți flămânzi, vă veți mâhni și îi veți vorbi de rău pe conducător și pe cele părintești. Și vor căuta la cer sus și pe pământ jos vor privi. Și, iată, lipsă strânsă și întuneric, nevoie și strâmtorare și întuneric, ca să nu vadă. Și nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*»[1297].

Cei care nu primesc cuvântul Evangheliei, cei care disprețuiesc propovăduirea ca pe o nebunie[1298] și care se smintesc de Cruce, când îi sfătuim să se întoarcă la cunoaștere, ne propun în schimb îndemnuri din propria rătăcire, spunând: „Nu-L căutați pe Domnul, ci pe vrăjitorii ventriloci, pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce grăiesc deșertăciuni”!

Și experiența este martoră a acestui [lucru]. Căci cei care se țin strâns de idoli și țin la vise, semne și ghicirea demonilor disprețuiesc ei înșiși adevărul și pe noi ne sfătuiesc să căutăm unele ca acestea. De aceea, lucrările rătăcirii sunt făcute de către demoni pentru pieirea celor ispitiți. Acum îi învăluie în somn cu viziuni care fie dau sfat despre vreo suferință trupească, fie prevestesc viitorul. Demonii pot să vadă deodată unele ca acestea despre suferințele trupului, pentru că văd mai clar proprietățile substanțelor și percep calitățile plantelor și pe cele potrivite din ele pentru suferințe.

[1293] *Is*. VIII, 18.
[1294] *I Cor*. I, 27.
[1295] *Ef*. IV, 22.
[1296] *Col*. III, 10.
[1297] *Is*. VIII, 19-23.
[1298] *I Cor*. I, 23.

Cât despre cele viitoare, [demonii] adesea prevestesc cele ce deja s-au petrecut, dar ne sunt nouă necunoscute, [iar ei] ni le vestesc drept viitoare. Ca atunci când cineva dintre noi, care auzind de venirea cuiva, ar anunţa-o drept viitoare celui care o aşteaptă, vânând [însă] slavă prin înşelăciune din faptul că pare a fi profet, la fel şi demonii, făcând cunoscute cele decise, hotărârile lui Dumnezeu, dau adesea de ştire celor uşor de dus în înşelare. La fel şi vrăjitoarea ventrilocă i-a vestit lui Saul prin demoni înfrângerea viitoare[1299]. Căci erau demoni cei care s-au prefăcut în chipul lui Samuel, care pentru că au auzit condamnarea asupra lui Saul, au relatat ca proprie hotărârea anunţată de Dumnezeu.

De aceea, neamurile ne îndeamnă adesea la înşelările de la demoni, spunând: „Cercetaţi-i pe vrăjitorii ventriloci, pe cei care vorbesc din pământ"! Nu îndrăznesc să spună că vorbele lor sunt din ceruri. După cum şi în *[cartea] Regilor* aceea vorbind cu Saul i-a zis: «*Văd dumnezei ridicându-se din pământ*»[1300]. Astfel este concepţia ventrilocilor: promit să ridice sufletele celor morţi pentru arătarea celor căutate. Apoi [Isaia] adaugă propria părere pe care o are despre asemenea concepţii şi îi declară vorbitori în deşert, spunând: «*cei ce grăiesc deşertăciuni, care grăiesc din pântece*»[1301] sau de fapt care vorbesc din propria voinţă. Căci nu vorbeşte învăţat din altă parte, ci plăsmuind minciuna în inima lui, ignorând voinţa celor care privesc, spune cele de folos lui spre înşelarea celor necunoscători.

219. Sau poate vorbesc din pântece cei «*al căror dumnezeu le este pântecele*»[1302], care lucrează orice pentru plăcerea mâncatului şi băutului. De aceea, n-ar greşi cineva numind „ventriloci" şi vorbitori din pântece pe cei care îşi aranjează învăţătura pentru a-şi umple stomacul şi se înconjoară cu o aparenţă de cucernicie; cei care nu rostesc cuvintele din rânduială, aceştia grăiesc deşertăciuni. [Aşa mi] se pare. Căci cel care nu face, şi învaţă, este nedemn de crezare pentru folos. «*Nu întreabă un neam pe dumnezeul său*»[1303], adică fie-

[1299] *I Reg*. XXVIII, 19.
[1300] *I Reg*. XXVIII, 13.
[1301] *Is*. VIII, 19.
[1302] *Filip*. III, 19.
[1303] *Is*. VIII, 19.

care neam aduce dumnezeului său cererea de a învăţa despre ceea ce doreşte. Trebuie ca citirea să fie formulată interogativ[1304] pentru claritatea cuvântului: «*Oare nu întreabă un neam pe dumnezeul său?*», pentru ca cei care sunt în afara cultului nostru să-şi prezinte întrebările urmând dumnezeilor, pe care îi consideră a fi dumnezei. Căci considerându-i pe cei morţi dumnezei, pe aceştia îi întreabă despre cei vii. [Isaia] îi numeşte morţi fie pe idolii neînsufleţiţi, [care sunt] pietre şi lemne, bronz şi aur, fie îi numeşte morţi pe cei care au lepădat prin apostazie viaţa cea adevărată. Sau poate întreaga problemă a celor numiţi vrăjitori ventriloci se referă la morminte şi de acolo îşi au puterea de înşelare. Apoi, indignată din cauza nechibzuinţei idolatrilor, Scriptura spune: „De ce să întrebe pe cei morţi despre cei vii? De ce tu, care ai suflet, te închini unei pietre? De ce tu, care ai raţiune, întrebi un [obiect] mut? Rogi, oare, pentru copilul viu un [lucru] care nu are viaţă, care este lipsit de viaţă, fără duh? Dacă mergi la un oracol şi născoceşti purificări, [prin aceasta] mergi la cei morţi care şi-au pierdut viaţa şi care urmează să-ţi producă şi ţie moartea din cauza neascultării".

220. «*Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, că pentru el nu mai sunt daruri de dat*»[1305].

Nu te îngrijora de viitor, ci orânduieşte-ţi spre folos cele prezente. Ce folos este din faptul că primeşti dinainte cunoaşterea? Dacă viitorul va fi bun, va veni şi dacă nu este ştiut dinainte, iar dacă este trist, care îţi este câştigul să te oboseşti dinainte cu tristeţea? Ai primit Legea pentru ajutor. O mare deschidere către bine îţi era sădită şi din fire, dar pe aceasta Dumnezeu desăvârşind-o ţi-a adăugat şi călăuzirea de la Lege. Vrei să ai încredere în cele viitoare? Fă cele poruncite de Lege şi aşteaptă bucuria de cele bune. «*Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta ca să-ţi fie bine şi să fii mult timp pe pământul pe care Domnul Dumnezeul tău ţi-l dă*»[1306]. Îţi doreşti cele bune? Fă cele poruncite. Nu întreba un ghicitor despre sănătatea ta, ci încrede-te în doctor, care îţi propune cele pentru sănătate, cărora tu în-

[1304] În antichitate lipseau semnele de punctuaţie în manuscrise, ele trebuind deduse.
[1305] *Is*. VIII, 20.
[1306] *Ieş*. XX, 12.

suţi eşti stăpân. De ce să înveţi de la altul? Niciun ghicitor nu oferă nemurire, niciunul nu te duce la cer, niciunul nu te duce cu îndrăzneală la Judecător, ci Legea şi păzirea strictă a acesteia, pe care dacă o păzeşti, nu te îngrijorezi de viitor, ci aştepţi răsplata.

«Căci a dat Legea spre ajutor ca să [nu] zică, precum este cuvântul acesta, că pentru el nu mai sunt daruri de dat»[1307]. Această Lege nu este precum cuvântul vreunui vrăjitor ventriloc, pentru că nu a fost inventată pentru înşelare ca aceea, ci este învăţătoare a adevărului. Aceia ghicesc pentru bani, deşi este ridicol ca cei înşelaţi să le mai plătească şi bani ca preţ al minciunii. Dar acest cuvânt, adică al Legii, nu este aşa, încât să dai daruri pentru el. Nimeni nu plăteşte harul lui Dumnezeu. Fiindcă, spune: «*în dar aţi luat, în dar să daţi*»[1308]. Vezi cum s-a mâniat Petru pe Simon, care îi aducea bani pentru harul Duhului. Căci spune: «*Banii tăi să fie cu tine spre pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agoniseşte cu bani*»[1309]. De aceea, cuvântul Evangheliei nu este ca vorbele vândute de vrăjitorii ventriloci. Ce ar da cineva la schimb vrednic de acestea? Ascultă-l pe David care era în lipsă şi zicea: «*Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie*»[1310]? De aceea, nu sunt daruri la fel de valoroase pe care să le dai pentru harul Lui. Un singur dar este vrednic, păzirea a ceea ce a fost dăruit. Cel care ţi-a dat comoara nu cere preţul a ceea ce a fost dat, ci păstrarea vrednică a ceea ce este dat.

221. «*Şi va veni asupra voastră foamete grea,* spune, *şi va fi că, dacă veţi flămânzi, vă veţi mâhni şi îi veţi vorbi de rău pe conducător şi pe cele părinteşti*»[1311].

Cel care administrează toate pentru mântuire, Domnul, aduce uneori şi foamete spre folosul celor care sunt instruiţi. Căci, spune: Te-am pedepsit şi te-am înfometat[1312], ca să îţi fac bine. Acum numeşte această foamete de neîmpăcat şi de neconceput „grea”. Căci

---

[1307] *Is*. VIII, 20.
[1308] *Mt*. X, 8.
[1309] *Fap*. VIII, 20.
[1310] *Ps*. CXV, 3.
[1311] *Is*. VIII, 21.
[1312] *Deut*. VIII, 3.

[stările] de foamete sunt diferite. Unele sunt doar prin lipsa grâului, altele prin lipsa celorlalte trebuitoare hranei. Aceasta este o foamete grea, cea pe care Scriptura o vestește, încât prin nevoie aduce mâhnire, care poate aduce mântuirea cea fără părere de rău. Iar când se vor întrista după Dumnezeu[1313], atunci vor vorbi de rău pe conducător și pe cele părintești.

Cine este acest conducător, blamat de cei care sunt întristaţi într-un mod bun? În mod clar [este] conducătorul lumii acesteia[1314], pe care îl vorbesc de rău din pocăinţă, când ajung la simţirea vătămării de la el[1315]. Dar le blamează și pe cele părintești. Cele părintești ale celor care trăiesc în păcat sunt treburile vieţii, în care toţi iubitorii de slavă se amestecă. Cele părintești sunt pentru păcătos faptele trupului, adulterul, desfrânarea, necurăţia, necuviinţa, idolatria, patima, dorinţa rea. Cele părintești sunt viclenia și minciuna, uneltirile, înșelăciunile și făţărniciile. Totuşi, cel care se trezește[1316], ca după o beţie, din lucrurile lumii, îl va vorbi de rău pe conducătorul lui, care l-a condus la lucrările pierzaniei. Dar va vorbi de rău și pe cele părintești, în care vieţuind, nu primeau Legea dată nouă de Dumnezeu spre ajutor. Nu poţi fi sub împăratul adevărat, dacă nu vorbești de rău pe conducător. De aceea Biserica te-a învăţat să spui: „Mă lepăd de tine, Satană”[1317]. Aceasta este vorbirea de rău a conducătorului.

Dar ce este [vorbirea de rău] a celor părintești? „Mă lepăd și de lucrările tale”. Acestea sunt cele părintești, lucrările diavolului. Fericit cel ce îl vorbește de rău pe conducător în mod real. Pentru că se apropie apoi de cel adevărat și se luminează. Fericit cel care le blamează pe cele pământești de demult, căci își va găsi patria, Ierusalimul cele de sus[1318], care este mamă a celor care se aseamănă fericitului Pavel. Cele părintești sunt și obiceiurile rele transmise nouă

[1313] *II Cor*. VII, 10.
[1314] *In*. XVI, 11.
[1315] Este vorba de diavol.
[1316] Sau „dobândește trezvia”.
[1317] Formulă de exorcizare rostită de cel care se botează sau de naș la slujba Tainei Sfântului Botez.
[1318] *Gal*. IV, 26.

de la părinţi. Tatăl ţi-a lăsat averile [dobândite] din lăcomie? Întoarce-le celui nedreptăţit, nu avea pretenţii ca fiind ale tale proprii. Sunt moştenirea păcatului. Înrobind nedrept, tatăl tău ţi-a lăsat un rob? Tu dă-i libertatea, îi vei face și aceluia (tatălui) chinul mai uşor și ţie îți vei pregăti adevărata libertate. Apoi ce spune?

222. «*Și vor căuta la cer sus și pe pământ jos vor privi. Și, iată, lipsă strânsă și întuneric, nevoie și strâmtorare și întuneric, ca să nu vadă. Și nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*»[1319].

Vorbește despre aceștia, aduși la pocăință prin strâmtorare, pentru că vor privi la cer sus. Cei care mai înainte erau încovoiaţi și nu puteau să caute la cele înalte ale contemplărilor dumnezeiești, aceștia, dezlegaţi ca de un lanț de aplecarea către cele pământești, își rotesc privirea liberă către cer, contemplând firea celor nevăzute și raţionale[1320] și observând bine locul unde va trebui să-și depună comoara. Apoi «*și pe pământ jos vor privi*». Cei până acum semeţiţi și care cugetau măreț despre sine își vor recunoaște micimea firii lor din înrudirea cu pământul.

Minunează-te cu câtă grijă se folosește Scriptura de acești termeni, închipuind un sens potrivit cu fiecare lucru. Căci cerul și pământul sunt scoase înainte pentru contemplaţie. De aceea, despre cer spune: «*vor căuta*[1321] *la cer sus*», iar despre pământ «*vor privi*[1322] *jos pe pământ*». Apoi, după minunea priceperii unora ca acestea, [oamenii] sunt uimiţi și strâmtoraţi și întunecaţi în cuget, frica faţă de cele înţelese producându-le această mare tulburare. Căci, spune, «*când va sfârși [ceva] omul, atunci [de fapt abia] începe și când se va opri, atunci va fi descumpănit*»[1323]. Nimeni nu ştie câte nu ştie, dacă nu gustă din cunoaștere. În plus, Stăpânul cel bun le promite [lucruri] mai bune. Căci, spune, «*nu va fi lipsit cel care este în lipsă până la un timp*». Această neștiință nu va cuprinde pentru totdeauna neamul oamenilor, dar cel care acum caută adevărul acesteia, și se

[1319] *Is*. VIII, 22-23.
[1320] νοητός.
[1321] ἀναβλέπω „a privi sus”.
[1322] ἐμβλέπω „a privi în”.
[1323] *Înţ. Sir*. XVIII, 6.

zbate pentru găsirea acesteia, va vedea atunci față către față[1324] și va primi desăvârșirea cunoașterii, când va veni timpul restaurării tuturor[1325]. Căci aceasta este «*până la un timp*»[1326].

[1324] *I Cor*. XIII, 12.
[1325] ἡ τῶν ὅλων ἀποκατάστασις. Totuși nu trebuie spus că prin aceasta scrierea reține doctrina eretică a apocatastazei. De altfel expresia apare și în *Fap*. III, 21. Este vorba de fapt de redobândirea de către creație a curăției ei de la început.
[1326] *Is*. VIII, 23.

CAPITOLUL IX

223. «*Bea*[1327] *aceasta întâi, fă-o repede, țara lui Zabulon, pământul lui Neftali și ceilalți, de lângă mare și dincolo de Iordan, Galileea neamurilor. Popor care umblați în întuneric, vedeți lumină mare. Cei ce locuiți în pământul și în umbra morții, lumină va străluci peste voi. Mulțimea poporului ai scos-o întru veselia Ta și se vor veseli înaintea Ta ca cei ce se veselesc la seceriș și ca cei ce împart prăzile. Fiindcă se va lua jugul cel pus peste ei și toiagul cel pus peste grumazul lor, a înlăturat toiagul celor care cereau [taxele], ca în ziua [de biruință] asupra Madianului. Vor întoarce cu dobândă orice haină și îmbrăcămintea luată cu vicleșug și vor dori să fie arși cu foc. Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu, și S-a dat nouă, a Cărui stăpânire este pe umărul Lui și se cheamă numele Lui Înger de mare sfat. Voi aduce pace asupra conducătorilor, pace și sănătate Lui. Mare este stăpânirea Lui și păcii Lui nu este hotar, pe tronul lui David și împărăția lui o așază și [o] ține în judecată și dreptate de acum și până în veac. Râvna Domnului Savaot va face acestea*»[1328].

Urmând să binevestească cele despre Întruparea[1329] Domnului, oferind, ca să zicem așa, o arvună pentru bucuria duhovnicească, Îl salută astfel pe cel Binevestit. «*Bea aceasta întâi*»[1330]. Cel care bea întâi primește în el băutura, acceptând-o cu plăcere. Mai ales atunci este transmisă plăcerea din ea, când nefiind amețit, nici scuipând-o, ci din uscarea extremă [omul] tânjește după potolirea setei și se umezește cu lichidele băute. De aceea și acum, binevestind harul așteptat poporului [care era] ca însetat, spune: «*Bea aceasta întâi*». Primește bucuria în suflet, așază învățătura mântuirii! Nu o consi-

---

[1327] Alte versiuni ale Septuagintei au ποίε „fă”. Sf. Vasile citește începutul πίε „bea”.
[1328] *Is*. VIII, 23 - IX, 1-6.
[1329] ἐνανθρώπησις „înomenire”.
[1330] *Is*. VIII, 23.

dera neînsemnată față de alta, nici nu socoti altceva mai prețios decât aceasta. Este înaintea tuturor. Nu se poate gândi de către tine ceva înaintea Creatorului tău, nici prin fire ceva mai de cinste decât Cel mai întâi Născut decât toată creația[1331]. «*Bea întâi*», învață că la început era Cuvântul[1332]. Nimic nu era înaintea începutului, nimic înaintea Celui dintru început. Să nu bei (accepți) mai întâi nici vreun eon, nici vreun interval, nici vreun loc gol de existența Fiului, nici vreo perioadă, nici vreun timp, nimic din cele zadarnice după imaginație care pot apărea în suflet. «*Bea aceasta întâi, fă-o repede*»[1333].

Să nu mergi nici cu zăbavă, nici cu lenevire, nici fără râvnă, nici cu delăsare în primirea lucrării, ci cu temeinicie și cu sârguință. Unul ca acesta era Pavel. De îndată a băut (a acceptat) credința, nu a amânat niciun timp pentru propovăduire. Acela nu a întrebat trup și sânge[1334], ci imediat, ca un alergător, s-a grăbit spre final, urmărind ținta pentru răsplata chemării de sus[1335].

224. «*Pământul lui Zabulon*»[1336].

Profetul se adresează acelora la care a mers și Domnul, cei care mai înainte umblau în întunericul necunoașterii, dar au văzut lumină mare în răsăritul luminii adevărate, care «*luminează pe tot omul care vine în lume*»[1337]. Și nimeni să nu creadă că cele de la Matei sunt în dezacord față de cuvântul profetic, pentru că [acesta] spune: «*Poporul care stătea în întuneric*»[1338], pe când Isaia se arată că a spus: «*Care umblă în întuneric*»[1339]. Căci înseamnă la fel și „a umbla în întuneric” și „a ședea”, pentru că amândouă sunt deopotrivă lipsite de finalitatea care le revine: unul nemișcându-se, iar celălalt umblând la întâmplare. Cel care merge fără scop nu înaintează nicăieri, iar cel care este înlănțuit de nelucrare nu ajunge la țel.

[1331] *Col*. I, 15.
[1332] *In*. I, 1.
[1333] *Is*. VIII, 23.
[1334] *Gal*. I, 16.
[1335] *Filip*. III, 14.
[1336] *Is*. VIII, 23.
[1337] *In*. I, 9.
[1338] *Mt*. IV, 16.
[1339] *Is*. IX, 1.

De aceea, acest popor întunecat de necunoaşterea neamurilor a văzut lumină, nu ca una de la foc, nici ca una de la stele sau lună, nici ca cea de la soare sau fulger, ci lumină mare, care străluceşte şi în cele raţionale, şi în cele sensibile, care este cu Tatăl şi îi luminează pe oameni, îi face strălucitori pe îngeri, le ajută tuturor şi are razele din sine întinse încă şi mai mult. Şi în ce ţară locuia poporul dintre neamuri? În cea umbrită de moarte. Căci ca un nor gros îi acoperă, din cauza idolatriei, până când lumina venind a străpuns ceaţa şi s-a răspândit peste ei strălucirea adevărului.

Apoi cuvântul se mută chiar la Persoana[1340] Domnului. Ce spune? «*Mulţimea poporului ai scos-o întru veselia Ta*»[1341]. Nu toţi au primit cuvântul, dar cei mai mulţi I-au urmat Celui care i-a chemat la bucuria veşnică [şi] se vor veseli înaintea lui Dumnezeu, «*ca cei care se bucură la seceriş*». Căci ce seamănă fiecare, aceea şi seceră[1342]. De aceea, în ziua răsplătirii, cei care au primit cuvântul şi au rodit după măsura celor aşezate în ei mai înainte, cărora li s-au încredinţat răsplătirile de către dreptul Judecător, se vor veseli «*ca cei care se veselesc la seceriş şi ca cei ce împart prăzile*»[1343].

Cei care se veselesc la seceriş, au motive de bucurie din propriile lor strădanii, iar cei care se îmbogăţesc din prăzi, primesc deodată un mijloc de bogăţie. De aceea le menţionează pe amândouă, şi bunurile din răsplătire, şi pe cele care urmează să fie date prin har de către Cel Mult-Dăruitor. Căci jugul pus pe neamuri a fost ridicat, [neamurile] au scuturat jugul greu al celui care i-a înjugat prin robia păcatului şi le-a aplecat grumazul cu toiagul, astfel încât aşezându-şi în suflet predicarea apostolică, să nu se supună sub robia păcatului.

225. «*Căci a înlăturat toiagul celor care cereau [taxele], ca în ziua [de biruinţă] asupra Madianului*»[1344].

Un colector de taxe groaznic stă asupra vieţii omeneşti, bătând cu toiagul şi cerând [să-i fie făcute] voile: vrăjmaşul nostru

[1340] Sf. Vasile foloseşte aici termenul πρόσωπον pentru „persoană".
[1341] *Is*. IX, 2.
[1342] *Gal.* VI, 8.
[1343] *Is*. IX, 2.
[1344] *Is*. IX, 3.

comun. Vrei să cunoşti loviturile acestui toiag? Ascultă-l pe cel ce spune: «*Împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele*»[1345]. Toiagul cel rău produce celui lovit răni urât mirositoare. Gândeşte-te la cineva cuprins de felurite dorinţe şi ţinut straşnic în desfătarea plăcerilor. Cât se aseamănă celui lovit cu toiagul şi celui purtat spre păcat! Dorinţa nu conteneşte să producă celui nestăpânit înţepături şi dureri, până când îi face sufletului o rană din cauza păcatului, care degajă duhoare la amintirea celor de ruşine. De aceea, [omul] înlătură acest toiag când înlătură conducerea şi stăpânirea madianiţilor, a căror istorie cred că vi-o amintiţi, fie cea după *Numeri*, fie cea după *Judecători*. Căci spune în *Numeri*: «*S-au ridicat împotriva Madianului, după cele ce a poruncit Domnul lui Moise şi i-au ucis pe toţi de parte bărbătească şi pe regii Madianului i-au ucis deopotrivă cu răniţii lor*»[1346]. Iar în *Judecători*: «*Ghedeon s-a întors la tabăra lui Israel şi a zis: Sculaţi-vă, căci Domnul a dat în mâinile noastre tabăra Madianului*»[1347].

Ce înseamnă «*vor întoarce cu dobândă orice haină şi îmbrăcămintea luată cu vicleşug*»[1348]? Cred că se spune că cei care punând jugul greu al păcatului şi lovind cu toiagul au silit la păcat, aceştia vor întoarce cu dobândă haina şi îmbrăcămintea luată cu vicleşug. Cei care i-au furat de haine pe oameni şi prin vicleşug i-au lăsat goi de acoperăminte, [le] vor întoarce cu dobândă. Căci de câte ori vrăjmaşul nostru comun ne ia sub stăpânirea sa, ne scoate hainele, care pun frumuseţe în jurul urâţeniilor noastre. Iar haina creştinilor, care acoperă urâţenia păcatului nostru, este credinţa în Hristos. «*Câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat*»[1349]. Dar chiar înainte ca vrăjmaşul nostru să dezbrace urâţenia omenească, a dezvelit gândurile noastre cu care ne era înfrumuseţată viaţa şi ne-a arătat public goliciunea.

De aceea, pentru că a dezbrăcat cu planuri viclene, va întoarce cu dobândă orice haină şi orice îmbrăcăminte luată cu vicleşug. Căci nu numai că primim cele de care am fost deposedaţi, ci ne facem

[1345] *Ps*. XXXVII, 5 (Septuaginta v. 6).
[1346] *Num*. XXXI, 7-8.
[1347] *Jud*. VII, 15.
[1348] *Is*. IX, 4.
[1349] *Gal*. III, 27.

mai buni prin adăugarea cunoștinței despre Hristos. Fiindcă spune: «*m-a îmbrăcat cu haina mântuirii și cu veșmântul veseliei*»[1350]. De aceea, «*orice haină luată cu vicleșug*», adică furată în ascuns, «*o vor întoarce cu dobândă și vor dori să fie arși cu foc, căci Prunc S-a născut nouă*»[1351]. După venirea Domnului, puterile cele rele au strigat: «*Ce este noi și Ție, Fiule al lui Dumnezeu? Ai venit înainte de vreme să ne chinuiești*»[1352]? Atunci vor prefera să fie arși cu foc mai degrabă, decât să fie condamnați de arătarea în trup a lui Hristos.

226. «*Căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu, și S-a dat nouă, a Cărui stăpânire s-a făcut peste umărul Lui și se cheamă numele Lui Înger de mare sfat*»[1353].

Am ascultat mai sus câte nume ale Domnului am învățat deja. «*Iată fecioara va lua în pântece și va naște un Fiu și vor chema numele Lui Emanuel*»[1354]. Aici numele Lui se cheamă Înger de mare sfat. Acesta este Cel care a făcut cunoscut sfatul mare cel de veacuri ascuns și nearătat celorlalte generații[1355]. Acesta este Cel care a vestit și a arătat între neamuri bogăția Sa cea de nepătruns, pentru ca neamurile să fie împreună-moștenitoare și un sigur trup[1356] al Celui a cărui stăpânire este pe umărul Său, adică împărăția și puterea din Cruce. Căci pe Cruce fiind înălțat, pe toți i-a tras la El[1357].

«*Voi aduce pace peste conducători, pace și sănătate Lui. Mare este stăpânirea Lui și păcii Lui nu este hotar*»[1358].

Prin aceasta se înfățișează că cele spuse sunt despre Persoana Tatălui[1359]. Pentru că a făcut pace prin sângele Crucii Sale, atât cu

---

1350 *Is*. LXI, 10.
1351 *Is*. IX, 4-5.
1352 *Mt*. VIII, 29.
1353 *Is*. IX, 5.
1354 *Is*. VII, 14.
1355 *Col*. I, 26.
1356 *Ef*. III, 6.
1357 *In*. XII, 32.
1358 *Is*. IX, 5-6. Biblia sinodală urmează aici Septuagintei. Textul ebraic este puțin diferit: „sfetnic, minune, Dumnezeu puternic, părinte al veșniciei, prinț al păcii”. În textul ebraic lipsește așadar referirea la „îngerul de mare (sfat)”.
1359 Cel care aduce „sănătatea” este Dumnezeu Tatăl, pentru că în limbajul Noului Testament, Hristos este viu prin puterea lui Dumnezeu (Tatăl).

cele de pe pământ, cât și cu cele din cer[1360], se spune: «*Voi aduce pace peste conducători și sănătate Lui*»[1361]. Cred că prin aceasta se arată taina Învierii. Căci «*a fost răstignit din slăbiciune, dar este viu prin puterea lui Dumnezeu*»[1362], de aceea se spune că i-a fost adusă sănătatea în locul slăbiciunii trupului pe care l-a luat pentru noi.

«*Și păcii Lui nu este hotar*»[1363]. [El] spune: «*Pace vă dau vouă. Nu cum dă lumea vă dau Eu vouă*»[1364]. De aceea nu este hotar păcii Lui, pentru că este un dar mai presus de lume. Căci dacă ar fi fost din lume, s-ar fi terminat împreună cu alcătuirea lumii. Dar acum cel care primește pacea Lui și [o] păstrează va trăi până în veac cu bunătățile păcii. Pacea lui Solomon[1365] s-a limitat la anii scriși[1366], dar pacea de la Domnul se va întinde pe tot veacul, fiind nelimitată și nemărginită. Când toate I se vor supune Lui[1367] și vor cunoaște stăpânirea Lui, când Dumnezeu va fi toate în toate și când se vor liniști cei tulburați de apostazii, Îl vor lăuda pe Dumnezeu în înțelegere și pace.

«*Pe scaunul lui David și întru împărăția lui ca să o îndrepteze*»[1368]. Pentru că se spune: «*Nu va lipsi conducător din Iuda și stăpânitor din coapsele lui, până ce vor veni cele păstrate Lui*»[1369], toți anunțând aproape unanim că Domnul este din sămânța lui David după trup. Deci «*va ședea pe tronul lui David și în împărăția lui ca să o îndrepteze și să o țină în judecată și în dreptate*»[1370]. Spune: «*Judecățile Tale sunt adânc mare*», și: «*Dreptatea Ta ca munții lui*

[1360] *Col*. I, 20.
[1361] *Is*. IX, 5.
[1362] *II Cor*. XIII, 4.
[1363] *Is*. IX, 6.
[1364] *In*. XIV, 27.
[1365] Chiar numele Solomon שְׁלֹמֹה *șelomo* este legat în limba ebraică de שָׁלוֹם *șalom* „pace”.
[1366] *III Reg*. IV, 24.
[1367] *I Cor*. XV, 28.
[1368] *Is*. IX, 6.
[1369] *Fac*. XLIX, 10. Versiunea aparține aici Septuagintei. În textul ebraic în loc de „cele păstrate Lui”, apare שִׁילֹה *șilo*, un cuvânt greu de interpretat, care însă ar putea fi vocalizat שֶׁלּוֹ „(ale) Lui”. Biblia sinodală traduce „Împăciuitorul”, considerând că *șilo* derivă de la verbul שלה „a fi în pace”.
[1370] *Is*. IX, 6.

Dumnezeu»[1371]. De aceea, nici judecăţile nu sunt înţelese, nici dreptatea nu e contemplată după vrednicia înălţimii.

«*Şi râvna Domnului Savaot va face aceasta*»[1372]. Fiind zelos pentru noi, cei pierduţi prin neştiinţă, Şi-a asumat iconomia între oameni pentru a-i păstra în împărăţia Lui. De aceea, râvna Domnului Savaot, Dumnezeul oştirilor, Căruia I s-a supus orice putere, va face acestea.

227. «*Cuvânt a trimis Domnul peste Iacob și a venit peste Israel. Și va cunoaște tot poporul lui Efraim și cei așezați în Samaria cu semeţie şi inimă înaltă zicând: Cărămizile au căzut, ci veniţi să cioplim pietre și să tăiem sicomori și cedri, și să ne zidim nouă turn*»[1373].

Scriptura pare că sugereze prin denumirea de Iacob și Israel înţelesul a două lucruri: iniţierea celor nedesăvârşiţi şi desăvârşirea la culme a virtuţii. Aceasta ne sugerează felul schimbării de nume a patriarhului. La naştere, pentru că s-a ţinut de călcâiul fratelui[1374], se numește Iacob, iar după luptă, în loc de răsplată i s-a dat ca unui învingător denumirea: «*Căci nu se va mai chema numele tău Iacob, ci Israel va fi numele tău*»[1375]. Acum a fost trimis cuvânt către Iacob și a venit peste Israel. Căci Cuvântul coboară întâi din milă pentru cei mai slabi, dar cei mai înţelegători (văzători), sesizând folosul de la Acesta, L-au răpit oarecum, depășind trândăvia celor către care a fost trimis.

«*Căci Cuvânt*[1376] *a trimis Domnul în Iacob*». Știi Cuvântul, Care era la început [și] Care era la Dumnezeu[1377]? Pe Acesta L-a trimis Tatăl în Iacob. Dar pe Acesta L-a cunoscut Israelul adevărat, sufletele cele mai înţelegătoare (văzătoare). «*Şi a cunoscut tot poporul lui Efraim, care mai înainte ședea în Samaria, cu semeție și cu inimă*

[1371] *Ps*. XXXV, 6 (Septuaginta v. 7).
[1372] *Is*. IX, 6.
[1373] *Is*. IX, 7-9.
[1374] *Fac*. XXV, 25.
[1375] *Fac*. XXXII, 28.
[1376] Septuaginta are „moarte", iar textul masoretic „cuvânt". Probabil Septuaginta a vocalizat דָּבָר *davar* diferit, דֶּבֶר *dever* „ciumă", „plagă". Sf. Vasile nu urmează aici Septuagintei.
[1377] *In*. I, 1.

înaltă»[1378]. Acesta este Efraim, din care a răsărit apostatul Ieroboam, care le-a despărţit pentru sine pe cele zece triburi şi a turnat juninciile[1379] de aur, a convins poporul să se îndepărteze de la slujirea lui Dumnezeu şi să le slujească idolilor egiptenilor[1380]. De aceea, cei aşezaţi în Samaria cu semeţie şi inimă înaltă, fiind în cunoştinţa adevărului, au primit Cuvântul, precum relatează şi *Faptele*, că Apostolii au auzit cum Samaria a primit cuvântul[1381].

Apoi profetul descrie câtă le era semeţia şi trufia. Căci dispreţuind partea lui David ca având un regat uşor de cucerit, spuneau în glumă: «*Cărămizile au căzut, dar veniţi să cioplim pietre*»[1382]. Numeau „cărămizi" zidirea împărăţiei fiilor lui David, iar tărie a pietrelor, îmbinate unele într-altele, denumeau puterea lor şi înţelegerea problemelor vieţii.

228. «*Şi să tăiem,* spune, *sicomori şi cedri şi să ne zidim nouă turn*»[1383], în loc de Templul pe care l-a ridicat lui Iuda Solomon[1384]. Unele ca acestea erau gândite şi de cei ce prin pregătirea turnului înalt încercau să aibă la îndemână cerul. Căci aceia spuneau: «*Haideţi să ne facem cărămizi şi să le ardem în foc*»[1385], şi iarăşi: «*Haideţi să ne zidim cetate şi turn, al cărui vârf să fie până la cer*»[1386]. Iar sicomorul este un arbore care face foarte multe roade, care [însă] nu aduc nicio întrebuinţare, decât dacă cineva, zgâriindu-le cu grijă, le extrage sucul care produce multă plăcere gustului[1387]. De unde credem că este un simbol al adunării neamurilor, care este numeroasă, dar care s-a făcut netrebnică, din cauza obişnuinţei din îndeletnici-

[1378] *III Reg.* XI, 26.
[1379] De fapt, viţeii.
[1380] *III Reg.* XIII, 20, 28.
[1381] *Fap.* VIII, 14.
[1382] *Is.* IX, 9.
[1383] *Is.* IX, 9.
[1384] *III Reg.* VI, 1 ş.u.
[1385] *Fac.* XI, 3.
[1386] *Fac.* XI, 4.
[1387] Sicomorul (*ficus sycomorus*) este un arbore înrudit cu smochinul, dar are o alcătuire mai robustă (atinge 10-15 m în înălţime). Fructele sale nu sunt atât de dulci ca smochinele, în antichitate fiind folosite în special de oamenii săraci. Pentru a face fructul comestibil, înainte de a se maturiza era incizat cu un cuţit. Cf. Michael Zohary, *Plants of the Bible*, Cambridge University Press, Cambridge, 1982, pp. 68-69.

rile neamurilor, pe care dacă cineva poate să o taie prin cuvânt, o transformă în folositoare, fiind îndulcită prin transformare.

Cedrii sunt luați câteodată drept chip al sufletelor mari și care au o înălțime remarcabilă, pentru că se ridică prin voință și au cetățenie în ceruri, după cum suntem învățați în *Psalmi*, David folosindu-i acum pentru lauda Domnului și spunând: «*Pomii cei roditori și toți cedrii*»[1388], și iarăși: «*Se vor sătura copacii câmpului, cedrii Libanului, pe care i-a sădit*»[1389]. Am cunoscut deja că firile tari și neaplecate, ridicate împotriva cunoașterii lui Dumnezeu[1390], sunt numite cedri. De aceea, «*Domnul lovește cedrii Libanului*»[1391]. Și cei înălțați pe cunoașterea falsă și care își închipuie că au cuprins tainele lui Dumnezeu Celui mai presus [de ei] sunt numiți cedri. Fiindcă «*i-am văzut pe cei necredincioși semețiți și înălțați ca cedrii Libanului*»[1392], a căror distrugere este grabnică. «*Căci am trecut și, iată, nu mai sunt*»[1393]. De aceea, pe acești cedri i-au luat la pregătirea turnului cei care, înainte de venirea Cuvântului, ședeau în Samaria cu semeție, batjocorind credința în Dumnezeu a lui Iuda și numind cărămizi căzute zidirile de învățături ale acelora.

229. «*Și va lovi Domnul pe cei ce se ridică asupra muntelui Sion*[1394] *și îi va risipi pe vrăjmașii lui, Siria de la răsăritul soarelui și grecii de la apusul soarelui*[1395]*, care îl mănâncă pe Israel cu întreaga gură*»[1396].

Deci se anunță că îi va lovi și îi va răsturna pe toți care se ridică asupra muntelui Sion și va risipi unirea lor necuviincioasă împotriva adevărului. Vrăjmașii sunt sirienii și grecii, unii așezați la răsăritul soarelui, iar ceilalți la apus. De aceea vor fi risipiți, pentru că îl mănâncă pe Israel cu toată gura. Căci numește acum „gură” puterea

[1388] *Ps*. CXLVIII, 9.
[1389] *Ps*. CIII, 18 (Septuaginta v. 16).
[1390] *II Cor*. X, 5.
[1391] *Ps*. XXVIII, 5.
[1392] *Ps*. XXXVI, 35.
[1393] *Ps*. XXXVI, 36.
[1394] Textul masoretic spune că Domnul va ridica vrăjmași din partea lui Rețin, regele Aramului.
[1395] Textul masoretic are Aram și filistenii în loc de Siria și grecii.
[1396] *Is*. IX, 10-11.

sofistică[1397] a cuvântului, pe care au folosit-o în întregime ca uneltire împotriva celor care au crezut cu simplitate în Dumnezeu.

«*Pentru toate acestea mânia nu a fost întoarsă, ci mâna este încă înaltă. Și poporul nu s-a întors până când a fost lovit și nu L-au căutat pe Domnul puterilor*»[1398]. Pentru toate acestea, pentru că vrăjmașii lui Dumnezeu, fiind biciuiți, încă nu sunt străpunși [de părerea de rău], mânia nu a fost întoarsă, ci mâna, puterea pedepsitoare, este ridicată asupra celor care nu se pocăiesc pentru răutatea și nelegiuirea pe care au făcut-o. Deci, de vreme ce acest popor se vindecă nu prin cuvânt, ci prin lovitură, s-a scris: «*Și poporul nu s-a întors până când a fost lovit*». Loviturile sunt necesare unora ca aceștia. Nimeni să nu se îngrijoreze despre cauzele [întâmplărilor] mai dureroase: de ce sunt secetele, de ce sunt ploile mari, de ce sunt trăsnetele, de ce grindinele. Din cauza noastră, care avem inima nepocăită și nu ne întoarcem, până ce nu suntem loviți.

«*Și va lua Domnul din Israel capul și coada, pe mare și pe mic, într-o zi*»[1399]. După ce vine la ei Cuvântul trimis, spune că va fi amestecată orânduiala lor cea rea și vor fi îndepărtați conducătorii și cei ce îi urmează, cei care se semețesc cu stăpânire mare și cei subordonați. Va fi necinstită întâietatea bătrânilor și a celor ce judecă [pricinile] cu părtinire. Iar cei care neavând nicio rânduială în popor, fiind hirotoniți de ei înșiși și luându-și în mod fals harisma profetică, pe care nu au primit-o de la Duhul, și învață cele nelegiuite – unul ca acesta era, în timpul lui Ieremia, Anania[1400] și în timpul lui Miheia[1401] [erau] profeții falși, în care s-a făcut un duh mincinos[1402], care să-l înșele pe Ahab, îndemnându-l la război împotriva sirienilor – și aceștia, care sunt ca o ariergardă[1403] a poporului, vor fi luați.

[1397] Sofiștii greci erau renumiți că pot argumenta orice, chiar și teze opuse. Cuvântul sofistic desemnează aici speculațiile filozofice sau teologice, alcătuite pentru susținerea ereziilor și atragerea oamenilor simpli.
[1398] *Is*. IX, 11-12.
[1399] *Is*. IX, 13.
[1400] *Ier*. XXVIII, 15.
[1401] Este vorba de Miheia fiul lui Imla, nu de profetul scriitor.
[1402] *III Reg*. XXII, 22.
[1403] Se face un joc de cuvinte între οὐρά „coadă" și οὐραγία „partea din spate", „ariergardă".

230. Dar și cei care fericesc acest popor și îl fac să rătăcească și îi culeg roadele prin înșelare. De aceea Domnul nu Se va bucura nici de cei tineri și de cei aflați în floarea vârstei dintre ei și nu Se va milostivi nici dacă este vreun orfan într-un asemenea popor, nici dacă este vreo văduvă.

Căci ce este slab și neajutorat este vrednic de milă, dar ce este puternic în răutate și în nelegiuire [este vrednic] de respingere și ură. Apoi, adaugă, mânia nu este întoarsă, ci mâna Lui stă încă înaltă, din cauza celor care îi fac să rătăcească în popor și a celor rătăciți, dintre care toți sunt nelegiuiți, răi și vorbesc nedreptăți. Dar amenințarea are și o înfățișare binefăcătoare, căci «*va arde ca focul fărădelegea*»[1404]. Fiindcă este rânduit de către Stăpânul binelui ca materia pregătită din nelegiuire să fie dată nimicirii spre binefacerea oamenilor. «*Și după cum,* spune, *iarba uscată este consumată de foc și este arsă în desișurile pădurii*»[1405].

Cât timp sufletul este îngropat în patimile pământești, patimile lui răsărind ca iarba din dorința trupului se răspândesc, avându-și existența unele prin altele și apărând una peste alta. După cum iarba este cea mai prolifică dintre plante și niciodată creșterea ei nu încetează, ci întotdeauna sfârșitul primei existențe se face începutul celei următoare, asemenea este și firea păcatelor: urmează unul altuia. Desfrânarea naște desfrânare, obișnuința în minciună se face mama minciunii, iar cel care se îndeletnicește cu hoțiile îndrăznește ușor spre nedreptate. Păcatul de dinainte se face ocazie de păcat. De aceea, dacă ne dezgolim păcatul prin mărturisire, l-am făcut iarbă uscată, vrednică să fie consumată de focul curățitor.

Iar aceasta «*este arsă în desișurile pădurii*». Observă câte se spun despre păduri în *prima [carte] a Regilor*: poporul care se războia a intrat în pădure și era slăbit neavând ce să mănânce[1406]. Dar și Abesalom războindu-se a intrat în pădure[1407]. Deci, dacă păcatul nostru nu se face ca iarba uscată, nu va fi consumat de foc, nici nu va fi ars. Și numește «*desișuri ale pădurii*» pe cei fățarnici și pe cei

---

[1404] *Is*. IX, 17.
[1405] *Is*. IX, 17.
[1406] *I Reg*. XIV, 26.
[1407] *II Reg*. XVIII, 6-9.

întunecați în cuget, cei care în ascunsul inimii își păstrează multe răutăți.

231. Apoi adaugă: «*de iuțimea mâniei Domnului a ars tot pământul*»[1408].

Arată că cele pământești sunt predate focului pedepsitor spre binefacerea sufletului, după cum arată și Domnul, spunând: «*Foc am venit să arunc pe pământ și vroiam să văd dacă deja e aprins*»[1409]. «*Și va fi poporul ca un om ars de foc*»[1410]. Nu amenință cu distrugerea, ci arată curățirea, după ceea ce este spus de către Apostol: «*Dacă lucrul cuiva se va arde, va fi păgubit; el însă se va mântui, dar ca prin foc*»[1411]. Apoi descrie răutatea din popor și revolta deja neîncetată de la ei, care înainta cu totul spre nevindecare. Căci spune: «*Nici un om nu se va milostivi de fratele său*», ci pe cel care se apropie de el ca să găsească ajutor îl «*va apleca spre dreapta*», adică se va purta strâmb (stângaci) [cu acela][1412], fiindcă «*va flămânzi și va mânca din cele strâmbe (cele de-a stânga)*»[1413]. Cel care nu lucrează cele drepte și vrednice de primire, acela se va sătura din cele strâmbe (de-a stânga) și neîngăduite. De aceea, se tâlcuiește ce înseamnă «*va mânca din cele de-a stânga*».

«*Și nu se va sătura,* spune, *omul, mâncând carnea brațului său*»[1414]. Arată starea animalică a sufletului, descriind devorarea reciprocă a fraților, sărind cu cruzime unul asupra celuilalt. Căci: «*Manase va mânca din Efraim și Efraim din Manase*»[1415]. Răutatea îi sălbăticește și îi face să se asemene fiarelor care mănâncă crud, nesăturându-se să mănânce din carnea brațului celuilalt, iar scopul lor este distrugerea completă, după ceea ce a fost spus de către

[1408] *Is.* IX, 18.
[1409] *Lc.* XII, 49.
[1410] *Is.* IX, 18.
[1411] *I Cor.* III, 15.
[1412] Joc de cuvinte între ἀδέξιος „stângaci", „strâmb" și δεξιά „dreapta". Este interesant că dreapta este asociată cu lucrurile bune, pe când stânga cu cele negative. Această concepție se observă și în limba română, pentru că „drept" înseamnă și „direct", „fără ocolișuri", „corect", iar „sinistru", „sinistrat" provin din denumirea latină pentru „stâng".
[1413] *Is.* IX, 19.
[1414] *Is.* IX, 19.
[1415] *Is.* IX, 20.

Apostol, că «*dacă vă mușcați unul pe altul și vă mâncați, vedeți să nu vă nimiciți voi între voi*»[1416]. Astfel, purtându-se duşmănos unii faţă de alţii, totuși sunt uniţi în planul împotriva aproapelui. Căci spune: «*împreună îl vor asedia pe Iuda*», adică pe cei care se mărturisesc lui Dumnezeu și rămân în slujirea Lui. Căci „Iuda” se tâlcuiește „mărturisire”[1417]. Pe lângă faptul că răutatea este nearmonioasă cu ea însăși, prin lupta împotriva virtuţii arată o oarecare armonie. Asemenea, cutezanța și lașitatea sunt opuse una alteia, una fiind exagerare, iar cealaltă lipsă, dar deopotrivă se luptă cu bărbăția, care se află la mijloc, ca și cum ar asedia-o fiecare din partea sa. De aceea se spune că Efraim și Manase își mănâncă unul altuia carnea, dar împreună au ajuns să-l asedieze pe Iuda.

[1416] *Gal*. V, 15.
[1417] Iuda יְהוּדָה *Yehuda* este pus în legătură cu rădăcina ידה la hifil (הוֹדָה „a lăuda”), fiind explicat prin etimologia populară ca însemnând „(mărturisire) de laudă” (cf. *Fac*. XLIX, 8).

CAPITOLUL X

232. «*Vai celor ce scriu răutate. Căci când scriu, scriu răutate, abătând judecata celor săraci, răpind hotărârea [în favoarea] sărmanilor poporului Meu, ca văduva să le fie spre pradă și orfanul spre jaf. Și ce vor face în ziua cercetării? Căci necazul vostru va veni de departe și la cine veți fugi ca să [vă] ajute? Și unde veți lăsa slava voastră, ca să nu cădeți în exil? Și sub cei uciși vor cădea. Și cu toate acestea nu s-a întors mânia, ci mâna este încă înaltă*»[1418].

Sunt unii care, socotind nevrednic să urmeze Părinților și învățăturilor predate de ei, doresc să înceapă ei înșiși erezii. De aceea, scornesc inovații față de cuvântul drept, scriind răutate și necuviință. La aceștia ajung vai-urile, la părinții cunoașterii mincinoase și la scriitorii de învățături nedumnezeiești.

Unii ca aceștia îi apucă pe cei săraci în credință și stăpânesc asupra sufletelor văduvite de adevăratul mire, Cuvântul lui Dumnezeu. Căci chiar dacă văd pe cineva rămas orfan față de Dumnezeu din pricina păcatului, și-l fac pe acesta pradă, promițându-le [celor prinși] lipsă deplină de teamă și așternându-le înainte o viață în plăcere, doar dacă ar accepta să se alăture învățăturilor lipsite de Dumnezeu.

Una ca aceasta este erezia răsărită acum a anomeilor, care își arogă iertarea păcatelor pentru cei desfrânați, adulteri, sodomiți, negușători de sclavi, sperjuri și mincinoși, doar dacă îi află pe aceștia că li se alătură în blasfemia împotriva Unului-Născut. Către aceștia Scriptura spune: «*Ce vor face în ziua cercetării*»? Numește „zi" arătarea Domnului nostru Iisus Hristos din ceruri, în care va veni în lume, răsplătind fiecăruia după faptele lui, când, scriind răutate, vor primi necazul venit asupra lor de sus. «*La cine veți fugi să [vă] aju-*

[1418] *Is*. X, 1-4.

te»? „Căci aţi scris împotriva lui Dumnezeu, Judecătorul viitor şi al morţilor. Scrierile voastre vor fi acuzarea voastră”.

233. Apoi spune: «*Unde veţi lăsa slava voastră*»[1419]?

Cei care vă făliţi şi ţineţi la slava omenească şi doriţi să conduceţi erezii ca să dobândiţi nume şi prin aceasta grăiţi nedreptate către înălţime[1420], unde veţi lăsa slava voastră în ziua judecăţii? Dar unii ca aceştia, spune, «*vor cădea sub cei ucişi*». Acum eşti conducător al celor înşelaţi şi eşti admirat de către ei, [tu] care porţi nume de învăţător şi profesor, slăvit şi fericit de ei. Dar atunci vei fi mai de necinste decât aceştia, care au fost ucişi de tine. Căci primirea învăţăturii false este ucidere a sufletului. De aceea, vei fi căzut sub aceştia, şi greutatea celor ucişi de tine se va aşeza asupra ta.

Iar de vreme ce fiecare dintre noi scriem de-a lungul vieţii un manuscris al nostru, imprimând în memoria noastră impresia lucrurilor, poate că şi pe unii ca aceştia îi blamează Scriptura, ca pe unii care scriu răutate. Căci inima celor drepţi este scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu[1421], dar inima celor nedrepţi [nu este scrisă] de Duhul lui Dumnezeu celui viu, ci cu cerneala înrudită cu întunericul şi vrăjmaşă a luminii. Încât fiecare scrie fie în favoarea lui, făcând [fapte] bune, fie, făcând un manuscris împotriva lui, adună răutăţi. Deci, este un manuscris împotriva noastră[1422], scris de mâinile noastre, când facem rele şi este un manuscris în favoarea noastră, când facem [fapte] bune.

Dar sunt deja unii care corup scrisori în contracte şi falsifică caracterele (literele) scrisorilor în [actele] de cumpărare a ţarinilor, în testamente, gajuri şi în diverse tranzacţii, scriind atâtea care au susţinere prin dovada scrisorilor. Şi unii ca aceştia scriu răutate, întorcând judecata dreaptă de la săraci şi apucând cele ale sărmanilor poporului, ca să le fie văduva spre pradă şi orfanul spre câştig. Tot astfel se întâmplă cuceritorilor la prăzile din războaie, cărora Scriptura le aminteşte: «*Ce vor face în ziua cercetării*»?

[1419] *Is*. X, 3.
[1420] *Ps*. LXXII, 8.
[1421] *II Cor*. III, 3.
[1422] *Col*. II, 14.

Numește „zi a cercetării” ziua judecății și a răsplătirii fiecăruia după vrednicia greșelilor, cu care îi amenință pe aceștia, că: «*Necazul vostru va veni de departe*»[1423].

Să observăm de ce spune astfel «*de departe*». Mântuirea noastră nu este de departe, ci aproape de noi. Căci Dumnezeu spune: «*Eu sunt aproape*»[1424], și: «*Sunt mai aproape de ei decât haina față de pielea lor*»[1425], și iarăși, spune: «*Porunca pe care o poruncesc astăzi nu este peste putere, nici nu e departe de tine. Nu este sus în cer, ca să spui: Cine se va sui în cer și ne-o va aduce? Nici nu este dincolo de mare, ca să zici: Cine va străbate pentru noi până dincolo de mare ca să ne-o aducă și auzind-o să o împlinim? Aproape de tine este cuvântul, în gura ta și în inima ta*»[1426]. Și Domnul nostru spune: «*Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru*»[1427]. De aceea, cele mai bune [lucruri], prin care este și mântuirea, sunt aproape de noi și înlăuntrul [nostru], iar cele potrivnice vin de departe de noi, fiind din afara noastră. Căci păcatul nu există deja în alcătuirea noastră, ci apare ulterior. De aceea. se amenință prin profet că și strâmtorarea care este adusă din cauza greșelilor va veni din afară.

234. «*Vai asirienilor. Toiagul mâniei Mele și urgia este în mâinile lor. Voi trimite urgia Mea asupra neamului fără de lege și poporului Meu îi voi porunci să facă prăzi și jefuire și să calce cetățile și să le facă pulbere. Dar el n-a cugetat așa și cu sufletul n-a socotit așa, ci a respins gândul (mintea) său ca să distrugă nu puține neamuri. Și de îi vor zice: Tu singur ești conducător, va spune: Nu am luat țara de deasupra Babilonului și Calne, unde s-a zidit turnul. Și am luat Arabia și Damascul și Samaria. În felul în care le-am luat pe acestea, voi lua toate stăpânirile*»[1428].

1423 *Is*. X, 3.
1424 *Ier*. XXIII, 23.
1425 Este un citat din Apocriful lui Iezechiel, fragm. e, 1, v15, cf. A.M. Denis (ed.), *Fragmenta pseudepigraphorum quae supersunt Graece*, Pseudepigrapha Veteris Testamenti Graece, 3, Brill, Leiden, 1970, pp. 121-128. Citarea acestui text mai apare și în Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 9, 84, 3 și Origen, *Omilia XVIII la Ieremia*, 9.
1426 *Deut*. XXX, 11-14.
1427 *Lc*. XVII, 21.
1428 *Is*. X, 5-10.

Din cauza mulţimii nelegiuirilor poporului, sunt aduşi asupra lor asirienii, nu datorită dreptăţii acestora, ci din cauza nelegiuirii covârşitoare a poporului[1429]. Dar, deopotrivă şi aceştia pentru că s-au trufit şi nu au socotit că au fost daţi ca bici pedepsitor împotriva poporului care călca legile dumnezeieşti, ci că datorită lor înşişi ca fiind înzestraţi cu vreo putere [s-a făcut aceasta], [de aceea] sunt blamaţi de Scriptură: „Vai vouă, asirienilor, care sunteţi toiagul mâniei Mele, [care] sunteţi unealta pedepsitoare, nu faceţi [aceasta] prin puterea proprie, ci sunteţi aduşi prin lucrarea Celui care vă mişcă asupra celor vrednici să fie loviţi".

«*Şi urgia, spune, este în mâinile lor*»[1430]. Aici numeşte clar pedeapsa „urgie", ca şi Psalmistul: «*Nu în urgia Ta să mă pedepseşti*»[1431]. Deci, pedeapsa lui Israel este în mâinile asirienilor. «*Urgia Mea o voi trimite asupra neamului fără de lege*»[1432]. Voi aduce pedeapsă poporului care nu ţine să trăiască după legea care i-a fost poruncită. «*Şi poporului Meu îi voi porunci să facă prăzi*»[1433]. Din iubirea [Sa] de oameni Bunul Dumnezeu îl numeşte încă al Său pe poporul care este fără de lege. Căci trimite urgia pentru că au păcătuit, dar pentru că l-a luat odată prin alegerea părinţilor, nu respinge lucrarea acestuia. De aceea, spune: «*[îi] voi porunci să facă prăzi şi jefuire şi să calce cetăţile şi să le facă pulbere*», ca să ştim că toate [împrejurările] triste pe care le suferim, le suportăm din porunca dumnezeiască.

[Dumnezeu] nu permite să fim lăsaţi puterilor rele şi pedepsitoare, ci Însuşi împarte măsura pedepselor, ţinând cont de puterea celor îngrijiţi. Prăzile sunt cele care se află în jurul celor morţi, căzuţi în război, fie arme, fie veşminte, fie vreo altă podoabă, iar jefuirea [este] împărţirea prăzii, împărţită după vrednicia învingătorilor. De aceea, asirienii sunt îndemnaţi să îl prade pe Israel şi să-l jefuiască, să calce cetăţile lui şi să le facă pulbere.

[1429] *IV Reg*. XVIII, 6.
[1430] *Is*. X, 5.
[1431] *Ps*. VI, 1 (Septuaginta v. 2).
[1432] *Is*. X, 6.
[1433] *Is*. X, 6.

235. «*Dar el n-a cugetat așa și cu sufletul n-a socotit așa*»[1434], ci s-a fălit în cuget, nu ca și când poporul ar fi lăsat lui din cauza păcatului, ci semețit în cuget și îndepărtându-și din propria minte rațiunea (cuvântul) adevărată, crede că este [suficient de] puternic să nimicească nu puține neamuri[1435]. Și pentru că supușii lui, flatându-l și lingușindu-l, îi spun: «*Tu singur ești conducător*», spune către ei ca și cum ar vorbi ironic: «*Nu am luat țara de deasupra Babilonului și Calne*»[1436]; zice: „încă nu m-am făcut stăpânul tuturor", au scăpat de împărăția mea țara de deasupra Babilonului și Calne, «*unde s-a zidit turnul*». Pomenește de turnul acela vechi, pe care l-au zidit în câmpia Șenaar, zicând: «*Veniți să ne zidim cetate și turn, înainte să ne despărțim unii de alții, al cărui vârf să fie până la cer*»[1437]. Numele de Calne nu este obișnuit în întrebuințarea Scripturii[1438]. Considerăm că se află undeva în Babilonia, pentru că este supranumit Babilon după confuzia limbilor, pe care le-a amestecat Domnul, rupând simfonia cea spre rău. Căci spune Scriptura: «*s-a chemat numele locului aceluia amestec, iar în ebraică Babel*»[1439].

Dar, spune, «*am luat Arabia și Damascul și Samaria. În felul în care le-am luat pe acestea, voi lua toate stăpânirile*»[1440]. De aceea, pentru că și-a asumat că poate să supună toate cetățile și nu a cugetat că nu i-a cucerit pe oameni prin puterea proprie, ci le-a fost superior prin iconomia lui Dumnezeu Cel care îi disciplinează pe cei care păcătuiesc, de aceea cuvântul profetic îl arată vrednic de plâns.

1434 *Is*. X, 7.
1435 *IV Reg*. XVIII, 24.
1436 *Is*. X, 9.
1437 *Fac*. XI, 4.
1438 Pe lângă *Is*. X, 10 și *Fac*. XI, 4 se mai găsește și în *Am*. VI, 2, însă doar în textul ebraic. Cetatea Calne nu a fost identificată încă (posibile candidate sunt Kullan Köy sau Tell Taʿyinat). A fost cucerită de regele asirian Tiglat Pileser III în 738.
1439 *Fac*. XI, 9. De fapt, numele cetății Babilon vine din akkadiană, *bab ilāni* „poarta zeilor", însă textul biblic oferă ceea ce se cheamă o etimologie populară, un joc de cuvinte, cu semnificație teologică: *Babel*, ebraicul pentru Babilon, este pus în legătură cu verbul ebraic בָּלַל *balal* „a amesteca". Amestecul limbilor era sugerat de caracterul cosmopolit al cetății Babilon. Turnul Babilon (sau Babel) este o referire teologizată la marele zigurat din Babilon dedicat zeului Marduk, numit Esagila.
1440 *Is*. X, 9.

236. «*Țipați, [idoli] cioplîți din Ierusalim și din Samaria. Căci cum am făcut Samariei și [statuilor] făcute de mână ale ei, așa voi face și Ierusalimului și idolilor lui*»[1441].

Cum vor ţipa [idolii] cioplîţi, care sunt făcuţi din lemn şi din piatră, sau din orice altă materie, când meşteşugul i-a format în imagini de oameni sau de animale cu patru picioare sau de păsări sau chiar târâtoare, cum sunt statuile egiptenilor?! Iar ţipătul este un glas de durere, care redă durerea inimii printr-un sunet fără sens. Deci, cum vor ţipa [idolii] cioplîţi? Pentru că în lemnele modelate de mâini omenești, sau pietrele, sau chiar și aurul și argintul, sau fildeşul, sau altele asemenea din materie de cinste sau de necinste din care sunt [făcuţi] idolii adoraţi de neamuri, în acestea stau în chip nevăzut demoni[1442] care zboară într-acolo, desfătându-se de plăcerea miresmelor [de jertfă]. După cum căţeii lacomi hălăduiesc prin locurile pieţelor, unde se află sânge[1443], la fel și demonii lacomi, prinși de desfătarea din sânge și fumul jertfelor, se strâng în jurul soclurilor şi statuilor care le sunt dedicate.

Probabil sunt hrănite oarecum corpurile lor de aer sau chiar de foc, sau din ambele elemente amestecate[1444]. Fiindcă și istoria Regilor arată că puterea demonilor stă lângă statuile dedicate lor. «*Căci au luat, spune, cei de alt neam*[1445] *chivotul lui Dumnezeu și l-au introdus în cele avute de Dagon. Și s-au sculat cei din Azot a doua zi, și iată Dagon era căzut pe față la pământ*»[1446]. Desigur, Dagon era statuia văzută, iar cel care a căzut pe faţă [era] demonul, învins de slava din jurul chivotului lui Dumnezeu. Când acesta a căzut pe faţă, a tras jos cu sine și [idolul] făcut de mână.

[1441] *Is*. X, 10-11.

[1442] Origen îi identifică pe zeii păgâni cu demonii (*Exortație la martiriu* 45, trad. pr. C. Galeriu, în: Origen, *Scrieri alese. Partea a treia*, EIBMBOR, București, 1982, *PSB* 8, p. 390).

[1443] Pe lângă „sânge", este folosi și termenul ἰχώρ „sângele zeilor".

[1444] Sf. Vasile consideră aici că demonii posedă totuși niște corpuri, compuse din elementele foc și aer. Anticii credeau că orice obiect este format din compunerea celor patru elemente de bază (foc, aer, apă și pământ). Cf. Platon, *Timaios* 32b-d.

[1445] ἀλλόφυλοι, „cei de alt neam". Septuaginta traduce numele etnic „filisteni" prin „cei de alt neam".

[1446] *I Reg*. V, 2-3.

De aceea, despre cei care mănâncă cele jertfite idolilor se spune că sunt părtaşi la masa demonilor[1447]. După ce victima este oferită idolului, ceva este împărţit şi demonului care stă lângă, demonul luând o oarecare parte din sângele evaporat şi din grăsimea fumegândă şi din celelalte ale arderilor de tot. Şi cel care bea din cupa din care [s-a vărsat] libaţia bea din cupa demonilor[1448]. De aceea, [idolii] cioplţi vor ţipa, adică demonii [care au] acelaşi nume cu [idolii] cioplţi.

Şi când spune că Domnul va veni în Egipt şi [idolii] făcuţi de mână ai Egiptului se vor cutremura şi inima lor va fi înfrântă[1449], interpretăm acelaşi sens. Căci demonii, care stau în spaţiul din jurul pământului, se vor cutremura şi vor fugi şi vor fi izgoniţi în locul propriu lor din adânc, la venirea Domnului. De aceea, «*blestemat tot cel care îşi va face [idol] cioplit şi turnat, lucru al mâinilor meşterului, şi îl va aşeza în ascuns*»[1450], pentru că îşi adună o comoară rea prin [idolul] cioplit, demonul care îi urmează şi atrage [ca] asociat blestemul prin demon.

237. «*Şi va fi, când va împlini Domnul [şi] va face toate în muntele Sion şi în Ierusalim, că va căuta spre mintea cea mare spre conducătorul asirienilor şi spre înălţimea slavei ochilor lor*»[1451].

După ce porunceşte [idolilor] cioplţi din Ierusalim şi din Samaria ţipăt şi prin ameninţarea împotriva lor, ca şi cum Ierusalimul este apoi curăţit şi eliberat de necurăţia idolilor şi disciplinat prin loviturile pedepsitoare, pe care le-a îndurat prin [faptul] că a fost lăsat asirienilor, apoi Scriptura[1452] ameninţă că mută lovitura asupra conducătorului asirienilor. Pentru că s-a semeţit în cugetul lui şi nu a înţeles că păcatul acelora a fost cauza unor asemenea rele, ci a considerat că a putut prin propriul gând şi [propria] putere [să se ridice] împotriva Ierusalimului, din cauza acestei aroganţe şi trufii

---

[1447] *I Cor*. X, 21.
[1448] *I Cor*. X, 20.
[1449] *Is*. XIX, 1.
[1450] *Deut*. XXVII, 15.
[1451] *Is*. X, 12.
[1452] *IV Reg*. XVIII, 19 ş.u.

iraţionale a ridicării minţii, «*va căuta,* spune, *spre mintea cea mare, spre conducătorul asirienilor și spre înălțimea slavei ochilor lor*»[1453].

Unul este mare după firea sa, altul după [propria] sa părere și după mulţimea [lucrurilor] care nu-i aparţin deloc. Iar mintea este mare cu adevărat [dacă] le contemplă pe cele mărețe, [dacă] poate să cerceteze rațiunile zidirii[1454] și din acestea să înțeleagă frumusețea înțelepciunii Meșterului tuturor. Este mare cel care se poate îndeletnici cu iconomia celor făcute de Dumnezeu și cu pronia care ajunge până la cele mai neînsemnate [lucruri] și cel care vede de aici judecăţile Lui cele drepte. Este mare mintea care prin îngeri și puteri și toată slava de dincolo de ceruri Îl înțelege pe Împăratul slavei și pe Domnul puterilor[1455]. Cel care, totuși, se fericește pe sine și se semeţeşte s-ar numi, pe bună dreptate, înțelept închipuit şi slab de minte, mai degrabă decât mare potrivit minţii.

Pe lângă aceasta, pentru că este o obișnuit Scripturii să urmeze opiniei celor mulţi în denumire, a spus „minte mare", fără să afirme măreţia potrivit firii, ci chemând-o cu o denumire potrivit opiniei [generale]. De aceea, Domnul, pedepsind semeția și umilind trufia lui, spune adresându-se minţii celei mari a asirienilor. Respingând părerea nevolnică despre mărire, spune că va aduce pedeapsa slavei ochilor lui. Căci unii definesc „slava", care este un cuvânt cu multe sensuri, după unul dintre înțelesuri [drept] „părere slabă"[1456].

238. Dar se poate ca mintea cea mare și pricepută să fie luată și drept vicleană. Precum «*șarpele era cel mai priceput dintre fiarele de pe pământ*»[1457] şi iconomul cel nedrept a lucrat cu pricepere şi «*fiii acestui veac sunt mai pricepuţi în neamul lor decât fiii luminii*»[1458]. Iar Apostolul ne tâlcuieşte sensul lui „priceput" în *[Epistola întâi] către corinteni*, spunând: «*Dar mă tem ca nu cumva precum șarpele*

[1453] *Is*. X, 12.

[1454] λόγοι δημιουργικοί.

[1455] *Ps*. XXIII, 8, 10.

[1456] δόξα vine de la verbul δοκέω „a se părea", deci înseamnă şi „părere", care poate fi neadevărată.

[1457] *Fac*. III, 1.

[1458] *Lc*. XVI, 8.

a amăgit-o pe Eva în viclenia lui»[1459]. Căci a arătat că istoria îi atribuie o pricepere blamabilă şarpelui, înlocuind priceperea [adevărată] cu viclenia[1460]. Astfel și mintea mare nu [este înfăţişată] drept ceva lăudabil, după cum rânduiesc cei care cercetează la elini sensurile, spunând că mintea este pricepere adunată, ci [apare] sub nume fals. Fie minunându-se de sine însuși, fie fiind chemat așa de lăudători, este numit acum [așa] de Scriptură.

Iar această minte mare, pentru că ştie că ochii înţeleptului – celui cu adevărat înțelept – sunt în cap[1461], își slăveşte ochii, ca una care nu privește în jos, nici la cele pământeşti, ci se ocupă de cele înalte și își duce traiul sus. Astfel sunt înţelepţii elinilor, care își duc viața tăvălindu-se în patimile rușinoase ale trupului, dar cercetând cele despre cer şi astre, fenomene eterice[1462] şi aeriene, îmbrăcându-se cu vreo slavă oarecare în proprii lor ochi.

239. «*Căci a zis: Cu putere voi face și cu înțelepciunea priceperii voi lua hotarele neamurilor și voi prăda puterea lor. Și voi cutremura cetăţile locuite și voi lua întreaga lume în mână ca pe un cuib și ca pe niște ouă părăsite o voi ridica. Și nu va fi cine să scape de mine și cine să grăiască împotriva mea*»[1463].

Acum tâlcuieşte lămurit de ce îl numește „minte mare" şi de ce amenință că aduce pedepse asupra înălţimii slavei ochilor lui şi zdrobirea cuvintelor lui, de care se folosea împotriva celor mai slabi, cu toată iuţimea ameninţându-i cu tot felul de distrugeri, spunând că puterea lui este de neînvins şi de neoprit. Căci se lăuda că ar fi domn al [tuturor] după cum dorește și și-ar [putea] împlini cu totul [cele] după voie. „Fiindcă am multă putere în cai și în pedestrași şi nimeni nu mi se ridică împotrivă, și pentru că dispun de înţelepciune neatinsă în cele strategice şi de pricepere desăvârşită, de aceea, spune: «*voi lua hotarele neamurilor și voi prăda puterea lor*»[1464]. Căci silind toate neamurile să se plece sub jugul împărăţiei mele, voi face

[1459] *II Cor*. XI, 3.
[1460] Septuaginta are φρόνιμος, pe când Aquila și Symmachus πανοῦργος.
[1461] *Eccl*. II, 14.
[1462] Eterul era spaţiul de dincolo de aer.
[1463] *Is*. X, 13-14.
[1464] *Is*. X, 13.

un singur hotar al tuturor, stăpânirea mea. Acum fiecare este separată de cealaltă prin graniţele proprii. De aceea, luându-le hotarele, le voi sili pe toate să fie sub sceptrul împărăţiei mele”.

«*Şi voi prăda puterea lor*»[1465]. Se numeşte „pradă” împărţirea pentru învingători a celor capturate în războaie, când învingătorii îşi împart prin tragere la sorţi fie persoanele[1466] captive, fie unul dintre animale, fie altceva pentru trai. Şi fiecare este vrednic de o parte din pradă după rangul atribuit lui, astfel luând parte la [câştigurile] din război. „Şi, spune, voi cutremura acum cetăţile întemeiate neclintit, [le] voi tulbura prin puterea mea şi voi lua întreaga lume în mână ca pe un cuib”. Căci ce trudă este să iei în mână puii fără pene încălziţi în cuib de păsările care îi hrănesc, care nu pot să se folosească la fugă nici de aripi, nici de picioare? Apoi, întinzându-şi dispreţul la oameni şi mărindu-şi puterea, spune că nu ia lumea ca pe un cuib, ci, ca pe nişte ouă părăsite. «*Şi nu va fi cine să scape de mine şi cine să grăiască împotriva mea*»[1467].

240. În [sensul] după literă, conducătorul asirienilor spune acestea semeţindu-se în cuget prin biruinţa împotriva Iudeii şi Samariei şi crezând că va cuceri într-o campanie toate neamurile şi că nimeni nu îi va sta cu braţul împotrivă[1468], ci toate hotarele neamurilor vor fi desfiinţate prin puterea lui şi toată lumea va fi zguduită de frica venirii sale; iar cel care îi ajunge în mână este mai uşor de prins decât puii de pasăre, mai lesne de distrus prin puterea lui care cercetează toată lumea de sub soare decât atunci când cineva ar lua ouăle, lipsite [fiind acestea] de pasărea care le încălzeşte şi le dă viaţă.

Dar, de vreme ce trufia [lui] părea să fie mai mare decât [cea] a oamenilor, unii socotesc că aceste cuvinte se potrivesc celui cu adevărat trufaş, care şi-a înălţat gâtul împotriva Celui atotputernic, celui nesupus şi apostat şi care le-a atras în revoltă în propria sa răutate şi pe duhurile rele care l-au urmat. Căci acela crede despre sine că este o minte mare şi-şi închipuie că ar contempla [lucruri] înalte

---

[1465] *Is*. X, 13.
[1466] lit. „trupurile”.
[1467] *Is*. X, 14.
[1468] *IV Reg*. XVIII, 13 ş.u.

şi ameninţă întreaga lume că şi-o va face [supusă] sub el, cel care nici Domnului care îl întreba de unde vine, nu i-a cerut iertare, zicând: «*După ce am colindat prin cele de sub soare şi am umblat prin cele de sub cer, am venit*»[1469]. Acesta a îndrăznit să-I arate [chiar] şi Domnului întregii zidiri împărăţiile pământului şi să zică: «*Toate acestea sunt ale mele. Deci, acum, dacă Te pleci [şi] Te închini mie, Ţi le voi da*»[1470]. De aceea, probabil, Scriptura îl numeşte prin enigmă împărat al asirienilor pe stăpânul veacului acestuia. Căci şi Domnul îl numeşte stăpânul acestui veac, spunând: «*Acum stăpânul acestui veac va fi aruncat afară*»[1471], şi după puţin: «*Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine stăpânul acestei lumi şi nu are nimic în Mine*»[1472].

Sunt mulţi conducători, unii etnarhi, puşi pentru păzirea şi păstrarea fiecărui popor de sub ei, după cum spune Moise în cântare: «*Când Cel Preaînalt a împărţit neamurile, când i-a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu*»[1473]. Şi iarăşi, Apostolul spune: «*Propovăduim înţelepciunea, dar nu a acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac, ci propovăduim înţelepciunea lui Dumnezeu, pe care nimeni dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o*»[1474]. Şi iarăşi în [cartea] *Daniel* sunt descrişi conducătorul perşilor şi conducătorul grecilor. Căci îngerul îi spune: «*Şi eu am venit la cuvintele tale. Şi cârmuitorul împărăţiei perşilor s-a pus să-mi stea împotrivă. Şi, iată, Mihail, unii dintre cârmuitorii de frunte, a venit să mă ajute; şi l-am lăsat acolo, cu cârmuitorul împărăţiei perşilor*»[1475], şi după puţin: «*Iar eu,* spune, *plec şi cârmuitorul grecilor vine*»[1476]. De aceea, poate, dacă acestea sunt spuse de persoana diavolului, trufia lui este nu împotriva oamenilor, ci împotriva puterilor spirituale[1477] sau împotriva altora.

[1469] *Iov* II, 2.
[1470] *Mt.* IV, 8.
[1471] *In.* XII, 31.
[1472] *In.* XIV, 30.
[1473] *Deut.* XXXII, 8. Este citată aici Septuaginta, textul ebraic făcând referire la „fiii lui Dumnezeu".
[1474] *I Cor.* II, 6-8.
[1475] *Dan.* X, 12-13.
[1476] *Dan.* X, 20. Sf. Vasile citează după Theodotion, nu după Septuaginta.
[1477] Gr. νοητός.

241. «*Se va slăvi oare securea fără cel ce taie cu ea? Sau se va făli ferăstrăul fără cel ce îl trage? La fel, cel ce ridică toiagul sau lemnul*»[1478].

Scriptura este critică faţă de semeţia conducătorului asirienilor. Ce gândeşti despre tine, când tai neamurile şi distrugi stăpânirea cetăţilor? Căci astfel şi securea s-ar crede mare, când doboară pe [cei mai] masivi dintre copaci la pământ, şi ferăstrăul, când pătrunde cele [mai] tari şi trainice lemne. Dar nici securea nu taie fără mâini, nici ferăstrăul nu poate să taie fără cel care îl trage şi doboară lemnele cu meşteşug pentru vreo trebuinţă.

De aceea, dacă este [cineva] lăudabil, [acesta este] cel care foloseşte securea şi cel care trage cu dibăcie ferăstrăul. Astfel, nu lemnul care a fost transformat în sceptru trebuie să se bucure de vrednicia de a conduce, ci cel care ia acestea în mână ca simbol al stăpânirii ce îi revine.

„De aceea şi eu te-am luat ca pedeapsă a poporului care a păcătuit, folosindu-te de cruzime ca de o secure şi un ferăstrău pentru disciplinarea dreaptă a poporului şi făcută spre folosul lui". După cum la tribunale călăii puşi să pedepsească nu sunt stăpâni ai răzbunării, nici nu fac ceva din propria putere sau autoritate, ci pe cele care le sunt atribuite de la legi, la fel şi [neamul] asirienilor nu este un neam puternic, nici nu poate face ceva de la sine, ci după măsura permisă lui de către Cel care Se îngrijeşte de cei care au păcătuit este folosit pentru lucrarea pedepsei.

242. «*Şi nu aşa, ci va trimite Domnul Savaot la cinstea ta necinste şi la slava ta foc arzător se va aprinde. Şi va fi lumina lui Israel foc şi îl va sfinţi în foc arzător şi îl va consuma pădurea ca iarba*»[1479].

Aceasta este o răsplată a trufiei iraţionale. „Pentru că te-ai numit minte mare fălindu-te şi te-ai bucurat de înălţimea slavei ochilor, va trimite Domnul la cinstea ta necinste şi la slava ta foc. Pentru că ai ameninţat că vei lua hotarele neamurilor, vei zgudui cetăţile locuite şi vei lua întreaga lume ca pe un cuib şi ca pe nişte ouă părăsite o vei ridica, fără să scape nimeni şi fără să se împotri-

[1478] *Is*. X, 15.
[1479] *Is*. X, 16-17.

vească cineva, de aceea «*foc arzător se va aprinde și lumina lui Israel va fi foc*»[1480].

„Rânduiala lucrurilor, spune, se va întoarce și Israelul, care acum este umilit și lăsat [în voia] ta spre pedeapsă din cauza păcatului, va fi în strălucire. Și strălucirea aceluia îți va fi spre distrugere”. Căci, spune, «*lumina lui Israel va fi foc*». Și pentru că sunt lucrări în legătură cu focul, luminarea și arderea, [partea] cea dulce și frumoasă a focului va rămâne lui Israel, luminându-l și strălucind asupra lui, iar [partea] cea amară și dureroasă va fi împărțită celui trufaș, arzându-l și lăsându-l [pradă] chinului nepotolit din cauza arderii.

«*Și îl va sfinți în foc arzător și îl va consuma pădurea ca iarba*». [Scriptura] arată firea focului, că este curățitoare. Căci îl va sfinți, ca printr-un foc arzător. Dar cum sfințește focul? De câte ori consumă pădurea ca iarba. Deci, dacă «*Dumnezeul nostru este foc mistuitor*»[1481], va mistui, desigur, materia[1482] și patimile care vin din materie sufletului care nu petrece în duh, ci în trup. Trebuie, dar, știut că cei care sunt exacți în sensuri deosebesc „slava” de „faimă” și spun că „slava” este lauda de la mulți, iar „faima” lauda de la cei buni. La fel [ei] diferențiază și „cinstea”, spunând că [una] este o oarecare demnitate care revine celui serios, fiind vrednicie pentru dar, [fiindcă ei] consideră darul o răsplată a virtuții, iar [alta este] cinstea din partea celor de față [ca] răsplătire pentru [lucruri] care nu sunt deloc acceptabile[1483].

243. «*În ziua aceea se vor stinge munții și dealurile și pădurile și vor fi consumate de la suflet până la trup*»[1484].

După ce Domnul Savaot a trimis necinste la mărirea conducătorului asirienilor și la slava lui foc arzător, și după ce s-a făcut lumina lui Israel foc pentru asirian, încât cel nesfințit în strălucirea luminii să fie curățit prin arderea focului, care este făcut pentru cu-

[1480] *Is*. X, 17.
[1481] *Deut*. IV, 24.
[1482] ὕλη înseamnă atât „pădure”, cât și „materie”.
[1483] Altfel spus, există o cinste a celor serioși, care sunt demni să primească răsplătiri, dar și alta pentru lucruri josnice.
[1484] *Is*. X, 18.

rățire și care consumă ca pe iarbă materia păcatelor aflată [acolo], atunci mistuindu-se materia care aprindea flacăra pedepsitoare, se vor sfârși arși, spune, munții și dealurile și pădurile și va înceta focul incendiului care a consumat și a mistuit toate, începând de la suflet și ajungând până la trup. Nimănui nu-i este necunoscută practica Scripturii ca pe cei care se bucură de privilegii și care au în pregătire foarte mulți [oameni] să obișnuiască să-i numească „munți” și „dealuri” și ca pe cei neroditori și crescuți fără rost unii lângă alții, ca și cum ar avea viața automată și nedesăvârșită și nu sunt sădiți din răsadul adevăratului Cultivator, să-i numească „păduri”.

Totuși, focul îi cuprinde pe toți, începând de la suflet și oprindu-se apoi la trupuri. Căci păcatele care se află până [la nivelul] cugetului, cum ar fi adulterul în propria inimă, sunt în suflet o materie vrednică să fie arsă de foc, dar cele care ajung până la fapte, păcatele fiind păstorite cu lucrările [făcute] prin trup și făptuire, acestea cred că sunt păcate [propriu-zise]. Începând de la suflet, dar ajungând în inimă, gândurile rele nu se mărginesc la aceasta, ci ies și aplecându-se, pătrund în trup și se arată pe dinafară. Dacă cineva se gândește să facă o ucidere, dar nu o înfăptuiește, uciderea nu i-a ieșit din inimă. Și cine a privit o femeie ca să o poftească[1485], dar nu a stricat templul lui Dumnezeu, nici nu a făcut din mădularele lui Hristos mădularele unei desfrânate[1486], [acela] își face inima sa ca un hotar al păcatului, căci gândul rău nu a ieșit din inima aceluia. Așa trebuie spus și despre hoție, despre idolatrie, despre vrăjitorie și celelalte feluri de păcate, de vreme ce nu sunt păstrate de trup, ci curgând ca dintr-un vas crăpat ajung afară.

244. «*Și cel ce va fugi va fi ca cel ce fuge de flacără arzătoare. Și cei ce vor rămâne din ei vor fi un număr [mic] și un copil îi va scrie*»[1487].

După arderea cu foc făcută munților, dealurilor și pădurilor, [Scriptura] spune că [numărul] celor scăpați va fi mic[1488]. Și astfel, spune, mulțimea lor se va schimba într-un număr mic, încât ei pot fi

[1485] *Mt*. V, 28.
[1486] *I Cor*. VI, 15.
[1487] *Is*. X, 19.
[1488] lit. „ușor de calculat”.

înregistraţi chiar şi de un copil, care nu este deloc experimentat nici să numere, nici să scrie. Poate că cel care fuge de la incendiere fuge prin pocăință de viaţa cea rea și prin întoarcere[1489] scapă de trupul care îl pedepseşte. Căci oricine, după ce se observă în păcate, simţindu-se că e vrednic de pocăința cea prin toiag şi bici, fugind de păcat ca de materia pentru pedeapsă fuge ca de o flacără arzătoare. Și atunci cei rămași vor fi un număr [mic], nu numai pentru că sunt puţini[1490], după cum am arătat, ci și pentru că sunt apoi vrednici să fie primiţi în număr.

După cum am aflat în cartea *Numeri*, copiii și femeile și bătrânii, care au vârsta necoaptă pentru războaie, și cel de neam amestecat, ca și străinul din Israel erau lăsaţi deoparte la recensământ[1491], dar erau numărați cei de la douăzeci de ani în sus, fiind capabili de război[1492]. Și toţi cei întâi-născuţi din Israel sunt numărați, de la o lună în sus[1493]. La fel erau numărați și leviţii, de la o lună în sus, şi preoții care slujeau până la cincizeci de ani[1494].

Dar ce copil – nu bărbat, nici bătrân – îi va scrie pe unii ca aceștia? Nimeni nu va contrazice că sunt întâistătătorii din Biserică, pentru că își duc viața în lipsă de răutate și pentru că le-au fost încredințate de către cei care au păcătuit secretele, la care nimeni nu a fost martor, ci doar Cel care le cercetează pe cele ascunse ale fiecăruia[1495]. Acesta îi va scrie pe unii ca aceia, ca și cum au fost șterși prin păcat, și îi înscrie iarăşi pe cei care au fugit de incendiere și au primit prin pocăință curăţirea ca un foc mistuitor al materiei răutăţilor care se găsește [în ei]. Pe unii ca aceștia îi scrie.

Sau poate, pentru că sunt scrişi în cartea vieţii şi înscrişi împreună cu drepţii cei vrednici să fie numărați de dreapta Celui Prea-

[1489] Atât μετάνοια, cât şi ἐπιστροφή înseamnă „pocăință", una sugerând schimbarea minţii, cealaltă întoarcerea din direcţia de mers. Şi în ebraică pocăința este numită „întoarcere" (תְּשׁוּבָה *teșuva*).
[1490] lit. „uşor de calculat".
[1491] *Num*. I, 2-3; XXVI, 2.
[1492] *Num*. III, 40.
[1493] *Num*. III, 15.
[1494] *Num*. IV, 3.
[1495] Referire la Taina Sf. Spovedanii. După cum se poate observa, Sf. Vasile atestă practica mărturisirii private, nu cea publică, făcută în Biserica primară.

înalt, se cuvine să-L înţelegem pe Scribul celor mântuiţi, Cel care [îi] primeşte împreună cu drepţii şi le pune în cartea cerurilor numele celor pocăiţi de la faptele cele rele. Căci, spune, «*Bucuraţi-vă, că numele voastre sunt înscrise în ceruri*»[1496]. De aceea, ce copil poate să scrie în ceruri numele celor slăviţi, dacă nu Acela despre Care s-a spus: «*Prunc S-a născut nouă, Fiu S-a dat nouă*»[1497]? Pruncul este Acela Căruia magii I s-au închinat, Acela care S-a coborât în Egipt și S-a urcat iarăși în pământul lui Israel[1498]. De aceea, dintre multe înțelesuri ale Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos cugetate despre El, unul este [acela de] Prunc Care îi va scrie pe cei ce vin prin pocăință la cunoașterea lui Dumnezeu.

245. «*Și va fi în ziua aceea că nu se va mai adăuga rămășița lui Israel și cei mântuiţi ai lui Iacob nu vor mai nădăjdui spre cei care îi nedreptățeau, ci se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, întru adevăr. Și va fi rămășița lui Iacob spre Dumnezeul cel puternic*»[1499].

Acestea fac referire în mod clar la cei care au renunțat la lucrarea rea și și-au mutat propria nădejde la Dumnezeul cel viu. Păcătuind, ne atașăm de cei potrivnici și ne încredem în cei care ne nedreptățesc. O armată rea de demoni [ne] înconjoară, răsturnând sufletele noastre prin momelile plăcerii. Ne atașăm de aceștia, ca nişte copii fără minte de neguţătorii de sclavi, care adeseori arătându-le jucării de copii, îi înșală pe aceştia şi îi duc departe de ochii părinţilor, printr-o puţină bucurie pregătindu-le robie amară. De aceea, aceştia se ataşează de cei care îi nedreptăţesc. Și noi, atașându-ne de momeala plăcerii, ne îndepărtăm de Dumnezeu și ne aruncăm în greaua tiranie a demonului neînduplecat, care, pentru că este condamnat la focul veşnic, se bucură să aibă pe mulţi condamnaţi cu el.

De aceea, [Scriptura] spune despre cei care s-au pocăit, că cei rămaşi şi mântuiţi nu vor mai fi ataşaţi de cei care îi nedreptăţesc şi nu vor mai nădăjdui în ei, ci se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, cu adevărat. Fericit este cel care s-a lepădat de orice nădejde

1496 *Lc*. X, 20.
1497 *Is*. IX, 6.
1498 *Mt*. II, 11 ș.u.
1499 *Is*. X, 20-21.

în cele ale acestei lumi și Îl are ca nădejde a sa doar pe Dumnezeu. Căci după cum «*blestemat este omul care își are nădejdea în om*»[1500], tot așa binecuvântat este cel care se sprijină pe Domnul. Totuși, să nu treci rapid peste adaos: «*Căci,* spune, *se vor încrede în Dumnezeu, Sfântul lui Israel, cu adevărat*»[1501]. Nădejdea în Dumnezeu nu permite nehotărârea, nici Domnul nu primește să ofere ajutor Lui deplin celui care odată s-a încrezut în avere, slavă omenească și puterea lumii, și altă dată și-L pune pe El ca nădejde, ci trebuie [ca acela] să se lase cu adevărat în ajutorul de la Dumnezeu. «*Și va fi,* spune, *rămășița lui Iacob spre Dumnezeul cel puternic*»[1502]. Acestea fac referire în mod clar la «*rămășița aleasă prin har*»[1503] numită de Apostol, după cum arată următoarele.

246. «*Și de va fi poporul lui Israel ca nisipul mării, o rămășiță se va mântui. Căci cuvântul se încheie și se scurtează în dreptate, căci Domnul va face un cuvânt scurtat în toată lumea*»[1504].

Schimbând puține cuvinte, Apostolul se folosește de acest text în *Epistola către Romani*[1505]. Dacă ar cerceta cineva cauza pentru care Apostolul pe unele le omite, iar pe altele le schimbă, acela să știe, că fiind evreu, nu s-a slujit de traducerile[1506], de care noi ne-am folosit, ci tâlcuind textul cum i se prezintă, așa îl redă. Căci și ceilalți par să meargă în paralel mai degrabă cu relatarea apostolică. Într-adevăr, înțelesul cuvântului este acesta. S-a spus [mai] sus că și un copil îi va scrie pe cei mântuiți de la păcat. De aceea, spune, nimeni să nu se mire dacă numărul lui Israel se va limita la puțini. Nu lua seama la mulțimea celor numiți cuvioși, pentru că mulți au numele lui Hristos, dar mărturia faptelor confirmă pentru puțini denumirea. «*Și de va fi poporul lui Israel ca nisipul mării, o rămășiță se va mântui*»[1507].

[1500] *Ier*. XVII, 5.
[1501] *Is*. X, 20.
[1502] *Is*. X, 21.
[1503] *Rom*. XI, 5.
[1504] *Is*. X, 22-23.
[1505] *Rom*. IX, 27-28.
[1506] ἐκδόσεις „interpretări”, se referă la diversele versiuni de traducere în limba greacă.
[1507] *Is*. X, 22.

S-a spus despre poporul de mai dinainte, că mântuirea nu este în mulţime, ci în rămăşiţa mântuită aleasă prin har. Dar care este modul mântuirii? Căci «*cuvântul,* spune, *se încheie și se scurtează în dreptate*»[1508]. Cel care cuprinde întregul document legislativ şi dispoziția profetică în concizia Evangheliei[1509] și înfăptuiește ceea ce i-a fost arătat de către Domnul, acela va fi mântuit. Pentru că «*să iubești pe Domnul Dumnezeul tău*», și «*să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți*»[1510], «*în aceste două porunci sunt cuprinse întreaga Lege și profeții*»[1511]. Cel care sfârșește cuvântul, cel care [îl] aduce în faptă şi îl scurtează ca şi cum ar rezuma lărgimea lui în porunci foarte scurte, acesta este rămăşiţa mântuită. Fiindcă, spune, «*toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, și voi faceți-le lor asemenea, că aceasta este Legea și Profeții*»[1512]. Vezi că în acest înţeles natural[1513] cuvântul întreg este încheiat și scurtat în dreptate. «*Căci Domnul va face un cuvânt scurtat în toată lumea*». Totuşi, Apostolul spune: «*Domnul va face pe pământ*»[1514]. Symmachus și Theodotion consună cu el: «*în mijlocul întregului pământ*».

Ceea ce este greu de respectat din Lege: «*Nu lua, nu gusta, nu te atinge*»[1515], poruncile despre sărbători, despre zile, despre arderile de tot, despre curăţiri, despre ispășire, toate sunt scurtate într-un capitol scurt şi uşor de respectat, încât nicio scuză să nu fie lăsată celor care nu vieţuiesc după Evanghelie.

1508 *Is*. X, 22.
1509 Altfel spus, Legea lui Moise şi Profeţii sunt rezumaţi în Evanghelie.
1510 *Mt*. XXII, 37.
1511 *Mt.* XXII, 40.
1512 *Mt*. VII, 12.
1513 φυσικός, referire la înțelesul literal.
1514 *Rom*. IX, 28.
1515 *Col.* II, 21.

CAPITOLUL XI

247. «*Și va fi în ziua aceea rădăcina lui Iesei și cel se ridică să stăpânească neamurile*»[1516].

Scriptura ni-L binevestește pe Hristos Cel din sămânța lui David. În ziua aceea, adică în timpurile hotărâte cu mult înainte și în vremea dinainte stabilită, va fi rădăcina lui Iesei. În altă parte spune: «*va răsări toiag din rădăcina [lui Iesei] și va ieși floare din rădăcina lui Iesei*», considerând „toiag” ca stăpânire, iar „floare” ca venirea [Lui] cu dragoste și bunătate pentru toți. Și pentru că a oferit harul Întrupării pe scurt, își reprezintă venirea rapidă și oarecum în trecere. Dar aici spune că va fi o rădăcină a lui Iesei. Fii atent la «*va fi*». Nu spune „pare”, nici „pare să fie”, ci după adevăr: «*va fi*». Căci nu după închipuire, nici după o părere Și-a luat trupul, ci chiar după adevăr[1517]. De aceea, va fi rădăcina lui Iesei, adică aluatul trupului din Iesei va fi după adevăr și Se va ipostazia[1518]. Și Cel ce Se ridică este și rădăcină și ridicat. «*Rădăcină a lui Iesei*», pentru că trupul purtător de Dumnezeu a fost luat din succesiunea regală.

«*Cel ce Se ridică să stăpânească neamurile*»[1519]. De aceea, neamurile au nădăjduit în El, după cum este arătat de Biserica lui Hristos dintre neamuri. Căci ridicându-Se din morți[1520] a stăpânit neamurile, părăsind poporul ucigaș. Acelora le-a lăsat moartea, iar neamurilor le-a dăruit învierea. Pentru că unii au strigat: «*Să fie răstignit*»[1521], și: «*Sângele Lui asupra noastră și asupra copiilor*

[1516] *Is*. XI, 10.
[1517] În Biserica primară, ereticii dochetiști (de la gr. δοκέω „a părea”) contestau posibilitatea ca divinitatea să pătimească și să intre în contact cu materia prin întrupare. De aceea spuneau că Hristos Și-a asumat doar un trup aparent.
[1518] Gr. ὑφίστημι de unde vine și cuvântul ὑπόστασις „ipostas”, „persoană”.
[1519] *Is*. XI, 10.
[1520] ἀνίστημι înseamnă atât „a se ridica”, dar și „a învia” (cf. ἀνάστασις „înviere”).
[1521] *Mt*. XXVII, 23.

noştri»[1522], dar ceilalţi L-au primit pe Cel răstignit şi au fost răscumpăraţi prin sângele Lui de la moarte.

«*Şi va fi, spune, odihna Lui cinste*»[1523]. Această odihnă a lui Hristos este cinstea celor care Îl cinstesc drept Cuvântul lui Dumnezeu şi Înţelepciunea lui Dumnezeu şi puterea[1524]. Cel care Îl odihneşte pe Hristos mărturiseşte împreună-cinstirea Lui cu Cel care L-a născut, comuniunea de vrednicie, existenţa firii[1525] din veşnicie. Dar cei care se îngrijesc să găsească vorbe de necinste nu spun cele pentru odihna lui Hristos. Totuşi, se poate ca odihna să fie înţeleasă nu doar ca cea cu care Se odihneşte Hristos de la cei care Îl slăvesc, ci şi ca cea cu care îi va odihni pe cei care Îl iubesc, după cum este scris: «*Eu îi slăvesc pe cei ce Mă iubesc*»[1526]. Odihna cu care îi odihneşte Domnul este cinstea care după dreapta judecată a lui Dumnezeu va fi împărţită după vrednicia celor înfăptuite. Îi va cinsti pe unii cu cinstiri mai mari, iar pe alţii cu [unele] mai modeste, de vreme ce o stea diferă de [altă] stea în slavă[1527]. Şi pentru că sunt multe locaşuri la Tatăl[1528], îi va odihni pe unii în stări mai sus-puse şi mai înalte, iar pe alţii în [unele] mai mici. Totuşi, datorită cinstei toţi vor avea odihnă.

248. «*Şi va fi în ziua aceea că Domnul va continua să-Şi arate mâna Sa*»[1529].

Mâna Domnului s-a arătat diferit la fiecare generaţie, prin cei care puteau să primească lucrarea minunilor. Mai întâi minunile s-au arătat în Egipt, apoi în pustiu, apoi în timpurile lui Iisus Navi[1530], apoi în [timpul] judecătorilor şi al profeţilor care înfăptuiau [lucruri] mari. Dar acum spune că se arată mâna Domnului la venirea Mântuitorului nostru, Care vindecă toată boala şi toată slăbiciunea

---

[1522] *Mt*. XXVII, 25.
[1523] *Is*. XI, 10.
[1524] *I Cor*. I, 24.
[1525] Aici Sf. Vasile înţelege prin φύσις, de fapt, persoana.
[1526] *II Reg*. II, 30.
[1527] *I Cor*. XV, 41.
[1528] *In*. XIV, 2.
[1529] *Is*. XI, 11.
[1530] Iosua. Iisus şi Iosua sunt de fapt aceleaşi nume (în greacă nu se face diferenţa între ele, ci numele ebraic יְהוֹשֻׁעַ *Yehoşua* sau *Yeşua* este redat Ἰησοῦς *Iesous*, Iisus).

din popor și face toate cele propovăduite în Evanghelie. Căci Domnul a continuat să arate această putere, pentru că cele de dinainte nu au părut suficiente ca să-l aducă pe poporul cel necredincios la cunoașterea lui Dumnezeu.

«*Ca rămășița lăsată a poporului să fie zeloasă*»[1531]. De aceea, va continua să-[Și] arate mâna, ca să aducă la zel rămășița poporului, care spune că este rămasă în viață de la războaie. Și se înșiră mulțimea celor care s-au războit: Asiria, Egiptul, Babilonia, Etiopia, Elamul, cei de la răsăritul soarelui și Arabia. Istoria este plină, vorbind despre etiopieni: «*Și a ieșit asupra lui Zerah etiopianul cu oaste de o mie de mii și trei sute de care. Și Asa i-a ieșit în întâmpinare și a strigat către Domnul: Doamne, Ție nu Îți este cu neputință să izbăvești nici mulți, nici puțini. Întărește-ne, Doamne, Dumnezeul nostru, pentru că în Tine ne încredem și în numele Tău am pornit asupra acestei mari mulțimi. Doamne, Dumnezeul nostru, să nu se întărească asupra Ta vreun om!*»[1532]. Asirienii erau cei care i-au cucerit[1533] și egiptenii cei care i-au înrobit de la început[1534] și Nabucodonosor era din Babilonia[1535]. Elamiții sunt un neam al parților, care împreună cu cei din Mesopotamia [și] Siria a năvălit adesea în Israel[1536]. Arabii sunt un neam războinic, tot timpul războindu-se cu Israel[1537]. Deci, toți aceștia sunt cei care s-au războit cu sămânța nobilă, unii fiind învinși, alții învingându-i. Și pentru că i-au învins și s-au sârguit în multe cazne, primesc o asemenea răsplată, să vadă arătarea conti-

---

[1531] *Is*. XI, 11.
[1532] *II Par*. XIV, 9-11.
[1533] *IV Reg*. XV, 29; XVII, 6.
[1534] *Ieș*. I, 14.
[1535] *IV Reg*. XXIV, 14.
[1536] *Fac*. XIV, 1. Kedarlaomer era regele elamit. Totuși, istoric vorbind, elamiții nu erau neam part și nici nu au invadat Israelul, fiind la o distanță apreciabilă. De fapt, Imperiul persan continuă moștenirea elamită și a regatului Anșan, iar perșii, într-adevăr, în 539 îdHr. preiau stăpânirea Imperiului babilonian, deci inclusiv Israelul.
[1537] În istoria biblică, arabii nu au atacat regatele israelite, ci chiar s-au aliat în bătălia de la Qarqar din 853 îdHr. împotriva asirienilor cu regatul nordic condus de Ahab. Conflicte directe au fost în perioada romană, când nabateii, un popor arab, au intrat în conflict cu regii din dinastia lui Irod.

nuă a mâinii lui Dumnezeu. De aceea, după bravura și chinurile [îndurate], vor fi zeloși.

249. «*Și va ridica,* spune, *un semn între neamuri și îi va aduna pe cei pierduți ai lui Israel și pe cei risipiți ai lui Iuda îi va strânge din cele patru colțuri ale pământului*»[1538].

De aceea Rădăcina lui Iesei, Cel ridicat (înviat) ca să stăpânească neamurile, va ridica un semn între neamuri ca să fie adunați cei risipiți ai lui Israel. Căci «*Fiul Omului a venit ca să caute și să mântuiască pe cel pierdut*»[1539].

Dar acesta este semnul pe care îl va ridica între neamuri, despre care se vorbește în Evanghelii: «*vor vedea semnul Fiului Omului*»[1540], despre care mărturisești că este Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită față de sfinți și ei față de lume[1541] și în care [Scriptura] spune că [se află] puterea semnului.

De ce se împlinește iconomia Întrupării prin Cruce? Ca din cele patru colțuri ale pământului să se adune cei mântuiți. Căci părțile crucii se împart în patru, ca fiecare să se îndrepte spre cele patru părți ale lumii. De aceea a fost preferată moartea prin cruce, fie ca toate părțile să fie rânduite pentru mântuire prin părțile crucii, fie pentru că înainte de crucea de lemn a fost răstignită una duhovnicească[1542] împreună cu întreaga lume, cele patru părți ale întregului fiind unite la mijloc, ca puterea de la mijloc să fie împlinită în cele patru părți.

De aceea, fiind acest semn ridicat, cei pierduți ai lui Israel se vor aduna și cei risipiți ai lui Iuda se vor strânge din cele patru colțuri ale pământului. Fiind ridicat semnul – pentru că [Hristos] a avut putere de distrugere a stăpânirilor și puterilor, pe care le-a biruit pe lemn, le-a dezbrăcat și le-a aruncat veșmântul pe care noi îl aveam, ca să zicem așa, țesut de ele – a dezbrăcat stăpânirile și puterile și le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruindu-le prin lemn[1543].

1538 *Is.* XI, 12.
1539 *Lc.* XIX, 10.
1540 *Mt.* XXIV, 30.
1541 *Gal.* VI, 14.
1542 νοητός „rațional".
1543 *Col.* II, 15.

De aceea Pavel, fiind între cei pierduţi ai lui Israel şi împrăştiaţi ai lui Iuda, înţelegând semnul ridicat de Iisus pentru neamuri, a alergat la cruce şi a spus: «*Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos*»[1544]. După adunarea celor pierduţi ai lui Israel, care au fost stăpâniţi de Efraim, şi a celor risipiţi ai lui Iuda, care trăiau sub seminţia lui David, urmează că nu mai este zelul lui Efraim împotriva lui Iuda, nici duşmanii lui Iuda nu mai izbândesc. După ce este ridicat semnul, după ce sunt adunaţi cei pierduţi ai lui Israel, care se referă la Efraim, şi după ce sunt adunaţi şi cei risipiţi ai lui Iuda, «*se va şterge zelul (gelozia) lui Efraim şi duşmanii lui Iuda vor pieri*»[1545].

250. Observă însă că se spune că Israel s-a pierdut, iar Iuda s-a risipit. Doar că în buna înţelegere lui Hristos, Cel care le împacă pe cele de pe pământ şi pe cele din cer şi le recapitulează pe toate în El[1546], sunt îndepărtate patimile, care mai înainte conduceau viaţa prin ceartă şi dezbinare. «*De aceea Efraim nu îl va pizmui pe Iuda şi Iuda nu îl va necăji pe Efraim*»[1547], pentru că duşmănia dintre ei va pieri. Mai ales pizma (zelul) pare să fie ocazie de duşmănie pentru mulţi. Iar pizma (zelul) este spus de Scriptură nu [ca] reprezentare a [lucrurilor] bune, ci [ca] gelozie pe bunăstarea [altora]. De aceea atunci, fiind în armonie, «*vor zbura în corăbiile celor de alt neam, vor prăda deopotrivă marea*»[1548]. Îi înfăţişează pe cei care navighează cu repeziciune [foarte] frumos pe mare, asemănând cu aripa mişcarea [lor]. Când, cu pânza desfăşurată, vântul bate măsurat la pupă, [corăbiile] sunt purtate pe mare.

«*Vor prăda marea*», învingând balaurul şi pe cei ajunşi sub el, pe care Apostolii lui Hristos, convertindu-i la cunoaşterea adevărului, s-ar putea spune cu dreptate că pradă, făcându-i ca o pradă pe cei ţinuţi de [vrăjmaşul] care îl ia captiv pe om. Trebuie înţeles aici prin mare un loc al oprimării, pe care în altă parte l-am învăţat [ca

[1544] *Gal*. VI, 14.
[1545] *Is*. XI, 13.
[1546] *Col*. I, 20.
[1547] *Is*. XI, 13.
[1548] *Is*. XI, 14.

fiind] valea plângerii[1549]. Poate că trupurile noastre sunt numite «*corăbii ale celor de alt neam*»[1550], pentru că nu sunt înrudite cu constituția sufletului. Căci trupul nu se supune legii lui Dumnezeu[1551], ci voiește împotriva duhului[1552]. Dar se spune că aceștia pradă și Idumeea, adică stăpânesc peste lucrurile pământești, își pun mâinile pe Moab. Moab se tâlcuiește „din tată"[1553]. Deci, către aceștia a spus Domnul: «*Voi sunteți din tatăl vostru, diavolul și doriți să faceți voia tatălui vostru*»[1554]. [Cei din rămășiță] pun mâinile pe aceștia ca prin lucrarea lor bună să-i facă supuși. Apoi «*fiii lui Amon se vor supune întâi*». Amon se tâlcuiește „poporul cu noi"[1555]. Probabil că întâi se supun cuvântului cei care au răutatea mai mică, înainte de cei care o au mai multă și revărsată mai mult.

251. Apoi adaugă: «*Și va pustii Domnul marea Egiptului*»[1556].

După cum Iezechiel spune că sunt râuri ale Egiptului pe care faraonul pretinde că le-a făcut[1557], la fel Isaia numește marea Egiptului pe care bunul Dumnezeu o va pustii. Căci este binefacere pustiirea lucrurilor netrebnice adusă la timp potrivit. După cum «*va pustii Domnul marea Egiptului și-Și va pune [mâna] peste râul cu vânt puternic*», la fel «*va lovi șapte văi ale Egiptului*»[1558]. Și atunci cineva [ar putea] să treacă încălțat râul Egiptului. Înseamnă puținătatea apei lăsate în râu. Căci va fi atât de puțină sau chiar va fi uscat complet, încât nu va mai rămâne umezeala din cauza căreia cineva să fie obligat să treacă râul dezlegându-și [sandala]. Sau poate, însă, de vreme ce lui Moise[1559] și lui Iosua[1560] li s-a spus să-și dezlege sandala

---

[1549] *Ps*. LXXXIII, 7.
[1550] Comparația sufletului cu o corabie era comună în filosofia antică.
[1551] *Rom*. VIII, 7.
[1552] *Gal*. V, 17.
[1553] Este de fapt un joc de cuvinte. מוֹאָב *moav* Moαβ este pus în legătură cu מֵאָב *meav* „din tată".
[1554] *In*. VIII, 14.
[1555] Iarăși un joc de cuvinte. עָמּוֹן *ammon* etnonimul este explicat prin עַם עִמָּנוּ *am imanu* „popor cu noi".
[1556] *Is*. XI, 15.
[1557] *Iez*. XXIX, 3.
[1558] *Is*. XI, 15.
[1559] *Ieș*. III, 5.
[1560] *Ios*. V, 16.

din picior, pentru că pământul pe care stăteau era sfânt, iar Egiptul nu este astfel, ci este profan, li s-a poruncit să treacă râul încălţaţi şi să nu-şi scoată sandalele.

Este uscat fiind stăpânit de Duhul (vântul) puternic de la Dumnezeu. De aceea solul Egiptului este nevrednic să primească talpa goală a sfinţilor care treceau. De unde şi celor care mâncau Paştile li s-a poruncit să aibă sandalele în picioare[1561]. Căci unde sunt şarpe muşcător şi scorpion, sandalele [trebuie] să fie încălţate, apărând picioarele pe care le acoperă. Dar când cineva ajunge deja la locul sfânt, atunci să se descalţe, ca Apostolii lui Hristos, cărora li s-a spus să nu-şi ia sandalele[1562].

«*Şi va fi lui Israel ca în ziua când a ieşit din pământul Egiptului*»[1563]. Fiindcă şi atunci au trecut Marea Roşie cu sandalele, după ce a certat-o Cel puternic şi s-a uscat[1564]. Şi Iordanul l-au trecut cu piciorul, păzindu-şi talpa neudată, când toată umezeala a fugit la trecerea lor[1565].

[1561] *Ieş*. XII, 11.
[1562] *Lc*. X, 4.
[1563] *Is*. XI, 16.
[1564] *Ieş*. XIV, 21.
[1565] *Ios*. III, 17.

CAPITOLUL XII

252. Atunci poporul va spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine şi Ţi-ai întors mânia Ta şi m-ai miluit*»[1566].

Adeseori cineva este părăsit şi lăsat pentru că a fost odată târât înspre răutăţile egiptene şi s-a bucurat un oarecare timp de propria necugetare, ca să secere ce a semănat rău. Cel care, când nu este complet părăsit, ci are o binefacere, va spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine şi Ţi-ai întors mânia Ta şi m-ai miluit*». Este asemănător acestuia [textul]: «*Voi îndura mânia Domnului, căci I-am greşit, până când El va judeca dreptatea mea*»[1567] şi după aceasta va aduce judecata la sfârşit. Căci «*nu până în sfârşit Se va mânia, nici până în veac Se va iuţi*»[1568]. Cel ce spune: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine şi m-ai miluit*», înţelegând binefacerea lui Dumnezeu, se laudă cu ea şi spune: «*Iată, Dumnezeul Meu, Mântuitorul meu, nădăjdui-voi spre El şi nu mă voi teme, pentru că slava mea şi lauda mea este Domnul*»[1569].

Nu vor spune acestea cei care fac milostenie înaintea oamenilor, nici cei care primesc slavă unii de la alţii şi nu caută slava doar de la Dumnezeu[1570] şi, în general, cei care încalcă porunca ce spune: «*Nu fiţi [iubitori] de slavă deşartă*»[1571]. Dar de vreme ce Domnul făgăduieşte: «*Eu slăvesc pe cei care Mă slăvesc*»[1572], este clar că cel care Îl slăveşte bine este slăvit de El. Astfel şi faţa lui Moise a fost slăvită[1573], pentru că a ştiut să-L slăvească bine pe Dumnezeu. Iar lauda

[1566] *Is*. XII, 1.
[1567] *Mih*. VII, 9.
[1568] *Ps*. CII, 9.
[1569] *Is*. XII, 2.
[1570] *In*. V, 44.
[1571] *Gal*. V, 26.
[1572] *I Reg*. II, 30.
[1573] *Ieş*. XXXIV, 29.

este în acord cu slava, încât cel care slăvește bine, și laudă potrivit. Și nimeni dintre cei care au despre Dumnezeu concepţii răsturnate să nu creadă că laudele cu psalmodieri Îi sunt plăcute[1574]. Pentru că ţine de aceeași inimă să slăvească cu izbândă și să laude potrivit. De aceea, pentru că a spus rămășiţei poporului din Egipt: «*Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine și Ţi-ai întors mânia Ta și m-ai miluit*», aceștia, străbătând Egiptul, vor spune: «*Nu mă voi teme, pentru că slava mea și lauda mea este Domnul și îmi va fi spre mântuire*»[1575].

253. Aminteşte-ţi și de cântarea pe care poporul lui Israel a cântat-o în pustiu, când Miriam a început și a zis: «*Să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preaslăvit*»[1576], ca să reînnoiască acum vechea laudă cei care spun: «*Slava mea și lauda mea este Domnul și îmi va fi spre mântuire*». Urmând după lauda Domnului, va scoate apă cu veselie din izvoarele Mântuitorului[1577] cel care I se închină bine. Dacă poporul idolatru este acuzat: «*M-au părăsit pe Mine, izvorul apei vii*»[1578], este clar că cel care crede în Dumnezeu și își adapă sufletul din credinţa în El prin dogmele mântuitoare, acela scoate apă cu veselie din izvoarele Mântuitorului. Iar cât de mare este veselia care le revine celor care s-au învrednicit să-și scoată apă de acolo, să înţelegi din imaginea folosită de David: «*Însetează sufletul meu de Dumnezeul cel puternic și viu*»[1579]. Căci preaplinul dorinţei produce o veselie imensă celor care ajung la cele râvnite.

Și cel care se îngrijește de legea Domnului ziua și noaptea[1580], despre care se spune că «*Gura dreptului va deprinde înţelepciune*»[1581], care cercetează Scripturile și caută să-L găsească pe Domnul prin dreptate, care prin veselia din descoperire înţelege sensul duhovnicesc[1582] al Scripturilor, [unul ca acesta] va scoate apă cu veselie. De

[1574] Lauda adusă lui Dumnezeu trebuie să se întemeieze și pe o teologie corectă.
[1575] *Is.* XII, 2.
[1576] *Ieș.* XV, 1.
[1577] *Is.* XII, 3.
[1578] *Ier.* II, 13.
[1579] *Ps.* XLI, 2 (Septuaginta v. 3).
[1580] *Ps.* I, 2.
[1581] *Ps.* XXXVI, 30.
[1582] πνευματικὸς βούλημα.

aceea, când noi înșine ne umplem de băutura din izvoarele Mântuitorului, atunci îi luăm şi pe alţii, îndemnându-i şi spunând: «*Cântaţi Domnului, strigaţi numele Lui*»[1583]. Strigătul este un sunet care are forţă ce poate pătrunde până la cei de departe. De aceea, [Scritpura are] «*strigaţi*» în loc de: „Să nu cugetaţi despre Dumnezeu cele mărunte, ci cu cuget înalt să gândiţi cele despre El, astfel teologhisiţi, ca și celor care se sunt departe de mântuire cuvântul vostru să poată fi ascultat prin claritatea învăţăturii".

Dar sensul acesta îl arată și următoarele. Căci, spune, «*Vestiţi între neamuri măririle Lui*»[1584], spuneţi minunile Lui. Arătaţi celor necunoscători rânduiala lumii, ca să fie aduși prin dragostea Celui care le-a zidit pe toate, Dumnezeu.

«*Cântaţi numelui Lui, că [lucruri] înalte a făcut*»[1585]. Istorisiţi fie cele despre minunile din lume, că sunt înalte și necuprinse, fie cele despre puterile din ceruri, că El le-a făcut pe cele înalte de acolo, fie cele despre bunătatea cu noi, că îi înalţă pe cei smeriţi și zdrobiţi cu inima. Căci Domnul îi înalţă pe cei drepţi[1586]. De aceea a făcut [un lucru] înalt, l-a preaînălţat cu propria slavă pe cel umilit de păcat.

[1583] *Is*. XII, 4.
[1584] *Is*. XII, 4.
[1585] *Is*. XII, 5.
[1586] *Ps*. LXXIV, 10 (Septuaginta v. 11).

CAPITOLUL XIII

254. «*Vedenie împotriva Babilonului, pe care a văzut-o Isaia, fiul lui Amos*»[1587].

Această vedenie nu este sensibilă, nici nu e contemplată prin ochii trupești, ci este pricepută cu mintea, Dumnezeu luminând-o și dăruindu-i să Îl vadă. Ce este Babilonul și cele care i se vor întâmpla? Este evident că profeții nu vorbeau în extaz. Căci cei cuprinși de duhuri rele, tulburați cu mintea, nu văd [în mod real] închipuirile induse lor de demoni, ci văd greșit, după cum cei demonizați văd râuri, munți și animale care nu sunt de față, par să li se înfățișeze înainte culori și să le apară vederi de oameni, prieteni sau necunoscuți, a căror vedere nu este [însă] nimic [real], ci [doar] tulburare și extaz al minții răvășite care și-a pierdut propria funcție.

Totuși, nu este așa în cazul sfinților. Însuși Dumnezeu spune: «*Am înmulțit viziunile*»[1588]. Dăruind o viziune, Domnul nu orbește mintea, pe care o pregătește, ci o luminează și o face mai transparentă prin venirea Duhului. Căci de aceea profeții sunt numiți „văzători"[1589], pentru că pătrunderea minții le este sporită prin prezența Duhului Care îi luminează. «*Cine l-a făcut pe cel care vede și pe orb*»[1590]? „Cel care vede" este în mod clar profetul, pentru că poate prin vederea bună a cugetului să prevadă viitorul, iar „orbul" este cel orbit de răutate, ca ochii profani să nu vadă arătările celor fericiți. De aceea Domnul spune: «*Spre judecată am venit în lumea aceasta, ca cei care nu văd să vadă, iar cei care văd să fie orbi*»[1591].

255. Ce este Babilonul, împotriva căruia este văzută vedenia? După istorie pare că Babilon se cheamă locul unde a fost amestecată

[1587] *Is*. XIII, 1.
[1588] *Os*. XII, 10.
[1589] *I Reg*. IX, 19.
[1590] *Ieș*. IV, 11.
[1591] *In*. IX, 39.

limba celor care ziceau: «*Haideți să ne zidim cetate și turn, al cărui vârf să fie până la cer*»[1592]. Totuși, Dumnezeu, coborând acolo, le-a amestecat limbile; de aceea, s-a chemat numele ei „amestec”[1593]. Locul Babilonului este un loc al amestecului, nu numai al limbii, ci și al învățăturilor, ideilor și al minții care crede că le vede pe acestea.

Deci, vedenia împotriva Babilonului aduce ca o consolare pentru Israel, oprimat de babilonieni. Ca să nu fie descurajați, nici să deznădăjduiască față de pronia lui Dumnezeu, ca și cum [El] i-ar fi părăsit, Isaia, prevestind în profeție cele viitoare, relatează că Babilonului i se vor întâmpla [evenimente] triste, ca [iudeii] să nu fie copleșiți de tristețea celor prezente, ci să fie ușurați în așteptarea celor care se apropie. Căci nu mică mângâiere aduce celor apăsați răzbunarea așteptată după puțin [timp]. Iar numele tatălui lui Isaia este adăugat profeției, nu ca să-l știm în sine pe tatăl care a slujit la nașterea fericitului, ci pentru că i-a fost aceluia învățător pentru profeție, considerând ca el să întâlnească o educație și o disciplinare mai sfântă, mai curată și mai aleasă decât a altora. De aceea Amos este scris alături ca un însoțitor al profeției.

256. «*Pe muntele neted ridicați semn, înălțați glas către ei, chemați cu mâna. Deschideți, stăpânitori! Eu îi voi orândui și Eu îi voi conduce*»[1594].

Arată cum este distrus și ruinat Babilonul și este făcută captivă conducerea celor care produc „amestecul”. De câte ori urcă cineva pe un munte care nu e abrupt, nici povârnit, ci neted și întins, [întâlnește un munte care] are înălțime prin înălțarea și ridicarea de la pământ spre cer, dar [care] dă și stabilitate celor care stau pe el prin netezimea [pantei]. Căci unul colțuros și rupt din toate părțile face nesigure pozițiile celor care îl urcă. De aceea, ca să cugetați cele înalte despre Dumnezeu și să le afirmați sigur (fără eroare), [atunci tu] să mergi pe munte datorită înălțimii, dar să rămâi neclintit datorită siguranței.

[1592] *Fac*. XI, 4.
[1593] *Fac*. XI, 9.
[1594] *Is*. XIII, 2-3.

«Pe muntele neted ridicaţi semn, înălţaţi glas către ei, chemaţi cu mâna»[1595]. Cel care predică despre cruce cu glas mare, acela este cel care ridică semn pe muntele neted. Cel care poate să slăvească sensul (cuvântul) Patimii, acela împlineşte porunca profetică, nu petrecând în văi şi vâlcele, ci urcându-se pe înălţimea Cuvântului şi prin înţelepciunea însăşi răsăâHow dindo predica (kerygma) celor vestite cu limpezime şi claritate. Dar dacă după altă versiune am citit: «*pe munţii înnoraţi*», este evident că înfăţişează înălţimea printr-un alt cuvânt. Căci „înnorat" este numit [muntele] care are vârful mereu în nori, iar unul ca acesta este înalt şi se ridică deasupra tuturor.

«*Înălţaţi glas*, spune, *către ei*», adică luaţi înălţimea glasului din voi înşivă; îndemnurile de doxologie către Dumnezeu care se află în voi, pe acestea luaţi-le din cugetările obişnuite. Să nu vă uitaţi în jos, nici să le cercetaţi pe cele pământeşti. Căci aşa glasul celor care vorbesc de pe pământ, al vorbitorilor în deşert, se face umil. Cel care vorbeşte cu tristeţe umilă şi cu groază cumplită nu-şi înalţă vocea. Şi cel stăpânit de poftele trupului în timp ce vesteşte cuvântul îşi are vocea umilă şi neputincioasă să pătrundă sus. De aceea cum se înalţă glasul? Dacă eşti măreţ, când te ridici împotriva patimilor şi când nu te supui ispitelor chiar în momentele ispitirii, ci îţi păstrezi voinţa sufletului înălţată, atunci îţi înalţi glasul. Cheamă cu mâna cel care prin fapte bune aduce mângâiere celor oprimaţi şi împlineşte milostenia cu bucurie. Dacă vezi pe cineva împovărat de sărăcie, cheamă-l pe sărac cu mână milostivă. Căci milostenia prin fapte poate să mângâie pe cel slăbit cu sufletul [mai mult] decât îndemnul prin cuvinte [ca acela] să suporte sărăcia cu demnitate şi fără umilinţă.

257. «*Şi deschideţi*, spune, *stăpânitori*»[1596]!

După chemarea cu mâna urmează să deschidă mâna, ceea ce este obişnuit Scripturii să ia drept lucrarea de milostenie, când spune: «*Deschizând mâna Ta, toate se vor umple de bunătate*»[1597]. De aceea, deschideţi casele voastre şi deschideţi străinilor şi săracilor

[1595] *Is*. XIII, 2.
[1596] *Is*. XIII, 2.
[1597] *Ps*. CIII, 29 (Septuaginta v. 28).

tezaurele averii. Nu ţineţi la voi cele care vă sunt adăugate pentru mângâierea celor împovăraţi. Aceasta să faceţi mai întâi, [voi], stăpânitorilor, ca să convingeţi prin exemplu și poporul.

Dar poate să se înţeleagă deschiderea Scripturilor şi arătarea celor încuiate, ca nimeni să nu fie vinovat la judecata [ce se va face] fariseilor şi cărturarilor, care având cheile împărăției, nici ei înșiși nu intră, iar pe cei care pot să intre îi opresc[1598]. De aceea se adresează stăpânitorilor care au cheile cunoştinţei. Ascultând de acest cuvânt, Pavel a spus: «*O, corintenilor, gura noastră s-a deschis către voi*»[1599].

258. «*Eu îi voi orândui și Eu îi voi conduce*»[1600].

Noi trebuie să lucrăm ceea ce ne este cu putinţă. Dar Cel care îi conduce este Domnul, Care îl aşază pe fiecare în trupul Bisericii după vrednicia proprie.

«*Uriaşi vor veni să împlinească mânia Mea, bucurându-se şi disprețuind deopotrivă*»[1601]. Scriptura amenință cu venirea unora răi şi răzvrătiţi împotriva lui Dumnezeu trimişi pentru răzbunarea împotriva celor care au păcătuit. De aceea, Cel care se îngrijeşte de cei ce se tem de El îi duce pe înălțimea tare a muntelui și îi pune în siguranţă prin netezimea vârfului. Le dă un semn [ca] protecţie, sfătuindu-i ca prin fapte bune să-i cheme cu mâna pe cei oprimaţi, să deschidă gura pentru învățătura celor care învaţă, ca să fugă de năvălirea uriașilor.

Căci uriaşii, ca în multe [locuri], sunt luaţi drept [ceva] rău[1602]. Poate că pe uriaşii de aici *Psalmul* îi numeşte mai clar îngeri răi, spunând: «*Trimis-a peste ei urgia mâniei Sale, mânie şi urgie şi strâmtorare, trimise prin îngerii cei răi*»[1603]. De aceea, asemenea slujitori sunt meniţi celor care au făcut [fapte] vrednice de pedeapsă, de vreme ce din multa lor cruzime nu au faţă de cei pedepsiţi nicio compasiune şi nici nu pot să-şi asume milele îndurării, [ci] se bucu-

[1598] *Lc*. XI, 52.
[1599] *II Cor*. VI, 11.
[1600] *Is*. XIII, 3.
[1601] *Is*. XIII, 3.
[1602] *Fac*. VI, 4; *Înț. Sol*. XIV, 6.
[1603] *Ps*. LXXVII, 59 (Septuaginta v. 49).

ră de oamenii biciuiţi şi îi batjocoresc, făcând propria plăcere din chinul, durerea şi tristeţea celor biciuiţi.

259. «*Glasul multor neamuri pe munţi asemenea multor neamuri, glasul regilor şi al neamurilor adunate*»[1604].

Poate că glasul multor neamuri pe munţi este glasul Bisericii. De aceea, ea a ales şi muntele neted, ca să aibă loc liber pentru adunarea mulţimii celor care au urcat pe înălţimea cunoaşterii lui Dumnezeu. A văzut în muntele neted mulţimea mare a celor adunaţi din multe locuri şi a celor care scot un singur glas al credinţei. Şi Duhul Sfânt spune prin profet: «*Glasul multor neamuri pe munţii*, pe care s-a înălţat semnul, *asemenea multor neamuri*». Iar glasul este unul, deşi pare ca glasurile multor neamuri. Este unul, prin armonia credinţei, dar pare ca multe glasuri, pentru că a fost împărţit în limbi de foc de către Duhul Sfânt peste fiecare dintre Apostolii care urmau să semene Evanghelia la neamurile lumii[1605].

«*Glasul regilor*, spune, *şi al neamurilor adunate*». Poate că trebuie să înţelegem prin „neamuri” pe noi cei care venim de pretutindeni la chemare, iar prin „regi” pe cei aleşi din Biserică, pe care Domnul îi numeşte «*fiii împărăţiei*»[1606]. Sau poate că arată mulţimea uriaşilor, căci este glasul multor neamuri şi glasul regilor. Pentru că bucurându-se şi dispreţuind [aceştia] aleargă spre împlinirea mâniei Domnului, rânduiţi spre slujire, imită zgomotul multor neamuri şi al unor regi semeţiţi în cuget, neştiind că sunt slujitori ai pedepsei, temnicieri ai păcătoşilor. Căci nu prin propria putere, nici prin demnitatea care le-ar aparţine aduc [ei] acestea celor vrednici.

260. «*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic, să vină dintr-un pământ îndepărtat; de la marginea temeliei cerului Domnul şi cei înarmaţi ai Lui [vin] să distrugă întreaga lume*»[1607].

«*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic*»[1608].

Nu te teme de cel care loveşte, ci cheamă-L pe Cel care porunceşte. Să înveţe idolatri, cei care spun că aduc jertfe demonilor răi,

[1604] *Is*. XIII, 4.
[1605] *Fap*. II, 3.
[1606] *Mt*. XIII, 38.
[1607] *Is*. XIII, 4-5.
[1608] *Is*. XIII, 4.

împăcându-le răutatea. Domnul le-a poruncit. Şi dacă îi slujeşti, şi dacă nu, celui ce i s-a poruncit[1609] va face [aceasta] şi nu depăşeşte hotarul. Nici nu reduce din amar, nici nu adaugă de la sine, ci neînduplecat se foloseşte de măsura permisă.

Deci «*Domnul Savaot a poruncit neamului războinic*»[1610]. Demonii cei răi au arme pregătite contra aşezării armelor celui drept. Căci dreptul are scutul credinţei, dar scutul celui rău este scutul necredinţei; acesta [are] sabia cuvântului, acela sabia lipsei de raţiune (de cuvânt); acesta este apărat de armura dreptăţii, acela se înconjoară cu armura nedreptăţii; în jurul capului acestuia este prins coiful mântuirii, pe acela îl cuprinde coiful nimicirii; acesta are picioarele pregătite pentru Evanghelia păcii[1611], picioarele aceluia aleargă pentru vestirea relelor. De aceea a poruncit Domnul unui neam războinic, înarmat cu aceste arme.

Iar aceştia sunt dintr-un pământ îndepărtat, ca să ştii că sunt străini de viaţa aceasta. Cei care trudesc cu noi cele pentru mântuire, tovarăşii şi vecinii noştri, cei care ne oferă ajutorul de aproape, [sunt] îngerii de pace. Dar cei folosiţi pentru pedeapsă sunt aduşi de departe, Dumnezeu cel iubitor de oameni folosindu-Se de cruzimea lor pentru vindecarea noastră, după cum medicul înţelept se foloseşte de veninul viperei pentru însănătoşirea celor bolnavi. Căci unora ca aceştia le este dat spre distrugere nu duhul, ci trupul, ca duhul să fie mântuit[1612]. Fighel şi Ermoghen[1613] au fost daţi satanei de către Pavel, nu spre pieire, ci ca să înveţe să nu hulească[1614]. Deci cum vine acest neam războinic din pământul de departe şi de la marginea cerului? Din pământ, pentru că şi-a luat locul din jurul pământului şi s-a amestecat cu patimile pământeşti, dar de la mar-

---

[1609] Demonul, căruia i s-a poruncit să aducă pedepse.
[1610] *Is*. XIII, 4.
[1611] *Ef*. VI, 15 ş.u.
[1612] *I Cor*. V, 5.
[1613] *II Tim*. I, 15.
[1614] *I Tim*. I, 20. Totuşi aici se spune că au fost daţi satanei Imeneu şi Alexandru, nu Fighel şi Ermoghen. N. Lipatov consideră că Sf. Vasile citând din memorie, confundă personajele (p. 321, n. 6).

ginea cerului, pentru că tocmai de acolo s-a petrecut căderea de la început[1615].

261. «*Strigați, căci aproape este ziua Domnului și sfărâmare va veni de la Domnul. De aceea, toată mâna va slăbi și tot sufletul omului se va înspăimânta*»[1616].

Pentru că este expusă amenințarea ca Domnul Însuși să vină cu războinicii Lui ca să distrugă întreaga lume, de aceea sunt poruncite țipătul și plânsul, ca Domnul să fie înduplecat să-Și întoarcă urgia adusă. Căci Domnul iubitor de oameni le face pe amândouă, și amenință cu [lucruri] înfricoșătoare, [dar] și celor pocăiți nu le aduce [pedepsele] promise. Jeliți și plângeți fiecare propriile păcate, ca să nu îndurați cele anunțate. Dacă Dumnezeu n-ar fi voit pocăința păcătosului, de ce ar fi fost anunțată distrugerea după trei zile în Ninive[1617]? Dar pentru că Cel milostiv le-a văzut frângerea [inimii], a abătut urgia și a împrăștiat-o ca pe un nor.

De aceea, sfărâmare va veni de la Domnul Însuși, Care în mod folositor le sfărâmă pe cele vrednice de distrugere, după cum îl sfărâmă pe satan sub picioarele dreptului, și sfărâmă războaiele. Căci «*Domnul care zdrobește războaiele, Domnul este numele Lui*»[1618] și: «*Domnul sfărâmă cedrii Libanului*»[1619], numindu-i „cedri ai Libanului”pe cei care se laudă, se prefac și se semețesc împotriva adevărului. De aceea, pentru că sfărâmarea vine de la Domnul, anticipând aceasta ei trebuie să-și sfărâme inima arogantă, ca smerirea ei să fie jertfă Domnului. Orice mână, chiar și cea mai activă și cea mai destoinică, va slăbi față de Dumnezeu și de faptele Lui. De aceea spune: «*Întăriți-vă, mâini slabe și genunchi slăbănogiți*»[1620]. Nimeni să nu se încreadă în putere pentru a se păzi de războinicii năvălitori, nimeni să nu nădăjduiască în iuțimea picioarelor, ca să poată fugi de ziua sfărâmării, care va veni să nimicească întreaga lume.

[1615] *Apoc*. XII, 9.
[1616] *Is*. XIII, 6-7.
[1617] *Iona* III, 5.
[1618] *Iudit* XVI, 2.
[1619] *Ps*. XXVIII, 5.
[1620] *Is*. XXXV, 3.

262. «*Tot sufletul omului se va înspăimânta*»[1621].

Bine adaugă [Scriptura]: „al omului”, căci nici sufletul îngerilor nu se supune lașității, pentru că este mai presus de această patimă, nici cel al animalelor. Lașitatea nu le cuprinde pe animale, fiind o patimă a [părții] raționale și o lipsă a judecăților curajului. Căci animalele sunt supuse emoției, dar cei raționali, când îi cuprind cele care nu sunt vrednice de frică, împuținându-li-se rațiunea, care produce vigoarea în suflet față de cele temute, [atunci] sunt cuceriți de patima lașității.

Este însă mult timp, de când s-a spus că ziua Domnului se apropie, toți profeții afirmând apropierea ei, ca nimeni lâncezind să nu fie prins nepregătit pentru că ea întârzie. Acestea afirmă și Sofonie, spunând: «*Înfiorați-vă înaintea feței fricii Domnului, pentru că aproape este ziua Domnului*»[1622], și după puțin: «*Aproape este ziua Domnului cea mare, aproape și grabnică foarte. Glasul zilei Domnului este amarnic și aspru. Ziua aceea este zi de strâmtorare și de nevoie, zi de întunecare și de nimicire, zi de întuneric și de negură, zi de înnorare și de ceață, zi de trâmbiță și de strigare*»[1623]. Chiar dacă ziua comună a sfârșitului întregii lumi este departe, totuși cea proprie ieșirii fiecăruia, care este sfârșitul fiecărui om, se află aproape, pe care trebuie să o aibă înaintea ochilor, păzind ceea ce s-a spus de către Isaia: «*Strigați, căci aproape este ziua Domnului*»[1624]. Credeți Celui care spune: «*Fericiți cei blânzi*»[1625], și: «*Fericiți cei ce plâng*»[1626].

Mulți dezgustați de lucrurile vieții își grăbesc ieșirea și își cheamă moartea. Către ei are frumos spus Amos: «*Vai de cei care își doresc ziua Domnului. Și ea este întuneric, și nu lumină. Ca atunci când un om fuge de la fața leului și dă peste el ursoaica; și se năpustește în casă și-și sprijină mâinile de zid și îl mușcă șarpele. Oare nu este întuneric ziua Domnului, și nu lumină și negură care nu are fla-*

[1621] *Is*. XIII, 7.
[1622] *Sof*. I, 7.
[1623] *Sof*. I, 14-16.
[1624] *Is*. XIII, 6.
[1625] *Mt*. V, 5.
[1626] *Lc*. VI, 21.

cără»[1627]? De aceea, dacă cineva nu a pus la zidirea vieţii sale lemne sau fân sau trestie, să-şi dorească ziua Domnului, în care focul va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia[1628]. Dar dacă nimeni nu este curăţit de faptele neîngăduite, să se teamă de ziua aceea. Căci, spune, «*dacă lucrul cuiva, pe care l-a zidit, rămâne, va lua plată. Dacă lucrul cuiva se va arde, el va fi păgubit. El, însă, se va mântui, dar așa ca prin foc*»[1629].

263. «*Se vor tulbura solii și dureri îi vor cuprinde, ca ale unei femei care naște. Și se vor plânge unul către celălalt și se vor înspăimânta. Și fața lor se va schimba ca flacăra*»[1630].

Cine sunt solii tulburaţi când îi surprinde ziua Domnului? Sunt, desigur, aceia despre care Domnul vorbește tipic prin pildele pe care le-a spus când era lângă Ierusalim către cei care credeau că împărăţia Domnului urmează să se arate. Căci spune: «*Un om nobil a plecat într-o ţară îndepărtată, ca să-și ia împărăție și să se întoarcă*»[1631]. Apoi, spunând despre cele zece mine, pe care le-a dat celor zece slujitori ca să facă negoţ, a adăugat: «*Dar cetățenii lui îl urau și au trimis soli în urma lui, spunând: Nu voim ca acesta să domnească peste noi*»[1632]. Deci, omul nobil este Cel care nu are cu nimeni altcineva comuniune a neamului, decât cu Dumnezeu Cel ce este peste toţi[1633]. După cum numim „nobili” pe cei din sânge domnesc, la fel cu adevărat nobil este Cel care Își are existenţa[1634] din fiinţa[1635] Tatălui. Căci se poate spune și despre Mântuitorul că este om nobil. Nu doar după dumnezeire este Domnul considerat nobil, posedând în Sine prin fire ceea ce este curat, pur și neamestecat, ci și deplin după omenitate, fiind neam din sămânţa lui David după trup.

Deci, merge într-o ţară îndepărtată, nu atât de departe prin loc, cât prin așezarea lucrurilor. Însuși Dumnezeu este și aproape de

[1627] *Am*. V, 18-20.
[1628] *I Cor*. III, 12-13.
[1629] *I Cor*. III, 14-15.
[1630] *Is*. XIII, 8.
[1631] *Lc*. XIX, 12.
[1632] *Lc*. XIX, 14.
[1633] *Rom*. IX, 5.
[1634] ὕπαρξις.
[1635] οὐσία.

fiecare dintre noi, când faptele bune ne oferă o apropiere de El, [dar] este și departe, când prin apropiere de pieire ne depărtăm de El. Acest nobil, privind lumea stăpânită de păcat și supusă tiraniei amare a dușmanului, milostivindu-Se din cauza anarhiei, a acceptat să domnească peste ei. «*Căci El trebuie să domnească până ce va pune pe toți dușmanii Săi sub picioarele Sale*»[1636]. De aceea, când a venit la locul acesta de pe pământ, țara care era îndepărtată de Dumnezeu, ca să ia împărăția peste neamuri, după ceea ce se spune în *Psalm*: «*Cere de la Mine și-Ți voi da neamurile moștenire*»[1637], cei supuși stăpânitorului veacului acestuia, nu numai oameni, ci și puterile adunate [în oști] sub El, nu i-au primit împărăția. Când El a dat poruncile și lucrarea lor și îndemnat să nu stea fără să le lucreze pe acestea, ci le-a certatat lucrarea, [ei] au trimis soli în urma Lui, refuzându-I împărăția.

264. Deci, cine erau solii, dacă nu cei care au înfăptuit moartea Mântuitorului? Cei care au considerat că prin cruce rup împărăția Acestuia peste lume, care îi spuneau lui Pilat: «*Nu scrie: Regele iudeilor, ci că Acela a zis: Eu sunt regele iudeilor*»[1638]. Dar deopotrivă răutatea celor care L-au oprit i-a judecat pe ei înșiși, iar [aceștia] nu au împiedicat iconomia. Căci stăpânind [iarăși] împărăția și împărțind robilor după vrednicia fiecăruia lucrarea lor, le-a poruncit ca aceia să fie chemați ca să știe cum au făcut negoț. Primului, care a câștigat zece mine, i-a dat stăpânire peste zece cetăți, iar celui de-al doilea, care a adăugat cinci mine, i-a spus: «*Fii peste cinci cetăți*»[1639]. Iar pe cel care a legat [mina] într-un ștergar fără nici un profit, a poruncit să-l înlăture.

Când a rânduit cele pentru iudei, «*căci vremea este ca să înceapă judecata de la casa lui Dumnezeu*»[1640], atunci a poruncit ca dușmanii, care I-au refuzat împărăția, să fie aduși în mijloc și uciși[1641]. Sunt mulți, bunăoară, care în viața aceasta nu vor ca Hris-

[1636] *I Cor*. XV, 25.
[1637] *Ps*. II, 8.
[1638] *In*. XIX, 21.
[1639] *Lc*. XIX, 15 ș.u.
[1640] *I Pt*. IV, 17.
[1641] *Lc*. XIX, 27.

tos să împărăţească peste ei. Căci cei care supuși desfrânării, cei stăpâniţi de mânie şi cei înrobiţi de lăcomie nu vor ca Domnul să împărăţească peste ei, şi, pe cât [ţine] de voia lor, Îi refuză împărăţia. Despre aceştia spune Isaia că: «*Se vor tulbura*». Căci când văd la a doua venire pe Domnul, cei care au trăit în păcate și au dispreţuit modul evanghelic al împărăţiei desigur «*se vor tulbura solii și dureri îi vor cuprinde, ca ale unei femei care naște*». Înfăţişează prin durere ascuţimea suferinţei, care le înţeapă inima şi le-o rănește prin conştiinţa păcatelor. Căci durerea ascuţită este suferinţa apărută în timpul naşterii în părţile vitale [femeilor] care nasc.

«*Și faţa lor se va schimba ca flacăra*»[1642]. Este propriu celor rătăciţi şi celor căzuţi într-un pericol neașteptat să își schimbe culoarea feţei, înroşindu-se la înfăţişare şi indicând suferinţa sufletului prin schimbarea arătată.

265. «*Căci, iată, ziua Domnului vine cumplită*[1643]*, cu mânie și cu urgie, ca să facă lumea pustie și să îi piardă pe păcătoși din ea*»[1644].

Mai sus a zis: «*Ziua Domnului este aproape*», dar aici: «*ziua Domnului vine, ca să facă lumea pustie*». Cel care cercetează cu atenţie cele redate, va afla că pasajele nu relatează amândouă despre aceeași zi. Cel de dinainte [vorbește] despre sfârșitul propriu fiecăruia, pe care îl înfăţişează aproape, dar cel de faţă[1645] despre cel universal. Căci va face lumea aceasta pustie, pentru că adaugă: «*Și stelele cerului și Orion nu își vor da lumina*»[1646]. Poate că aceea este numită „zi" în sens propriu, datorită unităţii de stare; căci nu este întreruptă de noapte, nici seara nu o mărginește. Și pentru că în ea se arată cele ascunse ale întunericului, aceea este denumită în sens propriu „zi".

Iar noapte este viaţa aceasta, în care faptele rușinii sunt ascunse, de unde și spune: «*Noaptea a trecut, ziua s-a apropiat*»[1647]. Ziua aceea este numită și „cumplită" (nevindecată), fiind cu mânie și cu

[1642] *Is*. XIII, 8.
[1643] lit. „nevindecată".
[1644] *Is*. XIII, 9.
[1645] Sau „la îndemână", lit. „în mâini".
[1646] *Is*. XIII, 10.
[1647] *Rom*. XIII, 12.

urgie, în care nu se mai poate face ispășire, nici chinurile aduse cu ea nu mai pot fi vindecate. Deci, să nu ne păstrăm pentru acea zi mărturisirile[1648], ci să luăm în seamă iconomia Scripturii, care dorește să nască frica de Dumnezeu și să-i învețe pe cei care o citesc să lucreze până este zi. «*Vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze*»[1649]. Cel care umblă în lumina poruncilor lui Hristos, [acela] este în zi. Cel care este lăsat întunericului veșnic va fi în noapte. În acea noapte nu mai este faptă, nici mărturisire, ci mâinile și picioarele sunt legate cu lanțurile propriilor păcate. Căci «*legându-l de mâini și de picioare, aruncați-l în întunericul cel mai din afară*»[1650]! Iar limba nu va mai grăi nici mărturisire, nici lauda lui Dumnezeu, fiind ocupată cu geamătul făcut ei de chinuri. De aceea, va veni ziua aceea cumplită.

266. «*Căci stelele cerului și Orion și toată podoaba cerului nu își vor da lumina și se va întuneca soarele răsărind și luna nu își va da lumina ei. Și voi porunci întregii lumi răutăți și celor necredincioși păcatele lor*»[1651].

Evident profetul descrie sfârșitul și schimbarea tuturor. Atunci lumina solară vă păli și luna va fi un corp neluminos, și Orion, cel mai luminos dintre stele, nu va mai da lumină. «*Stelele cerului și Orion nu își vor da lumina*», nu pentru că s-au întunecat prin strălucirea răsăriturilor soarelui. Aceasta se întâmplă în ziua de azi și este mărturisit de toți cei care scrutează fenomenele din cer, că astrele care se află în emisfera de deasupra pământului nu se sting, ci sunt ascunse complet de razele solare printr-o luminare mai puternică, după cum se întâmplă și în nopțile cu lună plină, când strălucirea de la lună scânteiază în jurul stelelor și nu permite ca razele lor să lucească.

De aceea, nimic din aceste fenomene conform naturii nu înfățișează Scriptura, ci întunecarea completă a stelelor și preschimbarea tuturor. Este clar că Scriptura numește Orion constelația celor douăzeci și două de stele, pe care unii o numesc Plugarul; pe acestea

1648 Referire la Tain Sf. Spovedeanii.
1649 *In*. IX, 4.
1650 *Mt*. XXII, 13.
1651 *Is*. XIII, 10-11.

unii pricepuţi în acestea le împart [în categorii] şi spun că patru sunt de mărimea a treia, nouă dintre ele de [mărimea] a patra şi celelalte nouă de [mărimea] a cincea[1652]. Iar această adunare de stele este situată în partea nordică, care este numită de către Scriptură, ca un singur corp, Orion. Acestea se numesc astre, iar nu stele, pentru că mulţimea astrelor indică o constelaţie, iar stea este numită fiecare în parte.

Scriptura aminteşte şi de Ursa Mare (Arcturus)[1653], steaua pe care o vedem în mijlocul părţilor lui Orion, roşiatică. De asemenea, şi Pleiadele sunt numite de Scriptură[1654], ca şi de către cei din afară, care în mod clar de la evrei s-au preocupat de multe [lucruri] ascunse. Şi în Pleiade se arată şapte stele strânse şi înghesuite unele întraltele, iar nu şase, cum cred unii; [ele] sunt dispuse în formă triunghiulară.

După cum aici găsim numele lui Orion, tot aşa şi numele de Ursa Mare (Arcturus) şi Hesperus (Raliţa) şi Pleiadele în *Iov*, care spune: «*Cel ce face Pleiadele şi Hesperus (Raliţa) şi Ursa Mare (Arcturus) şi cămările de miazăzi*»[1655]. «*Cel ce numără mulţimile stelelor şi le dă tuturor numele*»[1656] şi are numărul tuturor şi denumirile. Puţine sunt numirile de care şi grecii se folosesc deopotrivă, iar celelalte sunt inventate de ei înşişi; cu mii de termeni numesc stelele, atât pe cele fixe, cât şi pe cele rătăcitoare. Le împart în douăsprezece părţi pe cele ale cercului zodiacal, prin care soarele îşi face cursul, iar pe cele fixate în partea nordică şi sudică le numesc după cum vor.

267. «*Şi voi pierde,* spune, *nesăbuinţa celor fărădelege şi nesăbuinţa celor semeţi o voi umili*»[1657].

[1652] Aceste informaţii se regăsesc şi la Hesychius din Alexandria în *Lexiconul* său (litera Ω, nr. 531) din sec. V-VI dHr. – cf. M. Schmidt (ed.), *Hesychii Alexandrini lexicon*, Hakkert, Amsterdam, 1965 (reprint). Această posibilă citare ar confirma vechimea Comentariului la Isaia şi ar proba paternitatea basiliană.
[1653] *Iov* IX, 9.
[1654] *Iov* IX, 9.
[1655] *Iov* IX, 9.
[1656] *Ps*. CXLVI, 4.
[1657] *Is*. XIII, 11.

Este lucrarea bunului Dumnezeu să le nimicească pe cele josnice, ca să restaureze creaţia Sa curăţită de orice răutate şi scăpată de orice boală, să o readucă la cele după fire. Căci se spune în altă parte: «*Voi pierde înţelepciunea celor înţelepţi şi priceperea celor pricepuţi o voi nimici*»[1658], pentru că înţelepciunea lumii, înşelându-i pe cei care o primesc şi fiind considerată adevărată, produce necunoaşterea învăţăturilor pentru mântuire. De aceea, înţelepciunea care răstoarnă de la adevăr este nimicită, sofismele şi demonstraţiile ei fiind destrămate, ca cel cuprins mai înainte de ea să fie salvat de la înşelare şi de la învăţătura mincinoasă. După cum boala este nimicită de medic şi întunericul este nimicit de soare, la fel este nimicită de către bunul Dumnezeu nesăbuinţa celor fără de lege şi nesăbuinţa celor semeţi este umilită.

De aceea şi Iacob, binecuvântându-i pe fiii [săi] Simeon şi Levi, spune: «*Blestemată să fie nesăbuinţa lor, pentru că este îngâmfată, şi nebunia lor, pentru că s-a întărit*»[1659]. Distruge deprinderea rea a blestemului, pentru ca ceea ce a rămas în ei să fie vrednic de binecuvântarea patriarhului. Astfel şi Noe, cunoscând ce i-a făcut fiul lui mai tânăr, a zis: «*Blestemat [să fie] Canaan*»[1660]. Deşi Ham era cel care l-a mâhnit, totuşi nu l-a blestemat pe acela, ci neamul lui şi fapta lui, pe care simbolic o numeşte Canaan, căci Canaan se tâlcuieşte „ca o zguduitură”[1661]. Pentru că deprinderea făcută în mişcare săvârşeşte patima, nu a blestemat starea, ci fapta care este din ea. Căci este greu să fie păstrată în firea umană curăţia inimii.

Este clar că nimicind nesăbuinţa celor semeţi, nu distruge doar unul dintre rele, ci prin extindere de la un păcat, ajunge să înţeleagă nesăbuinţa referitor la toate felurile de răutate. Cei fără de lege se poartă nesăbuit faţă de templu, se poartă nesăbuit faţă de aproapele, se poartă nesăbuit faţă de ceea ce este după chipul Ziditorului şi prin chipul Ziditorului nesăbuinţa urcă la Ziditor. Căci după cum cel care batjocoreşte un chip împărătesc este judecat ca şi

[1658] *Is*. XXIX, 14; *I Cor*. I, 19.
[1659] *Fac*. XLIX, 7.
[1660] *Fac*. IX, 25.
[1661] Joc de cuvinte între כְּנַעַן *kena‘an* „Canaan”, nume propriu al ţării, şi כְּנוֹעַ *keno‘a* „ca o mişcare” (verbul נוֹעַ „a se mişca”).

cum ar fi greșit împotriva împăratului însuși, tot așa în mod evident este tras la răspundere pentru păcat cel care îl batjocorește pe cel după chipul [Ziditorului]. Dar înaintea tuturor se poartă nesăbuit față de sine desfrânatul din cauza întinării, adulterul din cauza faptei de rușine, hoțul din cauza lucrării josnice, rușinoase și ticăloase, mincinosul din cauza negării adevărului, sperjurul din cauza înstrăinării de Dumnezeu. Orice păcat este nesăbuință și odraslă a nesăbuinței, care îl cuprinde mai întâi pe nesăbuit.

Se va smeri nesăbuința celor semeți, pentru că semeția este sora fărădelegii. Căci cel nedrept este semeț față de dreptate și se trufește față de ea. Cel nestăpânit vorbește împotriva cumpătării, când îl disprețuiește pe cel ce se cercetează cu acrivie în toate și își disciplinează până și mișcarea ochilor; iubitorul de lux pe cel moderat în trai; cel smintit râde de cei bogați în înțelepciune și care și-au adunat asiduu învățăturile de pretutindeni. De aceea, Domnul, împotrivindu-Se celor semeți[1662] și smerindu-i pe păcătoși până la pământ[1663], vestește smerirea nesăbuinței celor semeți. Cel care îi smerește pe cei semeți îi scapă de asemănarea cu diavolul, care este tatăl trufiei și îi duce să învețe de la Cel ce spune: «*Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima*»[1664].

268. «*Și vor fi cei rămași mai scumpi decât aurul nelămurit*[1665] *și omul mai scump decât piatra din Sufir*»[1666].

După ce au fost aduse mari ispitiri și au venit războinici care au distrus lumea, după ce a fost smerită toată semeția, atunci oamenii aflați dintre mulți, care nu și-au vătămat cu nimic sufletul din părtășia cu cei fără de lege, ci care au fost încercați prin miile de ispitiri și încercări, care și-au dat cu acrivie dovada intenției lor sunt mai de cinste decât aurul nelămurit și decât orice piatră prețioasă, care pare să se găsească în Sufir. Se pare că numește Sufir[1667] o țară din neamul indian, în care se află pietre prețioase. Iar aurul nelămu-

---

[1662] *Iacob* IV, 6.
[1663] *Ps*. CXLVI, 6.
[1664] *Mt*. XI, 29.
[1665] ἄπυρος „fără foc", „nelămurit în foc", care nu a fost topit în cuptor.
[1666] *Is*. XIII, 12.
[1667] În ebraică este Ofir, identificat de obicei cu Etiopia.

rit este cel care nu are în el niciun amestec cu o materie străină, ci când se arată deodată, convinge vederea ochilor că este încercat și neamestecat cu bronz sau cu vreun alt aliaj.

269. «*Căci cerul se va tulbura și pământul se va cutremura din temeliile lui, de la mânia urgiei Domnului Savaot, în ziua în care va veni mânia Lui*»[1668].

Întreaga zidire se mișcă împreună cu Stăpânul pentru răzbunare împotriva celor care au păcătuit față de El[1669]. Căci după cum cerul se miră și se cutremură față de încălcările legii neașteptate ale poporului, când l-au părăsit pe Domnul[1670], la fel, când sunt îndeplinite păcatele celor apostați și vine timpul răsplătirii, se spune că se mânie și se ridică împreună cu urgia lui Dumnezeu.

Mânia cerului trebuie înțeleasă ca [fenomenele] înfricoșătoare care se abat din el asupra celor pedepsiți, când se face întunecarea stelelor, soarele se va umbri și luna nu va mai fi luminată[1671], când trăsnete vor răzbate și tunete cumplite vor bubui, când aerul de deasupra capului va fi înnegurat, încât de pretutindeni va fi un chin nepotolit pentru cei lăsați pradă urgiei. Căci zidirea, slujind Făcătorului, se încordează pentru pedeapsa împotriva celor nedrepți, dar se domolește pentru binefacerea celor care au crezut în El[1672]. Iar acestea se întâmplă din cauza mâniei urgiei Domnului. Este obișnuit Scripturii să numească „mânia urgiei" fumegare și ca o aprindere a pedepsirii petrecute pentru răsplătirea faptelor rele[1673].

270. «*Pământul se va cutremura din temeliile lui*»[1674].

Arată că seismul nu va fi unul ușor, nici obișnuit, când zguduitura se produce la suprafață, ci va răsturna fundația lui și tulburarea îl va cuprinde cu totul. Temelia pământului nu este cunoscută firii omului, după cum învățăm în *Iov*, unde Domnul spune: «*Unde erai când Eu am întemeiat pământul? Vestește-Mi, dacă ai pricepere. Cine*

1668 *Is*. XIII, 13.
1669 *Înț. Sol.* V, 18.
1670 *Ier*. II, 12.
1671 *Mt*. XXIV, 29.
1672 *Înț. Sol.* XVI, 24.
1673 Sf. Vasile leagă θυμός „mânie" de ἀναθυμίασις „fumegare".
1674 *Is*. XIII, 13.

i-a pus măsurile, dacă știi? Sau cine i-a pus deasupra sfoara [de măsurat]? Cine i-a fixat inelele? Cine este cel care a pus peste el piatra unghiulară»[1675]? Sau poate, după concepția celor din afară, Domnul a întemeiat pământul în centrul sferei care înconjoară lumea, ca el prin echilibru ținându-se departe din toate părțile în mod egal de cer, să stea fix și să fie susținut neclintit. Iar dacă pământul este întărit așa de ferm, în mod evident că, [odată] mișcat din temelie, se va muta de pe locul pe care se află.

De vreme ce a te mânia este propriu [ființelor] raționale și însuflețite, unii își închipuie deja că și cerul este însuflețit și se folosesc de termen, ca și cum [cerul] ar putea să se ridice împreună cu Stăpânul în mânie. Dar una ca aceasta este o născocire mitică. Findcă adesea [Scriptura] numește cer în mod metonimic ființele mai presus de ceruri, după cum este obiceiul și la noi să spunem: „întreaga cetate a ieșit” și „cetatea a cerut aceasta de la conducător”, căci spunem „cetate” în loc de „locuitori”. De aceea, și cerul se mânie, dacă puterile cerești sunt în acord cu urgia dreaptă a lui Dumnezeu. După cum se face bucurie în ceruri pentru un păcătos care se pocăiește[1676], tot așa și mânia și tristețea pentru cei apostați prin păcat de la Ziditor.

271. «*Și vor fi cei rămași ca o căprioară care fuge și ca o oaie care rătăcește, și nu va fi cel ce [le] adună ca omul să se întoarcă în poporul său și să alerge în țara sa. Căci cine va fi capturat, va fi învins. Și cei ce sunt adunați, vor cădea de sabie. Și pe copiii lor îi vor lovi în fața lor, casele lor le vor jefui și pe femeile lor le vor lua*»[1677].

La atacul dușmanilor, unii care vin față în față cad în linia de bătaie, dar alții scăpând, fug precum o căprioară. [Aceasta] este un animal sperios și fricos, care fuge mult prin iuțimea picioarelor și nu se oprește. «*Vor fi ca o căprioară și ca o oaie rătăcitoare*»[1678]. Căci oile nu au nicio pricepere proprie ca să pornească spre pășuni mănoase, să se așeze în locuri mai sigure sau să-și caute de băut, dacă nu este cineva păstor și conducător peste ele. De aceea, cei de atunci

[1675] *Iov* XXXVIII, 4-6.
[1676] *Lc*. XV, 10.
[1677] *Is*. XIII, 14-16.
[1678] *Is*. XIII, 14.

vor fi fugari ca și căprioarele, dar neajutorați ca și oile rătăcitoare, pentru că nu au conducător. «*Și nu va fi cel ce [le] adună*», ci cei fricoși vor fi risipiți de cei care îi urmăresc, iar cei rămași vor fi învinși de vrăjmași. Și de s-ar aduna ca să stea laolaltă și să facă un grup de ajutor, vor cădea de sabie. Apoi descrie suferințele jalnice ale celor înrobiți. Pe copiii lor îi vor lovi înaintea ochilor părinților și casele lor le vor jefui și pe femeile lor și le vor lua cu silnicie.

272. «*Iată voi ridica împotriva voastră pe mezi, care nu țin seama la argint, nici nu au trebuință de aur. Săgețile tinerilor le vor sfărâma și de copiii voștri nu le va fi milă, nici pe copiii tăi nu-i vor cruța ochii lor*»[1679].

Cu mult timp în urmă, după cum ne-a transmis istoria, mezii au atacat stăpânirea asirienilor și au ruinat Babilonul. Profeția lui Isaia este cu multe generații înainte de robia lui Israel. Iarăși, mulți ani după Israel s-au arătat mezii, pornind război cu asirienii. De aceea, este o consolare a celor luați prizonieri așteptarea răzbunării care îl va afecta după mult [timp] pe poporul care l-a oprimat pe Israel. «*Voi ridica*, spune, *împotriva voastră pe mezi*», care nu vor fi convinși nici de argint, nici de aur. Voi, babilonienilor, nu veți putea prin abundența de bogăție să-i cumpărați ca să nu suferiți. Căci nu sunt atrași de averi, pentru că ei înșiși sunt foarte bogați. De aceea, în războaie nu sunt abătuți la jefuirea morților, nici nu se ocupă de pradă și [li] se pare nedemn să ia de la cei captivi. Dar vor sfărâma arcurile tinerilor de la voi și nu vor avea nicio milă, nici cruțare pentru copii.

Iar numele mezilor tradus înseamnă „din cel suficient”[1680]. Desigur, Cel care este suficient în toate și care poate să aducă cele după vrednicie, Acela îi mișcă pe mezi. Sau poate pentru că Madai este fondatorul Mediei[1681], iar acesta se tâlcuiește „măsurătoare”[1682], se spune că mezii sunt aduși pentru pedepsirea după măsură a celor care au trăit în răutate, pentru ca după măsura cu care fiecare dintre

---

[1679] *Is*. XIII, 17-18.
[1680] Joc de cuvinte în limba ebraică între termenul pentru mezi מָדַי *madai* și מִדַּי *middai* „din cel suficient” (prepoziția מִן *min* însoțită de דַּי *dai* „suficient”).
[1681] *Fac*. X, 2.
[1682] Joc de cuvinte între מָדַי *madai* Media și verbul מָדַד *madad* „a măsura”.

noi a măsurat, fie realizând [fapte bune], fie păcătuind, după aceasta să fie primite fie cele de răsplătire, fie cele de pedeapsă[1683]. Astfel sunt mezii. Nu se vor milostivi de pruncii babilonienilor, nici nu vor accepta să-i păstreze pentru ei.

Poate că Scriptura spune acum „copii" la roadele și la odraslele sufletului babilonienilor. Asemenea cred că sunt și copiii celui fericit de *Psalm*, în care înțelepciunea este femeie, pe care Domnul căutând-o, Și-o ia mireasă și soție, fiind îndrăgostit de frumusețea ei[1684]. Cred că în *Psalmul CXXXVI* se vorbește despre copiii aceștia: «*Fiică ticăloasă a Babilonului, fericit cel care îți va răsplăti plata ta pentru ce ne-ai răsplătit nouă. Fericit cel care va apuca și va zdrobi pruncii tăi de stâncă*»[1685]. Căci [Scriptura] prevede ziua răsplătirii, în care mezii, cucerindu-i pe babilonieni, nu se vor milostivi, iar ochii lor nu-i vor cruța nici pe copiii acelora.

Observă că *Psalmul* nu îl fericește pe cel care îl ucide oricum pe copilul babilonian, ci vrea mai întâi ca pruncii lor nou-născuți să fie nimiciți, nelăsându-i să ajungă să crească, pentru ca să nu sporească mai mult în răutate. Iar în al doilea rând că nu în orice fel sunt uciși. Căci îl fericește pe cel care învinge și întrece cu înțelepciunea sa nașterea de prunci a minții amestecate, care se cheamă Babilon (amestecare), iar apoi îi izbește de stâncă. Iar Stânca, și în acest [pasaj], este Hristos. Cel care lovește învățăturile rele de cuvântul adevărului, acela este cel care zdrobește pruncii babilonieni de piatră. De aceea, dacă pruncii Babilonului sunt învățăturile eterodocșilor, care tulbură sufletul celui care [le] primește, copilul babilonian prins [trebuie] să fie [foarte] bine zdrobit de stâncă.

273. «*Și va fi Babilonul, care este numit slăvit de împăratul caldeilor, în ce fel a prăpădit Dumnezeu Sodoma și Gomora. Nu va fi locuit timp de veacuri, nici nu vor intra în el multe generații, nici arabii nu vor trece prin el, nici păstorii nu se vor odihni în el. Și se vor odihni acolo fiare, și se vor umple casele de ecou. Și se vor odihni aco-*

[1683] *Mc*. IV, 21.
[1684] *Ps*. XLIV, 13 (Septuaginta v. 12).
[1685] *Ps*. CXXXVI, 8-9.

lo sirene[1686] *și demoni vor dănțui acolo. Și onocentauri vor locui acolo și arici se vor cuibări în casele lor. Vine repede și nu întârzie și zilele ei nu zăbovesc*»[1687].

Prin acestea relatează umilirea Babilonului. Și pentru că amintirea slavei de dinainte de acesta face lucrarea mai cumplită, arată de la ce stare ajunge în asemenea schimbare. «*Și va fi*, spune, *Babilonul, care este numit slăvit*»[1688]. Aceasta a devenit ca propriul supranume și toţi îl numeau cu adaosul: „Babilonul cel slăvit". Împăratul caldeilor îl făcea renumit, pentru că, prăpădindu-i pe mulţi, a mutat în el oastea celor cuceriţi și l-a înconjurat cu ziduri mari, a pregătit o forţă militară mare și l-a ridicat prin construcţii strălucitoare. Acesta va fi totuși prăpădit «*în ce fel a prăpădit Dumnezeu Sodoma și Gomora și nu va fi locuit timp de veacuri*»[1689]. Probabil că a delimitat prăpădul ei și pustiirea într-un timp anume, de aceea nu a spus „și va fi distrusă în veac", ci a adăugat: «*timp de veacuri*». Și următoarele arată că a prevestit pustiirea ei totală. «*Nu vor intra în el multe generaţii*»[1690], ca și cum pustiirea ar fi în multe generaţii, dar după acestea ar fi iarăși locuită.

274. «*Nici arabii nu vor trece prin el, nici păstorii nu se vor odihni în el*»[1691].

Scriptura prezintă trista pustiire, pentru că va fi un asemenea pustiu, încât nici păstorilor nu li se va găsi adăpost în el, nici arabilor, locuitori ai pustiului. Cei care jefuind și prădând toate scormonesc cetăţile și satele, aceştia nu intră din cauza disperării lui că nici nu mai sunt locuitori, și nici nu se mai găsește ceva pentru trai. Ci spune că va fi bârlog al fiarelor, iar casele se vor umple de ecou.

[1686] Sirene sunt fiinţe mitologice locuitoare ale mărilor, jumătate femei, jumătate pești, care îi atrăgeau pe corăbieri cu cântecele lor. Este posibil ca de fapt Septuaginta să translitereze aici cuvântul ebraic *seirim* „ţapi lânoși", care, însă, în textul ebraic corespunde ca poziţie celui de-al doilea termen, tradus de Septuaginta „demoni".

[1687] *Is*. XIII, 19-22. Deja de la «*Vine repede*...» începe capitolul XIV. Textul «*Zilele ei nu zăbovesc*» nu se găsește în Septuaginta.

[1688] *Is*. XIII, 19.

[1689] *Is*. XIII, 19.

[1690] *Is*. XIII, 20.

[1691] *Is*. XIII, 20.

Ecoul înseamnă pustiirea extremă. Căci ecoul este un sunet care reverberează, venind iarăşi la cel care l-a emis din [lucrurile] tari și rezistente. Acesta se întoarce răsunător în pustiuri, dar în cetăţile sau satele locuite, nu i se permite să meargă până la capăt, fiind dispersat fie de aerul despicat de obiectele puse în cale, fie de sunetul care se interpune pieziş. Totuși, aici casele se vor umple de ecou. Ecoul este simbol al pustiirii.

«*Şi se vor odihni acolo sirene și demoni vor dănţui acolo. Şi onocentauri vor locui acolo și arici se vor cuibări în casele lor*»[1692]. Cuvântul din afară (păgân) transmite că sirenele sunt femei care cântă, dar aici pare să fie numele unor demoni. De aceea Aquila numește „sirenele" „struţi"[1693]. Este un animal iubitor de singurătate, care sălăşluieşte de cele mai multe ori în nisipurile cele mai neroditoare. De aceea Scriptura redă pustiul extrem prin sălăşluirea struţilor. Iar pe „onocentaurii", de care vorbesc cei Șaptezeci, Aquila îi numește „păroși"[1694]. Pare să înfăţişeze un neam de demoni îmblăniţi şi întunecaţi la înfăţişare, a căror faptă este [să umble] neliniştiţi, să nu stea deloc cu picioarele și nici să nu se folosească de cuget.

«*Şi onocentauri vor locui acolo*»[1695]. Scriptura pare să înfăţişeze şi alt fel de demoni, pe care ceilalţi[1696], transpunând însăşi pronunţia ebraică, îl numesc *siein*. Dar acolo, spune, și aricii își vor face sălașurile. Pasajul relatează că toate animalele singuratice vor locui Babilonul după pustiire.

275. «*Vine repede și nu întârzie și zilele ei nu zăbovesc*»[1697].

[1692] *Is*. XIII, 21.

[1693] În ebraică termenul este בְּנוֹת יַעֲנָה *benot ya'ana*, tradus de obicei prin „struţi" (lit. „fiicele struţului"). Aquila şi Symmachus traduc στρουθοκάμηλοι „struţi", iar Theodotion foarte apropiat de textul ebraic, θυγατέρες στρουθῶν. Cf. F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 455.

[1694] Textul ebraic are אִיִּים *'iyyim* „şacali". După F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 455 de fapt Aquila traduce pe „demoni" cu τριχιῶντες.

[1695] *Is*. XIII, 22.

[1696] În loc de „onocentauri", alţii (nu se precizează cine anume) au ἰεἰν. Termenul de σιεἰν este de fapt o transliterare greșită și mai apare la Eusebiu.

[1697] *Is*. XIII, 22.

Spune că prăpădul Babilonului este grabnic și că nu este nicio amânare a celor amenințate. De vreme ce se amenință că Babilonul va fi distrus ca Sodoma, trebuie să știm că sunt multe pustiuri cu numele Sodoma. Căci numele însuşi se tâlcuieşte și „orbire” și „pustiire”, și „liniște adâncă” și „asemănare”, „chemare” și „temeliile lor”[1698]. Iar Gomora se traduce prin „măsură” și „răzvrătire”[1699]. Dar nu cred că are nevoie de toate [acestea] cel care vrea să interpreteze cum Babilonul va fi distrus asemenea Sodomei. Căci se pare că Dumnezeu distruge, făcând bine celor distruși, după cum și doctorul [distruge] orbirea. Iar distrugerea orbirii este începutul vederii. Distruge pustiirea ca ridicând sterilitatea să le dăruiască odraslele faptelor dreptății. Și liniștea adâncă o distruge, ca să pună în inimi cuvântul pentru a-L slăvi pe Dumnezeu.

De aceea, distrugând și Gomora, pentru că Gomora se tâlcuieşte deopotrivă „măsură” și „răzvrătire”, nimiceşte răzvrătirea și tulburarea din ea, ca cei răzvrătiţi și cei care sunt într-o dispoziţie duşmănoasă păcii să se îmbuneze. Oricine acceptă chestiunile despre naştere și acordă întâietate necesităţii, sorţii și destinului[1700] și, cât ţine de el, prin susţinerea acestora îi îndepărtează de credinţa în Dumnezeu și de la dreapta credinţă pe oameni, acela consideră slăvite lucrurile babilonienilor. Căci astrologia este o invenţie a caldeilor, care spun că cele ce sunt depind de ele însele și nu de Dumnezeu și supunând lucrurile mişcării astrelor, resping pronia care administrează [nevoile] oamenilor, încât [după părerea lor] nici rugăciunea, nici dreapta credinţă nu [mai] pot fi de niciun [ajutor], și chiar dacă par să fie, și ele se supun raţiunii sorţii.

[1698] Prin jocuri de cuvinte, סְדוֹם *sedom*, Sodoma, este apropiată de următoarele cuvinte: סוּמָא *suma'* „orb” (rădăcina nu apare în Vechiul Testament), שֹׁד *șod* „pustiire”, שָׂדֶה *sade* „câmp”, „pustiu”, דֻּמִיָּה *dumiyya* „tăcere”, דְּמוּת *demut* „asemănare”, זְמּוּן *zimmun* „chemare”, „întâlnire” (rădăcina apare în textul arameic al Vechiului Testament) și יְסוֹדָם *yesodam* „temelia lor”.
[1699] Probabil este un joc de cuvinte între עֲמֹרָה *'amora* Gomora și גְּמַר *gemar* „sfârșit”, „limită” și rădăcina עָמַר „a stivui”.
[1700] Babilonienii practicau intens astrologia. Aici sunt combătuţi toţi cei care se încred în horoscop, zodii şi influenţa destinului asupra vieţii omeneşti.

276. Numește Babilonul ceva slăvit cel care slăvește bogățiile lumești, măririle, nobilimea după trup și toate cele care sunt asemenea acestora. Căci toate acestea sunt confuze pentru gânduri și sunt vrednice să fie numite la fel cu Babilonul. Domnul îl distruge și îl face sălaș al demonilor sălbatici, fie dacă vrei să-l înțelegi ca cetate, fie ca suflet amestecat. Căci pustiit de locuirea lui Dumnezeu, trebuie să devină sălaș al duhurilor rele. Aici păstorul nu se odihnește. Căci nu I se potrivește bunului Păstor să așeze sălașul, în vreme ce turma încredințată este nimicită. Ci, spune, [își fac sălașul] sirene, demoni, onocentauri și arici. De aceea, când vezi un suflet confuz, să știi că acela s-a umplut de ecou, pentru că în el nu mai este nici cuvânt clar, nici distinct, ci un zgomot fără sens iscat de patimi cuprinde [partea] conducătoare[1701] a sufletului aceluia.

De aceea, pare că puterile rele prin chemarea cu glasul, producând plăcere sufletelor, pe care le încântă spre pieire, îi vânează pe cei care trec [prin viață]. Este necunoscut dacă prin glas [apare] plăcerea sau dacă într-alt fel provocările și insinuările spre păcat se fac prin acei demoni, doar că cei fermecați de desfătare uită de ridicarea spre patria adevărată. Iar dacă vezi pe cineva care vatămă auzul și îl întoarce de la adevăr, întorcându-l spre mituri[1702] și neîncrezându-se în cuvântul cel puternic, nici în mustrare, nesuportând nici critica severă care îl duce pe ascultător la acrivie, dar fiind prieten cu cuvântul vestit pentru bucurie și plăcere, să știi că unul ca acesta este ținut de sirene, fiind înșelat de vorbirea meșteșugită și de laude.

Demonii, care produc în noi diverse păcate, se spune că dansează, pentru că dansul este o mișcare felurită a membrelor. Și pentru că dansatorii preiau scena având în alte dăți alte fețe[1703], tot așa și demonii, folosindu-se de noi ca de niște măști, acum dansează ca un furios, acum ca unul care dorește și este agitat de plăcerea trupului, altădată ca un mincinos. Și astfel ne facem primitori ai lucrării felurite ale demonilor, schimbându-ne după dorința acelora inima

---

[1701] Rațiunea.
[1702] *II Tim*. IV, 3-4.
[1703] πρόσωπα „măști”.

noastră și mădularele trupului. Deci, când vezi pe cineva acum cuprins de râs nestăpânit, acum smerit de tristeţe, sfâşiat de urlete, plânsete și bocete, gândește că în el dansează cineva, schimbând alte şi alte înfăţişări. Şi acum intră o scenă cu iubirea de arginţi, acum una cu slava deșartă, altă dată una cu trufia. Iar în general dispreţuiește neamul oamenilor cel care dănţuiește și saltă în sufletele ușoare, uşor de condus şi uşor de mutat spre păcat.

Numele de „onocentauri" arată alcătuirea compusă și stranie a animalului[1704], doar dacă nu este și el un fel de demon, care acum ne face să dăm atenţie celor omeneşti, acum ne târăşte spre patimile animalice. Iar „ariciul" este un animal care are în jur ţepi în loc de peri, greu de prins și viclean. Toate acestea vin repede peste sufletul confuz și nu este nicio întârziere a zilelor.

[1704] Onocentaur este un termen compus, format din ὄνος „măgar" și din κένταυρος „centaur" (numele vine de la κεντέω „a împunge", „a chinui").

CAPITOLUL XIV

277. «*Şi va milui Domnul pe Iacob şi va alege pe Israel*»[1705].

Cred că există un motiv pentru care [expresia] «*şi va milui*» se referă la Iacob, nume pe care l-a purtat până la lupta lui Iacob[1706], iar [expresia] «*va alege*» la Israel, care a fost dat patriarhului ca plată la luptă[1707]. Cel miluit arată mai smerit, iar cel chemat mai distins. De aceea «*va milui Domnul pe Iacob şi va alege pe Israel*» este sinonim cu: «*Iacob fiul Meu, îl voi sprijini, Israel, alesul Meu, sufletul Meu l-a primit*»[1708]. Căci Iacob este luat drept cel încă învăţat [în lucruri elementare] şi trupesc, dar Israel cel mai puternic şi duhovnicesc. Dar în general Iacob şi Israel «*se vor odihni în pământul lor*»[1709], acel pământ, despre care s-a spus: «*Fericiţi cei blânzi, căci aceia vor moşteni pământul*»[1710], care nu este parte din pământul ajuns sub blestem, din care cel care îl lucrează mănâncă toate zilele vieţii lui în necazuri[1711]. «*Dar şi străinul se va lipi de Iacob şi de Israel care se odihneşte pe pământul lui*»[1712]. Unul care lucrează pământul, un prozelit, acesta este străinul. Probabil acesta este poporul dintre neamuri, care se lipeşte de Iacob, pe care Scriptura îl numeşte „străin”, fiind ca un conlocuitor şi prozelit.

Este o binefacere pentru cei inferiori şi care nu sunt puşi să se conducă ei înşişi, să slujească celor care conduc cu pricepere. De aceea i se spune lui Isav în binecuvântări: «*Şi îi vei sluji fratelui*

[1705] *Is*. XIV, 1.
[1706] *Fac*. XXXII, 28.
[1707] *Fac*. XXXII, 28.
[1708] *Is*. XLII, 1.
[1709] *Is*. XIV, 1.
[1710] *Mt*. V, 4.
[1711] *Fac*. III, 17.
[1712] *Is*. XIV, 1.

tău»[1713]. Aceasta este «*Și se vor înmulți în pământul lui Dumnezeu ca slujitori și slujitoare*»[1714]. Li se adaugă slujirea ca binefacere.

«*Și cei robiți vor fi cei care îi robesc pe ei*»[1715]. Unii i-au dus în mod tiranic în robie, supunându-i pe cei învinşi slujirii diavolului, iar alții sunt duși în robie prin iubirea de oameni, fiind aduși de la tirania diavolului la slujirea lui Hristos.

Făgăduința este pentru Israel, eliberare de slujire cea aspră, cu care au slujit babilonienilor și îndemn la compasiune, ca să facă plângere pentru împăratul Babilonului și să nu se bucure de căderea lui, ci să-l plângă, ca pe unul care suferă [pedepse] vrednice de milă și îndurare.

278. «*În felul în care o haină mânjită cu sânge nu este curată, tot așa nici tu nu vei fi curat. Pentru că ai distrus pământul Meu și pe poporul Meu l-ai ucis; nu vei îndura timp de veacuri*»[1716].

[Acestea] sunt încă părți din plângerea pentru conducătorul Babilonului și cele ale aceluia. Căci de vreme ce Lucifer[1717] cel care a căzut din cer a spus în inima lui: «*Mă voi sui în cer și voi fi asemenea cu cel Preaînalt*»[1718], ca să arate cât departe de asemănarea cu Cel sfânt se ține cel întinat cu toată necurăția și uciderea, este comparat cu o haină, care prin natura ei era făcută spre podoaba omului, dar care prin mânjirea cu sânge nu mai poate fi primită spre folosul omenesc. Din aceasta este clar că cel rău nu are necurăția în alcătuire, ci pentru că s-a mânjit de sânge, distrugând pământul Domnului și ucigând poporul prin păcat. Deja și în altă parte am văzut că firea omenească este asemănată cu o haină de către același profet, care spune către cei învechiți în rele: «*Iată voi toți v-ați învechit ca o haină și molia vă mănâncă*»[1719].

[1713] *Fac*. XXVII, 40.
[1714] *Is*. XIV, 2.
[1715] *Is*. XIV, 2.
[1716] *Is*. XIV, 19-20.
[1717] Ἑωσφόρος „aducătorul zorilor”, identificat cu planeta Venus, care poate fi văzută dimineața. În ebraică este הֵילֵל בֶּן־שָׁחַר *Helal ben Șahar*, „Cel strălucitor, fiu al zorilor”.
[1718] *Is*. XIV, 14.
[1719] *Is*. L, 9.

Dar amenințarea este înfricoșătoare, ca nici după aceea să nu fie curat. Căci cel care este mânjit în vreun păcat respinge curățenia de față, dar nu este lipsit de curățirea viitoare nădăjduită din pocăință. Dar aici hotărârea este definitivă să nu fie curat nici după aceea, pentru că s-a mânjit cu sângele poporului lui Dumnezeu, pe care l-a ucis prin neascultare, târându-l spre răutate.

279. Probabil înainte de a fi omul creat, i-a fost lăsat și diavolului loc de pocăință și dacă vanitatea, chiar dacă era o boală mai veche, ar fi fost totuși îngrijită, [iar el] s-ar fi vindecat prin pocăință, se putea ca el să fie repus la început. Dar de la pregătirea lumii, sădirea raiului și omul din el, porunca lui Dumnezeu, pizma diavolului și uciderea celui cinstit, i s-a închis și locul pocăinței. Căci dacă Isav nu a găsit loc de pocăință, când și-a vândut drepturile de întâi-născut, ce loc de pocăință s-ar lăsa celui care îl ucide pe omul întâi-creat și prin acela a introdus moartea? Ei spun că pata făcută pe haină de la sângele uman nu poate fi scoasă în niciun chip, ci stricăciunea făcută prin înmuierea în sânge se învechește odată cu ea. De aceea, nu îi este posibil aceluia ca, îndepărtând pata de la sânge, să devină curat.

Observă dar textul care înfățișează viu murdăria de la ucidere. Căci nu spune: „cufundat în sânge”, ci „mânjit”, ca să-l arate înfășurat în uciderea celor nimiciți. Acesta a distrus pământul lui Dumnezeu și a nimicit poporul. De aceea Nabucodonosor a pustiit pământul, tăind plantele roditoare de pe el, dând satele distrugerii prin incendiere[1720]. El însuși pe poporul lui Israel, pe unii i-a ucis cu sabia, iar pe alții i-a dus captivi în Babilon. Dar deja este numit în mod mistic împărat al Babilonului stăpânitorul acestei lumi. Cineva ar numi potrivit Babilonul amestecul (confuzia) acestei lumi. Căci a făcut rob pe poporul lui Dumnezeu, mutându-l de la viață la moarte, și a pustiit pământul, nimicind trupul fiecăruia prin păcate, după cum s-a scris, că: «*Tot trupul și-a nimicit calea lui*»[1721].

280. «*Sămânță rea, gătește-ți fiii tăi ca să fie uciși pentru păcatele tatălui tău, ca să nu se scoale și să umple pământul de cetăți. Și*

[1720] *IV Reg*. XXV, 1 ș.u.; *Ier*. XXXIX, 1 ș.u.
[1721] *Fac*. VI, 12.

Mă voi scula asupra lor, zice Domnul Savaot, și voi pierde numele lor și rămășița și sămânța»[1722].

Nu numai el nu va fi curat, ci și urmașii celui rău vor fi distruși împreună cu el prin bunătatea iubitorului de oameni Dumnezeu, Care permite distrugerea copiilor, nu atât din naștere trupească de prunci, cât din cea a faptelor împlinite din deprinderea rea. «*Sămânță rea*». De vreme ce nu era tatăl răutății, ci a luat naștere de la altul care a început răutatea și a făcut după răutatea celui care l-a semănat, se spune „sămânță rea". «*Gătește-ți fiii tăi ca să fie uciși pentru păcatele tatălui tău*». Nu se spune deloc sămânță rea a cuiva [doar] la ce a apărut dintr-o însămânțare de dinainte, ci este denumită [așa] și sămânța care începe producerea unui alt [lucru].

După cum la facerea lumii cele care au înmugurit mai întâi au fost semințe pentru altele, dar ele nu au fost din altele, căci erau mai vechi decât cele produse prin sămânță, tot așa probabil și acum Scriptura pe cel care începe răutăți spre pildă altora și devine ca o sămânță prin imitare, îl numește „sămânță rea", nu ca și cum ar avea existența[1723] [rea] de la cei de dinainte, ci ca și cum ar da început celor născuți după [el]. Cineva ar putea fi prin el însuși „sămânță rea", aflându-se ca întemeietor al răutății. Și, iarăși, cel învățat de dascăli răi, este numit asemenea. Păcătosul acela a ascultat «*sămânța lui Canaan și nu a lui Iuda*»[1724] nu pentru că neamul după trup avea vreun bastard și era de neam amestecat din Canaan, ci se numește „sămânța lui Canaan" din cauza imitării lui Canaan. Deci, fiecare poate să fie prin alegerea sa fie sămânță sfântă, fie dimpotrivă. Ascultă-l pe Pavel, care zice: «*Căci v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos*»[1725], și: «*Și celor câți L-au primit, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu*»[1726], și: «*Cine săvârșește păcatul se naște din diavolul*»[1727].

[1722] *Is*. XIV, 21-22.
[1723] ὑπόστασις. A se observa că aici ipostază este folosit cu sensul de „fire".
[1724] *Ist. Sus.* 56..
[1725] *I Cor*. IV, 15.
[1726] *In*. I, 12.
[1727] *I In*. III, 8.

281. Ce dorește Scriptura poruncind seminței rele să-și pregătească pentru ucidere copiii pentru păcatele părintelui? Am observat în multe locuri că faptele fiecăruia și roadele sufletului sunt numite „copii”. Căci, spune, «*se va mântui prin naștere de copii, dacă va stărui cu înțelepciune în credință, în iubire și în sfințenie*»[1728]. Sufletul este izbăvit ca femeia mirelui care nu este înșelat de câte ori face să rodească prin cuvânt copii, faptele bune, dacă rămâne în deprinderea cea bună și nu este întunecat de păcatele născute după aceea. La fel și noi, ascultăm prin legea duhovnicească și dumnezeiască de binecuvântarea care zice: «*Binecuvântați să fie roadele pântecelui tău*»[1729], pe care nu le considerăm că sunt altceva decât roadele sufletului. «*De frica Ta, Doamne, în pântece am luat și am ne-am chinuit și am născut duhul mântuirii, pe care am făcut-o pe pământ*»[1730].

De aceea, la distrugerea faptelor rele se spune „uciderea copiilor”, făcută spre folosul părintelui care le-a născut. Deci, tropologia din acest pasaj are ascunsă iubirea de oameni, poruncind seminței rele, dacă se învoiește, să se ușureze de greutatea răutăţilor lor. Cei formaţi după cel rău și deveniți fii ai răutăţii sunt obligaţi să-și ucidă toatele roadele cu răutăţi ale sufletului lor. Căci dacă nu murim păcatului, cum să trăim dreptăţii[1731]?

Căci, spune, «*ca să nu se scoale și să umple pământul de cetăți*». Răul este o ridicare a răutăţii. De aceea, trebuie să rămână mort și să se nu adune într-o alcătuire și să fie mulțime. Căci aceasta este cetatea. Se cuvine ca Domnul Savaot să distrugă numele, rămășița și sămânța răutăţii.

282. Fericită este starea sufletului și a stăpânirii omenești în care numele răutăţii nu este folosit, potrivit Apostolului, care zice: «*Dar desfrâu și necurăție și nerușinare să nu se pomenească între voi, precum se cuvinte sfinților*»[1732]. În al doilea rând, nu mai este rămășița. Căci mulți, fiind întorși de la fapte rele, reţinând însă ca niște amintiri ale vechilor fapte, reînnoiesc prin ele adeseori păcatul liniș-

[1728] *I Tim*. II, 15.
[1729] *Deut*. XXVIII, 4.
[1730] *Is*. XXVI, 18.
[1731] *I Pt*. II, 24.
[1732] *Ef*. V, 3.

tit. Deci, ca să nu fie nicio rămășiță, adică nici ultima sământă a învățăturii rele să nu rămână în cele următoare din amintirea celor precedente, «*acestea zice Domnul: Voi face Babilonia pustie, ca să sălășluiască arici și va fi de nimic. Și o voi face o groapă de noroi spre pierzare*»[1733]. Domnul de oameni iubitor amenință că va face Babilonia pustiu.

Pustiirea locuirii rele și distrugerea vieții amestecate este un [lucru] bun râvnit pentru cei care înțeleg. Amenință cu o asemenea pustiire a Babiloniei, încât nu va mai locui niciun om babilonian, ci vor fi puși în loc arici. Acest animal este înconjurat cu țepi tari și ascuțiți, își strânge capul și picioarele când vrea și ia forma precisă a unei sfere, încât este greu de prins, având capul și picioarele strânse, iar înfățișarea din toate părțile cu țepi. Acesta este singurul animal care se păzește liniștit de uneltitori. Căci cel care își pune mâinile pe el se zgârie cumplit, și cu cât vrea să-l țină mai bine, cu atât se înțeapă mai dureros.

283. De aceea, probabil, vorbește în pilde despre moravurile celor care locuiesc în cetate în locul babilonienilor: fără comuniune, însingurați, bucurându-se de viețuirea aspră. Faptul că felurile animalelor sunt luate drept moravuri ale oamenilor, am învățat din vedenia lui Petru, când în vasul coborât din ceruri erau tot felul de animale, târâtoare și înaripate și patrupede[1734]. Căci Scriptura vorbea în pilde de cei care urmau să se întoarcă la credință de la felurite păcate, aceștia fiind asemenea patrupedelor prin animalitate, sau târâtoarelor prin venin, sau păsărilor prin ușurătate și instabilitate.

Și ariciul este, probabil, în Scriptură luat alegoric referitor la oameni, după cum șerpii [îi închipuie] pe saduchei și farisei[1735], vulpea pe Irod[1736], caii în rut pe cei iubitori de plăcere[1737], oile pe cei mai lipsiți de răutate dintre oameni[1738], iezii pe cei fără comuniune și zgârciți. Încât și aricii, fiind un animal care are nădejdea să nu se

[1733] *Is*. XIV, 23.
[1734] *Fap*. X, 11.
[1735] *Mt*. III, 7.
[1736] *Lc*. XIII, 32.
[1737] *Ier*. V, 8.
[1738] *Mt*. X, 16.

vatăme de proprii țepi, sunt comparați corect cu bogații veacului acestuia, despre care Domnul spune că sufocă prin proprii țepi cuvântul și îl fac neroditor[1739]. Iar Babilonul va fi nimic și ca o groapă de noroi. Cât despre [sensul] sensibil, Scriptura arată că râul Efrat, care îl străbate prin mijloc, ne mai urmând trecerea prin albie, băltind în el, îl distruge complet și arată o groapă, nu cu apă curată, ci cu mizerie. Căci asemenea este sfârșitul distrugerii celor care Îl mânie pe Domnul.

284. «*Acestea zice Domnul Savaot. Precum am zis, așa va fi și precum am voit, așa va rămâne, ca să pierd pe asirieni din pământul Meu și din munții Mei. Și vor fi spre călcare și voi ridica de la ei jugul lor și gloria lor de pe umerii lor*»[1740].

Israelul după trup susține că Scriptura [lăsată] prin profet este despre pământul considerat de ei că este al lui Dumnezeu și despre munții aceștia pământești ai Iudeii sensibile, și [făgăduința] că Israelul va lua Asiria captivă, punându-le jugul robiei. Dar noi, care ne-am ridicat împreună cu Hristos și ne rugăm să le căutăm pe cele de sus[1741], numim „țară” inima cea bună, după cele ce am învățat de la Domnul Însuși, Care spune: «*Iar ceea ce a fost semănat în pământ bun, este cel care aude și-l înțelege, care aduce rod și face unul o sută, altul șaizeci, altul treizeci*»[1742]. De aceea, munte al lui Dumnezeu, în care asirienii vor fi spre călcare, poate să fie numit cel care a crescut în fapte bune și s-a ridicat deasupra altora în cuvânt și în cunoștință. În acesta vor fi dușmanii [spre] călcare.

Și orice jug al asirienilor va fi îndepărtat de Dumnezeu. Căci au gândit semeț, când s-au suit pe umerii oamenilor din moștenirea lui Dumnezeu și i-a pus sub propriul lor jug pe cei rupți prin păcate de la slujirea lui Dumnezeu. De aceea, având nădejde, după cele spuse, că dușmanii noștri vor fi nimiciți din pământul lui Dumnezeu și pe munții Lui vor fi călcați în picioare și jugul lor va fi ridicat și gloria cu care lăudându-se, ca unii care ne-au cucerit și ne-au asaltat, va fi nimicită, să facem orice ca să scuturăm stăpânirea lor

[1739] *Mt*. XIII, 22.
[1740] *Is*. XIV, 24-25.
[1741] *Col*. III, 1.
[1742] *Mt*. XIII, 23.

pentru totdeauna. Căci dacă am devenit munţi ai lui Dumnezeu, temeliile Lui sunt în noi[1743], cuvântul adevărului fiind coborât în inimile noastre şi faptele bune fiind zidite cu credinţă. Dar trebuie să ne lepădăm în mod curat de păcat, ca să avem gâtul liber de jugul asirienilor şi să putem fi înjugaţi ai lui Hristos. Nu pot fi două juguri puse pe grumazul nostru, al lui Hristos şi al asirianului. Fiindcă ce părtăşie are dreptatea cu fărădelegea, sau ce comuniune are lumina cu întunericul[1744]?

285. «*Acesta este sfatul pe care Domnul l-a sfătuit asupra întregii lumi şi aceasta este mâna cea înaltă asupra tuturor neamurilor lumii. Căci cine le va împrăştia pe cele ce a sfătuit Dumnezeu cel Sfânt? Şi cine va întoarce mâna Lui cea înaltă*»[1745].

Arată în mod clar că acestea sunt spuse despre cei din întreaga lume şi din toate neamurile, nimeni neputând să împrăştie cele pe care le-a sfătuit Dumnezeu cel Sfânt şi nimeni [neputând] să întoarcă mâna războinică a lui Dumnezeu de la pământul şi de la munţii Lui. Dar observă deopotrivă că expresia, după cum am înfăţişat în alte locuri, nu semnifică doar ceva rar, precum: «*Cine este înţelept şi pricepe acestea?*»[1746], şi: «*Cine este iconomul credincios şi priceput?*»[1747]. Acum «*cine va împrăştia*» este deopotrivă cu „nimeni". Căci nu este cuvios să se cugete că este cineva care poate să împrăştie sfatul Domnului.

286. «*În anul în care a murit regele Ahaz, s-a făcut cuvântul acesta: Nu vă veseliţi, voi toţi cei de alt neam, că s-a sfărâmat jugul celui care vă lovea. Căci din sămânţa şerpilor vor ieşi pui de aspidă şi puii lor vor ieşi şerpi zburători. Şi se vor paşte cei săraci de către El, iar oamenii săraci în pace se vor odihni. Dar va ucide cu foametea sămânţa ta şi rămăşiţa ta o va ucide*»[1748].

Dacă toate cele scrise de profeţi sunt grăite de Duhul Sfânt, este clar că înscrierea timpului profeţiei nu este inclusă zadarnic.

1743 *Ps*. LXXXVI, 1.
1744 *II Cor*. VI, 14.
1745 *Is*. XIV, 26-27.
1746 *Os*. XIV, 10.
1747 *Lc*. XII, 42.
1748 *Is*. XIV, 28-30.

Care este folosul din a învăța că acest cuvânt a fost către cei de alt neam în anul în care a murit Ahaz, regele Iudeii? Ne gândim că [este] după cum în [cartea] *Exodului* s-a scris: «*A murit regele Egiptului și au suspinat fiii lui Israel de munca lor și au ridicat strigăt și Domnul a auzit suspinele lor*»[1749]. Cât trăia regele cel rău, nu puteau să suspine către Dumnezeu. Căci îi obliga la munci grele[1750], nepermițându-le să se uite în sus la Dumnezeu. Iar când cel rău s-a dus, atunci trebuie să bată [din palme] și să se bucure de căderea vrăjmașului. Ei sunt descriși că în mod paradoxal gem, Scriptura arătând că, atâta vreme cât stăpânea mintea iubitoare de trup, din nepricepere nu știau să jelească răul păcatului. Dar de vreme ce au luat odihna de patimi, și-au început vindecarea prin a geme, fiind încărcați cu faptele materiei și ale trupului. De aceea și iubitorul de oameni Dumnezeu i-a auzit pe ei[1751].

Asemănător acestei relatări se arată și mai înapoi în [cartea lui] *Isaia*: «*Și a fost în anul când a murit Ozia regele, L-am văzut pe Domnul, stând pe un tron înalt și măreț*»[1752]. Uzia este transmis de istorie ca un rege rău, pentru că: «*s-a semețit inima lui a pierzanie și a greșit față de Domnul, Dumnezeul său și a intrat el însuși în templul Domnului să tămâieze pe altarul tămâierii și s-a făcut lepros*»[1753]. Și atunci, când conducătorul cel rău este răsturnat și slujba cea după lege este eliberată de necurății, tainele teologiei i se arată profetului. Și aici Scriptura descrie că Ahaz, un conducător care nu era zelos, a murit, ca să arate că la încetarea răului, se face cuvânt către cei de alt neam de la Dumnezeu cel Binefăcător.

Căci găsim în *[cartea] a patra a Regilor*[1754], că acest Ahaz nu a făcut ce este drept în ochii Domnului și pe fiul lui l-a trecut prin foc[1755], după urâciunile neamurilor, a jertfit și a tămâiat pe înălțimi.

[1749] *Ieș*. II, 23.
[1750] *Ieș*. I, 14.
[1751] *Ieș*. III, 7.
[1752] *Is*. VI, 1.
[1753] *II Par*. XXVI, 16 ș.u.
[1754] *IV Reg*. XVI, 2 ș.u.
[1755] Era un ritual dedicat zeului Moloh, care imita jertfirea chiar a celui întâi-născut. O asemenea jertfă avea o importanță foarte mare în mentalitatea canaaniților: regele Me-

Acesta a trimis regelui asirian aur și argint din tezaurul casei Domnului, pentru care necuviința lui nu mică față de averile sfinte este condamnată. De aceea, căzând stăpânirea cea rea, se face cuvântul către cei de alt neam. Iar „cei de alt neam” li se spune filistenilor[1756], pe care greci îi numesc palestinieni.

287. Trebuie știut că și în viața fiecăruia dintre noi, când moare păcatul care împărățește în trupul nostru muritor, atunci se face cuvânt de la Domnul în noi. Poate că fiecare păcat are o oarecare analogie cu fiecare dintre regii condamnați în Scripturi și în general blamabili, ale căror nume sunt arătate în multe locuri în întreaga Scriptură. Că și acum, Ahaz se tâlcuiește „posesie”[1757], fiind un simbol al învățăturii rele care a primit înainte și a deținut sufletul nostru. Când aceasta moare, sufletul nostru, eliberat de cea care îl poseda, este capabil să contemple cuvântul împotriva celor de alt neam.

De aceea, sensul [textului] de față este acesta. «*Nu vă veseliți, voi toți cei de alt neam, că s-a sfărâmat jugul celui care vă lovea*» [înseamnă]: „Nu socotiți, o filistenilor, că murind Ahaz, ați devenit liberi de frica impusă vouă de Israel, încât nu vă veseliți de căderea regelui. Chiar dacă jugul este sfărâmat, adică robia impusă vouă de cei care vă calcă [în picioare] și vă biciuiesc prin stăpânire, din sămânța șerpilor vor ieși pui de aspidă. [Aceștia] înseamnă descendența lui Ahaz, căci dacă acesta are amărăciunea șarpelui și de aceea vă bucurați de moarte lui, se vor ridica asupra voastră puii de vipere din sămânța acestui șarpe și iarăși vor ieși și puii acelora”.

Din aceasta Scriptura înfățișează amărăciunea descendenței celor care domnesc după aceea. Căci, spune, vor fi aspide zburătoare, având și veninul șerpilor și repeziciunea înaripatelor. Apoi, de vreme ce succesiunea genealogiei duce la Domnul, Scriptura între-

---

șa al Moabului l-a jertfit pe fiul său întâi-născut chiar pe zidul cetății, pentru a scăpa de asediul israeliților (*IV Reg*. III, 27).

[1756] Septuaginta traduce „filisteni” (ebr. פְּלִשְׁתִּים *Peliștim*) prin ἀλλόφυλοι „cei de alt neam”. De la cuvântul „filistean” derivă denumirea țării în epoca romană, Palestina, care s-a păstrat.

[1757] Ahaz este prescurtare de numele Ahazia / Ahaziahu sau Ahaziel. Într-adevăr, verbul אָחַז *’ahaz* înseamnă „a ține”, „a deține”, iar אֲחֻזָּה *’ahuzza* „proprietate”.

rupe șirul, schimbându-se către o veste bună. Căci, «*se vor paşte*, spune, *cei săraci de către El*». Cine este Cel care îi paşte pe săraci, dacă nu Păstorul oilor[1758]? Dar le spune „săraci” nu celor care au lipsă de averi, ci celor smeriţi în cuget. Aceştia sunt săracii, cei fericiţi de Domnul Însuși, căci, spune: «*cei săraci cu duhul*»[1759], «*în pace se vor odihni, dar va ucide cu foametea sămânța ta*». Sămânța celor de alt neam va fi distrusă prin foamete și rămășița lor va fi ucisă.

288. Cei hrăniţi cu cuvinte rele sunt lăsaţi foametei spre folosul sufletelor. Fiindcă lipsa unui învățător care să le dea merinde rele devine ocazie pentru vigoarea sufletelor și pentru mântuire. Sensul cuvântului se poate înţelege astfel: „Nimeni să nu veselească sfărâmându-și jugul impus lui, așezat de cel care l-a lovit”. Adeseori lovirea din cuvânt şi mustrarea din el, biciuindu-i şi pedepsindu-i pentru cele păcătuite conștiința celui căzut, devin motiv pentru cineva deja chemat la mântuirea prin Hristos să sfărâme jugul lui Hristos. Căci cel care nu suportă chinul de la mustrare și de la învinuire, devenit nărăvaş, asemenea calului şi catârului, şi eliberându-se de Dumnezeu, dar slujind păcatului, este nevrednic de bucuria în Dumnezeu.

De aceea, este cu mult mai bine să te încrezi în cuvântul de învăţătură decât, fiind indignat, să sfărâmi jugul celui care te loveşte. Totuși, cei care nu l-au sfărâmat, ci au răbdat cercetarea de învăţătură, cei care sunt numiţi săraci datorită smereniei inimii, vor fi păscuţi de către El. Căci scopul bunei instruiri este păşunea promisă, despre care vorbește Mântuitorul: «*și va intra, va ieși și pășune va afla*»[1760]. Dar și profetul spune: «*Îi voi paşte în păşune grasă*»[1761]. Încât oamenii săraci se vor odihni în pace, când nu neglijează învăţăturile Domnului, nici nu renunţă când sunt mustraţi de El. Dar sămânța celor de alt neam va fi ucisă prin foamete, suferind lipsa hranei din cauza jugului sfărâmat.

289. «*Ţipaţi, porţi ale cetăţilor. Să strige cetăţile cele tulburate, toţi cei de alt neam! Pentru că fum vine de la miazănoapte şi nu mai*

[1758] *In*. X, 14.
[1759] *Mt*. V, 3.
[1760] *In*. X, 9.
[1761] *Iez*. XXXIV, 14.

poate să existe. Și ce vor răspunde regii neamurilor? Căci Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului»[1762].

Spune: «*Porți ale cetăților, țipați*»! Amenințarea este încă pentru cei de alt neam. «*Să strige cetățile cele tulburate*»! Să se umple de strigăt, spune, de la tulburarea făcută locuitorilor de frică. Porțile să țipe, din cauza asediului adus [asupra lor]. Cetățile să strige, adică cei care locuiesc în cetăți. Totuși, nici cei de alt neam care locuiesc la țară să nu se liniștească! Căci fumul din miazănoapte îi va cuprinde pe toți, cetăți și sate. Fumul vine de la miazănoapte. [Textul] înfățișează neputința celor de alt neam, căci nu suportă atacul fumului, cu atât mai mult sunt departe de a rezista la focul aprins de cei de alt neam.

«*Fum vine de la miazănoapte și nu mai poate să existe*»[1763]. Firea[1764] fumului, spune, nu este în propria lui subzistență[1765], nici nu este ca fire[1766] sau corp. Este un abur înțepător, înălțat de la [materialele] care mocnesc prin ridicarea focului. Dacă cei de alt neam sunt tulburați de fum, a cărui fire este fără subzistență[1767], ce vor spune regii neamurilor, care văd locul lui Israel în pace? Ce altceva, decât că «*Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului*»? El Însuși a pus temeliile neclătinate ale Sionului. Dumnezeu Însuși este meșterul și făcătorul cetății de sus[1768]. În ea se vor mântui nu cei bogați în averi, nici cei puternici cu trupul, nici cei ce se îndeletnicesc cu războiul, ci, spune, «*cei smeriți ai poporului*», pentru că Dumnezeu le-a ales pe cele slabe ale lumii, ca preaplinul puterii Lui să stea în ei[1769].

290. Totuși, ca să nu fim lipsiți complet de cercetarea cea după contemplare[1770], haide să încercăm, dacă este posibil, să luăm călăuzire de la explicarea numelor pentru înțelegerea celor spuse. Nume-

---

1762 *Is*. XIV, 31-32.
1763 *Is*. XIV, 31.
1764 φύσις.
1765 ὑπόστασις.
1766 οὐσιώδης.
1767 ἀνυπόστατος.
1768 *Evr*. XI, 10.
1769 *I Cor*. I, 27.
1770 θεωρία „vederea duhovnicească”.

le „filistean” (*phylistiaios*) găsim că este tradus în limba greacă „cei căzuţi de beţie”[1771]. De aceea, vezi dacă se poate, [interpretând] alegoric, ca pe cei beţi şi adulteri, care şi-au dat sufletul lor pentru cupe şi potire şi apoi umblă mai dezbrăcaţi decât un pisălog, conform proverbului[1772], pe aceştia îi numeşte „cei căzuţi de beţie”, adică de excesul de băutură. Aceştia cad de beţie pentru că nu pot să se ridice la înălţimea împărăţiei lui Dumnezeu, Pavel spunând în mod special: «*Beţivii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu*»[1773]. Sunt multe căderi şi sunt diferite cauzele pentru care cădem de la înălţime şi nu ajungem la răsplata chemării de sus[1774]. Dar una, şi nu cea mai mică, este dorinţa şi silinţa de a bea.

De aceea, porţilor acestor beţivi li se porunceşte să ţipe, porţi prin care [vinul] neamestecat intrând, atrage cu sine o mulţime de rele. Scriptura porunceşte ca tocmai căile prin care păcatul se înfăptuieşte să se întoarcă spre ţipăt, ca prin gură să suspine cel care săvârşeşte păcatul beţiei cu gura. Iar cetăţile acestor porţi sunt chiar [organele] de simţ ale sufletului, în care alcătuirile gândurilor rele şi mulţimea dorinţelor şi petrecerile şi beţiile îşi au traiul. Acestea tulburate şi agitate de închipuirile făcute lor de vin nu au pacea care covârşeşte orice minte[1775] , ci se află mereu în clătinare şi agitaţie. De aceea au strigat.

[1771] Este desigur vorba de o etimologie populară, care dă o explicaţie negativă străinilor. Numele de filistean în grafia παλαιστινός (şi nu φυλιστιαῖος cum spune Sf. Vasile) ar fi derivat, după părerea mea, prin această etimologie populară de la παλαισθείς „bătut”, „căzut (în luptă)” (de la verbul παλαίω „a se lupta”, la pasiv „a cădea în luptă”; cf. πάλαισμα „cădere în luptă) şi substantivul οἶνος „vin”. Filistenii erau, într-adevăr, renumiţi în antichitate pentru producerea berii. Etimologia reală a numelui *filistean* este incertă. Ei făceau parte din aşa-numitul grup al „oamenilor mării”, care în sec. XII îdHr. au atacat Egiptul, fiind respinşi şi apoi colonizaţi în zona fâşiei Gaza de astăzi, unde au întemeiat cetăţi unite într-o federaţie condusă de cinci dintre ele (pentarhie). În egipteană, filistenii apar ca *prşt* (a se citi convenţional *pereşet*, adică *peleşet*, pentru că egiptenii redau sunetul *l*, pe care nu îl aveau, prin *r*).

[1772] *Pr*. XXIII, 31 (Septuaginta). Biblia sinodală traduce versetul după textul ebraic, care este diferit. Probabil că proverbul este de origine elenistică, referindu-se la aspectul simplu, drept al pisălogului cu care se pisează în piuliţă.

[1773] *I Cor*. VI, 10.

[1774] *Filip*. III, 14.

[1775] *Filip*. IV, 7.

Acestora vântul de la miazănoapte le aduce acum fum, despre care Solomon a spus: «*Vântul de miazănoapte e uscat, dar cu numele se cheamă cel prielnic*»[1776], adică vântul uscat. Cel care își înaltă gâtul mândru înaintea Celui Atotputernic şi-şi întăreşte inima, acela le aduce fum, prilej de lacrimi. Pe acesta unii îl numesc „prielnic". Dar cine sunt [aceștia], dacă nu cei care au judecata minţii distrusă și cei care arată schimbat părerile despre lucruri? [Cine sunt] cei care spun amarului dulce și dulcelui amar, cei care consideră lumina întuneric și întunericul lumină[1777]? Aceştia, înşelaţi de cel care se transformă în înger de lumină, spun prielnic la cel ce este strâmb[1778] și respins. Că „miazănoaptea" este luată drept puterile potrivnice este clar din [textul]: «*Dinspre fața miazănoaptei vor arde relele*»[1779], care se spune în viziunea cazanului care clocoteşte. Unii ca aceștia cad de la a mai fi. De vreme ce nu este în ei Cel care este în mod real[1780], de aceea se spune: «*și nu mai poate să existe*».

291. «*Și ce vor răspunde regii neamurilor? Căci Domnul a întemeiat Sionul și prin El vor fi mântuiți cei smeriți ai poporului*»[1781].

De aceea, pentru că nimeni dintre cei de alt neam nu poate să fie prin ei [înșiși], ci s-au făcut ca și cum n-ar fi, din cauza răutăţii lor – căci, spune, «*Să piară păcătoșii de pe pământ și cei fără de lege, ca să nu mai fie*»[1782], nu ca și cum ar fi mers la nimicire, ci ca și cum ar fi separaţi de paza lui Dumnezeu, Cel care cu adevărat este Cel ce este – ce vor spune regii lor, văzând o asemenea deosebire între neamuri şi Sion? Sau, în mod clar, vor ajunge la înţelegerea că unii umblând potrivit neamurilor sunt în clătinare din cauza răutăţii lor, iar alţii au mintea lor curăţită. Aceasta (mintea) se numeşte „Sion", pentru că aici este un turn de pază al întregii firi. Căci ca de pe un vârf de munte se văd din înălţimea minţii lumea şi buna rânduială

[1776] *Pr*. XXIII, 16 (Septuaginta).
[1777] *Is*. V, 20.
[1778] Joc de cuvinte între ἐπιδέξιος, „prielnic", care înseamnă la bază „de dreapta" şi σκαιός „strâmb", care înseamnă iniţial „de stânga". Se sugerează că aceștia confundă stânga cu dreapta.
[1779] *Ier*. I, 14.
[1780] ὁ ὄντως ὤν „Cel care este fiind (în mod real)".
[1781] *Is*. XIV, 32.
[1782] *Ps*. CIII, 36 (Septuaginta v. 35).

din ea și prin acestea Dumnezeu. Se văd însă și lucrurile vieţii și meschinăria din ele. De aceea, după cum mintea, scufundată[1783] în vin și în celelalte patimi, cade din cauza beţiei, la fel și cel curat Îl are întemeietor pe Dumnezeu. «*Și prin El vor fi mântuiţi cei smeriţi ai poporului*». Fericiţi cei săraci[1784] și vai celor bogaţi, că primesc mângâierea lor[1785].

[1783] βεβαπτισμένος înseamnă și „botezată”. Sf. Vasile sugerează că și patimile își au propriul ritual de inițiere, care se opune însă total tainei Sf. Botez. Patima botează în vin.
[1784] *Mt*. V, 3.
[1785] *Lc*. VI, 24.

CAPITOLUL XV

292. «*Cuvântul Moabului*»[1786].

Adună laolaltă cele despre Moab, ca să poţi înţelege sensul profeţiei împotriva lor. Din *Facere*, cele despre Lot, care l-a născut din fiica cea mare pe Moab, tatăl moabiţilor[1787]. Din [cartea] *Numeri*, cele după şarpele de aramă, căci «*s-au sculat fiii lui Israel şi au tăbărât în Obot. Şi sculându-se din Obot, au tăbărât în pustiul, care este în faţa Moabului*»[1788]. [Sunt] încă cele despre Balac[1789], care era fiul lui Sefor, regele Moabului. Vrând ca prin blestem să-l distrugă pe Israel, a trimis la Valaam, fiul lui Beor din Petor, ghicitorul[1790], simbol al desfrâului şi al idolatriei, prin care, spune, «*S-a pângărit poporul cu fiicele lui Moab şi i-au chemat la jertfele idolilor lor*»[1791].

Cercetează şi cele despre Rut[1792], cea din sămânţa moabită care s-a lipit de Israel, şi atât de mult a fost înnobilată, încât l-a născut din ea nu numai pe David, ci şi pe Domnul nostru[1793]. Încearcă din toate părţile să găseşti cuvântul Moabului, prin care Scriptura le arată pe unele ameninţător, iar pe altele prin făgăduinţă. Dar toate sunt spuse cu ascundere, ca vălul lăsat pe citirea Vechiului Testament să fie ridicat de la noi, dacă ne întristăm cu adevărat întorcându-ne spre Domnul.

293. «*Noaptea va pieri Moabul, căci noaptea va pieri zidul Moabului*»[1794].

[1786] *Is*. XV, 1.
[1787] *Fac*. XIX, 37.
[1788] *Num*. XXI, 10-11.
[1789] *Num*. XXII, 2.
[1790] *Num*. XXII, 5-6.
[1791] *Num*. XXV, 1-2.
[1792] *Rut* I, 3.
[1793] *Mt*. I, 5.
[1794] *Is*. XV, 1.

Pedeapsa adusă noaptea este mai amară. Căci cel care suferă ziua ceva dintre cele neaşteptate, are lumina însăşi alinare a celor făcute. Dar noaptea este un lucru trist prin sine. Dacă se adaugă patimi şi nenorociri, [acestea] fac [mai] mare creşterea durerilor. De aceea, închipuiește-mi atacul de noapte al vrăjmașilor, asaltul neașteptat, robia femeilor şi copiilor, jefuirea averilor, uciderea celor care [le] cad în mâini, dărâmarea zidului, incendierea cetăţii. «*Noaptea va pieri zidul Moabului*». Căci lipsit de incinta zidurilor, în mod necesar şi cei care aveau siguranţa de la acestea pier deopotrivă.

«*De aceea*, spune, *întristaţi-vă pentru voi înşivă. Căci va pieri şi Dibonul, unde este sanctuarul vostru. Acolo vă veţi sui să plângeţi. Întristaţi-vă pentru voi înşivă*»[1795]!

Fericit cel care îşi are sufletul curat şi care nu are propriul motiv de tristeţe. Dar pentru că iubirea nu caută ceea ce este al său[1796], când un mădular suferă, suferă împreună şi acesta, se întristează şi strigă, potrivit Apostolului[1797], care îi plângea pe mulţi dintre cei care păcătuiseră mai înainte şi nu se pocăiseră. Acesta spune iarăşi: «*Căci are îmi este întristarea şi necurmată durerea inimii mele pentru fraţii mei, cei de un neam cu mine după trup*»[1798]. Dacă cineva nu este aşa, ci se tăvăleşte în propriile păcate, acesta să se tânguiască pentru sine, fiind învins de către vrăjmaşul împotrivă căruia este lupta. Tristeţea acestuia îl bucură pe cel care îl convinge pe el la simţire prin cuvinte de învăţătură.

După cum medicamentele care ard şi chinuiesc curăţă bubele, duhoarea din puroi, rănile putrezite şi face trupurile mai potrivite pentru cicatrizarea locului, mi se pare că un asemenea sens are [textul]: «*Întristaţi-vă pentru voi înşivă*», fiind spus către cei care se mândresc cu ceva înţelepciune. Unii ca aceştia sunt întâistătătorii ereziilor, cei pierduţi noaptea, pentru că «*oricine face rele urăşte lumina şi nu vine la lumină*»[1799]. Şi pentru că cei care sunt în noapte, noaptea [şi] pier, [tot] noaptea piere şi zidul lor, adică fortăreţele lor

[1795] *Is*. XV, 2.
[1796] *I Cor*. XIII, 5.
[1797] *Rom*. XII, 15.
[1798] *Rom*. IX, 2-3.
[1799] *In*. III, 20.

sofistice, în care așezându-se credeau că au de la ele suficientă siguranţă. Căci dialectica ţine ereziile cunoaşterii mincinoase, ca un zid, care [odată] căzut, sunt nevoiţi cei cuceriţi să ţipe. De aceea, «*întristaţi-vă pentru voi înşivă*», de vreme ce au pierit.

294. Dar este vrednic de distrugere și Dibonul, unde a fost zidit templul vostru. Să observăm [cuvântul] Dibon, fiind atenţi la tâlcuire. Dibon se tâlcuiește „curgerea lor”[1800]. De aceea după cum cuvântul adevărului este solid şi statornic, întemeiat, iar nu mişcător, și cel înrădăcinat în credinţă este comparat cu omul, care pune temelie pe stâncă[1801]. Și mana se spune că era ca [un grăunte] de gheaţă a pământului[1802], cuvântul dumnezeiesc sugerând ceva strâns și puternic prin fixare[1803]. La fel învăţăturile potrivnice și avocaţii lor convingători sunt schimbătoare şi nestatornice, neputând să stea [în picioare]. Nici tatăl minciunii nu a stat în adevăr[1804]. De aceea, nestatornicia minciunii este numită „curgere”. Să se întristeze cei care zidesc unele ca acestea, cei care au cuvinte nestatornice și neîntemeiate despre Dumnezeu.

Acesta este jertfelnicul care a fost condamnat pentru pieirea Dibonului, al cărui sanctuar a fost zidit. Suiţi-vă, deci, plângând, nu jertfind, ci pocăindu-vă pentru cele pentru care v-aţi rugat vreodată în mod rău, pentru că rugăciunea vi s-a făcut păcat. Cine slujeşte creaturii în locul Creatorului[1805] şi nu se închină Fiului, și nici prin Fiul Tatălui, ci își fixează propriile învăţături și își aduce jertfa de laudă pe jertfelnice străine, unul ca acesta să strige, fiindcă tristeţea cea după Dumnezeu îi dă mântuire fără părere de rău. Acestea sunt spuse nu doar celor care au ajuns în posesia unei păreri despre Dumnezeu din învăţăturile eretice, dar sunt unii care acceptând lucruri nestatornice, au nădejdea în unele ca acestea, neascultându-l

[1800] Aluzie la rădăcina דוב „a curge”, plus sufixul aramaizant de persoana III pl. (ן).
[1801] *Mt*. VII, 24.
[1802] *Ieș*. XVI, 14.
[1803] Joc de cuvinte între πάγιος „solid”, πάγος „gheaţă, chiciură” și πῆξις „fixare, strângere”.
[1804] *In*. VIII, 44.
[1805] *Rom*. I, 25.

pe cel ce spune: «*Bogăţia de ar curge, nu vă lipiţi inima de ea*»[1806]. Dar fiind agitaţi de slava trupului, care este iarbă, şi slava lor este ca floarea ierbii[1807]. Asemenea este şi frumuseţea din trup (carne) şi sânge, de care se mândreşte femeia răuvoitoare, comparată cu inelul din râtul unui porc[1808]. Şi în general numele Dibon se potriveşte cu toate cele căzute, încât cineva ar spune corect că cei căzuţi fie în vieţuire, fie în cuvânt au un jertfelnic pe Dibon. De aceea, strigând să se suie cei care vreodată s-au mândrit cu aceasta.

295. «*Pentru Nebo din Moab ţipaţi. Pentru tot capul pleşuv, pentru toate braţele tăiate. În uliţele lui încingeţi-vă cu sac şi băteţi-vă [pieptul] pe casele lui şi în străzile lui ţipaţi toţi cu plângere. Căci au strigat Heşbon şi Eleale, până la Iahaţ s-a auzit glasul lui (lor). De aceea coapsele Moabului strigă, sufletul lui va cunoaşte. Inima Moabului strigă în sine până la Ţoar. Căci este ca o junincă de trei ani, la urcarea Luhitului plângând către tine se vor sui pe calea din Horonaim. Strigă zdrobire şi cutremur. Apa de la Nimrim va fi pustiu, căci nu va fi iarbă verde. Şi aşa se va mântui? Căci voi aduce peste vale arabi şi o vor cuceri. Căci strigătul a ajuns la hotarul Moabului, la Eglaim ţipătul lui. Iar apa Dibonului se va umple de sânge. Căci îi voi aduce peste Dibon pe arabi şi voi pierde sămânţa Moabului şi a lui Ariel şi voi trimite rămăşiţa din Adama ca târâtoarele pe pământ*»[1809].

Îi îndeamnă la tristeţea cea după Dumnezeu[1810] pe cei care au căzut din cauza gândurilor minţii omeneşti şi care nu s-au dedicat ajutorului Duhului, ca să strige pentru pământul învăţătorilor nesănătoşi. Căci mi se pare că Scriptura îi numeşte Nebo în enigmă pe aceştia, pentru că Nebo se tâlcuieşte „şedere"[1811]. Căci sunt unii care şed cu sofisme viclene şi prin cuvântările lor rele stau, stricând obi-

---

[1806] *Ps*. LXI, 10 (Septuaginta v. 11).
[1807] *Is*. XL, 6.
[1808] *Pr*. IX, 22.
[1809] *Is*. XV, 3-9. Sf. Vasile nu urmează întru totul textului Septuagintei. Interesant că nici împărţirea în capitole nu este urmată: ultimele cuvinte: „ca târâtoarele pe pământ" apar în *Is*. XVI, 1.
[1810] *II Cor*. VII, 10.
[1811] Joc de cuvinte în ebraică între נְבוֹ *nevo* Nebo, numele muntelui din Transiordania, şi נָוֶה *nawe* „aşezare pastorală".

ceiurile bune[1812]. De aceea, trebuie să se pocăiască cei instruiţi în învăţăturile lor cele rele şi să strige din cauza învăţăturii, de care s-au mândrit.

Aceasta este «*pentru tot capul pleşuv*»: să-i înlăture pe învăţători şi să se facă goi de podoaba de la ei, să dărâme prin traiul bun sfaturile acelea ale învăţăturilor practice [mincinoase], şi să le taie, ca să zicem aşa, prin cuvântul sănătos, ca toate braţele să fie tăiate, adică sfaturile practice să fie aduse la mustrare de cuvântul sănătos prin separare (analiză) şi cercetare cu de-amănuntul a învăţăturilor rele. Iar pentru că au fost conduşi prin pieţe de cei răi, porunceşte ca aceştia care au ales viaţa încercată să-şi bată [pieptul] în pieţe, pocăindu-se de înşelarea celor care i-au condus spre plăcere, bătându-şi [pieptul] în piaţă şi căutând [calea] strâmtă şi îngustă, pentru ca pocăindu-se să se încingă cu sac şi să-şi asume o înfăţişare de jale, ca şi cum şi-ar face coapsele să strige prin cele văzute ale lor, în locurile în care au rătăcit lăsând urmele pocăinţei lor. Pe orice casă şi în toate străzile li se porunceşte să ţipe cu plângere. Căci a numit „case” cele înalte şi goale ale învăţăturilor, iar „străzi” ale Moabului cele [care erau] ca separări (analize) ale sensurilor.

296. De aceea, dacă este cineva fie semeţit pe înălţimi împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu[1813], fie într-o separare (analiză) dialectică a cuvintelor şi problemelor, care par să trateze în mod distinct despre fiecare dintre subiecte, [acela] să ţipe cu pocăinţă, ca să se împlinească ceea ce s-a scris, Scriptura poruncind să se strige în pieţe, pe case şi în toate străzile. Trebuie ca acestea să se întâmple şi pentru că Heşbon a strigat. Căci Heşbon se tâlcuieşte „gând”[1814], Eleale „suişul lui Dumnezeu”[1815], iar Iahaţ „poruncă ce a fost”[1816].

[1812] *I Cor*. XV, 33.

[1813] *II Cor*. X, 5.

[1814] În ebraică, într-adevăr, חֶשְׁבּוֹן *Heșvon* înseamnă „cugetare”, „gând”. Este un joc de cuvinte cu numele cetăţii, care foarte probabil are o altă etimologie.

[1815] Etimologic, toponimul אֶלְעָלֵה *El‘ale* vine într-adevăr de la אֵל *el* „Dumnezeu” şi verbul עָלָה *‘ala* „a urca”. Foarte probabil se referea la o înălţime, un sanctuar, dedicat unei divinităţi locale identificate cu zeu suprem canaanit El.

[1816] Posibil să se sugereze o etimologie populară bazată pe paronimia între יַהַץ *Yahaț*, numele localităţii (HALOT îl pune în legătură cu arabul *wahsat* „porţiune de pământ”) şi יָעַץ *ya‘aț* „a sfătui” (de unde עֵצָה *‘ețа* „sfat”). Este însă doar o supoziţie.

Deci, «*a strigat Heşbon*», adică mărturiseşte clar că învăţăturile moabiţilor sunt gânduri omeneşti, iar nu descoperiri ale tainelor dumnezeieşti. «*Şi Eleale*». Şi el strigă prin lucruri, că aceia care se dedau învăţăturilor [mincinoase] se poartă neruşinat împotriva lui Dumnezeu şi [I] se împotrivesc. Aceasta este „urcarea lui Dumnezeu", ridicarea semeţiei pe înălţimi. «*Şi Iahaţ*». Chiar dacă pare că este o poruncă ce a fost, nu este cu adevărat o poruncă, [ci] un comportament cu asprime faţă de viaţă, pentru convingerea şi primirea învăţăturilor rele insinuate de către cugetul rău. De aceea, mai înainte se spune: «*Toate braţele tăiate*», pentru ca dacă vreun învăţător rău înşală cu credinţele mincinoase sufletele celor care îl urmează şi pentru că ţine la o viaţă mai aspră, cei care s-au pocăit pentru că s-au dedicat unui asemenea învăţător îşi vor tăia braţele, adică felul de viaţă practic. Taie, ca să zicem aşa, pletele acestuia şi le înstrăinează de corpul lor, pentru că drept cap îi au [acum] pe întâi-stătătorii trupului Bisericilor. Şi totuşi, acum Iahaţ strigă, pentru că asprimea arătată în trai este o momeală pentru convingerea de adevăr. Deci, aceasta este cauza pentru care ţipă cu plângere, căci «*au strigat Heşbon şi Eleale până la Iahaţ*».

297. «*De aceea coapsa Moabului strigă*»[1817].

Coapsa este luată în multe locuri drept procreare. Căci «*era încă în coapsele tatălui său* – în mod clar Levi era [în coapsele] lui Avraam – *când l-a întâmpinat Melchisedec*»[1818], şi: «*să fie coapsele voastre încinse*»[1819]. Considerăm că se spune în enigmă să [ne] limităm dorinţele slujitoare pentru procreare[1820]. De aceea plângerea pusă pe Moab, făcându-se cauză a vieţii chibzuite, strigă pentru ţipătul din Heşbon, din Eleale şi din Iahaţ. «*Sufletul lui*, spune, *va cunoaşte*». Scriptura arată deja parcursul celor care au făcut cele spuse înainte pentru pocăinţă.

«*Inima Moabului strigă în sine până la Ţoar*»[1821].

[1817] *Is*. XV, 4.
[1818] *Evr*. VII, 10.
[1819] *Lc*. XII, 35.
[1820] Sf. Vasile consideră aici că dorinţa trupească trebuie folosită doar pentru naşterea de copii.
[1821] *Is*. XV, 5.

Ţoarul este acela unde Lot, plecând din Sodoma, a putut să ajungă. Îngerii doreau să urce în munte şi i-au zis: «*Mântuieşte-ţi sufletul. Nu te uita înapoi şi nu sta prin ţinuturile din preajmă. Mântuieşte-te în munte, ca să nu fii prins împreună [cu ceilalţi]. Iar el le-a zis: Te rog, Doamne, să nu mă cuprindă relele şi să mor. Iată cetatea aceasta este aproape, ca să fug în ea. Oare nu e mică? Şi sufletul meu va trăi*»[1822]. De aceea s-a chemat numele cetăţii Ţoar, adică „mică"[1823].

De aceea, inima Moabului strigă în sine până la Ţoar, care se află chiar în munţii Palestinei. Deci, indicând pocăinţa fermă şi puternică sau plângerea grea din cauza lovirii celor care au lucrat cu răutate, Scriptura ne arată distanţa până la care se face auzit strigătul Moabului. Pocăinţa cere ca mai întâi cineva să strige în sine şi să-şi zdrobească inima; apoi, să se facă şi un bun exemplu pentru alţii, pregătindu-se să fie auzit şi făcând cunoscut modul pocăinţei.

Este o junincă de trei ani, adică este desăvârşită ca vârstă. Căci juninca de trei ani are deja puterea să fete şi să-şi pună grumazul la jug. Deci, ca să arate că este propriu celor care se pot întoarce să fie desăvârşiţi după vârsta omului şi să aibă raţiunea capabilă să se supună sub jugul adevărului, a spus „junincă de trei ani". De la cel care nu este încă desăvârşit între oameni după vârstă, şi nici nu are mintea împlinită, ci este încă necopt din cauza micimii (tinereţii), nu se cer faptele pocăinţei. De aceea şi în *Facere*, cerând Avraam semn de la Dumnezeu şi spunând: «*Stăpâne Doamne, după ce voi cunoaşte că voi moşteni pământul? Dumnezeu i-a zis: Ia-mi o junincă de trei ani şi un berbec de trei ani*»[1824], prin cei trei ani arătând desăvârşirea animalelor şi capacitatea de a făta. Turtureaua şi porumbelul nu sunt limitaţi la vârstă[1825], pentru că aceste animale încep să facă pui repede.

298. «*La urcarea Luhitului plângând se vor sui*»[1826].

[1822] *Fac*. XIX, 17-20.
[1823] Deja în textul masoretic, numele צֹעַר *Ţo'ar* este pus în legătură cu מִצְעַר *miţ'ar* „mic", „mărunt". Este însă vorba de o etimologie populară.
[1824] *Fap*. XV, 8-9.
[1825] *Fap*. XV, 9.
[1826] *Is*. XV, 5.

Începutul bucuriei este plângerea cea bună, iar al ridicării și al urcușului către cele de sus este tristețea cea după Dumnezeu. De aceea, și Apostolul se bucură de întristări, văzând că vorbele lui conduc spre simțire și lucrează în ei tristețea cea după Dumnezeu[1827], pocăința spre mântuire, fără părere de rău. Cei care plâng pentru faptele rele și gândurile lor rele nu vor mai coborî, nici nu vor intra în cele mai de jos ale pământului, ci se vor urca folosindu-se de tristețea cea către Dumnezeu ca de o călăuzire în înălțarea în sus.

«*Strigă zdrobire și cutremur*»[1828]. Mustrând și ocărând, Scriptura zdrobește dorința cea rea și produce ca un cutremur gândurilor crescute rău ca să fie dezrădăcinate, iar cuvintele sănătoase să fie puse în locul [lor]. De aceea, «*inima zdrobită și smerită Dumnezeu nu o urgisește*»[1829]. Căci fiind fixat obiceiul în a păcătui și fără să fie cutremurat, păcătoșii nu pot nici plânge, nici nu pot urca în sus. Dar fiind cutremurată starea netrebnică și sufletul suferind ca un cutremur și o agitație din cauza învățăturilor rele, strigătul se face auzit, spre folosul celor care îl aud.

299. «*Apa de la Nimrim va fi pustiu*»[1830].

Apa credinței mincinoase care înainte curgea din plin și mult spre vătămarea celor care o primeau va fi nimicită, spune, și va fi pustiu. Dar dacă ar fi să se știe puterea numelui, s-ar lua un imbold pentru a atinge mai bine cugetul minții profetice și cele arătate de nume s-ar potrivi cu faptele. Atât că apa aceasta este opusă apei odihnei[1831], cu care Domnul îi crește pe cei păstoriți de El, și apei din care Domnul dă celor care cred în El, din care cel învrednicit să bea are în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică[1832]. Dar așa de mizerabilă și de vrednică de nimic este apa aceasta, încât nu face să crească nimic, decât iarbă, dar și aceasta nu va mai fi. Adică suflete-

[1827] *II Cor*. VII, 9.
[1828] *Is*. XV, 5.
[1829] *Ps*. L, 18 (Septuaginta v. 19).
[1830] *Is*. XV, 6.
[1831] *Ps*. XXII, 2.
[1832] *In*. IV, 14.

le crescute în slava aceasta vremelnică și repede stinsă a lumii se vor ofili repede, cuvântul care, ca să zic așa, le adăpa fiind pustiit.

«*Și oare nu așa se va mântui*»[1833]? Scriptura arată că Moabul urmând să fie izbăvit va fi mântuit pe oarecare căi și metode, iar prin pedepse mai chinuitoare va fi condus spre mântuire. Căci «*Moabul va fi nimicit*» și «*Va pieri noaptea*» și altele câte s-au spus, fac referire la faptul că acestea se fac pentru a o mântui.

«*Căci voi aduce peste vale arabi*»[1834]. Cei dintâi vor fi mântuiți prin plângere, iar ceilalți, care au o inimă nepocăită, prin nenorocirea adusă de arabi. Arabii sunt „cei de seară"[1835]. Sau poate că puterile asemănătoare întunericului sunt numite aici „arabi", prin care sunt trimise loviturile pedepsitoare celor care au inima nepocăită.

«*Căci strigătul a ajuns la hotarul Moabului, la Eglaim țipătul lui*»[1836]. Hotarul Moabului se numește Eglaim. Oricum, se tâlcuiește „care aparține berbecilor"[1837], numit după animalul conducător și stăpânitor. Deoarece același poate fi și limită a țării și început, hotarul Moabului își ia aici denumirea de la început. Și țipătul lui le-a umplut pe toate.

300. Iarăși numește apă învățătura, care spune că este plină de sânge, pentru că cei care tâlcuiesc s-au făcut vinovați de moarte față de cei pe care îi învață. Se folosește atunci potrivit pentru cuvintele nimicitoare și care pierd sufletele de cuvântul profetic care spune: «*Iar apa Dibonului se va umple de sânge. Căci îi voi aduce peste Dibon pe arabi și voi pierde sămânța Moabului*»[1838], care nu trece la [fapte] mai bune, ci rămâne între cei care nu intră în Biserica Domnului.

«*Sămânța Moabului*». Nu vor intra moabiții în Biserica Domnului până la a zecea generație și până în veac. Scriptura amenință să îndepărteze ceea ce numește sămânța lui Ariel. Ariel se tâlcuiește

---

[1833] *Is*. XV, 7.
[1834] *Is*. XV, 7.
[1835] Joc de cuvinte între עֲרַב *'arav* „arab" și עֶרֶב *'erev* „seară".
[1836] *Is*. XV, 8.
[1837] Denumirea se referă mai degrabă la עֵגֶל „vițel", nu la berbec.
[1838] *Is*. XV, 9.

„leu”[1839] la evrei. De aceea, despre cei ucigași și Domnul spune că sunt de la diavolul în cele ce vorbește cu iudeii, văzându-le planul lor ucigaș împotriva Lui. Căci «*voi sunteți din tatăl vostru diavolul*»[1840] și faceți lucrările tatălui vostru. Acela a fost ucigaș de oameni de la început. De aceea, sămânța lui Moab sunt cei apostați de la Biserică, iar sămânța lui Ariel sunt cei care respiră ucidere împotriva fraților și prin cuvinte nimicitoare aduc moarte sufletelor acestora.

După acestea spune «*rămășița din Adama* – care înseamnă „pământ virgin”[1841], din care a fost făcut trupul lui Adam – *voi trimite ca târâtoarele pe pământ*»[1842], adică rămășița oamenilor care cugetă la cele pământești, de aceea se nasc târâtoare și [șerpi] veninoși din răutățile lor. Târâtoare pentru că au căzut de la înălțimea pe care stăteau după starea cea dintâi, iar [șerpi] veninoși din cauza nimicirii însoțitorilor. Scriptura spune că pe aceștia îi trimite. De aceea, după moabiții dintâi, despre care se spun cele bune, dacă rămâne cineva pe pământ, se aseamănă șarpelui, despre care se spune: «*Vei mânca pământ toate zilele vieții tale*»[1843]. Acesta este trimis ca târâtoare. Mănâncă pământ cel care seamănă în trup și din trup (carne) seceră stricăciunea[1844].

[1839] În ebraică, într-adevăr, אַרְיֵה *'arie* înseamnă „leu”. Ariel însă s-ar traduce mai exact „leul lui Dumnezeu”.
[1840] *In*. VIII, 44.
[1841] Numele אָדָם *Adam* „om” este pus în legătură cu אֲדָמָה *'adama* „pământ roșiatic”.
[1842] *Is*. XV, 9.
[1843] *Fac*. III, 14.
[1844] *Gal*. VI, 8.

CAPITOLUL XVI

301. «*Oare nu este stâncă pustie muntele fiicei Sionului? Căci vei fi ca puiul luat de la o pasăre care a zburat, fiică a Moabului. De aceea, Arnonule, mai multe sfătuiește. Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]. În întunericul de miazăzi vor fugi; s-au tulburat. Să nu fi dus. Vor locui lângă tine fugarii din Moab. Vă vor fi scăpare de la fața celui care [vă] urmărește, pentru că a fost luată alianța ta și conducătorul, care călca pământul, a pierit. Și se va ridica un tron cu milă și va ședea pe el cu adevăr în cort David*[1845]*, judecând și căutând judecata și grăbind la dreptate*»[1846].

Cuvântul este încă pentru Moab. «*Oare nu este stâncă pustie muntele fiicei Sionului*»[1847]? Îl mustră pentru disprețul lui, cu care a disprețuit Sionul, insinuând că muntele este o stâncă pustie, pentru că nici nu are o mărime remarcabilă, nici nu poate permite foloasele din agricultură încât nu-i hrănește pe locuitori și nici pe cei care îl administrează.

Cel care susține acestea despre munte și îl bârfește, îngâmfându-se cu aroganță și pe sine semețindu-se cu obrăznicie și trufie, va fi asemenea unui pui părăsit de pasărea care îl încălzea, când zboară speriată din cuib, lăsându-l singur pe cel pe care l-a crescut. Una pleacă fugind, dar celălalt este ușor de prins de cel care îl vrea. Căci vulturul sau alta dintre păsările mari care pot să se înalțe cu mult de la pământ este în afara vătămării de la cei care încearcă [să îl prindă], dar tu vei fi ca un pui, care are nevoie de ajutor străin pentru hrană, care tocmai a ieșit din ou, [care] nu [are] corpul acoperit de pene groase, ci are încă nevoie de un acoperământ de la

---

[1845] Sf. Vasile înțelege că David însuși va sta pe tron. O altă lectură a textului este că cineva (viitorul rege) va ședea pe tron în cortul lui David.
[1846] *Is*. XVI, 1-5.
[1847] *Is*. XVI, 1.

alţii ca să fie încălzit noaptea şi să nu fie ars [de soare] ziua. Deci, mama fiind surghiunită, vei fi luat din cuib, fiind [prea] slab pentru apărare şi neputincios pentru fugă. Dar acelaşi este şi cel care te ia din cuib şi cel care o urmăreşte pe mama care te acoperea.

Este clar că sufletele crescute de un duh rău şi nestatornic, când întâlnesc pe cineva care le goneşte în chip nobil prin fapte bune şi prin chemarea numelui lui Hristos, fiind pustiite printr-o bună pustiire, sunt mai uşor de câştigat pentru creşterea în Hristos, care duce la desăvârşire. Vei fi, fiica Moabului, pentru că ai fost mustrată pentru slăbiciunea ta, o rămăşiţă. Ce vei fi, fiica Moabului? Ceea ce eşti, aceea vei fi arătată. Ai uitat de naşterea ta modestă, căci te-ai născut dintr-un tată care a provenit dintr-o căsătorie luată prin furt, căci mama s-a folosit de noapte şi de vin pentru furtul seminţei paterne[1848].

302. «*De aceea, Arnonule, mai multe sfătuieşte*»[1849].

De vreme ce sfaturile cele dintâi nu te-au ajutat cu nimic, Arnonule, nici să filosofezi multe despre învăţăturile împletite după toată filosofia, continuă, dacă ţi se pare, cu [alte] sfaturi. Se pare că Arnonul este chemat în glumă şi ironic la sfaturi fără sens, pentru ca săturându-se de sfaturile lui zadarnice şi învăţând inutilitatea lor, să ajungă astfel la învăţătura sănătoasă.

Arnonul este o localitate moabită şi [plecând] de la unul Scriptura ne arată întregul loc al Arabiei. Dar numele Arnonului a fost preferat, datorită sensului tâlcuit din el. Căci Arnon se tâlcuieşte „luminarea lor”[1850]. Pentru că mai ales cei care suferă de părerea marii [lor] înălţări în înţelepciune cred că mintea lor se află în lumină, fiind însă în adevăr întunecaţi cu cugetul şi înstrăinaţi de Dumnezeu, se face cuvântul către cei care se cred în lumina cunoştinţei.

[1848] *Fac*. XIX, 33-37.
[1849] *Is*. XVI, 2-3.
[1850] Toponimicul אַרְנוֹן Arnon, aplicat unui râu din Iordania, este explicat prin etimologia populară ca provenind de la אוֹר *ʼor* „lumină” şi sufixul pronominal aramaizant de pesoana III pl. (ן), „a lor”. Numele i-ar proveni mai degrabă (cf. HALOT) de la אֹרֶן *ʼoren* „laur”, plantă care probabil creştea abundent pe mal.

303. Apoi îndeamnă: «*Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]*»[1851].

Nadab și Abiud, aducând foc străin la jertfelnic, au fost arși[1852]. Și cei care nu primesc lumina adevărată, ci îl primesc pe cel care se schimbă în înger de lumină[1853], dacă își dau seama că sunt într-o iluzie a cunoașterii, fiind căzuți de la adevăr, în mod necesar vor jeli. De aceea, Scriptura transmite un îndemn către cei care poartă grijă de ei și spune: «*Faceți-i acoperământ pentru plângere tot [timpul]*»[1854]. Cei care produc tristețe celor care au păcătuit, fie în viață, fie în cunoaștere, ca unii să ajungă să plângă în mod fericit, aceștia fac acoperământ pentru plângere. Eu însumi i-am văzut pe unii cuprinși de tristețe adâncă, închizându-se în odaie și blocând orice trecere a luminii și, ca să zic așa, răzbunându-se pe ei înșiși prin petrecerea în întuneric.

De aceea, pentru ca părerea de sine obișnuită de înțelepciune – de vreme ce ei sunt rătăciți în cuget, fiind în adevăr întuneric, dar crezând că este lumină – să nu le afecteze simțirile, spune: «*Faceți-le acoperământ pentru plângere*», pentru ca încuind înșelarea de la eterodocși, să facă loc luminii celei adevărate să strălucească în inimile celor care au crezut în ea. Până să vină ziua Domnului, în care toate neamurile pământului își vor bate [pieptul], după cum este spus în [cartea lui] *Zaharia*: «*Va spori tânguirea în Ierusalim precum tânguirea pentru o livadă de rodii tăiată. Și pământul își va bate [pieptul] fiecare seminție aparte, seminția casei lui David apare și femeile lor aparte, seminția casei lui Natan apare și femeile lor aparte, toate semințiile aparte, fiecare seminție aparte și femeile lor aparte*»[1855], voi, care învățați poporul și îi întoarceți pe cei ce au păcătuit în toată vremea vieții, faceți-i acoperământ de plângere, ca cei oprimați de răutate înainte să fie aduși prin cuvântul vostru să plângă în mod fericit.

[1851] *Is*. XVI, 3.
[1852] *Lev*. X, 1.
[1853] Adică pe diavol – cf. *II Cor*. XI, 14..
[1854] *Is*. XVI, 3.
[1855] *Zah*. XII, 11-14.

304. «*În întunericul de miazăzi vor fugi*»[1856].

Se pare că vremea de amiază a zilei are lumina mai strălucitoare și mai clară. Adevărul poate fi observat din zidirea lumii de către care sunt devotați cu pricepere rațiunilor[1857] din zidire, cei care trăiesc în lume și sunt luminați în jur de înțelepciunea lui Dumnezeu, dar suferă de necunoașterea lui Dumnezeu, aceștia sunt cei care se găsesc în întunericul de la miazăzi, pentru că lucrurile au o miazăzi, dar în sufletele celor care nu cunosc se află întunericul. De aceea unii ca aceștia fug în întunericul de la miazăzi, s-au tulburat, pentru că învățăturile lor nu diferă cu nimic de vedenia pe care și-o închipuie cei care au înnebunit.

Iar tulburarea este interpretarea întunericului de la miazăzi, pentru că cei purtați de vreo patimă a gândurilor nici nu cred că soarele strălucește, nici că în aer este lumină. De aceea, este clar o tulburare și o nebunie, când lucrurile atât de vizibile ne vestesc puterea Făcătorului, să se îndrepte spre idoli și născociri, să le îndumnezeiască pe cele ce nu sunt și adeseori prin învățături eretice să se țină afară de la adevăr și să petreacă în întuneric ieșind, ca să zic așa, din lumină.

«*Să nu fi dus*»[1858]. Scriptura ne îndeamnă să nu fim duși de [puterea de] convingere a eterodocșilor. Căci este clar o nebunie să urmăm celor tulburați. Și este cunoscut că ei sunt tulburați. Sunt afară din calea care duce la Dumnezeu. Nu te folosi de ei drept călăuze, ca să nu fii dus vreodată de ei spre râpă și groapă. «*Dacă orb pe orb ar călăuzi, amândoi ar cădea în groapă*»[1859].

305. «*Vor locui lângă tine fugarii din Moab*»[1860].

După acestea i se spune fiicei Sionului de către Dumnezeu cel bun și iubitor de oameni despre moabiții care se întorc și vor locui lângă ea, care fugind de Dumnezeu cu mult timp înainte, se vor întoarce la Stăpânul lor. «*Vor locui lângă tine fugarii din Moab*». Și aceștia, spune, vor fi acoperiți de voi, fără să sufere nimic de la fața

[1856] *Is*. XVI, 3.
[1857] λόγοι.
[1858] *Is*. XVI, 3.
[1859] *Mt*. XV, 14.
[1860] *Is*. XVI, 4.

celui care [îi] urmărește. Cei care erau cândva aliaţi, aceștia devin persecutori, războindu-se cu el, din cauza întoarcerii la Dumnezeu cel adevărat. De aceea, pentru că a fost ca puiul luat de la o pasăre care a zburat, a fost luat de la stăpânirea cea rea și a fost eliberat de conducătorul cel netrebnic, care a pierit călcând totul prin semeţie și tiranie.

Celui care este luat [captiv] profeţia îi aduce cele bune care vor fi. Căci spune că vor fi ridicate tronul și împărăţia lui David. De aceea, pentru că toţi vor fi împărăţiţi de Hristos, după ceea ce s-a spus: «*Căci El trebuie să împărățească până ce va pune pe toți vrăjmașii Săi sub picioarele Sale*»[1861], spune că tronul va fi ridicat, când cele împărăţite vor cunoaște ridicarea, ceea ce se întâmplă nu prin vrednicia celor care urmează să fie împărăţiţi, ci prin mila și bunătatea lui Dumnezeu. De aceea, spune, va ședea în adevăr David, adică Hristos cel tare cu mâna și cu puterea. Și va împărăţi în cort, până ce judecând va face judecată asupra tuturor.

Scaunul, într-adevăr, arată distrugerea minciunii. Va împărăţi până ce va face judecată. Înfățișează dreapta judecată a Lui asupra tuturor, după care hotărăște despre fiecare nu la întâmplare, ci cercetând ceea ce este cuvenit și potrivit, ca judecata să-i aducă fiecăruia ceea ce îi este bun pentru scop, repede grăbind și presând dreptatea, dar nu fără grijă, nici încet, ci lucrând-o cu toată strădania.

306. «*Am auzit nesăbuința Moabului, nesăbuit foarte. Semeția lui o voi înlătura și nesăbuința lui și nebunia. Nu așa este profeția ta, nu este așa. Va țipa Moabul, căci în Moab toți vor țipa. Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare și să nu te rușinezi. Câmpiile din Heșbon vor plânge*»[1862].

Acestea trebuie citite ca de la un alt început, pentru că nu ţin de cele de dinainte. În multe locuri Scriptura prin cele mai bune făcând ca ascultătorul să respire și să vadă bunătatea lui Dumnezeu și scopul care va fi prin ea, reia pentru întoarcerea noastră amenințările și cele despre pedepse. Fiindcă cei mai mulți avem nevoie de unele ca acestea, pentru ca, disprețuind bogăția bunătății și a îndelungii

[1861] *I Cor*. XV, 25.
[1862] *Is*. XVI, 6-8. Textul nu corespunde cu Septuaginta.

răbdări după învârtoşarea noastră şi după inima nepocăită, să nu ne adunăm urgia în ziua urgiei şi a arătării şi a dreptăţii lui Dumnezeu[1863]. Asemenea găsim și la Psalmist: «*Bun este Domnul cu toți*»[1864]. Spunând multe despre bunătate, că îi sprijină pe cei ce cad, că dă hrana la vreme[1865], nu se oprește la acestea, ci adaugă: «*Domnul îi păzește pe toți cei care Îl iubesc, dar pe toți păcătoșii îi va pierde*»[1866]. Totuşi, aici cele spuse arătând multă bunătate celor care s-au întors, [Scriptura] se întoarce iarăşi de la alt început la cele amare.

«*Am auzit nesăbuința Moabului*». Aceste sunt spuse pentru conducătorul lumii acesteia, care prima dată a instituit apostazia, că s-a răzvrătit împotriva Ziditorului, s-a purtat înverşunat faţă de oameni şi i-a călcat cu nesăbuinţă şi semeţie. Acesta este cel care i-a batjocorit pe cei din Biserică, ca fiind robiţi din cauza necunoaşterii şi nefiind cu nimic deosebiţi de aceştia (de cei robiţi). Acela este cel care lucrează în fiecare jignirea. Acesta este cel care îi convinge pe unii întâi-stătători de erezii să vorbească nelegiuiri către înălțime[1867], iar dacă vreodată sunt de acord în cercetare, îi învaţă să nu încerce cuvântul, ci să-l dispreţuiască pe cel care poate să respingă absurdul învăţăturilor lui[1868]. De aceea, tămăduindu-l pe acesta, Domnul spune: «*Nesăbuința lui o voi înlătura*». Ca înlăturarea unei boli este [înlăturarea] patimii rele a aroganţei. Dar și «*nesăbuința lui*, spune, *și nebunia lui*». Aceste patimi sunt proprii Moabului. Moabul este stăpânul averilor rele, al nesăbuinţei care născocește [uneltiri] spre necinstea aproapelui, al nebuniei și al mâniei care rămâne şi stăruie.

307. Apoi adaugă: «*Nu este așa profeția ta, nu este așa*»[1869].

1863 *Rom*. II, 4.
1864 *Ps*. CXLIV, 9.
1865 *Ps*. CXLIV, 14-15.
1866 *Ps*. CXLIV, 20.
1867 *Ps*. LXXII, 8.
1868 Jocuri de cuvinte bazate pe cuvântul ὕβρις, „nesăbuinţă", „violenţă", „răzvrătire": ἐξυβρίζω „a se răzvrăti", ἐνυβρίζω „a se purta violent", καθυβρίζω „a dispreţui".
1869 *Is*. XVI, 6-7.

[Pasajul] acuză vechiul gând al Moabului, când profeţia lui Valaam nu i-a putut face nimic lui Israel, de vreme ce Domnul Dumnezeu i-a întors gura de la blestem la binecuvântare. «*Nu este aşa*, spune, *profeţia ta, nu este aşa*». Balac, fiul lui Sefor, regele Moabului, a trimis la Valaam ghicitorul, ale cărui oracole îi erau în mână, şi a zis: «*Blestemă-mi poporul acesta*»[1870]. Oracolele [însă] nu au ieşit aşa, căci Valaam a răspuns: «*De ce să-l osândesc eu pe cel pe care Domnul nu-l osândeşte? Şi de ce să-l blestem pe ce pe care nu-l blestemă Dumnezeu*»[1871]? Apoi prooroceşte ţipăt pentru Moab. Căci, spune: «*va ţipa Moabul, căci în Moab toţi vor ţipa*». De aceea, pentru că ţipătul este un sunet de durere scos de cele mai multe ori de către femei cuprinse de cea mai grea plângere, din faptul că spune: «*va ţipa Moabul*» arată că şi durerea lovirii, dar şi slăbiciunea celor care suferă.

308. «*Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare*».

Alţii explică această spusă care nu este clară. Căci Symmachus spune: «*Vorbiţi celor care se bucură pe zidul de cioburi*»[1872]. Sunt unii care se semeţesc cu dialectica şi îşi înconjoară învăţăturile ca de un zid nezdruncinat cu ajutorul ei. Totuşi, aceştia, deşi se bucură, se găsesc pe un zid de cioburi. Şi ca să fie arătat ce este zidul de cioburi, a adăugat: «*Vorbiţi*». Ce este mai uşor de luat decât un ciob? Cei care se trufesc cu mituri ieftine şi care nu sunt vrednice de niciun cuvânt, aceştia se bucură vorbind pe zidul de cioburi. Aceasta este «*Pentru cei care locuiesc în Sedec [să ai] cugetare*».

De aceea este bună sârguinţa, să cugeţi la legea Domnului ziua şi noaptea, dar a moabiţilor este rea, căci sârguinţa [lor] va fi pentru cei ce locuiesc în Sedec. Cei care cugetă la cuvinte vrednice de ruşine nu vor fi ruşinaţi. De aceea, «*câmpiile din Heşbon vor plânge*». Răzbunarea pentru că nu s-au ruşinat este nerodirea câmpiilor Heşbonului. [Sedec] este numele unei cetăţi moabite, care are spa-

[1870] *Num*. XXIII, 7.
[1871] *Num*. XXIII, 8.
[1872] F. Field, *Origenis Hexaplorum*, vol. II, p. 460.

ţiu liber în suburbiile care o înconjoară[1873]. Acestea, din cauza cugetării rele a locuitorilor, vor fi neroditoare şi fără fructe, neproducând niciun folos locuitorilor. Iar dacă trebuie să luăm un îndemn din înţelesul termenului, Heşbon se tâlcuieşte „gând”. De aceea, mulţimile gândurilor zadarnice, care sunt numite „câmpii”, vor plânge, pentru că răutatea învăţăturilor necuvioase, ca să zic aşa, nu poate duce la nimic.

309. «*Viţa din Sibma, cei ce înghiţiţi neamurile, călcaţi viile lui până în Iazer. Nu vă adunaţi. Rătăciţi în pustiu. Cei trimiși vor fi părăsiţi, căci au trecut marea. Și de aceea voi plânge, ca plângerea pentru Iazer, via din Sibma. Heşbon și Eleale au doborât copacii tăi, căci voi călca secerișul tău și culesul tău și toate vor cădea. Și se vor lua bucuria și veselia din vii, și în viile tale nu se vor bucura și nu vor călca vinul în teascuri, căci a încetat*»[1874].

Mai înainte s-a spus: «*Câmpiile din Heşbon vor plânge*». Acum se adaugă și «*viţa din Sibma va plânge*». Se spune că este o viţă a fiecărui neam, precum este o viţă specială a Sodomei și Gomorei. De aceea, s-a scris că: «*Din via Sodomei este via lor și mlădiţa lor din cea a Gomorei*»[1875]. Tot așa este și o viţă a egiptenilor, pe care o lovește Domnul, după cum se spune: «*A nimicit cu grindină via lor și duzii lor cu chiciură*»[1876]. Este și o viţă pe care a sădit-o Domnul: «*Voi cânta iubitului Meu cântarea iubitului Meu pentru via Mea. Vie a avut iubitul Meu pe un deal (corn), în loc mănos (gras)*»[1877].

Iarăși, vie este numită şi împărăţia lui Dumnezeu, după cum a înfăţișat Domnul prin pilda[1878] lucrătorilor, care au luat via, dar nu au produs roade. Căci, spune: «*Se va lua de la voi împărăţia cerurilor și se va da neamului care va face roadele ei*»[1879]. Ca și cum ar fi spus: Cuvintele dumnezeieşti vor fi luate de la voi, Legea şi Profeţii, pen-

---

[1873] Cetatea numită Sedec (Σεδέκ) apare doar în versiunea greacă a textului biblic de care dispune Sf. Vasile. Ea nu apare nici în ebraică, nici în Septuaginta. Numele ei sugerează prin joc de cuvinte termenul שָׂדֶה *sade* „câmp”.
[1874] *Is*. XVI, 8-10.
[1875] *Deut*. XXXII, 32.
[1876] *Ps*. LXXVII, 52 (Septuaginta: v. 47).
[1877] *Is*. V, 1.
[1878] *Mt*. XXI, 33 ș.u.
[1879] *Mt*. XXI, 43.

tru că nu vă purtați după sfatul lor. Și înțelesurile vor fi date unui neam, care prin purtare face fructele lui. Ca și aici, vița este cuvântul adevărului, după cum vița Egiptului este cuvântul minciunii încetățenite la egipteni, fiindu-le dată de către stăpânitorul lumii acestui întuneric spre cultivare.

Via sădită în Sodoma este lucrată prin obiceiul rău al vieții de cei angajați acolo de diavolul. De aceea, cei care au învățat [cuvintele] aceluia și au respins învățăturile Domnului s-au dezrădăcinat de la vița adevărată a lui Dumnezeu, Care spune: «*Eu sunt vița cea adevărată*»[1880]. Au adus din Sodoma și Gomora o mlădiță, pentru care și cultivă struguri de fiere și ciorchini amari; și mânie de șerpi este vinul lor și mânie de aspide de nevindecat[1881].

310. Și de aceea vița menționată din Sibma, pentru că Sibma se tâlcuiește „întoarcere"[1882], este probabil vreun cuvânt aranjat, care pretinde că are o oarecare evlavie și retragere de la chemările cele rele, dar prin această aparență îi duce pe mulți la propria strâmbătate. Ai găsi multe [asemenea] cuvinte (discursuri) ale eterodocșilor pentru întoarcere și pentru îndemn la o viață rânduită. Dacă socotim că ele nu întorc cu adevărat, ci sunt puse cu viclenie, arătate pentru credința în Dumnezeu a celor mulți, [atunci] spunem la rândul nostru potrivit că țarina unora ca aceștia este vița din Sibma, adică nu despre credința în Dumnezeu, nici despre învățătura teologiei sănătoase, ci [sunt doar] unele sfaturi despre noblețe, despre noblețe și dărnicie. Aceasta este vița din Sibma, cultivată de moabiți, care, făcând multe roade, se spune că înghite neamurile.

Întâi-stătătorii învățăturilor străine, prin dialectică, în care sunt antrenați, și prin toată puterea din cuvinte, cucerindu-i pe cei nefilosofi și pe mulți dintre oameni, îi înghit, ca să zic așa, pe cei prinși. De aceea, către aceștia este cuvântul: «*Voi, care înghițiți neamurile*». Nesocotind asemenea cuvinte, călcați-i în picioare! Fiindcă nu veți putea, ca ocupându-vă cu ele, să vă adunați și să vă

[1880] *In*. XV, 1.
[1881] *Deut*. XXXII, 32.
[1882] Toponimul שִׂבְמָה *Sibma* este pus în legătură cu verbul שׁוּב *șuv* „a se întoarce". Este, evident, o etimologie populară.

uniţi cu Iazer, care se tâlcuieşte „puternic”[1883]. De aceea, nu puteţi primi puterea de la Duhul, apărută în cei care merg în mod drept, decât dacă veţi călca viile din Sibma. Uitaţi de pustiul vostru și nu mai locuiţi în el, ci rătăcind de la el şi părăsindu-l, locuiţi în ţinuturi mai bune.

311. «*Cei trimiși vor fi părăsiţi*»[1884].

Sunt unii apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, prefăcuţi ca Apostoli ai lui Hristos; aceștia sunt părăsiţi de Dumnezeu. Să nu vă înșele ca având putere în lucruri, căci sunt neajutoraţi și părăsiţi. Aceştia au trecut ei înşişi marea. Trebuie observat de ce se vorbeşte despre aceasta în pilde. Ei sunt părăsiţi pe merit pentru aceasta, pentru că au făcut ceea ce este blamat, trecând marea. Mi e pare că marea este luată drept ispitele amare, care se întâmplă celor încercaţi. Căci asemenea este şi: «*Am ajuns până la străfundurile mării*»[1885]. Atletul nu fuge nicidecum de împrejurări, nici nu trece marea, ci stă în același loc cu ele și suportă orice încercare. Dar cei care au legături cu neamurile, ca să nu fie persecutaţi, să nu se lupte şi să sufere în dorințele trupului, dedaţi plăcerilor, aceștia au trecut marea.

După aceasta se spune: «*Şi de aceea voi plânge, ca plângerea pentru Iazer, via din Sibma*»[1886]. Poate că plângerea lui Iazer este plângerea puterii, cu care jelesc cei puternici în chip fericit, suspinând pentru locuirea vremelnică în viaţă şi, fiind îngreunaţi de ea, dorind în suflet să fie lăsaţi în curţile Domnului[1887]. Sau poate, după cum vigoarea stinsă de boală este plânsă, pentru că nu mai este la îndemână celui care o avea, la fel va fi şi plângerea viţei din Sibma, fiind ofilită și urmând să fie dată focului.

312. După aceasta se spune către Moab: «*Heşbon şi Eleale au doborât copacii tăi*»[1888].

[1883] Toponimicul יַעְזֵר *Yazer* este pus în legătură cu עֹזֵר *‘ozer* „puternic”.
[1884] *Is*. XVI, 8.
[1885] *Ps*. LXVIII, 3.
[1886] *Is*. XVI, 9.
[1887] *Ps*. LXXXIII, 2 (Septuaginta v. 3).
[1888] *Is*. XVI, 9.

Deci, Heşbson şi Eleale au doborât copacii Moabului. Haide, atât cât se poate, să înfăţişăm ce este arătat de acestea. Heşbon se tâlcuieşte „gânduri”, iar Eleale „suişul lui Dumnezeu”. De aceea, viţa străină şi copacii pe care Tatăl ceresc nu le-a sădit[1889] sunt doborâte și sădirea eterodocșilor este răsturnată de gândurile drepte și de urcuşul care ne ridică la Dumnezeu prin faptele bune. De aceea «*fericit bărbatul care are ajutor de la Tine. Suişurile Tale sunt în inima lui*»[1890]. Cel care are în inima lui suișurile lui Dumnezeu și își poartă de grija gândurilor sale va fi în stare să răstoarne învăţăturile eterodocşilor, sădite rău şi roditoare spre pieire.

Apoi spune: «*voi călca secerişul tău şi culesul tău şi toate vor cădea*». Căci de vreme ce grâul pe care îl seceră şi vinul pe care îl strânge sunt opuse pâinii, care întăreşte inima omului, şi vinului, care veseleşte inima omului[1891], bunul Dumnezeu le calcă în [picioare], neîngăduind să devină mâncare şi băutură celor aduşi fără judecată din cauza necunoaşterii vătămării de la ei. «*De aceea, voi călca secerişul tău şi culesul tău şi toate vor cădea*». Acesta ne poate zidi şi în [sensul] trupesc (literal), căci mulţi având în mâini strângerea roadelor, cele aşteptate se [pot] prăpădi printr-o nenorocire subită – de la grindină sau de la vreo altă plagă – din cauza nemulţumirii şi lăcomiei oamenilor, Dumnezeu neîngăduind să le vină spre veselie.

313. «*Şi se vor lua bucuria şi veselia din vii, şi în viile tale nu se vor bucura şi nu vor călca vinul în teascuri, căci a încetat*»[1892].

Deci, au fost luate bucuria şi veselia din vii. Împărăţia lui Dumnezeu a fost luată de la Israel şi a fost dată neamurilor, care au făcut roadele lui[1893]. Dar textul poate fi înţeles şi după [sensul] trupesc, că toată veselia s-a luat de la cei lipsiţi dintr-o dată de nădejdile pentru strângerea celor cultivate. Sau, de vreme ce am spus că viţa este cuvântul mincinos, poate fi înţeles că a fost luată bucuria făcută celor înşelaţi de orice cunoaştere mincinoasă, ca de la via care produce o închipuire de bucurie, şi nu [o bucurie] adevărată, ca să

[1889] *Mt*. XV, 13.
[1890] *Ps*. LXXXIII, 6.
[1891] *Ps*. CIII, 16 (Septuaginta v. 15).
[1892] *Is*. XVI, 10.
[1893] *Mt*. XXI, 43.

nu mai fie înşelaţi. Căci cei care s-au minunat de acestea mai întâi nu se vor mai bucura de cele respinse, nici nu vor mai cultiva strugurele moabit cei care au învăţat vătămarea făcută de acesta celor care beau. Dar poate şi teascurile sunt sufletele care acceptă învăţătura netrebnică.

314. «*De aceea, pântecele meu va suna pentru Moab ca o alăută şi cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-ai înnoit. Şi va fi că [îi] vei ruşina pentru Mine, pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice şi va intra la cele făcute de mâna sa, ca să se roage şi nu poate să-l scoată. Acesta este cuvântul, pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1894].

De aceea, pântecele profetului va suna ca o alăută pentru Moab, adică în chip armonios şi melodios va produce un sunet ritmat, datorită cunoştinţei Celui care cântă la ea cu artă. Numeşte „pântece" ceea ce Psalmistul în altă parte a numit „lăuntru". Căci zice: «*Binecuvântează suflete al meu pe Domnul şi toate cele dinlăuntrul meu numele Lui cel sfânt*»[1895]. Cine porunceşte lăuntrului său să binecuvânteze pe Domnul, dacă nu [Cel care porunceşte] prin firea gândurilor care ies dinlăuntru? Grupul lor este dublu: unele sunt netrebnice – ucideri, adultere, hoţii, mărturii mincinoase şi ochiul rău, iar altele sunt de cinste şi mântuitoare – iubire de oameni, cumpătare, comuniune şi grăire de bine, mărturiile după [voia lui] Dumnezeu, ochiul curat şi cele asemenea acestora.

De aceea, cel căruia toate cele dinlăuntru i se îndreptă spre pregătirea de a binecuvânta numele cel sfânt al lui Dumnezeu, acela primeşte în chip bun dispoziţia interioară de mulţumire [adusă] lui Dumnezeu. Şi Isaia a avut cele dinlăuntrul său ca un zid, pe care l-a înnoit Dumnezeu. Căci aşa a fost pregătit din harul cuvântului către el care i-a înnoit omul lăuntric. Gândurile lui erau ca un zid nezdruncinat, ca să nu dea nicio [portiţă de] intrare gândurilor rele, nici vrăjmaşilor adunaţi împrejur spre ocară. Este bine ca socotind acestea, să ne străduim să spunem asemenea profetului: «*pântecele*

[1894] *Is*. XVI, 11-13.
[1895] *Ps*. CII, 1.

meu va suna ca o alăută și cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-ai înnoit»[1896].

«*Și va fi că [îi] vei rușina pentru Mine, pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice*»[1897]. Cuvântul este pentru același. Deci, ce vrea să spună ceea ce pare îndrăzneț: «*Va fi că [îi] vei rușina*». De aceea, spune: „Mi-ai dat dinăuntru gânduri statornice, ca pe cei care acum nu s-au întors la Tine să-i rușinez spre Tine prin mustrările adresate lor, prin puterea gândurilor date mie". Deci, a omis „pe ei", pentru ca sensul celor spuse să fie redat în mod sănătos: «*Și va fi că îi vei rușina pe ei pentru Mine*». După cum cei care stau față în față la război, cât par să fie egali, nu se întorc, nici nu se înclină, dar când cealaltă parte se impune înaintea lor, întorcându-se fug, la fel și sufletul instigat de nerușinare stă, fără să se întoarcă, dar când este mustrat de cuvântul care îl ocărăște, se întoarce spre rușine. Și pentru că întoarcerea se face în cele ascunse ale omului, se numește „rușinare"[1898]. «*De aceea, pântecele meu va suna și cele dinlăuntrul meu sunt ca un zid pe care l-a înnoit Dumnezeu*», [spune] profetul, ca cei care înainte nu erau întorși la rușinea de folos să se schimbe și să se rușineze, ca să se teamă de Dumnezeu.

315. «*Pentru că Moabul s-a trudit la jertfelnice și va intra la cele făcute de mâna sa, ca să se roage și nu poate să-l scoată*»[1899].

Isaia proorocește aici nimicirea până la sfârșit a întregii idolatrii prin arătarea Cuvântului, că zadarnice sunt toate chinurile pentru pregătirea templelor și inutile nădejdile spre cele făcute de mână. Căci, spune, se vor ruga și nu vor putea să-L scoată. Aceasta s-a împlinit acum la venirea lui Hristos. Căci templele renumite stau pe post de ridicături, iar vicleșugurile de la demoni nu mai sunt, puterea vrăjmașă fiind pusă pe fugă de taina Crucii, care a fost propovăduită la toată lumea.

«*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1900]. Una ca aceasta este epilog la întregul cuvânt ves-

---

[1896] *Is*. XVI, 11.
[1897] *Is*. XVI, 12.
[1898] Sf. Vasile derivă termenul „rușinare" (ἐντροπή), de la ἐν „în" și τροπή „întoarcere".
[1899] *Is*. XVI, 12.
[1900] *Is*. XVI, 13.

tit împotriva Moabului. «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul*». La început a fost aşezat textul care are astfel: «*Cuvântul împotriva Moabului*»[1901]. Se rezumă pentru întreaga parte a pericopei: «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*». Ce este «*când a grăit*»? Arată raritatea glasului lui Dumnezeu care a fost către moabiţi. Cu Israel [Dumnezeu] a vorbit permanent, dar cu neamurile cel mai mult a tăcut, ca faţă de unii străini de moştenirea Sa. Dar nu ascunde cuvântul de tot, ci şi acestora le dă să guste din iubirea Sa de oameni, pentru ca prin experienţa în puţine [şi acestea] să pornească spre dorirea celor desăvârşite. De aceea, pentru că vorbeşte rareori moabiţilor, de aceea se spune: «*Acesta este cuvântul pe care l-a grăit Domnul pentru Moab, când l-a grăit*»[1902].

316. «*Şi acum spun: în trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstită slava Moabului cu toată avuţia cea multă şi va rămâne foarte mic şi necinstit*»[1903].

Prin acestea mi se pare că hotărăşte vremea pedepsei în Moab, pe care o numeşte „trei ani ai unui [lucrător] plătit". De aceea, pentru că întreaga fire a timpului se divide în trei părţi, vrând să înfăţişeze împlinirea timpului, a spus „trei ani". «*În trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstită slava Moabului*»[1904]. Cel plătit este blamat şi în Evanghelie de către Mântuitorul, Care spune: «*Iar cel plătit şi care nu este păstor, nefiind oile lui, vede lupul venind şi fuge, căci este plătit şi nu îi pasă de oi*»[1905]. Cel ce locuieşte [vremelnic] şi cel plătit al unui preot nu vor mânca cele sfinte, după Lege[1906].

De aceea, Moabul s-a angajat [cu plată] şi a devenit [lucrător] plătit. Căci nu L-a iubit pe Dumnezeu, ci pentru închipuirea plăţilor şi nădejdea propriului folos, iar nu din dispoziţia de a face, a făcut ce a făcut. Deci, în trei ani, anii unui [lucrător] plătit, va fi necinstit. După cum păstorul plătit nu este păstor, la fel nici cel ce face milos-

[1901] Citatul aici nu este foarte exact faţă de textul folosit la *Is*. XV, 1, unde lipseşte „împotrivă" (cf. «*cuvântul Moabului*»).
[1902] *Is*. XVI, 13.
[1903] *Is*. XVI, 14.
[1904] *Is*. XVI, 14.
[1905] *In*. X, 12-13.
[1906] *Lev*. XXII, 10.

tenie ca să fie slăvit de oameni își primește răsplata[1907] și nu este milostiv, nici darnic. Și cel cumpătat pentru favoarea omenească nu este cumpătat, neurmărind virtutea, ci fiind vânat de slava ei. De aceea, cei care fac [bine] de fațadă sunt necinstiți la Dumnezeu.

Și Moabul în trei ani va fi necinstit, adică în întreaga măsură a timpului, cu necinstea celui plătit, pentru că fapta de virtute nu îi este din dispoziție, ci prefăcută. Va fi necinstit «*cu toată avuția cea multă*». Căci pe cât îl înconjura aici renumele, pe atât după ce sunt descoperite cele ascunse ale noastre i se va da plata rușinii. Și cel care adună cu mâinile multă deșertăciune are mai multă materie de necinste adusă asupra lui. Și cel care își lucrează comori cu limbă mincinoasă le urmărește pe cele zadarnice și va merge în cursele morţii. «*Și va rămâne foarte mic și necinstit*»[1908]. Pedeapsa de aici este binefacere a celor care s-au adunat pentru răutate.

[1907] *Mt*. VI, 2.
[1908] *Is*. XVI, 14.